BOLİVYA GÜNLÜĞÜ

e. che guevara

3. BASKI

yar yayınları

Yar Yayınları: 52

Dünya Devrimci Pratiği: 15

Orijinal Adı:
Bolivianisches Tagebuch

Türkiye Yayını
YAR YAYINLARI
Aralık 1989-İstanbul

Üçüncü Baskı:
Ekim **2005-İstanbul**

Baskı:
Bayrak Matbaası
Küçük Ayasofya Cad. Yabacı Sk. No:2/l
Sultanahmet-İstanbul
Tel: (0212) 638 42 02

YAR YAYINLARI

Kuruluş: 1972

Yönetim:

Başmusahip Sokağı 10/1 Cağaloğlu-İstanbul

07.34.Y.0159.04

ISBN 975-7530-17-4 (Takım)
ISBN 975-7530-21-2 (4. Cilt)

E. Che Guevara

BOLİVYA GÜNLÜĞÜ

-bir devrimin belgeleri-

Türkçesi:
Nadiye R. Çobanoğlu

yar yayınları

Eserler

1. Askeri Yazılar
2. Savaş Anılan
3. Politik Yazılar
4. Bolivya (Gerilla) Günlüğü
5. 5/1. Sosyalizm ve İnsan
5/2. Savaşçıya Pratik Öneriler
6. Sosyalizmin Kuruluşuna Doğru
7. Ekonomik Yazılar
8. Yaşamöyküsü-Röportajlar-Mektuplar
9. Şiirler
10. Albüm

ZORUNLU BİR GİRİŞ

Fidel Castro

Gerilla yaşamı boyunca gözlemlerini bir günlüğe not etmek, Che'nin alışkanlığıydı. Sarp ve engebeli yollarda, nemli ormanlarda uzun yürüyüşlerden sonra, sırt çantalarının, silahlarının, cephanelerinin ağırlığı altında ezilen adamlar, bir dakikalık molalarda dinlenirken, yada yorucu bir günün sonunda, kamp kurmak için yukarıdan emir aldıklarında, Che'yi (kübalılar baştan beri ona sevecenlikle böyle diyorlardı), küçük bir cep defteri çıkarıp doktorlara özgü okunaksız yazısıyla izlenimlerini yazarken görürlerdi.

Bu notlardan kurtarabildiklerini, daha sonra Küba'daki devrimci savaşın tarihini kusursuz bir anlatımla dile getiren yazısında kullanmıştı, tümüyle devrimciydi, öğreticiydi ve insan sevgisiyle yoğrulmuştu bu notlar.

Bu notlar, aslında, yayınlanmak için kaleme alınmış değildi, bunlar mevcut durumun, olayların ve insanların değerlendirilmesinde ona veri olarak hizmet ediyordu.

Hem titiz bir gözlemci, hem tahlilci, çoğu kez de ince bir mizahın biçimlendirdiği bir düşünce tarzının dile getirilişiydi. Sade bir anlatımla tutulan bu notlar bir bütün oluşturuyordu.

Bu notların, gerilla birliği liderliğinin ağır yükümlülükleri altında, bedensel gücün insanüstü bir çabayla ve kahramanca harcanışının ardından gelen ender dinlenme anlarında, çok ağır koşullar altında yürütülen bir mücadelenin başlangıç aşamasında yazıldığı unutulmamalıdır. Bu da, onun sarsılmaz iradesini ve çalışkanlığını bir kez daha kanıtlar.

Bu günlükte anlatılan olaylar ayrıntılı biçimde tahlil edildiğinde devrimci gerilla örgütünün gelişimine özgü kaçınılmaz yanlışlar, eleştiriler ve suçlamalar görülür.

Özellikle son derece olumsuz maddi koşullar içinde ve sayıca çok üstün bir düşmanla karşı karşıya bulunan gerilla ordusu çekirdeği evresinde, eleştiriler, sürekli vurgulanmalıdır, çünkü en küçük bir savsaklama, en önemsiz görünen bir yanlış, felakete yolaçabilir. Bu evrede lider, yapılandan daha fazlasını istemek zorundadır. Aynı zamanda, her olaydan, her olgudan, -bunlar anlamsız görünse bile- savaşçılarını ve yeni gerilla birliklerinin gelecekteki kadrolarını eğitmek için yararlanması gereklidir.

Gerillanın oluşum süreci, insanların bilinçlerine ve onurlarına yapılan sürekli bir çağrıdır. Che, devrimcilerin en duyarlı yanlarına seslenmeyi çok iyi bilirdi.

Che tarafından birçok kez suçlanan Marcos, gerilla ordusundan onursuzca kovulacağını duyduğunda şöyle cevap vermişti: "Beni kurşuna dizin daha iyi." Sonra da hayatını kahramanca feda etti. Önceleri güvendiği, daha sonraları şu yada bu nedenle kınamak zorunda kaldığı adamların tümü aynı biçimde davrandılar. Lider olarak son derece kardeşçe ve insanca davranmasına karşın, ge-

rektiğinde sertleşmeyi ve büyük taleplerde bulunmayı da çok iyi biliyordu Che. Ne var ki, özellikle ve herkesten çok kendine karşı böyleydi. Che'nin disiplini, gerilla bilincine ve kendisinin oluşturduğu güçlü örneğe dayanırdı.

Günlükte, Debray'den sık sık sözedilmektedir. Debray'e, Avrupa'da bir görev verilmişti, ama Che, için için onun gerillalar arasında kalmasını istiyordu. Notlarda, bu devrimci yazarın tutuklanıp hapsedilmesinden Che'nin duyduğu büyük endişeyi sezebiliyoruz. Debray'le belirli bir anlaşmazlığa düşmüştü ve onun davranışları konusunda kararsızdı.

Debray'in baskı aygıtının çarklarında yaşadığı serüveni, onu tutuklayanların ve işkencecilerin karşısında gösterdiği cesareti ve kararlılığını koruduğunu, Che kuşkusuz biliyordu. Öte yandan Che, Debray'in yargılanmasının politik öneminin altını çizmiş ve 3 Ekim'de öldürülüşünden altı gün önce, son derece gergin ve hırçın olayların ortasında şu notu düşmüştü: "Debray'in, provokatör bir öğrenciyle yaptığı cesur konuşmayı dinledik." Onun, yazara ilişkin son notu bu olmuştu.

Küba devriminden ve bu devrimin gerilla hareketiyle ilişkisinden sıkça sözedildiği için, bazıları, Günlük'*ü yayınlamakla, yankee emperyalistlerinin ve bunların müttefiki olan Latin Amerika oligarşilerinin eline, Küba'ya karşı abluka, tecrit ve saldırı planları için kanıtlar verdiğimizi, onları kışkırttığımızı söyleyebilirler.*

Olayları böyle değerlendirenlere, yankee emperyalizminin dünyanın neresinde olursa olsun, cinayetlerini sürdürmek için hiçbir bahaneye gerek görmediğini, çünkü ülkemizde yayınlanan ilk devrimci yasayla birlikte Küba Devrimi'ni ezme çabalarına giriştiğini anımsatmak iyi olur; bunun açık ve bilinen bir nedeni de, emperyalizmin dünya gericiliğinin jandarması, karşı devrimin sistemli

kışkırtıcısı ve yeryüzünde varlığını sürdüren en gerici ve en insanlık dışı toplumsal yapıların savunucusu olmasıdır.

Devrimci hareketle dayanışma bir bahane sayılabilir, ama asla bir yankee saldırısına neden olmayacaktır. Bu bahaneyi yaratmamak için uluslararası dayanışmayı yadsımak, çağımızdaki toplumsal devrimlerin enternasyonalist kimliğine bütünüyle yabancı, gülünç bir devekuşu siyasetidir. Devrimci hareketle dayanışmadan kaçınmanın anlamı, yankee emperyalizminin eline koz vermemek değil, gerçekte emperyalizmle ve onun dünya egemenliği ve dünyayı köleleştirme siyasetiyle dayanışma içine girmektir.

Emperyalizmin ve sömürgeciliğin yüzyıllar boyunca egemenlik altına alıp sömürdüğü bütün ülkeler gibi, ekonomisi az gelişmiş, küçük bir ülke Küba. Birleşik Amerika kıyılarına uzaklığı yalnızca 90 mil ve egemenlik alanı içinde yankeelerin bir deniz üssü bulunmakta. Küba, toplumsal ve ekonomik gelişiminde sayısız engelle karşı karşıya. Devrimin zaferinden bu yana, ülkemiz, birçok tehlikeye maruz kaldı. Fakat, devrimci çizgimizin sapmazlığının beraberinde getireceği güçlükler bizi sarsamayacak, emperyalizm bize boyun eğdiremiyecektir.

Devrimci açıdan bakıldığında, Che'nin Bolivya Günlüğü*'nün yayınlanması konusunda başka seçenek yoktur.* Günlük, *Barrientos'un eline geçmiş, o da birer kopyasını hemen CIA'ya, Pentagon'a ve ABD hükümetine iletmiştir. CIA'ya yakın gazeteciler, bu belgeyi, daha Bolivya'dayken ele geçirmişler ve "şimdilik" yayınlamamak üzere anlaşarak fotokopisini çıkarmışlardır.*

Barrientos hükümeti ve yüksek askeri şeflerinin, bu günlüğün yayınlanmasını istememeleri için yeterli nedenleri vardı; çünkü Günlük, *ordularının güçsüzlüğünü ve*

birkaç haftalık bir savaşta ikiyüzden fazla silahı ellerinden alan kararlı gerillalardan oluşmuş bir grubun kendilerini yenilgiye uğrattığını açığa vurmaktaydı.

Bunun dışında Che, Barrientos rejimini öylesine gerçeğe uygun sözlerle anlatır ki, artık bunu tarihten söküp atmak olanaksızdır.

Öte yandan emperyalizmin de kendine göre nedenleri vardır. Che ve ortaya koyduğu olağanüstü örnek, her geçen gün güçleniyor, düşünceleri, fotoğrafı, adı; ezilen ve sömürülenlerin haksızlığa karşı mücadelesinde bayraklaşıyor, öğrenciler ve aydınlar arasında giderek büyüyen bir hayranlık uyandırıyor.

Birleşik Amerika'da bile, zenci hareketiyle sayıları her geçen gün biraz daha artan ilerici öğrenciler, Che'yi benimsiyor. Yurttaşlık hakları için ve Vietnam'ın işgaline karşı yapılan büyük gösterilerde, Clıe'nin resimleri mücadele simgesi olarak dalgalanıyor. Bir kişinin, bir adın, bir örneğin, bu kadar kısa bir zamanda ve böylesine güçlü bir tutkuyla şanlandırılmasına tarihte pek ender rastlanır yada hiç rastlanmaz. Bunun nedeni, Clıe'nin, bugünün, giderek de yarının dünyasını belirleyen enternasyonalist düşünceyi, en katıksız ve en özverili biçimde temsil etmesidir.

Geçmişte sömürgeci güçler tarafından ezilen, sömürülen, bugünse, yankee emperyalizmi tarafından son derece büyük bir yoksulluk ve azgelişmişlik içinde tutulan Kıta'dan başlayarak, emperyalizmin ve sömürgeciliğin metropollerine varıncaya kadar, devrimci mücadelenin evrensel simgesi durumuna gelen bu özgün kişilik, giderek daha da yükselmekledir.

Yankee emperyalistleri, bu örneğin gücünden ve onu tanıtabilecek herşeyden endişe duyuyor. Günlük*'ün asıl değeri, olağanüstü bir kişiliğin canlı anlatımı olmasından*

kaynaklanır. Her günkü ateşlilik ve gerginlik içinde kaleme alınan gerilla dersi, halkları köleleştirenlerin ve onların paralı askerlerinin karşısında Latin Amerika insanının çaresiz olmadığının dinamit kadar tehlikeli, gerçek bir kanıtıdır. Günlüğün şimdiye kadar yayınlanmamasının nedeni budur.

Kendilerine marksist, komünist ve benzeri adları yakıştırmalarına karşın, Che'yi, yanılgı içinde bulunan bir serüvenci, en olumlu değerlendirmeyle, ölümüyle Güney Amerika'daki silahlı mücadelenin sonlanacağı bir idealist olarak damgalamaktan çekinmeyen sözde devrimciler, oportünistler ve her türlü riyakarlar da Günlük'*ün yayınlanmamasından yanalar. "Bu düşüncenin en büyük savunucusu, deneyimli gerilla Che bile, gerilla savaşında öldürüldüğüne ve başlattığı hareketin Bolivya'yı kurtarmadığına göre, bu onun ne kadar yanıldığını gösterir," diyorlar. Bu alçaklardan kimbilir kaç tanesi, görüş ve tavırlarının emperyalizm ve en gerici oligarşilerle uyum içinde olmasından yüzleri kızarmdan, Clıe'nin ölümüne sevindiler.*

Başka bir çizgi için bütünüyle yetersiz olduklarından - daha sonra anlaşılacağı gibi- gerçekte, gerilla gruplarını yoketmek, devrimci çalışmaları yavaşlatmak ve gülünç politik görüşlerini örtülü biçimde benimsetmek amacıyla, tayin edici silahlı mücadeleye katılıp gerillacılık oynamaktan çekinmeyen bu kişiler, kendilerini yada hain yöneticileri bu yoldan haklı çıkarmaya çabalıyorlar. Bir de savaşmak istemeyenler, hiçbir zaman halk ve onun kurtuluşu için savaşmayacak olanlar, devrimci düşünceleri, kitleler açısından içerikten yoksun, anlamsız, dogmatik afyon haline sokarak karikatürleştirenler, halkın mücadele örgütlerini, Kıta'nın sömürülen halklarının gerçek çıkarlarından çok uzak bir politikanın savunma araçlarına dönüştürenleri böylelikle doğrulamaya çalışıyorlar.

Che, gerilla süreci içinde Ölümünü doğal ve olası görüyor, özellikle son yazılarında, bunun Latin Amerika'da devrimin kaçınılmaz ilerleyişini durduramayacağına işaret etme uğraşı veriyordu. Tricontinental'e gönderdiği mesajında şu düşünceyi ileri sürmüştü: "Tüm eylemimiz emperyalizme karşı bir savaş narasıdır ve insanlığın en büyük düşmanı Kuzey Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı, halkların birliğine bağlıdır. Sloganlarımız, kulaktan kulağa yayılacaksa, silahlarımızı kavramak için başka eller uzanacaksa, başka insanlar mitralyöz sesleri ve yeni savaş naraları arasında cenazelerimize ağıt yakacaksa, ölüm hoş geldi, sefa geldi."

Che, hayatını hiçe sayarak, kendini devrimin bir neferi olarak görüyordu. Bolivya'da sürdürdüğü mücadelenin son bulmasıyla, onun düşüncelerinin başarısızlığa uğradığını savunanlar, aynı basit görüşle, eserlerini sonuçlandıramamış ve çabalarının ürününü görememiş olan marksizmin kurucularıyla birlikte bütün büyük devrimci düşünür ve öncülerin düşüncelerini de reddedebilirler.

Ne Marti ve Maceo'nun çatışma sırasında ölmeleri -ki bunu kurtuluş savaşı sonuna yaklaşırken yankee istilasının mücadeleyi kesintiye uğratması izlemiştir- ne de emperyalist ajanlar tarafından katledilen Julio Antonio Melle gibi sosyalist devrimin hayranlık uyandıran savunucularının ölümü, yüzyıl önce başlayan bir gelişimin zaferini önleyebilmiştir. Artık hiç kimse davanın derin anlamından, kübalı devrimcileri her zaman esinlendirmiş olan bu öncülerin mücadele tarzından ve temel düşüncelerinin geçerliliğinden kuşku duyamaz.

Che'nin günlüğündeki notlardan, başarı olanaklarının ne kadar gerçek ve gerilla savaşının hızlandırıcı gücünün ne kadar olağanüstü etkin olduğu görülebilir. Bolivya'daki rejimin çökme tehlikesi ve güçsüzlük belirtileri gös-

terdiği bir anda, Che şöyle yazıyordu: "Yönetim hızla çözülmekte. Şu anda yüz adamımızın daha olmaması ne kadar acı."

Che, Küba deneyinden, küçük gerilla grubumuzun kaç kez yokolmanın eşiğinden döndüğünü biliyordu. Yalnızca rastlantılar ve savaşın önceden saptanamayan yön değiştirmeleri nedeniyle olasıydı bu. Ama bu dunun, birilerine, çizgimizin yanlış olduğunu düşünmek ve devrimi kesintiye uğratmak amacıyla halklara çaresizlik duygusu aşılamak için gerekçe olabilir miydi? Tarihte çoğu kez, devrimci gelişmelerden önce, bu gelişime ters hareketler görülür. Küba'da, Küba halkının silahlı mücadelesinin kesin zaferi, Moncada deneyiminden altı yıl kadar sonra gerçekleşmedi mi?

Santiago de Cuba'daki Moncada Kışlası'na saldırı tarihi olan 26 Temmuz 1953'le "Granma" *çıkartmasının gerçekleştirildiği 2 Aralık 1956 günü arasında geçen zaman içinde birçok kişi, Küba'da, iyi silahlandırılmış modern bir orduya karşı devrimci savaşın başarısını olanaklı görmüyordu. Bir avuç savaşçının eylemleri tümüyle yanılgı içinde bulunan idealistlerin ve hayalcilerin düşü olarak küçümsenmekteydi. 5 Aralık 1956'da deneyimsiz gerilla müfrezesinin, uğradığı ağır yenilgi sonucu darmadağın olması, bu kötümser kehanetleri tümüyle doğrular gibiydi. Ne var ki, yalnızca yirmibeş ay sonra, sözkonusu müfrezeden geri kalanlar, aynı orduyu yoketmek için gerekli güce ve deneyime erişmişlerdi.*

Her zaman ve her yerde savaşmamak için yığınla bahane bulmak kolaydır, fakat, özgürlüğe asla kavuşmamanın tek yolu da budur zaten. Che, düşüncelerinin gerçekleştiğini göremedi, ama düşüncelerini, dökülen kanıyla pekiştirdi. Onu eleştiren sözümona devrimcilerse, korkakça politikaları, sürgit eylemsizlikleri içinde bııdala-

lıklarının nasıl açığa çıktığının şaşkınlığını yaşamaya mahkumdurlar.

Günlük'te *görüleceği gibi, Latin Amerika'da her geçen gün daha da tipikleşen devrimci örneklerden biri olan Bolivya Komünist Partisi'nin sekreteri Mario Monje'nin, Bolivya'da, Che'nin karşısında, hareketin politik ve askeri yönetimi konusunda hak iddia etmesi dikkate değerdir. Bu nedenle, partideki görevini bırakmaya hazır olduğunu bile söylemişti. Demek ki, bulunduğu mevki onun böyle bir ayrıcalık istemesine yetiyordu.*

Mario Monje'nin gerilla konusunda elbette ki hiçbir deneyimi yoktu, hiçbir çarpışmaya katılmamıştı. Öte yandan, ben komünistim dediği halde, Latin Amerika'daki ilk kurtuluş savaşı öncülerinin aştığı kaba ve maddi şovenizmden kopmakla bile yükümlü saymıyordu kendisini.

Bu kıtada anti-emperyalist savaşın yönetimini böyle anlayan bu "komünist önderler", fetih döneminde avrupalı sömürgeciler tarafından tutsak edilen yerlilerin enternasyonalist düzeyini bile aşamamışlardı.

Bir ülke ki, ikisi de venezüelalı olan ilk kurtarıcılarının onuruna "Bolivya" adını taşıyor, başkenti "Sucre" diye anılıyor, davası, dar, yapay ve ayrıca haksız biçimde çizilen sınırlarını aşıyor; halkı kesin kurtuluşu uğruna gerçek bir devrimci devin politik, örgütsel ve askeri yeteneklerinin emrine giriyor; bu ülkenin Komünist Partisi'nin lideriyse, utanç verici, gülünç ve haksız talepleri geçerli kılmaya çalışmaktan başka birşey yapamıyor...

Bolivya, denize açılmadığı için, acımasız bir ablukayla karşı karşıya kalmak istemiyorsa, herhangi bir ülkeden daha çok, komşularının devrimci zaferine ihtiyacı vardır. Son derece büyük saygınlığı, deneyimi ve yeteneğiyle Che, bu gelişimi hızlandırabilecek tek adamdı.

Che, Bolivya Komünist Partisi'ndeki bölünmeden önce, yönetici ve militanlarla ilişki kurarak, Güney Amerika'daki devrimci hareket için yardım istemişti. Bu militanlardan bazıları, partilerinin onayıyla, birkaç yıl onunla birlikte çeşitli görevlerde çalışmış kişilerdi. Bölünme sırasında kritik bir durum ortaya çıktı, çünkü her iki grupta da kendisiyle birlikte çalışan partililer vardı. Fakat Che, Bolivya'daki mücadeleye ayrı bir hareket olarak bakmıyor, onu, kısa sürede Güney Amerika'nın öteki ülkelerine yayılacak devrimci kurtuluş hareketinin bir parçası olarak görüyordu. Emperyalizmin boyunduruğu altındaki Bolivya ve diğer Latin Amerika ülkeleri halklarının kurtuluşu için mücadele etmek isteyen herkesin katılabileceği, sekterlikten uzak bir hareket örgütlemeyi planlıyordu. Ne var ki, gerilla üssünün hazırlık evresi, önemli ölçüde, bölünme sırasında Monje'nin grubunda kalmış değerli ve alçakgönüllü kişilerin yardımına bağlıydı. Che, temel olarak bu kişilere saygısından ötürü, Monje'ye kesinlikle sempati duymamasına karşın, onu birleşmeye davet etmişti. Daha sonra, maden işçilerinin lideri ve politikacı Moisés Guevara'yla da görüştü. Moisés Guevara, yeni bir örgütün oluşumuna katılmak için Parti'yle bağlarını koparmış, daha sonraysa, Oscar Zamora ile anlaşmazlığa düştüğünden bu örgütten de ayrılmıştı. Bir başka Monje olan Oscar Zamora, Che'ye, Bolivya'da silahlı gerilla mücadelesinin örgütlenmesi için çalışacağına sözvermiş, daha sonra, bütün yükümlülüklerini yadsıyarak, eylem anı geldiğinde korkakça bir kenara çekilmişti. Che'nin ölümünden sonraysa "marksizm-leninizm" adına O'nu en sert eleştirenlerden biri olmuştu. Moisés Guevara, Che'nin Bolivya'ya gelmeden önceki önerisine uyarak, duraksamaksızın ona katıldı. Che'yi destekledi ve devrimci davaya uğruna hayatını kahramanca feda etti.

O zamana kadar Monje'nin örgütünde kalmış olan bolivyalı gerillalar da aynı biçimde davrandılar. Daha sonraları, değerli ve cesur savaşçılar oldıklarını kanıtlayan Inti ve Coco Peredo'nun önderliğinde Monje'den ayrılıp Che'ye bütün güçleriyle omuz verdiler. Ne var ki, Monje bu sonuçtan hoşnut değildi, gerillaya katılmak isteyen, savaşmaya hazır, iyi eğitilmiş komünistleri La Paz'da tutarak, hareketi boykot ediyordu. Bu olaylar, gelişimleri, yetersiz, ikiyüzlü ve düzenbaz yöneticiler tarafından engellenen, savaş için gerekli bütün yeteneklere sahip insanların devrimci saflarda varolduğunu gösteriyor.

Che, mevki, rütbe yada şan ve şerefle ilgilenmeyen bir insandı. Fakat, kıtadaki yaklaşık bütün ülkelerin ekonomik, politik ve toplumsal durunu gözönüne alındığında, Latin Amerika halklarının kurtuluşu için temel eylem biçimi olan devrimci gerilla savaşında, siyasi ve askeri komutanın tek bir elde toplanması, mücadelenin rahat ve bürokratik yazıhanelerden değil, gerilla tarafından yönetilmesi gerektiğine inanıyordu. Bu konuda ödün vermeyi, gelişerek Güney Amerika'da yaygın bir mücadeleyi başlatacak olan bir gerilla birliği çekirdeğinin yönetimini, kısır fikirli, şovenist görüşlü, deneyimsiz bir şaşkına bırakmayı kabul etmiyordu. Che, çeşitli Latin Amerika ülkelerinin devrimci unsurlarına bulaşan bu şovenizme, bu gülünç, sığ ve gerici düşüncelere karşı mücadele edilmesinin zorunluluğunu vurguluyor, Tricontinental'e gönderdiği mesajda şöyle diyordu: "Gerçek proleter enternasyonalizmini yaratacak olan, altında dövüştüğümüz bayrak, insanlığın kurtuluşu kutsal davası olmalı. O nedenle, yalnızca bugün silahlı mücadeleye sahne olan ülkelerden sözedersek Vietnam, Venezuela, Guetamala, Laos, Gine, Bolivya bayrağı altında ölmek... bir amerikalı, asyalı, afrikalı hatta, bir avrupalı için aynı biçimde onurlu ve

arzu edilirdir. İnsanın, bayrağı altında doğmadığı bir ülkeye akıttığı her damla kan, orada hayatta kalan her kişinin, daha sonra, kendi ülkesinde vereceği kurtuluş mücadelesi için bir deney; bir halkın kurtuluşu, başka bir halkın kurtuluş mücadelesinde kazanılmış bir aşamadır."

Bunun ötesinde Che, gerilla birliklerinde çeşitli Latin Amerika ülkelerinden savaşçılar olması gerektiğini düşünüyordu. Bolivya'da gerilla savaşı, eğitimlerini çarpışmalarda geçirecek devrimciler için bir okul olmalıydı. Bu görevde kendisine yardımcı olacak, bolivyalılarla birlikte, yeteneklerini, cesaret ve fedakarlıklarını bildiği, hemen hepsi, Küba devrimci savaşından, Sierra Maestra'dan arkadaşı olan, deneyim sahibi, küçük bir gerilla grubunun yanında olmasını istiyordu. Bunların arasından hiçkimse onun isteğini geri çevirmedi, hiçkimse onu terketmedi ve hiçkimse teslim olmadı.

Che, Bolivya'daki mücadelesini, sözcüğün tam anlamıyla ona özgü olan, üstünlük, soğukkanlılık ve örnek bir tutum içinde sürdürdü. Onun, üstlendiği görevin öneminin bilincinde olarak, her zaman, kusursuz bir sorumluluk duygusuyla davrandığı söylenebilir. Günlük'*üne de not ettiği gibi, gerillaların savsakçı davrandığı durumlarda onları hemen uyarır ve eğitirdi.*

Karşısında olumsuz etkenler inanılmaz biçimde birleşmişti. Gerillanın, içlerinden bazıları hasta yada iyileşme devresinde olan değerli kişilerden oluşan bir kolunun -birkaç günlük diye düşünülmüştü- ayrılmasından sonra, son derece engebeli bir arazide birbirlerini yitirmeleri sonucu ortaya çıkan kopukluk aylar boyu sürmüş ve Che'nin kuvvetleri, arama yapmakla uğraşmıştı. Bu sırada Che, ağır astım krizleri geçiriyordu. Aslında hastalığını basit ilaçlarla kolayca kontrol altında tutabiliyordu, ama ilaç yokluğu hastalığı korkunç bir düşman haline

getirmişti. İlerisini düşünerek gerilla birliği için binbir güçlükle sağladığı ilaçlar, düşman tarafından bulunup gaspedilince, çektiği ıstırap çok ciddi bir soruna dönüşmüştü. Bu durum, Ağustos sonunda bağlantısının koptuğu gerilla birliğinin yokedilmesiyle birlikte, daha sonraki olayların gelişiminde büyük ölçüde etkili olmuştu. Ancak, çelik iradesiyle Che, fiziksel acılarını yendi, hareket yeteneği yada mücadele azmi bir an bile azalmadı.

O, Bolivya köylüleriyle geniş çapta ilişki kurmuştu. Onların zihniyetine yabancı olmadığı için bu köylülerin olağanüstü kuşkucu ve dikkatli karakteri Che'yi şaşırtmadı. Daha önce başka vesilelerle onlarla ilişkisi olduğundan, davasını kazanmak için, uzun, zor ve sabırlı bir çalışma gerektiğini biliyor, fakat zamanla onları davaya kazanacağından kuşku duymuyordu. Olayların gelişimi dikkatlice izlenirse, Eylül'de -ölümünden bir kaç hafta önce- adamların sayısı çok azaldığında bile, gerillanın gelişme yeteneğini hâlâ korudığu, Inti ve Coco Peredo kardeşler gibi bazı bolivyalı kadroların, önder olarak sivrildikleri görülür. Higueras'da kurulan pusu, onları, çaresiz bir duruma düşürmüştü. Ordunun, Che'nin yönettiği birliğe karşı tek başarılı hareketi buydu. Gerilla birliğinin öncüleri yokedilmiş, ötekiler arasından da bazıları yaralanmıştı. Politik gelişimi daha yüksek bir bölgeye gündüz vakti gelmişlerdi. Bu, Günlük*'te yer almayan, ama olayın tanıklarından bildiğimiz bir gerçektir. Günlerce izledikleri bir rotada, günışığında ilerlemek kuşkusuz tehlikeliydi, çünkü ilk kez geçtikleri bir bölgenin halkıyla onları kaçınılmaz olarak sıkı ilişkiye sokuyordu. Ordunun onları herhangi bir noktada yakalayacağı kesindi. Bu durumun tümüyle bilincinde olan Che, fiziksel bakımdan çok kötü durumda bulunan doktora (El Medico) yardım etmek için tehlikeyi göze almaya karar vermişti.*

Pusuya düşmeden biraz önce şöyle yazıyordu: "Pujio'ya vardık, ama orada bizi önceki gün görmüş insanlar var. Fısıltı gazetesi burada olduğumuzu bildirmiş olmalı. Katırlarla yolculuk etmek giderek tehlikeli bir hal alıyor, fakat ben, çok zayıf düştüğü için, El Medico'nun olanaklar elverdiğince rahat yol almasına çalışıyorum."

Bir gün sonraysa şunları yazıyordu: "Saat 13.00'te öncü güç, Jagüey'e ulaşmak için harekete geçti. Orada katırlar ve doktor hakkında karara varılacak." Yani Che, bu rotayı terkedip gerekli önlemleri alabilmek için hasta konusunda bir çözüm yolu aramaktaydı. Gel gör ki, o öğleden sonra, öncü güç Jagüey'e varmadan önce, grubu, içinden çıkılmaz duruma sürükleyen uğursuz pusuya düştüler. Bir gün sonra Che, Yuro Geçiti'nde son çarpışmasını yapıyordu.

Bir avuç devrimci tarafından gerçekleştirilen bu başarı son derece etkileyiciydi. Yalnızca gerilla savaşını sürdürdükleri çevredeki düşmanca doğa koşullarına karşı verdikleri mücadele bile, eşi-benzeri görülmemiş bir kahramanlık sayfasıdır. Latin Amerika halklarının sınırsız devrimci yeteneğinin uyandırılabileceğine mutlak inançtan, özgüvenleri ve bu göreve kendilerini adayışlarındaki kararlılık, bize, bu adamların gerçek büyüklüklerini göstermektedir.

Che, Bolivya'da gerillalara bir kez şöyle demişti: "Mücadelenin bu türü bize, insan soyunun en üst aşaması olan devrimciliğe erişme olanağı veriyor, ama aynı zamanda, eksiksiz insan olmamızı sağlıyor. Bu aşamalara ulaşamayacak olanlar hemen söylesin ve mücadeleyi bıraksın."

Onunla birlikte sonuna kadar mücadele edenler bu onurlu nitelikleri elde ettiler. Onlar, bugün tarihin gerçekten zor ve çetin bir görev için çağırdığı bir insan ve

devrimci tipini simgeliyorlar. Bu görev, Latin Amerika'nın devrimci dönüşümüdür.

İlk bağımsızlık mücadelesinde öncülerin karşısındaki düşman, çöküş halindeki sömürgeci güçtü. Bugünse devrimcilerin karşısında düşman olarak emperyalist kampın en modern teknik ve endüstriyle donanmış en güçlü kalesi var. Bu düşman, halkın daha önceki orduyu yoketmesinden sonra, yeni bir Bolivya ordusu örgütleyip silahlandırmakla kalmamış, gerillalara karşı savaş için hemen silah ve askeri danışman yardımı da yapmıştır. Emperyalizm aynı biçimde, bu kıtanın baskıcı güçlerine askeri ve teknik yardımda bulunmaktadır. Bunların yetmediği koşullardaysa, Santa Domingo'da yaptığı gibi, doğrudan doğruya askeri birlikleriyle saldırmaktadır.

Bu düşmana karşı mücadele etmek için Che'nin sözünü ettiği tipten devrimciler ve adamlar gerekir. Onlar gibi devrimci olmaksızın, onlar gibi büyük zorlukların üstüne yürüme cesareti göstermeksizin, onlar gibi her an ölmeye hazır olmaksızın, onlar gibi davanın haklılığına ve halkların yenilmez gücüne derinden ve sarsılmaz biçimde inanmaksızın; askeri teknik ve ekonomik kaynaklarıyla tüm dünyaya kendini kabul ettiren yankee emperyalizmi gibi bir güç karşısında, bu kıtadaki halkların kurtuluşuna ulaşılamaz.

Ülkelerinde egemen olan dev siyasal üstyapının, çoktan beri, yaklaşık ikiyüz yıl önce kurulan o cennet cumhuriyet olmadığını yavaş yavaş kavramaya başlayan Kuzey Amerika halkının kendisi de, giderek artan ölçüde, akıldışı, yabancılaşmış, insanlık dışı ve vahşi bir sistemin ahlaki barbarlığı altında eziliyor. Bu sistem, Amerikan halkından, saldırı savaşları, politik cinayetler, ırk ayrımcılığı, insanların acımasızca ayaklar altında çiğnenmesi, dörtte üçü azgelişmiş ve aç olan bu dünyada, ölçüsüz, ge-

rici, baskıcı bir askeri aygıt uğruna ekonomik, bilimsel zenginliğin ve insan kaynaklarının iğrenç biçimde saçılıp savrulması için, her geçen gün daha çok fedakarlık istiyor.

Yalnız ve yalnız Latin Amerika'nın devrimci dönüşümü, Birleşik Amerika halkına, bu emperyalizmle hesaplaşmak hakkını verecektir. Aynı zamanda, Kuzey Amerika halkının, emperyalist politikaya karşı giderek güçlenen mücadelesi, Latin Amerika'daki devrimci hareketin belirleyici bir müttefiki olacaktır.

Eğer yerkürenin bu bölümü, köklü bir devrimci dönüşüm geçirmezse, bu yüzyılın başından beri hızla sanayileşen, aynı zamanda toplumsal dinamik ve ekonomi yasaları sayesinde, büyümesi dev boyutlara ulaşan güçlü ulusla, Amerika kıtasının balkanlaştırılmış geri kalan bölümünde, feodal oligarşiler ve onların gerici ordularının boyunduruğu altında bulunan güçsüz ve gelişimleri durmuş ülkeler grubu arasındaki dev uçurumun giderek büyüyecek, bugün, ekonomi, bilim ve teknik alandaki farklılık, yirmi yada daha fazla yıl sonra, emperyalist yapının Latin Amerika halklarına dayatacağı muazzam eşitsizliğin yanında önemsiz kalacaktır.

Bu yol izlenirse, daha yoksul, daha güçsüz, daha bağımlı ve emperyalizme daha da kul köle olmak zorunda kalacağız. Bu karamsar tablo, Afrika ve Asya'nın geri kalmış ülkeleri için de aynen geçerlidir.

Ortak pazarları ve uluslarüstü bilimsel kuruluşları olmasına karşın, Avrupa'nın sanayileşmiş ve gelişmiş ulusları, geri kalma olasılığı karşısında huzursuzlandıklarına ve yankee emperyalizminin ekonomik sömürgelerine dönüşme tehlikesiyle karşı karşıya olduklarına göre, böyle bir durumda, Latin Amerika halklarının geleceği ne olabilir?

Kuşkusuz halklarımızın kaderini etkileyen bu gerçek ve tartışma götürmez durum karşısında, eyleme geçme yeteneğinden yoksun hangi liberal, reformist burjuva yada sözde devrimci sahtekar, bağımlı olduğumuz, özellikle Birleşik Amerika'ya bağımlılığımızın giderek arttığı, sanayileşmiş bir dünya karşısında, yüzyılların günden güne büyüyen, ekonomik ve bilimsel teknik geri kalmışlığını ortadan kaldırarak, dünyanın bu bölümünü ileriye götürmek için maddi, manevi ve insani güçleri birleştirebilecek derin ve etkili bir devrimci dönüşümün zorunluluğundan başka bir cevap verebilir. Eğer herhangi biri oligarkları, despotları ve politikacıları, yani yankee uşaklarını, yani efendileri silip süpüren ve bunu koşulların gerektirdiği gibi olabildiğince çabuk gerçekleştiren Che'nin geliştirdiği yoldan başka, bizi, o noktaya ulaştırabilecek sihirli bir formül biliyorsa, elini kaldırsın da Che'ye karşı ortaya çıksın.

Gerçekte, ezici çoğunluğu ne yazık ki yoksul olan, yaşama hakkı, kültürden ve uygarlıktan yararlanma hakkı elinden alınan Latin Amerika halklarını oluşturan 300 milyon insan -bu sayı yirmibeş yıl sonra 600 milyona ulaşacak- için hiç kimsenin onurlu bir cevabı ve kararlı bir eylemliliği olmadığından, en uygunu, susmak olacaktır. Che'nin tavrı karşısında, onunla birlikte, düşüncelerini cesaretle savunarak düşenlerin tavrı karşısında, susmak. Bir kıtayı kurtarmak gibi soylu bir düşüncenin harekete geçirdiği bu bir avuç insanın yarattığı destan, iradenin, kahramanlığın ve insanın büyüklüğünün en yüksek kanıtı olarak kalacaktır. Bu, bilinçleri aydınlatacak, Latin Amerika halklarının mücadelesine yol gösterecek bir örnektir, çünkü Che'nin çağrısı, uğruna hayatını verdiği yoksullara ve sömürülenlere ulaşacak, kesin kurtuluşlarını gerçekleştirmek için sayısız el, silahları kavrayacaktır.

Che, son satırlarını 7 Ekim 'de yazdı. Bir gün sonra, saat 13.00 sularında, dar bir geçitte kuşatmayı yarmak için geceyi beklerken, büyük bir düşman ordusu saldırıya geçti. O sırada gerilla birliğini oluşturan az sayıdaki insan, karanlık basana kadar tek başlarına, sel çukurunda ve geçidin üst sırtlarında gizlenerek, kendilerini kuşatıp saldırıya geçen, sayıca üstün askerlere karşı kahramanca savaştılar. Che'nin yanında çarpışanlardan bugün hayatta olan kimse yok. Sağlık durumunun kötülüğünden daha önce söz edilen doktorla, yine sağlığı iyi olmayan bir perulu gerilla, Che'nin yanında olduğundan, herşey, yaralandığı ana kadar, onun, bu arkadaşlarının daha güvenlikli bir yere çekilmelerini sağlamak için, elinden gelen herşeyi yaptığını göstermektedir. Doktor bu çatışmada değil, birkaç gün sonra, Yuro Geçidi'nde öldürülmüştür. Dik, engebeli ve kayalık arazi, gerillaların birbirlerini görmelerini zorlaştırıyor, hatta bazen olanaksız kılıyordu. Che'den birkaç yüz metre ötede, geçidin öteki ucunda, savunma konumunda bulunanlar -aralarında Inti Peredo da vardı, saldırıya karanlık basıncaya kadar karşı koydular ve sonra düşmandan uzaklaşarak, daha önce kararlaştırılan toplanma noktasına ilerlemeyi başardılar.

Che'nin, yaralandıktan sonra da, M 2 tüfeğinin namlusu bir kurşunla kullanılmaz duruma gelinceye kadar çarpıştığı kesin olarak saptanmıştır. Üstündeki tabancanın mermisi bitmişti. Bu inanılmaz koşullar, onun neden canlı ele geçtiğini gösterir. Bacaklarından aldığı yaralar, yardımsız yürümesini olanaksız kılıyordu, ama öldürücü değildi.

Higueras köyüne getirildikten sonra, yaklaşık yirmidört saat daha yaşadı. Kendisini ele geçirenlerle tek bir sözcük konuşmaya yanaşmadı. Hakaret etmeye yeltenen bir subayın suratının tam ortasına yumruğunu indirdi.

Barrientos, Ovanda ve öteki yüksek rütbeli subaylar, La Paz'da yaptıkları toplantıda, onu, hunharca öldürme kararı aldılar. Bu alçakça kararın, Higueras köyünün okulunda nasıl uygulandığı, ayrıntılarıyla biliniyor. Yankeelerce eğitilen Binbaşı Miguel Ayoroa ve Albay Andres Selnich, öldürme görevini assubay Mario Teran'a verdiler. Assubay son derece sarhoş bir halde eve girdiğinde, Che, biri bolivyalı diğeri perulu olan iki gerillayı öldüren silah seslerini duymuştu. Celladının bocaladığını görünce, kesin bir dille: "Hadi ateş et, korkma!" dedi. Dışarı çıkan assubay, komutanları Ayoroa ve Selnich'ten yeniden öldürme emri alınca, içeri girdi ve makineli tüfeğinin kurşunlarını Che'nin üzerine boşaltarak buyruğu yerine getirdi. Che'nin çarpışmadan birkaç saat sonra öldüğü bildirildiğinden, emri uygulayanlara, büyük yaralar açılmaması için, kafasına ve göğsüne ateş etmemeleri söylenmişti. Bu, Che'nin can çekişmesinin, sarhoş bir başçavuş, Che'nin sol yanından öldürücü kurşunu atana kadar, zalimce uzatılmasına yol açtı. Bu tutum, tutsak aldığı bolivyalı subay ve askerlerin hayatlarına karşı onun gösterdiği özenle tam bir karşıtlık içindedir.

Che'nin, aşağılık düşmanlarının elinde geçirdiği son saatlerinin çok acı olduğu kesin. Ancak, hiç kimse, bu sınava Che kadar hazırlıklı olamazdı.

Bu Günlük'*ün elimize nasıl geçtiğini açıklamamız şimdilik olanaksız. Ancak, herhangi bir maddi karşılığın rol oynamadığını söylemek yeter.* Günlük, *Che'nin, Nacahuasu'ya geliş tarihi olan 7 Kasım 1966'dan Yuro Geçidi'ndeki çarpışmadan bir gün önce, yani 7 Ekim 1967'ye kadar olan bütün notları içermektedir. Henüz elimize geçmeyen birkaç sayfa var, ancak bu sayfalar pek önemli olayların gerçekleşmediği günlere ilişkin olduğu için, içeriğin bütünselliğini etkilemiyor.*

Belgelerin doğruluğu konusunda herhangi bir kuşku bulunmamasına karşın, bütün fotokopiler, gerek doğruluğunu denetlemek, gerekse, ne kadar küçük olursa olsun herhangi bir olası değişikliği saptayabilmek için titizlikle incelendi. Notlar, bugün hayatta olan bir başka gerillanın günlüğüyle karşılaştırıldı ve ikisinin bütün noktalarda çakıştığı görüldü. Ayrıca, bugün yaşayan ve tek tek olayların tanığı olan bazı gerillaların anlattıkları da notların doğrulanmasına yardımcı oldu. Söz konusu fotokopilerin, Che'nin günlüğüne ait olduğu böylece saptandı.

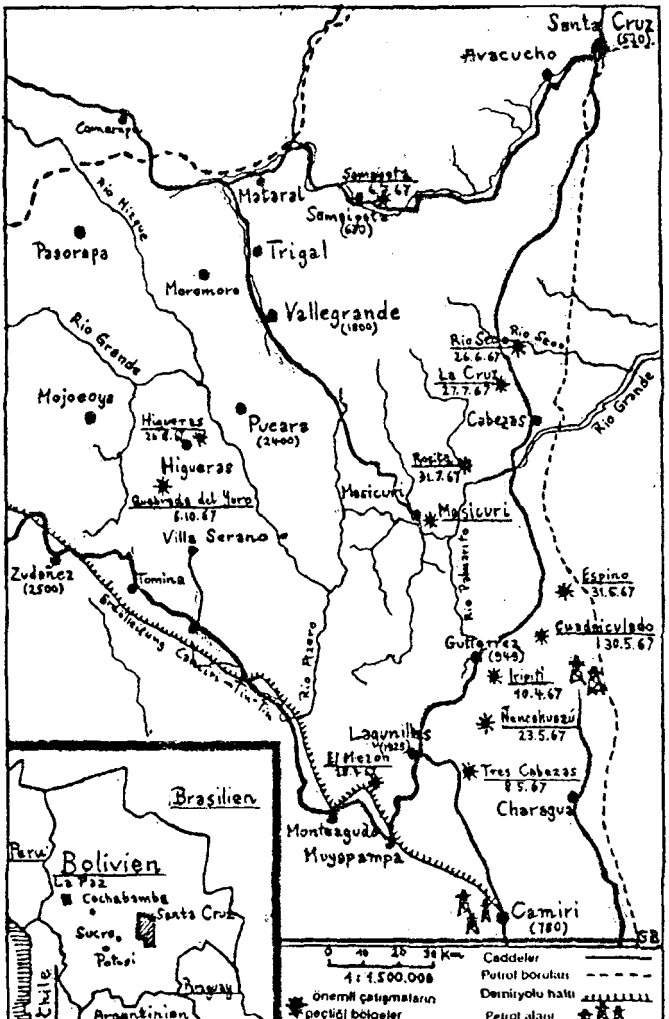
Bu küçük ve okunaksız yazıyı çözmek zor bir işti. Bu çalışma, Che'nin hayat arkadaşı Aleida March de Guevara'nın eşsiz yardımıyla gerçekleşti.

Bu Günlük, *Fransa'da Francois Maspéro Yayınevi, İtalya'da Feltrinelli Yayınevi, Federal Alman Cumhuriyeti'nde Trikont Yayınevi, Birleşik Amerika'da Rampart's dergisi, Fransa'da ispanyolca olarak Ediciones Ruedo İbérico, Şili'de Revista Punto Final dergisi, Meksika'da Siglo XXI Yayınevi tarafından ve bazı başka ülkelerde, aynı zamanda yayınlanacaktır.*

Her zaman zafere kadar!

Hasta la Victoria Siempra!

Gerilla Günlüğü

Santa Cruz
(520)
Avacucho
Comarapa
Rio Mizque
Mataral
Samaipata
Samaipata
(670)
Pasorapa
Trigal
Moremore
Vallegrande
(1800)
Rio Grande
Mojocoya
Higueras
Pucara
(2400)
Higueras
Guadalupe del Norte
Villa Serano
Zudañez
(2500)
Tomina
Rio Pilcomayo
Rio Pilaya
Rio Pisco
Rio Grande
Rio Seco
La Cruz
Cabezas
Rocha
Masicuri
Masicuri
Espino
Cuadriculado
Gutierrez
(948)
Iripiti
Nancahuazu
Lagunillas
(1625)
El Melon
Tres Cabezas
Charagua
Monteagudo
Muyupampa
Camiri
(780)
GB
Brasilien
Peru
Bolivien
La Paz
Cochabamba
Santa Cruz
Sucre
Potosi
Chile
Paraguay
Argentinien
0 10 20 30 Km
1 : 1.500.000
Önemli çatışmaların geçtiği bölgeler
Caddeler
Petrol boruları
Demiryolu hattı
Petrol alanı

1 | KASIM 1966

7 Kasım

Bugün yeni bir dönem başlıyor. Çiftliğe gece vardık. Yolculuk iyi geçti sayılır. Pachungo[*] ve ben, kılığımızı iyice değiştirip, Cochabamba'dan geçtik. Orada gerekli bağlantıları kurduktan sonra iki gün sürecek bir yolculuğa çıkmak üzere ciplere atladık.

Çiftliğin yakınında arabaları durdurduk. Ve faaliyetlerimizin belki de kokain yapımıyla ilgili olacağını fısıldayan komşu mülk sahibinin kuşkusunu uyandırmamak için, bunlardan yalnızca birine binip oraya vardık. Tuhaf şey, grubun kimyageri olarak hep Tumaini'yi[**] gösteriyorlar. Yol ala duralım, ikinci yolculuğumuz sırasında kimliğimi yeni öğrenen Bigotes[***] az kalsın sel yatağına yuvarlanacakken cipini sel çukurunun kenarında durdurabilmiş. Yirmi km daha gittik ve geceyarısı çiftliğe vardık; Parti'den en az üç kişi bizi orada bekliyordu.

(*) Adı Pacho olarak da geçecek.

(**) Başka yerde Turna adıyla geçecek.

(***) Adı Loso ve Jorse diye de geçecek.

Parti'nin tutumu ne olursa olsun, Bigotes bizlerle çalışmaya hazırdı, ama anlaşılan sevdiği ve saydığı Monje'ye sadık kalmaya da kararlı. Ona bakılırsa Rudolfo ve Coco aynı ruh hali içindeler; ama Parti'nin savaşmaya karar vermesini sağlamak gerekir. Bulgaristan'da bulunan ve bize yardım edecek olan Monje'nin gelişine değin Parti'ye birşey duyurmamasını söyledim; bu iki noktada anlaştık.

8 Kasım

Bütün günü evden yaklaşık 100 metre uzakta bulunan derenin kıyısındaki makiliklerde geçirdik. Sokmamakla birlikte, çok rahatsız edici bir sivrisinek türü bize musallat oldu. Şimdiye değin yaguasa, jejen, marigui, sivrisinek ve sakırga gibi çeşitli böceklere rastladık.

Bigotes, Arganaraz'ın yardımıyla cipi çıkardı ve domuz, tavuk gibi şeyler satınalmak üzere birlikte yola çıktılar.

Bilgi vermek için yolculuk sırasında başımızdan geçenleri yazmak niyetindeydim. Bu işi gelecek haftaya bıraktım, o zamana kadar ikinci grubun da bize katılmak üzere burada olacağını umuyoruz.

9 Kasım

Yeni birşey yok. Tumaini ile, çevreyi tanıyabilmek için Nacahuasu ırmağı boyunca ilerledik (pek ırmak da denemez, aslında bir dere) fakat kaynağına kadar çıkamadık. Kıyıları sarp kayalık ve bölgenin meskun olmadığı belli. Uygun bir disiplin tutturulabilirse burada uzun süre kalınabilir. Öğleden sonra yağan bir sağanak bizleri makiden çıkıp eve sığınmaya zorladı. Bedenimden 6 sakırga ayıkladım.

10 Kasım

Pachungo ve Pombo, bolivyalı arkadaşlardan Serafin'le birlikte çevreyi tanımaya çıktılar. Bizden biraz daha uzağa gitmişler ve ırmağın dirsek çevirdiği bir yerde, uygun gibi görünen bir sel yatağı bulmuşlar. Dönüşte, evin çevresinde dolaşmışlar ve alış-verişe çıkanlarla birlikte dönen Arganaraz'ın şoförü onları görmüş. Onları şiddetle azarladım, yarın makiye taşınmaya ve kampı orada kurmaya karar verdik. Tumaini görünmekten çekinmiyor, onu zaten biliyorlar, çünkü o, kendini çiftlikte çalışan bir işçi olarak tanıtmıştı. Durum büyük bir hızla kötüleşiyor; bakalım adamlarımızın bize ulaşmasına olanak verecek mi? Ancak onlar geldikten sonra rahat edeceğim.

11 Kasım

Geceyi, evin öbür yanındaki yeni kampımızda geçirdiğimiz bugün de, bir yenilik getirmedi.

Sivrisinekler bir felaket, cibinlikli hamağa sığınıyoruz (cibinliği olan yalnızca benim).

Tumaini, Arganaraz'ı ziyarete gitti, ondan tavuk, hindi filan satınaldı. Henüz herhangi bir kuşku uyandırmamış görünüyor.

12 Kasım

Bugün de bir yenilik yok. İkinci grubun altı adamı geldikten sonra yerleşeceğimiz kamp yerini belirlemek için, kısa bir keşif yürüyüşüne çıktık. Seçtiğimiz yer, mezarlıktan bir kaç yüz metre uzaktaki bir tepeciğin üstünde ve bir mağaraya yakın. Orasını, yiyecek ve malzememizi saklamak için, mahzen gibi kullanabiliriz. Bize katılacak olan, iki kişilik üç gruptan ilki, nerdeyse bize ulaşıyor

olmalı. Dökülen saçlarım, seyrek da olsa uzamaya, akları sararıp kaybolmaya başladı; sakalım da uzuyor, İki aya varmaz, eski halimi alırım.

13 Kasım Pazar

Birkaç avcı, kampımızın yakınından geçiyor; bunlar Arganaraz'ın ırgatları. Genç ve bekar dağlılar, tam aradığımız gibi ve patronlarından da nefret ediyorlar. Bize, buradan 8 fersah ötede, dere boyunda evler ve içinde suyu olan bazı sel yatakları bulunduğunu söylediler. Bugün için hepsi bu kadar.

14 Kasını

Kamp kuralı bir hafta oldu. Pachungo daha alışamamış gibi biraz hüzünlü görünüyor, ama artık kendisini toparlaması gerekir. Tehlikeli olabilecek eşyaları saklamak ve bir tünel açmak için bugün kazıya başladık. Bunu, dallardan kafesler altında gizleyecek ve nemden korumaya bakacağız. Birbuçuk metrelik delik kazıldı bile, tünele de başladık.

15 *Kasım*

Dehliz içinde çalışıyoruz hep: Sabahleyin Pombo ve Pachungo, öğleden sonra Tumaini ve ben. Saat 6'da, çalışmaya son verdiğimizde 2 metre derinliği bulmuştu. Yarın bitireceğimizi, açıkta kalması tehlikeli olabilecek ne varsa oraya yerleştireceğimizi umuyoruz. Gece yağmur, plastik örtü kısa olduğundan hamağımı ıslattı ve beni kalkmaya zorladı. Yeni birşey olmadı.

16 Kasım

Tünel bitti ve kamufle edildi. Şimdi yolu gizlemek gerekiyor; ne var ne yok taşıyoruz, yarın da girişi dallarla ve balçıkla tıkayacağız. 1 numarayla gösterdiğimiz tünelin planı 1 nolu belge arasında. Başka bir yenilik yok, yarından itibaren La Paz'dan gelecek haberleri rahatça bekleyebiliriz.

17 Kasım

Tüneli, ev halkı için ele verici sayılabilecek eşyalar ve konserve olarak saklayacağımız yiyeceklerle doldurduk. Kamuflajı fena sayılmaz.

La Paz'dan haber çıkmadı. Evdeki çocuklar, alış-veriş yaptıkları Arganaraz'la konuştular. Adam, kokain yapımına onların da katıldığını bir kez daha tekrarlamış.

18 Kasım

La Paz'dan haber yok. Pachungo ve Pombo, sel yatağında bir keşfe daha çıktılar, ama dilediğimiz kamp yerinin burası olduğuna pek inanmıyorlar. Pazartesi bir de Tumaini ile gideceğiz. Arganaraz, yolu açmak için ırmaktan birkaç taş çıkarmaya geldi ve epeyce durdu. Burada kaldığımızı sezmediğini sanıyorum. Herşey tekdüzelik içinde geçiyor. Sivrisinek ve sakırgalar iltihaplı yaralar açmaya başladı. Şafakta, soğuk iyiden iyiye duyuluyor.

19 Kasım

La Paz'dan haber alamadık. Burada da bir yenilik yok, zamanımız içerde geçiyor. Bugün cumartesi, yörede çok avcı var.

20 Kasım

Marcos ve Rolando öğleyin geldiler. Şimdi 6 kişiyiz. Yolculuk ayrıntılarıyle anlatıldı. Haberi ancak bir hafta önce aldıkları için geç kalmışlar. En kısa yoldan, Sao Paulo'dan geçtikleri için ilk onlar gelmiş. Öteki dört kişiyi bir haftadan önce beklememeliyiz.

Rodolfo onlarla gelmiş, çok beğendim. Herşeyle bağını koparmaya Bigotes'ten daha hazır görünüyor. Papi(*) emirleri hiçe sayıp ona ve Coco'ya benim de orada bulunduğumu söylemiş. Bu, otorite yönünden kıskançlığa yolaçıyor gibi. Manila'ya (Küba) yazdım ve bazı önerilerde bulundum (Belge I ve II). Papi'nin sorularına da cevap verdim. Rodolfo, geriye dönmek üzere, şafakla birlikte yola çıktı.

21 Kasım

Genişleyen grubun ilk günü. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağdı. Yeni yerimize taşınırken sırılsıklam olduk. İşte artık yerleştik. Çadırımız bir kamyon örtüsüymüş, su alıyor, ama yine de biraz koruyor. Hamağımızla naylon örtüsü de yanımızda. Birkaç silah daha geçti elimize. Marcos'un bir Garand'ı var, Rolando'ya da depodan bir M-1 verilecek. Jorge bize katıldı ama evde kaldı, çiftliğin

(*) Ricardo ve Chinchu olarak da geçecek.

onarım işlerini gözetecek. Rodolfo'dan, güvenilir bir tarım uzmanı bulmasını, istedim. Burada kalışımızın olanaklar elverdiğince uzun sürmesi için her çareye başvuracağız.

22 Kasım

Dere yatağını incelemek için Turna, Jorge ve ben ırmak boyunu (Nacahuasu) izleyerek dolaştık. Dünkü yağmurdan sonra nehir tanınmaz hale gelmişti ve istediğimiz yere varmamız güç oldu. Ağzı iyice daralmış bir su akıntısı, gerekli şekilde düzenlenirse sürekli bir kamp yeri olmaya elverişli. Döndüğümüzde saat dokuzu geçiyordu. Burada bir yenilik yok.

23 Kasım

Can sıkıcı bir ziyaret yada bir incelemeye çıkan olursa, önceden haber alalım diye, çiftliğe hakim bir yerde, bir gözetleme yeri yaptık. İki kişi taramaya çıkacağına göre geridekilere üçer saatlik nöbet düşüyor. Pombo ve Marcos kamp yerimizden dere yatağına uzanan araziyi iyice taramışlar.

24 Kasım

Pacho ile Rolando, sel yatağını incelemeye gittiler. Yarın dönecekler.

Akşamüstü, Arganaraz'ın iki adamı "gezmeye çıkmışlar", bize de münasebetsiz bir ziyarette bulundular. Bunda bir gariplik yoktu, ama Antonio keşifçilerle gitti. Turna, evdekilerdendi, o da ortalarda yoktu. Bahane: av.

Bugün Aliocha'nın doğum günü.

5 Kasım

Gözetleme yerinden haber var: Bir cip gelmiş, içinde iki yada üç kişi oturuyormuş. Sıtma mücadele servisinden olduklarını sonra anladık, bizden kan alır almaz gittiler. Pacho ile Rolando, gece geç vakit döndüler. Haritada gösterilen dereyi bulup incelemişler, sonra ırmağın ana kolunu izleyerek terkedilmiş tarlalara varıncaya dek çıkmışlar.

26 Kasım

Bugün Cumartesi, yine kapanacağız. Jorge'ye, atla nehrin yatağında bir keşfe çıkmasını ve sonuna dek gitmesini söyledim. Hayvan burada değilmiş, bir at istemek için 20-25 km uzağa, Don Remberto'ya yaya olarak gitti. Gece dönmedi. La Paz'dan haber yok.

27 Kasım

Jorge daha dönmedi. Bütün gece nöbet tutmalarını emrettim. Fakat 9'da La Paz'dan ilk cip döndü. Coco ile birlikte üç kişi daha gelmişti: Joaquin, Urbano ve bolivyalı bir tıp öğrencisi olan Ernesto. O da bizimle kalacakmış. Coco bir yolculuk daha yaptı; Ricardo, Braulio ve Miguel'den başka, bir de bolivyalı getirdi, Inti, bizimle kalacakmış. Şimdi 12 kişiyiz ve Jorge, çiftliğin efendisi rolünde. Bağlantıları Coco ile Rodolfo sağlıyor. Ricardo can sıkıcı bir haber getirdi. El Chino Bolivya'daymış, beni görmek ve 20 adam göndermek istiyormuş. Yalnız bir

sakınca var, Estanislao'ya(*) danışmadan mücadeleye çokuluslu bir nitelik vermek doğru olmayacak. Sonunda şu karara vardık: Santa Cruz'a gidilecek ve Coco onu alıp buraya getirecek. Coco ve öteki cipi alıp La Paz'a kadar uzanacak olan Ricardo şafakta yola çıktılar. Coco giderken Remberto'ya da uğrayacak ve "Jorge'ye ne oldu?" diye, soracak.

Yaptığımız ilk konuşmada, Inti bana, Estanislao'nun gerillalara katılmayacağı kanısında olduğunu, söyledi ama o, bütün bağları koparmaya kararlı.

28 Kasım

Jorge, bu sabah da ortaya çıkmadı ve Coco da görünmedi. Sonra geç döndüler, Jorge meğer Remberto'nun evinde kalmış.

Sorumluluk denen şeyi pek bilmiyor. Öğleden sonra bolivyalıları topladım ve perulular›n 20 adam göndermek istediklerini söyledim; bunların gönderilmesini hepsi iyi karşıladılar, ama harekat başladıktan sonra gerçekleşmesini istiyorlar.

29 Kasım

Nehrin topografik durumunu ve gelecekte kamp yerimiz olacak ırmak yatağını incelemeye gittik. Grup Tumaini, Urbano, Inti ve benden kurulmuştu.

Nehir güvenli ama kasvetli. Başka bir yer bulmaya çalışacağız, buradan bir saat kadar uzakta bir dere daha olsa gerek. Tumaini düştü, galiba ayağının tarak kemiği kırıl-

(*) El Negro, Mario ve kısaca Monje diye de anılır. Onun gibi El Negro diye anılan Joaquin'in gerilla grubu ile karıştırmamak gerekir.

dı. Nehiri ölçtükten sonra, akşam kampa döndük. Burada yeni birşey yoktu: Coco, El Chino'yu beklemek üzere Santa Cruz'a gitti.

30 Kasım

Marcos, Pacho, Miguel ve Pombo, daha uzak bir yerde bulunan bir nehri incelemek için çıktılar. Yine çok yağmur yağdı. Evde yeni birşey yok.

AYIN ANALİZİ

Herşey iyi gitti, denebilir. Yolculuğum olaysız geçti. Burada olanların yarısı da geç, fakat sıkıntısız vardılar. Ricardo'nun adamları her türlü güçlüğe göğüs gerip yanımıza geldiler. Bu ıssız bölgede herşeyin iyi gitmesi, gerekli gördüğümüz süre burada kalabileceğimizi gösteriyor. Şimdilik adamlarımızın geri kalan kısmını beklemekten ve bolivyalıların sayısını 20'ye yükseltmekten başka yapacak işimiz yok, harekete ancak bundan sonra geçebiliriz. Monje'nin tepkisinin ve Guevara'nın adamlarının tutumunun ne olacağını da bir görelim.

2 | ARALIK 1966

1 Aralık

Gün yenilik getirmedi. Marcos ve arkadaşları akşam döndüler; öngörülenden de uzak bir mesafeye gitmişler, bir tepeden öbürüne. Sabahın saat ikisinde Coco'nun biriyle döndüğünü bana duyurdular. Bununla görüşmeyi yarına bıraktım.

2 Aralık

El Chino erkenden yanıma geldi, uzun uzun içini döktü. Bütün günü çene çalmakla geçirdik. Önemli olanı şu: Küba'ya gidecek ve durum hakkında bizzat bilgi verecek, iki ay içinde yani harekete geçtikten sonra grubumuza 5 perulu katılacak; şimdilik yalnız ikisi geliyor, bir radyo teknisyeni, bir de doktor. Bunlar, bir süre bizimle, kalacaklar, silah istedi, ama bir BZ, birkaç mavzer, elbombaları vermeyi ve onlar için M-l satın almayı kabul ettim. Ayrıca, Puno yakınında bir bölgeden geçip Titicaca'nın öteyanına silah kaçıracak olan 5 peruluya da yardım etmeye karar verdim. Bana, Peru'daki sıkıntılarından ve

Calixto'yu kurtarmak için kurduğu cüretli plandan sözetti; ama bu bir hayalden öteye gidemez gibi geldi bana. Gerillalardan arta kalan birkaç kişinin bölgede çatışmaya devam ettiklerini düşünüyor, ama bu kesin değil, çünkü bu bölgeye daha varamamışlar.

Konuşmanın kalan kısımları gevezelik. Aynı heyecanla, La Paz'a gitmek üzere izin isteyerek kalktı; resimlerimizi aldı. Coco (daha sonra göreceğim), Sanchez'le ve bize haber sızdırmayı vadeden, Inti'nin kayınbiraderi, Cumhurbaşkanlığı Haberalma Servisi şefiyle bağlantı kurma emrini aldı. Kurduğumuz ağ daha emekleme devresinde.

3 Aralık

Yeni birşey yok. Cumartesi olduğu için keşfe de çıkmadık. Mal sahibinin üç işçisi, Lagunillas'a alış-verişe gitti.

4 Aralık

Yeni birşey yok. Bugün pazar, herkes uslu uslu oturuyor. Bize katılacak bolivyalılar ve savaş karşısındaki tutumumuz konusunda konuştuk.

5 Aralık

Yeni birşey yok. Çıkacaktık ama bütün gün yağmur yağdı. Loro'nun, haber vermeden attığı birkaç kurşun, bizi alarma geçirdi.

6 Aralık

Birinci dere yatağında açacağımız ikinci tünele başlamak için çıktık. Apolinar(*), Inti, Urbano, Miguel ve ben çalıştık. Turna düşeli, -yürüyemediği için- onun yerini Miguel aldı. Apolinar, gerilla birliğine katılmayı düşünüyor ama La Paz'a gidip bazı özel işlerini halletmek de istiyor. Olur, dedik, ama biraz beklemesi gerekir. Saat 11'e doğru dereye vardık, önce gizli bir patika açtık, sonra da mahzen için uygun bir yer aradık; arazi çok taşlık, üstelik dere de yer yer kurumuş, uzakta, çakıllı bir vadide akıyor. Keşif işini ertesi güne bırakıyoruz. Inti'yle Urbano avlanmaya gittiler. Çünkü yiyeceğimiz hızla tükeniyor ve elimizdekilerle cumayı bulmamız gerekiyor.

7 Aralık

Miguel ile Apolinar, uygun bir yer buldular ve hemen bir tünel kazmaya başladılar, araçlar işe yaramıyor. Inti'yle Urbano, elleri boş döndüler, fakat akşam Urbano M-l'iy!e yabani bir tavuskuşu vurdu; yemeğimizi yemiş olduğumuzdan, bunu ertesi güne sakladık.

Gerçekte, buraya geleli bugün bir ay oluyor, fakat, daha rahat olsun diye, sentezi her ayın sonunda yapacağım.

8 Aralık

Inti ile dereye hakim bir noktada, bir düzlüğe kadar gittik. Miguel'le Urbano, kazmaya devam ettiler. Öğleden sonra Apolinar, Miguel'in yerini aldı. Karanlık basarken Marcos, Pombo ve Pacho döndüler; bu sonuncusu çok geriden geldi ve bitkindi. Marcos, düzelmezse, onu öncü-

(*) Adı Polo olarak da geçecek.

lükten almamı istedi. Plan II'deki mahzene giden yolun krokisini çizdim. Burada bulundukları sürece yapacakları en önemli işlerin neler olduğunu gösterdim. Miguel onlarla kaldı, biz yarın yine oraya döneceğiz.

9 Aralık

Sabah yola çıktık, ağır ağır yürüyerek öğleye doğru oraya vardık. Pacho, grup döndüğünde orada kalma emrini aldı. İkinci kampa varmak istedik ama olmadı. Yeni birşey yok.

10 Aralık

Evde yaptığımız ilk ekmekten başka yeni birşey yok. Jorge ve Inti ile acele birkaç işten sözettik. La Paz'dan haber çıkmadı.

11 Aralık

Gün, yeni birşey olmadan geçti, fakat akşama doğru Code Carlos adlı bir bolivyalıyı getirmişlerdi. Öteki cip her zamanki gibi yolun üstünde kaldı. Daha sonra doktor Moro'yu(*), Benigno'yu ve iki bolivyalıyı daha getirdiler. Bunlar Caranavi malikanesinden iki camba(**). Akşam, herzamanki gibi yolculuktan ve şimdiye dek gelmiş olmaları gereken Antonio(***) ve Felix(****)'den konuşuldu. Papi ile tartışıldı ve onun Renan(*****) ile Tanya'yı getir-

(*) Morogoro, Muganga yada Doktor diye de geçecek.
(**) Bolivya'nın doğu bölgesinden olanlara verilen ad.
(***) Yada Olo.
(****) Başka yerde El Rubio.
(*****) İvan

mek üzere iki yolculuk daha yapması kararlaştırıldı. Evler ve depolar tasfiye edilecek, Sanchez'e 1000 pesoluk bir yardım yapılacak. Kamyonet onda kalacak, biz de ciplerden birini Tanya'ya devredip ötekini alıkoyacağız. İş, silahları taşımak için yapılacak yolculuğa kalıyor. Ona, göze batacak aktarmalardan kaçınılması için, bütün silahları aynı cipe doldurmasını emrettim. El Chino, Küba'ya doğru yola çıktı; çok heyecanlı görünüyor, dönüşte buradan geçmeyi tasarlıyor. Coco, Camiri'den yiyecek getirmek için burada kaldı ve La Paz'a, Papi gitti. Tehlikeli birşey oldu: Valle Grande'den bir avcı ayak izlerimizi görmüş, Pombo'nun kaybettiği eldiven tekini bulmuş, yada birini görmüş olabilir. Bu planlarımızı değiştirmemizi, artık çok dikkatli olmamızı gerektiriyor. Yarın Pombo, avlanmak için kurduğu tuzakları göstermek üzere Antonio ile çıkacak. Inti, bana, buraya gelir gelmez Küba'nın savaşımıza katılması konusunda tartışmalar açan ve Parti'nin bizimle birleşmemesi halinde bizlere katılmayacağını söyleyen öğrenci Carlos hakkındaki kuşkularını anlattı. Rodolfo, böyle şeylerin kötü yorumdan ileri geldiğini söyleyerek "cehenneme kadar yolu var," deyip çıktı.

12 Aralık

Bütün grubu toplayıp savaşın gerçeklerinden sözettim. Tek elden yönetim ve disiplin üzerinde ısrarla durdum; değişik bir yol tutmak ve parti disiplinine karşı gelmekle yüklendikleri sorumluluğu bolivyalılara hatırlattım. Atamalar da yaptım: Joaquin'i[*] askeri şef yardımcılığına, Rolando ve Inti'yi komiserliğe, Alejandro'yu harekat şefliğine, Pombo'yu levazım şefliğine, Inti'yi maliyeye, Nato'yu ikmal ve silahlanmaya, Moro'yu geçici olarak tıbbi servise atadım. Rolando ve Braulio, Valle Grande

[*] Adı Vilo olarak da geçecek

avcısı tuzaklarını kuruncaya yada Antonio ile keşfe çıkıncaya kadar rahat durmalarını gruba bildirmeye gittiler. Akşam döndüler, tuzak uzakta değilmiş. Avcıyı, bir şişe singani içirip sarhoş etmişler, adam, hayatından hoşnut olarak çıkıp gitmiş. Coco, Caranavi'den gerekli ikmalle döndü, ama Lagunillas'da onu görenler ve bu kadar çok şeyi birden aldığına şaşanlar olmuş.

Biraz sonra da Marcos ve Pombo döndüler. Marcos bir tahta parçası yontarken, kaşının üstünü yaralamış, iki dikiş attılar.

13 Aralık

Joaquin, Carlos ve Doktor, Rolando'yla Braulio'nun yanına gittiler. Pombo da onlara katıldı, ama aynı gün dönmek emriyle. Yolu kapattım ve nehre ulaşan başka bir yol açtırdım. Bu öyle başarılı oldu ki Pombo, Miguel ve Pacho dönüşte kaybolup aynı yoldan devam ettiler.

Apolinar, birkaç gün Viacha'da, evinde kalacak; konuştuk, ailesine bırakması için biraz para verdik, dilini tutması için de sıkı sıkı uyardık. Coco o akşam bizden ayrıldı, fakat saat 3'e doğru ıslık sesleri ve bir köpek havlaması duyulduğu için alarm verdik; meğer Coco ormanda yolunu kaybetmiş.

14 Aralık

Bugün de yeni bir şey yok. Valle Grande'li avcı daha önce söylenenin tersine dün kurduğu tuzağı görmek için gelmiş, eve uğradı. Kuşku uyandırmamak için Antonio'ya ormanda açtığımız yolu gösterip ordan geçirmesini, söyledik.

15 Aralık

Yeni birşey yok. İkinci kamp yerine kesin olarak yerleşmek için harekete geçmeye karar verdik (8 kişi).

16 Aralık

Pombo, Urbano, Turna, Alejandro, Moro, Arturo, Inti ve ben kesin olarak yerleşmek üzere bu sabah yüklenip yola çıktık. Yol üç saat sürdü. Rolando bizimle kaldı. Joaquin, Braulio, Carlos ve Doktor döndüler. Carlos iyi yürüyüşçü ve çalışkan. Moro'yla Turna, nehirde, koca balıkların kaynaştığı bir köşe bulup onyedi tane yakaladılar, doya doya yedik. Moro, balık tutayım derken elini yaralamış. Birinci mahzen bittiğinden, ikinciye uygun düşecek bir yer aradık ve faaliyeti yarın sabaha değin durdurmaya karar verdik. Moro ve Inti avlanmaya çıktılar, geceyi pusuda geçirecekler.

17 Aralık

Moro'yla Inti, olup olacağı bir yaban tavuskuşu avlamışlar. Biz, Turna, Rolando ve ben ikinci mahzeni kazmaya uğraşıyoruz, belki yarın biter. Arturo ve Pombo radyoyu kuracakları uygun bir yer aradılar ve sonra da, kötü durumda olan yolu açmaya koyuldular. Akşam yağmur yağmaya başladı, sabaha kadar da dinmedi.

18 Aralık

Yağmur bütün gün sürdü, fakat biz mahzene devam ettik; dilediğimiz 2,5 metreye ulaşmamıza az kaldı.

Radyo düzeneğini kurmak için tepeyi inceledik. Elverişli gibi görünüyor ama, bakalım uygulamada iyi sonuç verecek mi?

19 Aralık

Hava yine yağmurlu ve gezintiye çıkma isteği vermiyor, ama 11'e doğru Braulio'yla Nato geldi; nehir derin olmasına karşın, geçilebilirmiş. Tam çıkarken yerleşmeye gelen Marcos ve öncüleriyle karşılaştık. Yönetim onda kalacak. Olanaklarına göre üç-beş adam göndermesi emredildi. Yol üç saatten biraz fazla sürdü.

Geceyarısına doğru Ricardo'yla Coco döndüler; beraberlerinde Antonio El Rubio (geçen perşembe biletleri alamamışlar) ile kesin olarak bize katılan Apolinar'ı da getirmişler. Ayrıca bir kısım işleri çözümlemek için İvan da geldi.

Hemen hemen, uykusuz bir gece geçirdik.

20 Aralık

Bazı noktalar tartışıldı. Alejandro yönetimindeki ikinci kampta kalacak olan grup geldiğinde, bütün emirler verilmişti. Yol üstünde ateş edilerek vurulmuş ve ayağında bir kement bulunan bir av hayvanı gördüklerini söylediler. Joaquin bir saat önce oradan geçmiş ama birşey görmemişti. Vallc Grande avcısı hayvanı oraya dek sürüklemiş sonra bilemediğimiz bir nedenle kaçıp avı orada bırakmış olacak diye düşündük. Avcıyı yakalayıp getirmeleri için iki kişi gönderdik; arkalarına da bir bekçi taktık. Az sonra, av hayvanının epey zaman önce öldüğünü ve

kurtlanmış olduğunu öğrendik, Joaquin de onu görmüş olduğunu hatırladı. Coco ile Loro, avcıyı yakalayıp getirdiler ve hayvanı gösterdiler. Birkaç gün önce vurmuş olduğunu, söyledi. Bu da böylece kapandı.

Coco'nun savsakladığı haberalmadaki adamla bağlantı kurma işinin bir an önce yapılması ve Megia'nın İvan'la haberalmadaki adam arasında bağlantı ajanı olması kararlaştırıldı. Adam, Megia, Sanchez, Tanya ve daha seçilmemiş olan Parti temsilcileriyle sürekli bağlantı halinde olacak. Parti temsilcisinin Villamontes'den olması mümkün, ama bir bakalım. Manila'dan telgraf aldık. Monje'nin güneyden geleceğini bildiriyor.

Bir bağlantı sistemi düşündüler ama hoşuma gitmiyor, çünkü bu, arkadaşlarının, Monje'den kuşkulandıklarını açıkça gösteriyor.

Sabah l'de, Monje'nin La Paz'dan hareket edip etmediğini bize bildirecekler. İvan becerikli, ama pasaportu düzenli olmadığından birşey yapamıyor; ilk fırsatta bu belgeyi düzene sokmalı. Arkadaşların ellerini çabuk tutmaları için İvan'ın Manila'ya yazı yazması da gerekiyor.

Tanya talimat almak üzere gelecek; onu Buenos Aires'e göndermeyi düşünüyorum.

Sonunda Ricardo, İvan ve Coco'nun, Camiri'den uçakla gitmelerine, cipin burada kalmasına karar verildi. Döndükleri zaman Lagunillas'a telefon edip burada olduklarını bildirecekler; Jorge, akşam olumlu birşey olup olmadığını soracak ve haber getirecek. Saat l'de La Paz'la bağlantı kuramadık. Şafakta Camiri'ye doğru yola çıktılar.

21 Aralık

El Loro, keşifçinin yaptığı planları bana bırakmadığı için, Yaqui'ye dek yolun nasıl olduğunu bilmiyordum.

Sabah yola çıktık ve rahat bir yolculuk yaptık. Herşeyin ayın 24'üne değin tamamlanması gerek, çünkü o gün yortuyu kutlayacağız. Radyo gereçlerini taşımakta olan Pacho, Miguel, Benigno ve Camba'ya rastladık. Öğleden sonra saat 5'te Pacho ve Camba döndüler; gereçleri getirmediler, çok ağır oldukları için ormanda bir yere saklamışlar. Yarın beş kişi gidip getirecek. Mahzen tamamlandı, yarın da radyonunkine başlayacağız.

22 Aralık

Radyonun mahzenine başladık. Önce herşey iyi gitti, toprak yumuşaktı, ama biraz sonra, bir kaya tabakasına rastladık, bu yüzden ilerleyemedik. Radyo takımını ağır olduğu halde oraya kadar taşıdılar, ama benzinimiz olmadığı için deneyemedik. Loro, kart göndermediğini, haberlerin sözlü olduğunu ve yarın gelip kendisi anlatacağını bildirdi.

23 Aralık

Pombo, Alejandro ve ben, soldaki toprak yığınından oluşan yüksekliği keşfe çıktık. Bir yol açmak gerekiyor, fakat olduğu gibi de kullanabileceğimizi sanıyoruz. Joaquin iki arkadaşıyla geldi. Loro gelemeyecekmiş, çünkü domuzun biri kaçmış ve onu aramaya çıkmış. Lagunillaslı'nın hangi yolu tuttuğundan daha haber alamadık.

Öğleden sonra domuz geldi. Hayvan besili ama, içkiler noksan. Loro böyle şeyleri beceremiyor.

24 Aralık

Noel geldi, sabahlayarak kutlayacağız. İçimizde ilk kez yolculuğa çıkanlar var, bunlar geç döndüler, ama sonunda hep biraraya geldik ve iyi eğlendik; hatta bazıları biraz kaçırdılar. Loro Lagunillaslı'nın yolculuğunun istenen sonucu vermediğini, ancak bir kroki elde ettiğini söyledi; o da çok belirsizmiş.

25 Aralık

Yine çalışmaya koyulduk, kampa dönmedik. Oraya, bolivyalı doktorun önerisi üzerine C-26 adını verdik. Marcos, Benigno ve El Camba sağdaki dolma araziye gittiler, gece geç vakit döndüler ve yoldan iki saat uzaklıkta kurak bir ova gördüklerini anlattılar; yarın oraya gideceker. Camba hasta döndü. Miguel ve Pacho sol kısımda yanıltmaya yarayan birkaç yolla, radyonun mağarasına ulaşan bir yol açtılar. Inti, Antonio, Tuma ve ben radyo mahzenine devam ettik; zor ilerliyor, çünkü arazi taşlık. Artçılar kamp yerlerini kendileri düzenliyor ve nehrin iki ucuna hakim bir noktada bir gözetleme yeri yapıyorlar; seçtikleri yer çok iyi.

26 Aralık

Inti ile Carlos, haritada Yaki diye gösterilen yere değin keşfe çıktılar; iki gün sürecek bir yolculuk. Rolando, Alejandro ve Pombo, çok zor ilerleyen mahzen işinde çalıştılar. Pacho'yla ben, Miguel'in yaptığı yolu görmeye gittik, dolma topraktan oluşan yere giden yolu açma çalışmasını sürdürmeye değmez. Mahzene uzanan yol fena değil ve bulunması da zor. İki engerek yılanı öldürdük, bir tane de dün öldürmüştük. Galiba çevrede çok var.

Turna, Arturo, El Rubio ve Antonio ava çıktılar, Braulio ve Nato öbür kampta nöbetçi kaldılar. Loro'nun arabasının döndüğünü anlattılar ve Monje'nin geldiğini bildiren bir yazı gelirdiler. Marcos, Miguel ve Benigno, dolma toprak yolu genişletmeye gittiler, akşam da dönmediler.

27 Aralık

Marcos'u bulmak için Turna ile yola çıktık; sol kıyıdan doğuya doğru inen bir sel çukuruna kadar ikibuçuk saat yürüdük; izleri sürerek dik bir yokuştan indik. Bu yol bizi kampa götürür sanmıştım, ama boş yere saatlerce yürüdük. Saat 5'-ten sonra birinci kamp yerinden 5 km uzaklıkta, Nacahuasu'ya vardık, saat 7'de de kampımıza. Marcos'un geceyi orada geçirdiğini öğrendik. Marcos'la yanındakilerin izleyeceği yolu tahmin ettim, ama kimseye birşey söylemedim. Cipi harap durumda bulduk. Loro, yedekparça aramak için Camiri'ye gitmişti. Nato'ya bakılırsa, direksiyonda uyuya kalmış.

28 Aralık

Urbano ve Antonio beni arıyorlarmış; biz kampa gitmek üzere çıkarken vardılar, Marcos ve Miguel, dolma topraktan yapılmış setten kampa uzanacak yolu yapmaya gittiler. Daha gelmediler. Benigno ve Pombo, beni aramaya çıkmışlar ve tam yolumuzu izlemişler. Kampa vardığımda Marcos ile Miguel'e rastladım; kampa dönememiş ve geceyi dışarda geçirmişler; Miguel bana gösterilen davranıştan yakındı. Yakınma temelde Joaquin, Alejandro ve doktora yöneltiliyordu galiba. Inti ile Carlos döndüler, kimseye rastlayamamışlar. Yalnızca boş bir ev varmış. Haritada Yaki diye gösterilen yerin burası olmadığı kanısına varmışlar.

29 Aralık

Marcos, Miguel, Alejandro ve ben, durumu daha iyi kavramak için çıplak tepeye gittik. Burası Pampa del Tigre'nin başlangıcı olsa gerek. Yaklaşık 1500 metre yükseklikte bulunan, dorukları çıplak ve eşit yükseklikte sıradağlar. Bu dağlar, Nacahuasu'ya doğru bir eğri çizdiğinden, soldaki toprak seti dinamitle yıkmak gerekiyor. İndik ve kampa biri yirmi geçe vardık, malzemeleri taşımak için 8 kişi gönderildi ama, yine de hepsini getiremediler. El Rubio ile doktor, Braulio ve Nato'nun yerini aldılar, bu sonuncusu gelmeden önce yeni bir yol yaptı, bu yol, birkaç taşla dere üzerinden ve ormandan geçiyor: çakıllı olduğu için ayak izi bırakma tehlikesi yok. Mahzen için çalışılmadı. Loro, Camiri'ye gitmek üzere yola çıktı.

30 Aralık

Yağan yağmurla ırmak kabarmış olduğu halde, birinci kampı tasfiye etmek için 4 kişi yola çıktı; arkamızda kuşku uyandıracak hiçbir şey bırakmadık. Dışardan haber gelmedi. Altı kişi, iki kez mahzene gittiler ve saklanacak ne var ne yok oraya taşıdılar. Çamur henüz çok yumuşak olduğu için fırının yapımı bitmedi.

31 Aralık

Saat 7.30'da doktor, Monje'nin geldiğini haber verdi. Inti, Turna, Urbano ve Arturo ile gittim. Karşılaşma dostça, fakat gergin oldu, çünkü benim soramadığım fakat onun cevaplandırması gereken bir soru vardı: "Ne istiyor-

sun?" Yanında, Pan Divino[*], talimat almaya gelen Tanya ile artık bizimle kalacak olan Ricardo vardı.

Monje ile önce şundan bundan konuşmaya başladık, fakat sözü çabucak asıl soruna getirdi. Üç temel şart koşuyor:

1) Parti yönetiminden çekilecek; ama hiç olmazsa Parti'nin tarafsız kalmasını ve kadrosundan bazı kimselerin ayrılıp dövüşe katılmasını sağlayacak.

2) Bolivya toprakları üzerinde sürdürülen devrim mücadelesinde, siyasi-askeri yönetim ona verilecek,

3) Kurtuluş hareketlerini desteklemelerini sağlamak için Güney Amerika partileriyle bağlantı kuracak (örnek olarak, Douglas Bravo'yu gösterdi).

Parti sekreteri olarak, birinci nokta kendi bileceği işti. Ama tutumunu çok hatalı bulduğumu da söyledim. Kararsız ve uzlaşmacı. Nedense tarihin, sakat bir tutum olarak mahkum edeceği bir rolü oynamakta direniyor, zaman beni haklı çıkaracak.

Üçüncü noktada, sakınca görmüyorum. Girişimde bulunabilir, fakat başarısızlıkla sonuçlanacağı kesin. Codovila'dan Douglas Bravo'yu desteklemesini istemek, kendi öz partisinde çıkacak bir ayaklanmayı körüklemeyi istemekle birdi. Zaman, burada da hükmünü verecek.

İkinci noktaya gelince: bunu hiçbir zaman kabul edemezdim. Askeri şef bendim ve bu konuda tartışmaya giremezdim. Bu noktada takıldık, tartışma çıkmaza girdi.

Düşünmesine ve konuyu bolivyalı arkadaşlarla da konuşmasına karar verdik. Yeni kamp yerine gittik. Orada bütün arkadaşlarla konuştu. Ve onları bizimle kalmakla, Parti'yi desteklemek arasında bir seçim yapmaya çağırdı; hepsi de kaldılar, galiba buna üzüldü.

---

[*] Adı Pedro olarak da geçecek

Öğleyin şerefe kadeh kaldırdık. O günün tarihi önemine işaret etti. Ben, bu sözlerden yararlanarak bu anı, Murillo'nun yeni bir kıta devrimi çağrısı olarak gösterdim ve devrim karşısında hayatlarımızın hiçbir değeri olmadığını, söyledim.

Fidel, bana ilişikteki mesajı gönderdi.

AYIN ANALİZİ

Kübalılar grubu başarıyla tamamlandı; adamların morali yerinde, yalnız ufak tefek sorunlar kaldı. Bolivyalıların sayısı az, ama nitelik olarak iyi. Monje'nin tutumu, gerillanın gelişimini geciktirebilir, ama öbür yandan yararlı da olabilir: Beni politik ödünlerden kurtarır. Şimdi yapacağımız şey, başka bolivyalıların da gelmesini beklemek. Guevara ile Mauricio(*) ve Jozami adlı arjantinlilerle görüşmek.

(*) El Pelao ve Carlos adlarıyla da geçecek.

3 | OCAK 1967

1 Ocak

Bu sabah, Monje, benimle tartışmaya girişmeden, yola çıkacağını ve 8 Ocak'ta Parti yönetiminden istifa edeceğini bildirdi. Görevinin bittiği kanısındaymış. Asılmaya gider gibi gitti. Öyle sanıyorum ki, Coco'dan, stratejiyle ilgili konularda kararımın kesin olduğunu öğrenmiş. Demek ki, bizimle hesabı kesmek için bu nokta üzerinde bile bile durdu. Çünkü söyledikleri tutarsız.

Öğleden sonra herkesi toplayıp Monje'nin tutumunu anlattım: Devrimci savaşa katılmak isteyen herkesle işbirliği yapacağımızı söyledim ve ilerde bolivyalıların güç anlar, kaygılı günler yaşayacaklarını haber verdim. Sorunları hep birlikte ve komiserlerle tartışarak çözümleyeceğiz.

Mauricio ve Jozami ile görüşmek ve onları buraya çağırmak için Tanya'nın Arjantin'e yapacağı yolculuk konusunda açıklamalarda bulundum. Sanchez'le, ona ne gibi görevler düşeceğini saptadık ve Rodolfo, Loyola ve Humberto'yu şimdilik La Paz'da bırakmaya karar verdik. Camiri'de Loyola'nın bir kızkardeşi ve Santa Cruz'da

Calvimonte var. Mito, yerleşecek yer bulmak için Sucre bölgesine bir yolculuk yapacak. Loyola mali işleri denetlemekle yükümlü olacağı için ona 80.000 peso gönderilecek. Bundan 20.000'i, kamyon satınalması için, Calvimonte'ye verilecek. Sanchez bir görüşme sağlamak için Guevara ile bağlantı kuracak. Coco, Carlos'un kardeşiyle görüşmek ve Havana'dan gelecek üç kişiyi evinde barındırmasını söylemek üzere Santa Cruz'a gidecek. Fidel'e, belgelerde C ZO No 2 diye gösterilen mesajı yazdım.

2 Ocak

Bütün sabahı mektubu şifrelemekte geçirdik. Çocuklar (Sanchez, Coco ve Tanya), Fidel'in radyodaki konuşmasını dinledikten sonra, akşamüstüne doğru yola çıktılar. Fidel bizlerden öyle sözetti ki, bizleri davaya daha da bağladı, daha Fazlası olabilirse, tabii.

Kampta yalnız mahzen işiyle uğraştık, öbürleri de birinci kampta kalan öteberiyi almaya gittiler. Marcos, Miguel ve Benigno kuzeye doğru keşfe çıktılar. Inti ve Carlos, meskun yerlere varıncaya dek Nacahuasu'yu taradılar ve herhalde Yaki'ye kadar gittiler. Joaquin ve doktor Yaki'yi keşfe gidecek ve kaynağına doğru meskun yerlere kadar tarayacaklar. Bu işleri yapmaları için kendilerine beş gün verildi.

Kamptakiler, Loro'nun, Monje'den ayrıldıktan sonra geri dönmediği haberini getirdi.

3 Ocak

Mahzende tavan yapmaya uğraşıyoruz ama başaramıyoruz, bu iş yarın bitmeli. Öteberiyi almaya iki kişi gitti;

bunlar herkesin dün gece yola çıkmış olduğu haberiyle döndüler. Geri kalan arkadaşlar mutfağın tavanını yapmaya uğraştılar. Sonunda bu iş de bitti.

6 Ocak

Sabahleyin Marcos, Joaquin, Alejandro, Inti ve ben çıplak tepeye gittik. Orada şöyle bir karar aldım; Marcos, Camba ve Pacho kimseye görünmeden Nacahuasu'ya sağdan ulaşmaya çalışacaklar. Miguel, Braulio ve Aniceto toprak sette bir geçit arayıp ana yolu açacaklar; Joaquin, Benigno ve Inti, Frias'a doğru bir geçit arayacaklar. Bu ırmağın akışı, haritaya göre Nacahuasu'nunkine paralel olup Pampa del Tigre olduğunu sandığımız vadinin karşı yönünde.

Öğleden sonra Loro, 2.000 peso'ya satınaldığı iki katırla çıkageldi; iyi alış-veriş, yumuşakbaşlı ve güçlü hayvanlar. Loro'nun yarın yola çıkabilmesi için Braulio ve Pacho'yu birini gönderip çağırttık. Carlos ve Doktor onların yerlerini aldılar.

Dersten sonra gerillanın nitelikleri ve sıkı bir disiplinin önemine değinen birkaç söz söyledim ve yüklendiğimiz görevin, herşeyden önce örnek sayılmaya değer çelikten bir çekirdek meydana getirmek olduğunu anlattım. Söz buraya gelmişken, ilerisi için zorunlu olan incelemelerin yapılmasına da değindim. Sonra sorumlu kişileri, Joaquin, Marcos, Alejandro, Inti, Rolando, Pombo, Doktor, Nato ve Ricardo'yu topladım. Marcos'un sürekli olarak tekrarlanan hataları yüzünden, kendime yardımcı olarak Joaquin'i seçtiğimi anlattım. Yılbaşında Joaquin'in Miguel'le olan çalışmasındaki tutumunu eleştirdim. Sonra, örgütümüzü daha yetkin bir duruma getirmek için neler yapmamız gerektiğini saydım. Daha sonra da Ricardo, Tanya'nın önünde, İvan'la olan tartışmasını anlattı. Ağız

dalaşı etmişler ve Ricardo, İvan'a cipten inmesini söylemiş. Arkadaşlar arasındaki bu çirkin olaylar çalışmamızı bozuyor.

7 Ocak

Keşifçiler yola çıktılar. "Gondola"[*] yalnızca Alejandro ve Nato'dan kurulu, ötekiler içerdeki işlerle uğraşıyorlar, radyo takımını ve Arturo'nun bütün eşyalarını getirdiler; mahzene bir tavan daha yaptılar. Derenin üzerinde küçük bir köprü kurarak su kuyularını düzelttiler.

10 Ocak

Eski kampın bekçileri değiştirildi, Carlos ve Doktor'un yerini Rubio ve Apolinar aldı. Irmak alçalmaya başladı, ama hâlâ kabarık. Loro, Santa Cruz'a gitti ve daha dönmedi.

Doktor (Moro), Turna, kamp değiştirmek için kalacak olan Antonio ve ben, Pampa del Tigre'ye çıktık. Orada Antonio'ya yarın, kampımızın batısında bulunması gereken bir dereyi arama görevi verdim, bu konuda bildiklerimi anlattım. Sonra Marcos'un eskiden kullandığı yola çıkmaya çalıştık ve kolayca ulaştık. Karanlık basarken, keşifçilerden altısı döndü. Miguel'le Braulio ve Aniceto, Joaquin'le Benigno ve Inti.

Miguel ve Braulio tümseği aşan ırmağa doğru bir çıkış yolu bulmuşlar ve Nacahuasu olduğu anlaşılan bir başka ırmağa varmışlar, joaquin, Frias olması gereken ırmak boyunca, inmiş. Ama iki grubun da aynı ırmak boyunca

---

(*) Bolivya halkının otobüse verdiği ad. Burada, araç ve gereci taşımak için gidip gelişler kastediliyor.

gitmiş olması olası, eğer öyleyse elimizdeki haritalar çok kötü demektir, çünkü iki ırmağın birbirlerinden bir dağla ayrıldıkları ve Grande'ye ayrı ayrı döküldükleri işaret edilmiş. Marcos daha dönmedi.

Havana'dan bir mesaj aldık; El Chino, doktor ve radyo teknisyeni ayın 12'sinde, Rea ise ayın 14'ünde yola çıkacaklarmış. Öteki arkadaşlar hakkında bilgi verilmemiş.

11 Ocak

Antonio, Carlos ve Arturo ile ilerideki akarsuya doğru keşfe çıktı, akşamüstü geri döndü. İşe yarar tek bilgi, derenin mera karşısındaki avlandığımız yerden Nacahuasu'ya döküldüğü.

Alejandro ve Pombo, Arturo'nun mahzeninde haritaları tamamlamaya uğraşıyorlar; kitaplarımın ıslandığını gelip haber verdiler, birkaç tanesi bozulmuş, radyo ve telsiz aygıtları ıslanmış ve paslanmış. Bundan önce iki radyonun daha bozulmuş olduğunu buna eklersek, Arturo'nun yetenekleri hakkında hazin bir tablo çıkar ortaya.

Marcos akşam üzeri döndü. Nacahuasu'ya çok gerilerden varmış ve ırmağın, Frias olduğunu sandığımız ırmakla birleştiği noktaya bile ulaşamamış. Ne haritalara, ne de bu ikinci ırmak hakkındaki kanılarımıza güvenebilirim.

Aniceto ve Pedro yönetiminde Kechua dilini incelemeye başladık.

"Boro"[*] günü. Marcos, Carlos, Pombo, Antonio, Moro ve Joaquin'deki ısırıklardan kurtçuklar çıkardık.

---

[*] Isırarak kurtçuğunu bırakan sinek

12 Ocak

"Gondola"yı, kalanları da getirmesi için yolladık. Loro daha gelmedi. Irmağımızın vadilerini tırmanma denemeleri yaptık. Yamaçlardan dolaşmamız iki saat, doğrudan tepeye tırmanmamız yalnızca 7 dakika sürdü; bu durumdan savunmada yararlanmalıyız.

Joaquin, geçen günkü toplantıda yaptığım imalardan ötürü Marcos'un gücendiğini söyledi. Onunla bu konuda konuşmalıyım.

13 Ocak

Marcos'la konuştum. Bolivyalıların önünde eleştirilmiş olmaktan yakındı. Gerekçelerinin hiçbir temeli yok. Heyecanlılığı dikkat çekici. Gerisi belirsiz.

Alejandro'nun kendisini küçük düşürücü sözler söylediğini ileri sürdü. Konuyu, bu kişiyle birlikte konuşarak aydınlattık; alaylı bir sözü büyüttüğü anlaşılıyor. Marcos biraz duruldu.

Inti ve Moro ava çıktılar, ama elleri boş döndüler.

Katırların ulaşabileceği yere bir mahzen kazmak için ekipler yola çıktılar, ama birşey yapamadılar; bunun üzerine topraktan bir kulübecik yapmaya karar verildi.

Alejandro ve Pombo kampın girişini savunma konusunu incelediler ve siper yerlerini belirlediler, işlerini yarın da sürdürecekler.

El Rubio ve Apolinar döndüler, eski kampa Braulio ile Pacho gittiler. Loro'dan haber yok.

14 Ocak

Marcos, Benigno dışındaki öncüleriyle toprak kulübe yapmak için ırmağa indi. Akşam dönmesi gerekirken yağmur yüzünden, işini bitiremeden geldi.

Joaquin'in yönetiminde bir grup siperlere başladı. Moro, Inti, Urbano ve ben, ırmağın sağında tümseğin üzerindeki mevkimizi çevreleyecek bir yol açmak için çıktık. Fakat yanlış yoldan gittik ve tehlikeli uçurumları aşmamız gerekti. Öğleyin yağmur başladı ve çalışmalar durdu.

Loro'dan haber yok.

15 Ocak

Kentteki kadroya verilecek talimatı kaleme almak için kampta kaldım. Pazar olduğu için yarım gün çalıştık. Marcos ve öncüler toprak kulübenin, artçılar ve merkezdekiler siperlerin yapımını sürdürdüler, Ricardo, Urbano ve Antonio ise dünkü yolu düzeltmekle uğraştılar, başaramadılar, çünkü ırmağa bakan vadi ile tümsek arasında sivri bir kayalık var.

Eski kampa gitmedik.

16 Ocak

Siper işi sürdürüldü, ama hâlâ tamamlanmadı. Marcos işini bitirdi sayılır, oldukça iyi bir kulübe yaptı. Doktor ve Carlos, Braulio ve Pedro'nun yerini almaya gittiler. Geldiklerinde Loro'nun dönmüş olduğu haberini getirdiler, katırlarla geldiğini ve Aniceto onu karşılamaya gittiği halde, daha kimseye görünmediğini söylediler.

Alejandro'da sıtma belirtileri başladı.

17 Ocak

Durgun bir gün. Birinci hattın siperleri ve küçük toprak barınak bitti.

El Loro yolculukta neler yaptığını anlattı. Neden gittiğini sordum, bu yolculuğu öngörülmüş saydığını anlattı ve orada bir kadına gittiğini itiraf etti. Katır için koşum getirmiş ama onu, ırmak yatağından geçirememiş.

Coco'dan haber çıkmıyor. Kaygı verici olmaya başladı.

18 Ocak

Güneş, bulutlar arasından yükseldi. Siperleri denetlemeye gitmedim. Urbano, Nato, Doktor (Moro) Inti, Aniceto ve Braulio bir "gondola" oluşturdu. Alejandro kendini pek iyi hissetmediğinden çalışmadı.

Yağmur gecikmedi ve şiddetli yağdı. Loro bu sağanakta koştu geldi, Arganaraz'ın Antonio ile konuştuğunu ve çok şeyin farkında olduğunu haber verdi. Kokain de dahil, herşeyde bizlerle işbirliği yapmayı önermiş. Böylece, başka şeyden de kuşkulandığını açıklamış oluyordu. Loro'ya, herhangi bir açıklama yapmadan, anlaşmasını emrettim. İşi, cipiyle öteberi taşımak olacaktı. Bize ihanet ettiği takdirde ölümle tehdit etmesini de söyledim. Yağmur yüzünden, ırmak yolunu kesmesin diye Loro hemen yola çıktı.

Saat 8'de "gondola" hâlâ görünmeyince onlara ayırdığımız yemekleri de yiyebileceklerini söyledim; hemen yuttular. Braulio ve Nato birkaç dakika sonra geldiler ve kabaran suların yollarını kestiğini, yola devam edeyim derken Inti'nin suya düştüğünü, tüfeğini kaybettiğini, şimdi de yara yerlerinin sızladığını anlattı. Ötekiler geceyi orada geçirmeye karar vermişler; dönünceye dek onların da çekmediği kalmamış.

19 Ocak

Gün, kampın savunması ve düzenlenmesi gibi herzamanki işlerle başladı. Miguel, sıtma olduğu hemen anlaşılan ateş ve öteki belirtilerle yattı. Bende de, bütün gün bir kırıklık vardı, fakat hastalık belirtisi henüz yok.

Saat sabahın 8'inde geciken dört kişi, bolca tatlı mısırla (choclo) geldiler. Geceyi bir ateş başında çömelerek geçirmişler. Tüfeği bulabilmemiz için ırmağın alçalmasını bekleyeceğiz.

Saat 4 sularında, öbür kampta nöbeti devralmak üzere Rubio ve Pedro gittikten sonra Doktor geldi ve öbür kampa polis geldiğini bildirdi. Teğmen Fernandez ve dört sivil polis, kiraladıkları bir ciple kokain yapımevini aramaya gelmişler. Yalnız evi aramışlar ve dikkatleri lambalarımız için aldığımız ve mahzene götürmediğimiz karbür gibi şeylere takılmış. Loro'nun tabancasını almışlar, fakat mavzeri ve 22'liği bırakmışlar. Arganaraz'ın 22'liğini de, Loro'nun bunu görmesini sağlayacak biçimde almışlar; gitmeden önce de, herşeyin farkında olduklarını ve bizleri gözetlediklerini söylemişler. Teğmen Fernandez, tabanca için, El Loro Camiri'den geçerken, "ses çıkarmadan gelip beni görsün ve istesin" demiş, "Brezilyalı" hakkında bilgi almaya çalışmış.

El Loro'ya, Valle Grande'lilere ve Arganaraz'a gözdağı vermesini emrettim; çünkü bu casusluk, bu gammazlık ancak onların işi olabilir. Ayrıca tabancasını istemek bahanesiyle de Camiri'ye gitmesini ve Coco'yu bulmaya çalışmasını istedim (Coco'yu yakalamış olmalarından korkuyorum); artık olanaklar elverdiğince ormanda yaşamaları gerekiyor.

20 Ocak

Mevzileri denetledim ve dün gece anlatılan planın uygulanması için gerekli emirleri yazdırdım. Plan, ırmağa yakın bir kesimin en seri biçimde savunulması temeline dayanıyordu. Bu bölge, artçıların bulunduğu yerle birleşen ve öncülerden bazılarıyla birlikte, ırmağa paralel yollardan saldırıya geçilmesini sağlayan öteki bölgeyle bağlantılı.

Birkaç deneme yapmaya niyetliydik, fakat birinci kampta durum gittikçe kötüleşiyor. Durmadan etrafa ateş eden eli M-2'li bir gringo belirmiş; Arganaraz'ın "arkadaşı" imiş ve onun evine on günlüğüne misafirliğe gelmiş. Keşif grupları gönderecek ve kampı Arganaraz'ın evinin yakınına taşıyacağız. Ama, biz bölgeden uzaklaşmadan önce birşey patlak verirse, neler yapabileceğimizi de göstereceğiz.

Miguel'in ateşi hâlâ düşmedi.

21 Ocak

Ufak bir çarpışma denemesi yaptık, aksaklıklar var ama genellikle iyi, en zayıf noktamız, geri çekilme, buna biraz çalışmalıyız.

Daha sonra, gruplar görevlerine döndüler; Braulio ile gidenler batıya doğru ırmağa paralel bir yol açacaklar, Rolando ile gidenler aynı işi doğuya doğru yapacaklar. Pacho bir dinlenme merkezi kurmayı denemek için çıplak tepeye, Marcos ve Aniceto da, Arganaraz'ı gerektiği gibi gözetleyebileceğimiz bir yol bulmaya gittiler. Marcos'dan başka herkes saat 2'de dönmüş olmalıydı. Yollar tamamlandı, ulaşım da sağladı. Marcos erken döndü, yağmur görüşü engelliyormuş.

Pedro ile Coco, Benjamin, Eusebio ve Walter adlı üç yeni gönüllüyle döndüler. Birincisi Küba'dan geliyor ve silah bilgisi olduğundan öncü güce girecek, öbür ikisi artçı güce. Mario Monje bu üç kübalıyla görüşmüş ve gerilla birliğine katılmaktan vazgeçirmeye çalışmış. Monje, parti yöneticiliğinden istifa etmek şöyle dursun, üstelik Fidel'e, ilişikteki belge D-IV'ü göndermiş. Tanya'dan yola çıktığına ve İvan'ın hasta olduğuna ilişkin iki satır aldım. İvan da yazmış (İlişikte D-V).

Akşam, bütün grubu topladım ve belgeyi okudum; a ve b noktalarındaki hatalara işaret ederek bazı eleştiriler de yaptım. Etkili oldu sanırım. Yeni gelen üç kişiden ikisi güçlü kuvvetli ve aklı başında kimselere benziyor. En gençleri sağlıklı bir köylü.

22 Ocak

Onüç kişilik bir "gondola", Pedro ve El Rubio'dan nöbeti almaya giden Braulio ve Walter'le birlikte yola çıktı. Öğleden sonra döndüler, ama hepsini taşıyamamışlar. Orada herşey yolunda gidiyormuş. Dönüşte El Rubio düşmüş; tehlikeli sonuçları olmadı, ama görülecek şeymiş.

Fide'le durumu anlatmak ve posta kutusunun işleyişini denetlemek için belge 3'ü yazdım. Ayın 25'inde Camiri'deki randevusuna gelirse, bunu Guevara ile La Paz'a gönderirim.

Kent kadroları (D-III) için yazılı talimat düzenledim. Herkes eşya taşıdığından kampta çalışma yapılamıyordu. Miguel'in durumu düzeliyor, ama bu kez Carlos'un ateşi yükseldi. Bugün iki yaban tavuskuşu avladık; bir hayvancık daha tuzağa düşmüş, ama tuzak onun ayağını kırdığından kurtulup kaçmış.

23 Ocak

Kamptaki işler ve yapılması gerekli birkaç keşif bölüşüldü: Inti ve Rolando, gerektiği zaman Doktor'un bir yaralıyla gizlenmesine elverişli bir sığınak aramaya koyuldular. Marcos, Urbano ve ben, Arganaraz'ın evini gözetlememize yarayacak bir yer bulmak için karşıki tepeyi incelemeye gittik. Oldukça iyi bir yer bulduk.

Carlos'un hâlâ ateşi var, tipik sıtma.

24 Ocak

"Gondola" yedi kişi olarak yola çıktı; eşya ve mısır alıp erkenden döndü; bu kez ıslanan Joaquin olmuş ve tüfeğini kaybetmiş, ama sonra bulmuş. Loro döndü ve saklandı bile. Coco ve Antonio hâlâ dışardalar. Yarın yada öbür gün Guevara ile geleceklermiş.

Mevzilerimizi savunmak zorunda kaldığımızda, düşman askerlerini kuşatmamıza yarayacak yollardan birini onardık. Akşam da, geçen gün yaptığımız tatbikatı gözden geçirdik ve yanlışlarımızı düzelttik.

25 Ocak

Bize saldıracak olanların arkamıza ulaşacağı yolu incelemek için Marcos'la yola çıktık. Oraya ancak bir saatte varabildik, fakat yer çok iyi.

Aniceto ve Benjamin, vadideki Arganaraz'ın evine hakim olan tepedeki iletişim merkezini denemek için çıktılar, fakat yollarını kaybettiler. Bu yüzden iletişim sağlanamadı; bir daha denemeli. Öteberimizi koymak için bir

mahzen daha kazmaya başladık. Loro geldi, öncülere katıldı. Arganaraz'la konuşmuş ve kendisine söylediklerimi tekrarlamış. Adam, Valle Grande'liyi bizi gözetlemesi için gönderdiğini kabullenmiş, fakat bizi ele verenin kendisi olduğunu inkar etmiş. Coco, Alganaraz'ın casus olarak gönderdiği Vallc Grande'liyi kovdu. Manila'dan mesaj aldık, mektup ulaşmış; Kolle oraya gidecekmiş, Simon Reyes onu orada bekliyormuş. Fidel, onları dinleyeceğini, fakat sert davranacağını bildiriyor.

26 Ocak

İkinci mahzeni kazmaya daha yeni başlamıştık, Guevara ile Loyola'nın geldiğini haber verdiler. Saat 12.00'de oraya ulaştık. Bizi bekledikleri orta kamptaki ufak eve gittik.

Guevara'ya şartlarımı açıkladım: Grubun dağıtılması, rütbe zihniyetinin kaldırılması, henüz bir siyasi örgüt bulunmadığından, ulusal yada uluslararası görüş ayrılıkları etrafında hertürlü polemikten kaçınılması. Herşeyi gösterişsizce kabul etti. Böylece bolivyalılarla soğuk bir başlangıçtan sonra dostça bir ilişki kuruldu.

Loyola'yı beğendim. Genç ve tatlı bir kız. Ama onda büyük bir kararlılık seziliyor. Gençlik kolundan atılmak üzere, ama şimdilik istifa etmesini sağlamaya çalışıyorlar. Kadro hakkında ona talimat ve bir de belge verdim; bundan başka, 70.000 pesoya ulaşan harcamaları da ödedim. Bundan böyle para konusunda dikkatli olmalıyız.

Örgüt ağının şefliğine Dr. Paraja'yı getireceğiz, Rodolfo da 15 gün sonra bize katılacak.

İvan'a bir mektup (D-VI) ve talimat gönderdim.

Coco'ya, cipi satmasını, ama buna karşın çiftlikle ilişki kurmasını emrettim. Saat 7'ye doğru, karanlık basarken ayrıldık. Sabahleyin yola çıkacaklar ve Guevara 14 Şubatta bize katılmaya gelen dört kişilik grupla birlikte dönecek. Bazı bağlantılar kurması gerektiği için daha önce gelemezmiş. Şimdi yortu olduğundan adamları da bulamazmış.

Daha güçlü radyo vericileri gönderilecekmiş.

27 Ocak

Ne var, ne yok hepsinin taşınması için kalabalık bir "gondola" gönderdik, fakat hâlâ birşeyler kalmış. Coco ve habercilerin gece yola çıkmaları gerekti. Onlar Camiri'de kalacaklar ve Coco, şubatın 15'inden sonra cipi satmak üzere Santa Cruz'a gidecek.

Mahzeni kazmayı sürdürdük. Vahşi bir hayvan tuzağa yakalandı. Yolculuk için kumanya hazırladık. Coco döndükten sonra yola çıkmayı düşünüyoruz.

28 Ocak

"Gondola" eski kampı boşaltmaya uğraşıyor. Valle Grandeli'yi mısır tarlalarında dolaşırken görmüşler, fakat kaçmış. Çiftlik hakkında bir karara varmamız gerektiği artık anlaşılıyor.

Yiyecek ve cephane ikmali tamamlandı sayılır: on günlük bir yola yetecek kadar, Yolculuğun tarihini de belirledik: Coco'nun dönüşünden bir yada iki gün sonra yada 2 Şubatta.

29 Ocak

Aşçı, avcı ve nöbetçilerden başka herkes için aylak bir gün.

Öğleden sonra Coco geldi. Santa Cruz'a değil Camiri'ye gitmiş. Loyola, La Paz'a uçakla, Moisés de otobüsle Sucre'ye hareket etmişler. Pazarı bağlantı günü olarak kararlaştırmışlar.

Bu durumda 1 Şubatta yola çıkacağız.

30 Ocak

Oniki kişilik "gondola"mız bol yiyecek getirdi; geride beş kişinin taşıyabileceği kadar yük kalmış. Birşey avlayamadık.

Öteberimizi koyacağımız mahzen bitti, ama hiç de iyi olmadı.

31 Ocak

Kampta son gün. "Gondola" eski kampı boşalttı ve nöbetçiler de çekildiler. Antonio, Nato, Camba ve Arturo burada kalacaklar. Talimat şöyle; en geç her üç günde bir ilişki kurulacak; dört kişi bir arada oldukça, en az iki kişi silah taşıyacak ve her an tetikte beklenecek; yeni gelenler olursa talimata uygun eğitilecekler, ama zorunlu olandan fazla şey öğrenmeyecekler; kampta özel öteberi bulundurulmayacak ve bütün silahlar kılıflara sarılıp ormanda bir yere saklanacak; paralar sürekli olarak kampta ve birinin üstünde kalacak; yollar ve civar ırmaklardaki keşifler sürdürülecek. Ani bir çekilme durumunda, Antonio ile Arturo, Arturo'nun kazdığı mahzene gidecekler; Nato ve

Camba ırmak tarafından gerileyecekler ve içlerinden biri yarın kararlaştıracağımız yere durumu açıklayıcı bir haber bırakacak. Sayıları dördü aşarsa, birkaçı yedek mahzenle ilgilenecek.

Herkesi toplayıp konuştum ve yürüyüşle ilgili son emirlerimi, Coco'ya da son talimatı verdim (D-VII).

AYIN ANALİZİ

Beklemiyor değildim, Monje'nin tutumu baştan beri yan çizmek oldu, sonra da ihanet etti.

Parti bize karşı silahlı adamlarını hazırlıyor, bense bu işin nereye varacağını henüz bilmiyorum. Ama bu bizi durduramaz; hatta eninde sonunda yararlı bile olabilir. (Bundan hemen hemen eminim). Az yada çok bir iç mücadele geçirseler bile en dürüstleri ve en yüreklileri bizimle olacaklar.

Şu ana kadar Guevara iyi davrandı. O ve adamlarının bundan sonraki tutumlarını zaman gösterecek.

Tanya gitti. Ondan da, arjantinlilerden de bir haber çıkmadı. Gerilla sayılabilecek aşama şimdi başlıyor. Birliğimizi deneyeceğiz. Bakalım ilerde ne sonuç verir ve Bolivya devrimi nereye varır.

Öngörülen şeylerden en güç başarılanı bolivyalı savaşçıları bize çekmek oldu.

4 ŞUBAT 67

1 Şubat

İlk aşama tamamlandı. Arkadaşlar biraz yorgun düştüler, ama yolculuğumuz tümüyle iyi geçti. Antonio ve Nato haberleşme işaretlerini saptamak için bizimle yukarıya kadar geldiler. Benim ve yine sıtma krizleri geçiren Moro'nun sırt çantalarımızı taşımaya yardım ettiler.

Yolun yakınındaki ağacın altına, bir şişenin içine oturtulan bir alarm sistemi yerleştirdik.

Artçı Joaquin, sırt çantasının yükü altında suratını ekşitip duruyor ve grubun geç kalmasına sebep oluyordu.

2 Şubat

Yorucu ve sıkıntılı bir gün. Doktor yürüyüşü geciktirdi. Zaten hız genellikle düşüktü. Saat 4'te su bulunan son yere varıyor ve kamp yapıyoruz. Öncüler (Frias olduğunu sandığımız) ırmağa gitme emrini aldılar. Fakat ağır ilerliyorlar. Bütün gece yağmur yağdı.

3 Şubat

Şafakta yağmur başladı. Bu yüzden yola 8'de çıktık. O sırada Aniceto elinde bir halatla geldi ve zor geçitlerde bize yardım etti. Biraz sonra yine yağmur başladı. Dereye saat 10'da sırılsıklam vardık. Bu günlük bu kadarla yetindik. Bu dere, Frias olamaz. Haritada gösterilmemiş bir akarsu olsa gerek.

Öncüler yarın Pacho ile tepeye çıkacaklar ve her saat başı temas kuracaklar.

4 Şubat

Sabahtan akşamın 4'üne dek yürüdük. Yalnızca öğleyin yemek yemek için iki saatlik bir mola verdik. Yol Nacahuasu boyunca sürüyor, kötü sayılmaz, ama ayakkabıları mahvediyor; arkadaşlardan çoğu hemen hemen yalınayak kaldılar bile.

Birlik yoruldu, ama iyi dayandı. Yedi kilodan fazla kaybettim. Sırtıma bazen dayanılmaz ağrılar saplanıyorsa da, henüz rahatlıkla yürüyorum.

Irmak boyunca taze ayak izlerine rastlamadık, ama haritaya bakılırsa çok geçmeden meskun yerlere varırız.

5 Şubat

Sabahleyin, 5 saatlik bir yürüyüşten sonra (12-14 km) öncü gruptan, beklenmedik bir haber çıktı; hayvanlara rastlamışlar (bir kısrak ve tayı). Durduk. Meskun bir yere rastlamak korkusuyla bölgede bir keşfe çıkılmasını emrettim. İripiti'de mi, yoksa haritada gösterildiği gibi, Saladillo ırmağının bir kol aldığı yerde mi olduğumuzu tartıştık. Pa-

cho, Nacahuasu'dan da büyük ve aşılmaz bir ırmak bulunduğunu haber verdi. Oraya yöneldik ve gerçek Rio Grande'yle karşı karşıya geldik. Yaşam izleri var, ama yeni değil. Yolların içinde yitip gittiği çayırlar, son zamanlarda buralardan in cin geçmediğinden ayak izi taşımıyordu.

Sudan yararlanmak için, Nacahuasu kıyısında kötü bir yerde konakladık. Yarın çevreyi tanımak için ırmağın iki yanında (doğu ve batı) keşfe çıkacağız; bir grup da karşıya geçmeyi deneyecek.

6 Şubat

Dinlenmekle geçirdiğimiz durgun bir gün. Joaquin, Walter ve Doktor, Rio Grande'yi yatağı boyunca keşfe çıktılar; 8 km yürüdükleri halde bir geçide rastlamamışlar; yalnız, suyu tuzlu bir dere görmüşler. Marcos akıntıya karşı güçlükle ilerliyor, Frias'a ulaşamadı. Aniceto ve Loro onunla birlikte gidiyordu. Alejandro, Inti ve Pacho ırmağı yüzerek geçmek istediler, ama başaramadılar. Biz de, daha uygun bir yer bulmak için 1 km geriye taşındık. Pombo rahatsız.

Karşıya geçmeyi bir kez daha denemek için yarın bir sal yapmaya başlayacağız.

7 Şubat

Marcos'un gözetimi altında bir sal yaptık, çok büyük ve kullanışsız. Saat 1.30'da geçit yerine hareket ettik ve 2.30'da açıldık. Öncüler iki seferde geçtiler; üçüncüsünde merkez grubun yarısını ve giysilerini geçirdiler, çantam bende kaldı; merkez gruptan geri kalanları almaya gelirken El Rubio yanlış bir manevra yaptı ve sal akıntıya kapılıp açıldı, yakalayamadık. Joaquin saat 9'a kadar başka

bir sal yaptı ama gece zaman yitirmemiz gereksizdi, çünkü yağmur durmuştu ve ırmak alçalıyordu. Merkez gruptan Turna, Urbano, Inti, Alejandro ve ben kalmıştık. Turna ve ben toprağın üstünde yattık.

10 Şubat

Kendimi Inti'nin yardımcısı gibi tanıtarak köylülerle konuşmaya gittim. Ama kısa sürdüğü için komedi etkili olmadı sanırım.

Bunlar bize yardımı dokunamayacak köylülerdendi, yarattıkları tehlikenin de farkında olmadıkları için çok tehlikeliydiler. Biri köylüler hakkında bazı bilgiler verdi, ama kuşkululuğu nedeniyle kesinleştiremedi.

Doktor çocukları muayene etti, birinin barsakları kurt dolu, öteki kısraktan tekme yemiş. Bu iş bitince döndük.

Öğleden sonrayı ve akşamı huminta[*] pişirmekle geçirdik. İyi olmadı. Akşam arkadaşları toplayıp gelecek gün hakkında bazı açıklamalar yaptım. Şimdilik, Masicuri'ye doğru daha 10 gün yürümek niyetindeyim, amaç arkadaşların askerleri görmelerini sağlamak, sonra da öteki yolda bir keşifte bulunmak için Frias'ı geçmeyi deneyeceğiz.

(Köylünün adı Rojas.)

11 Şubat

İhtiyarın Doğumgünü: 67

Kıyı boyunca uzanan keçiyolunu bozulmaya başladığı yere kadar izledik. Yer yer kaybolması son zamanlarda buradan kimselerin geçmemiş olduğunu gösteriyordu.

[*] Yumuşak mısır unu ile yapılan ve fırında pişirilen ekmek.

Öğleyin yolun büyük bir ırmakla kesildiği yere ulaştık. Bunun Masicuri olup olmadığını tartıştık. Bir dere başında mola verdik, Marcos ve Miguel kaynağa doğru keşfe çıktılar; döküldüğü yeri bulmak için Inti, Carlos ve Pedro akış yönünde ilerlediler. Böylece bunun Masicuri olduğunu ve ilk geçidin biraz aşağıda bulunduğunu öğrendik. Orada, birkaç köylü atları yüklüyorlarmış. Bizim izleri görmüşlerdir. Artık çok dikkatli olmalıyız. Köylünün söylediğine bakılırsa Arenales'den bir yada iki fersah ötedeyiz.

Yükseklik 760 metre.

12 Şubat

Öncülerin dünkü iki kilometresi çabuk aşıldı. Bundan sonra yol almak güçleşti. Öğleden sonra saat 4'te, aradığımız yol olduğunu sandığımız, doğru dürüst bir yola çıktık. Irmağın öte yanında bir ev vardı ama bunu bıraktık ve Rojas'ın salık verdiği ırmağın bu kıyısındaki Montana'nın evini aramaya koyulduk. Inti ve Loro gittiler, kimseyi bulamadılar, fakat herşey aradığımız yerin orası olduğunu gösteriyordu.

Saat 7.30. Bir gece yürüyüşüne çıktık ve bu sayede geri kalanları da öğrendik. Saat 10'a doğru Inti ve Loro eve döndü, ama hiç iyi haberler getirmediler: Adam sarhoşmuş ve konuksever de değilmiş. Elinde de mısırdan başka birşey yokmuş. Irmağın karşı kıyısında, geçide yakın yerdeki Caballero'nun evinde içmiş. Geceyi yakın bir ormanda geçirmeye karar verdik. Humintas'lar (ekmek) mideme oturduğu ve bütün gün birşey yemediğim için çok yorulmuştum.

13 Şubat

Sabah, çok erken saatte şiddetli bir yağmur başladı, öğleye kadar sürdü ve ırmağı kabarttı. Daha iyi haberler almaya başladık. Montano, ev sahibinin 16 yaşlarındaki oğluymuş. Babası burada değil, bir haftadan önce de dönmeyecek. Oradan bir fersah kadar uzakta bulunan aşağı köy hakkında belirli bilgiler verdi. Sola doğru uzayan bir yol var, fakat dar. Bu ıssız yerde, Perez'in kardeşi, kızı bir askerle nişanlı olan yoksul bir köylü oturuyor.

Derenin ve mısır tarlalarının yanında, yeni bir kampa taşındık. Marcos ve Miguel yola bakmak için çıktılar.

Yükseklik 650 metre (hava fırtınalı).

14 Şubat

Kampta durgun bir gün geçirdik. Evin oğlu üç kez geldi; birinde, bazı kişilerin, birkaç domuz almak için ırmağın bu yönüne geçtiklerini haber verdi ama, fazla birşey söylemedi. Mısır tarlasındaki zararı ona fazlasıyla ödedik.

Arkadaşlar bütün gün hiçbir eve rastlamadan çalı çırpı kesip yol açtılar; onların hesabına göre 6 km'yi bulmuşlar. Yani, yarınki yolun yarısı.

Havana'dan gelen bir mesajı deşifre etmeye çalıştık. Özü, Kolle ile yapılan görüşme. Görevin, kıtasal niteliği hakkında o güne değin kendisine birşey söylenmediğini, bu durumda, koşullarını benimle görüştükten sonra işbirliği yapmaya hazır olduğunu, bizzat kendisinin Simon Rodrigez ile geleceğini anlatmış. Bundan başka Simon'un, partinin alacağı karar ne olursa olsun, bize yardım etmek istediğini de haber veriyorlar.

Ayrıca, kendi pasaportuyla yolculuk eden Fransız'ın da ayın 23'ünde La Paz'a varacağını ve Pareja ve Rhea'nın evinde kalacağını bildiriyorlar. Şimdilik çözemediğimiz ufak bir kısım kaldı.

Bu yeni dostluk atılımını nasıl karşılayacağımızı sonra düşünürüz. Başka yenilik: Merci beş parasız gelmiş, söylediğine göre paralarını çaldırmış; yolsuzluk yaptığını sanıyoruz, ama kanıtlamamız olanaksız. Lechin para bulmaya gidecek.

15 Şubat

Hildita'nın Doğumgünü: 11

Telaşsız bir yürüyüş günü. Saat 10'da, dün açtıkları yolun sonuna vardık. Bundan sonrası ağır ilerledi. Öğleden sonra saat 5'de ekili tarlalar gördükleri haberini getirdiler; yanılmadıklarını saat 6'da anladık. Inti, Loro ve Aniceto'yu köylülerle konuşmaya gönderdik. Adamın adı Michel Perez, zengin bir köylü olan Nicola'nın kardeşiymiş; ama kendisi yoksul ve kardeşi onu sömürüyor, öyle ki bizlerle işbirliği yapmaya hazır. Vakit geç olduğundan akşam yemeği yemedik.

16 Şubat

Kardeşin dikkatini çekmemek için biraz daha yürüdük ve 50 metre aşağıda akan ırmağı gören bir noktada konakladık. Beklenmedik olaylara karşı iyi bir sığınak burası ama rahat değil. Rosita'ya kadar uzanan sıradağları aşmaya yetecek kadar bol yiyecek hazırladık.

Öğleden sonra da, gece yarısına dek dinmeden yağan şiddetli ve inatçı bir yağmur bütün planlarımızı altüst etti;

üstelik ırmağı da kabarttığı için bizler yine tecrit edildik. Köylüye domuz satınalıp beslemesi için 1000 peso vereceğiz; kapitalist tutkuları var adamın.

17 Şubat

Bütün sabah yağmur yağdı; 18 saat, durmadan. Herşey ıslandı ve ırmak çok kabardı. Marcos, Miguel ve Braulio'yu Rosita'ya giden bir yol bulmaları için gönderdim. Marcos, 4 km yol yaptıktan sonra döndü, Pampa del Tigre'ye benzeyen kurak bir vadi görmüş.

Inti kendini iyi hissetmiyor, çok yedi herhalde.

Yükseklik 720 metre (hava durumu anormal).

18 Şubat

Josefina'nın Doğumgünü: 33

Kısmi başarısızlık. Çalı kesip yol açanlara ayak uydurup yürüdüğümüzden, ağır ilerledik. Saat 2'de yol açmayı gerektirmeyen düzlüğe gecikmeyle ulaştık. Saat 3'te tepeyi aşmak umuduyla bir su kenarında konakladık. Sabah Marcos'la Turna keşfe çıktılar ve çok kötü haberlerle döndüler: Tepe, yol vermeyen sarp kayalarla çevriliymiş. Geri dönmekten başka çare yok.

Yükseklik 980 metre.

19 Şubat

Boşa giden bir gün. Bir ırmak bulup oradan çıkarız umuduyla tepeden indik, ama bu mümkün olmadı. Miguel ve Aniceto'yu yeni karşılaştığımız sıradağı aşmaları

ve öbür yana geçmeyi denemeleri için gönderdim; bu da olmadı. Bütün gün onları bekledik. Döndüklerinde ötekine benzer, geçit vermez kayalıklar bulunduğu haberini getirdiler.

Yarın, ırmağın arkasındaki ve batıya bakan (ötekiler güneye bakıyordu) son tepeye tırmanmaya çalışacağız.

Yükseklik 760 metre.

20 Şubat

Gün oldukça ağır tempolu bir yürüyüşle, engebeli bir yolda geçti; Miguel ve Braulio mısır tarlasındaki ufak dereye varmak için eski yoldan gittiler; orada yollarını kaybetmişler ve dereye karanlık basarken varmışlar. İkinci akarsuya vardığımız zaman, Rolando ve Pombo'yu sivri tepeyi buluncaya değin çevreyi keşfe yolladım fakat saat 3'te döndüler; bunun üzerine Pedro ve El Rubio'yu öbürlerini beklemek üzere orada bırakarak Marcos'un açmakta olduğu yoldan devam ettik. Mısır tarlalarının ortasından akan dereye saat 4.30'da vardık ve kamp yaptık. Keşifçiler dönmedi.

Yükseklik 720 metre.

21 Şubat

Derenin ters yönüne doğru ağır yürüyüş. Pombo ve Rolando öteki derenin geçit verdiğini bildirmeye geldiler; Marcos da gördü ve aynı kanıya vardı. Saat 11'de oraya doğru yol aldık ve 13.30'da vardık, ama su çok soğuktu ve yüzmeden aşmak olanaksızdı. Loro'yu keşfe gönderdik. Gecikti. Arıtçıları beklemeleri için Braulio ve Joaquin'i gönderdim. Loro, derenin ilerde daha genişlediği

ve geçit verdiği haberini getirdi. Bunun üzerine Joaquin'in alacağı sonucu beklemeden yola çıktık. Saat 6'da tam kamp kurmaya hazırlandığımız sırada döndü; yamaca tırmanılabiliyormuş ve epeyce kullanışlı yollar varmış.

Inti hasta, bir haftada bu ikincisi. Fazla yemekten oluyor.

Yükseklik 860 metre.

22 Şubat

Gün, makilerle kaplı tepelere tırmanmakla geçti. Yorucu bir günden sonra, amaca ulaşmadan kamp kurma saati geliverdi. Joaquin ve Pedro'yu oraya ulaşmayı denemeleri için gönderdim. Saat 7'de döndüler ve daha üç saat, çalı çırpı ayıklayarak yürümemiz gerektiğini bildirdiler.

Yükseklik 1180 metre. Biraz güneyimizde Masicuri'ye dökülen bir akarsuyun kaynağındayız.

23 Şubat

Benim için kötü bir gün. Kendimi çok yorgun hissediyorum; ayakta durabilmek için dişlerimi zor sıktım. Sabahleyin Marcos, Braulio ve Turna, biz kampta onları beklerken, yolu düzenlemeye gittiler. Gönderdiğim mesajın fransızca mektuplar kutusuna vardığını bildiren bir mesaj deşifre ettik. Öğleyin, toprağı çatlatan ve biraz sonra, en yüksek tepeye vardığımızda baygınlık geçirmeme sebebolan bir sıcakta yola çıktık. O andan sonra da kendimi zorlayarak yürümeye çalıştım. Bölgenin en yüksek doruğu 1420 metre; Rio Grande'ye, Nacahuasu'nun ağzına ve Rosita'nın bir kısmına hakim. Topografisi, harita-

daki işaretlerden farklı; belirli bir sınır çizgisinden sonra dik bir yokuşla, sonunda Rosita'nın aktığı, 8-10 metre enindeki ağaçlık bir düzlüğe iniliyor. Oradan bu sıradağların yüksekliğindeki dağlara varılıyor. Ve uzakta, uzanıp giden bir ova görünüyor. Rio Grande ve oradan da Rosita'ya giden dereye ulaşmak için, çok sarp fakat geçit veren bir noktaya inmeye karar verdik. Haritanın gösterdiğinin tersine, bu yer meskun görünmüyor. Cehennem gibi, kurak bir yolu aşıp, karanlık basarken 900 metrede kamp kurduk. Dün sabah Marcos'un bir arkadaşa, cehennem ol, diye küfrettiğini duymuştum, bugün de başkasıyla dalaştı. Onunla konuşmalıyım.

24 Şubat

Ernestico'nun yaş günü: 2

Hareketli ve yorucu bir gün. Ağır ilerliyoruz, su yok, çünkü izlediğimiz dere kurumuş. Öğleyin, bıçakla kamış keserek yol açanların yorgunluktan yıkıldığını görerek, yerlerine başkalarını gönderdik. Saat 2'de biraz yağmur yağdı, mataraları doldurduk.

Biraz sonra da bir pınara rastladık. Saat 5'te su kenarında bir düzlükte kamp yaptık. Marcos ve Urbano keşfe çıktılar. Marcos döndü ve ırmağın 2 km uzakta olduğunu, fakat ırmak boyunca giden yolun biraz sonra bataklıkta kaybolduğunu haber verdi.

Yükseklik 680 metre

25 Şubat

Kötü bir gün. Yürüyüş ağırlaştı, bu yetmiyormuş gibi Marcos yolunu kaybettiğinden sabahı boşa geçirdik: Miguel ve Loro ile gitmişti. Bunu öğleyin haber verdi ve

radyo ile iletişim kurup bulunduğu yeri belirlememizi bildirdi. Braulio, Turna ve Pacho gittiler. Saat 2'de Pacho geri döndü; onu buraya radyo konuşmaları duyulmadığı için Marcos göndermiş. Benigno'yu yolladım ve 6 saatte ırmağı bulamazsa geri dönmesini emrettim. Benigno gittikten sonra Pacho beni çağırdı ve Marcos'la kavga ettiklerini, Marcos'un ona sert emirler verdiğini, kamış kestiği uzun bıçağıyla tehdit ettiğini ve tokat attığını anlattı. Pacho ona yürümeyi sürdüremeyeceğini söyleyince, davranışlarını Pacho'nun giysilerini yırtmaya kadar vardırmış.

Durumun ciddiliği karşısında Inti ve Rolando'yu çağırdım. Pacho'nun suçlamalarının bazılarını kabul etmemekle birlikte, Marcos'un karakteri yüzünden öncü gurupla gergin bir hava estiğini doğruladılar.

26 Şubat

Sabahleyin Marcos ve Pacho'yu yüzleştirdim. Sonunda, Marcos'un ona hakaret ettiği, kötü davrandığı, hatta belki de bıçakla tehdit ettiği; buna karşılık Pacho'nun hakaret dolu cevaplar verdiği ortaya çıktı; belli ki o da doğuştan kabadayı. Böyle olaylar daha önce de olmuş. Herkesin gelmesini bekledim ve sonra bir konuşma yaparak Rosita'ya ulaşmanın ne büyük bir çaba istediğini, bunun, gelecekteki çabalara kıyasla, ancak ufak bir başlangıç olduğunu ve iki kübalı arasındaki üzücü olayın, henüz birbirlerine alışamamaktan ileri geldiğini anlattım. Marcos'u tutumundan ötürü eleştirdim ve Pacho'ya da, yanlış tutumu sürüp giderse gerilla birliğinden yüz kızartıcı biçimde kovulacağını söyleyerek uyardım.

Pacho, radyo konuşmasını kesmiş, dönüşte bana olayı hemen anlatmamış ve büyük bir olasılıkla Marcos'un onu dövdüğü yalanını uydurmuştu.

Bolivyalılardan, herhangi bir kuşkuları varsa, dolambaçlı yollara sapmadan, açıkça söylemelerini ve sorun çıkarmadan ayrılmalarını rica ettim.

Rio Grande'ye ulaşmak ve yürüyüşümüzü onun akış yönüne uydurarak sürdürmek için yeniden yola koyulduk. Hedefe vardık ve 1 km kadar kıyıdan gittik ama, yolumuzun üstüne dik bir kaya çıktı. O noktada ırmağı geçemeyeceğimizden tırmanmak zorunda kaldık. Benjamin bitkin düştüğü ve çantasıyla da başı derde girdiği için geride kalmıştı. Bize yetiştiği zaman yola devam etmesini emrettim, dediğimi yaptı. 50 metre tırmandı, bu arada yukarı çıkan yolu kaybetti ve kaygan bir kayalıkta aramaya başladı. Urbano'ya ona yanıldığını söylemesini emrettiğim sırada ani bir hareket yaptı ve suya düştü. Yüzme bilmiyordu. Akıntı şiddetliydi, bu yüzden ayağı yerde olduğu halde sürüklendi. Onu kurtaracağımıza inanıyorduk, fakat elbiselerimizi çıkarıncaya değin bir girdaba kapılıp yok oldu. Rolando ona kadar yüzdü ve dalmaya çalıştı fakat akıntı onu uzağa götürdü. Beş dakika içinde bütün umudumuzu yitirdik. Zayıf ve beceriksiz bir oğlan olmakla birlikte, büyük bir yenme istemine sahipti. Ama bu kadarı gücünü aşmıştı; böylece ilk ölüyü saçma bir biçimde Rio Grande sularında verdik.. Saat 5'te, Rosita'ya ulaşamadan kamp yaptık. O gece, son fasulye payımızı yedik.

27 Şubat

Irmak boyunca ilerleyip kayalara tırmanarak geçirdiğimiz zorlu bir günden sonra Rosita'ya ulaştık. Nacahuasu'dan büyük ve Masicuri'den ufak olan bu ırmağın suları kırmızımtrak. Son yiyeceğimizi de bitirdik. Meskun yerlere ve anayola yakın olduğumuz halde yakınlarda, çevrede yaşam izi yok.

Yükseklik 600 metre.

28 Şubat

Yarı dinlenme günü. Kahvaltıdan sonra (çay) Benjamin'in ölümü üzerine konuştum ve Sierra Maestra ile ilgili öyküler anlatıp kısa bir konuşma yaptım. Sonra keşifler başladı; Miguel, Inti ve Loro, emrim üzerine Rosita'nın akışının ters yönüne doğru ilerlediler. 3-5 saat yürümelerini emrettim. Bu sürenin Abaposito'ya varmak için yeterli olduğunu düşünmüştüm, ama yolun bozukluğu yüzünden varamadılar; yaşam izine rastlamadık. Joaquin ve Pedro karşı dağa tırmandılar. Hiçbir şey görememişler; ne bir keçiyolu, ne de eski bir patika kalıntısı. Alejandro ve El Rubio ırmağı aştılar ve yol bulamadılar, fakat onlarınki yüzeysel bir incelemeydi. Marcos sal yapımını gözetti. Biter bitmez de Rosita'nın kol aldığı bir kıvrımdan karşıya geçmeye başladık. Beş kişinin çantaları geçirildi. Ama Miguel çantası geçmişken kendisi kaldı. Benigno'nun ise çantası kalmışken kendisi geçti. Terslikler üstüste gelir. Benigno ayakkabılarını kaybetti.

Salı kurtarmak ise olanaksızdı, ikincisi de bitmemişti, bu yüzden geçişleri ertesi güne bıraktık.

AYIN ANALİZİ

Kampta, olup bilenlerden bir haber alamamakla birlikte, bazı kaçınılmaz ve duruma göre üzücü olaylar dışında herşey iyi gidiyor denebilir.

Dışarıdan, birliğimizi tamamlamak için göndereceklerı adamlardan haber çıkmadı. Fransız, La Paz'a gelmiş olmalı, -birkaç gün sonra kampa varır. Arjantinlilerden ve El Chino'dan da haber çıkmadı. Ulaşımı her iki yönden iyi işliyor. Partinin tutumu en yumuşak deyimiyle durak-

samalı ve ikiyüzlü. Yeni temsilcilerle konuştuktan sonra aydınlanır.

Yolculuk iyi geçti ama Benjamin'in ölümüyle sonuçlanan kaza ona gölge düşürdü. Adamlar zayıf, bolivyalılar dayanamıyacaklar. Yarı aç geçen son günler ve sürüp giden dargınlıklar heyecanı söndürüyor. Kübalılardan deneyimsiz olan Pacho ve El Rubio bekleneni daha vermediler, Alejandro ise fazlasıyla verdi; eskilerden Marcos sürekli kavga kaynağı ve Ricardo gayretli değil. Diğerlerinin davranışı iyi. Gelecek aşama savaş olacak, bu kesin.

5 | MART 1967

1 Mart

Sabahın 6'sında yağmur başladı. Dindikten sonra ırmağı geçmeye karar verdik, ama hızlandı ve öğleden sonra saat 3'e değin sürdü. Irmağın suları iyice kabarmış olduğundan geçişin güvenli olmayacağını düşündük. Şimdi iyice kabarmış durumda ve kolay kolay alçalacağı da yok.

Yağmurdan korunmak için terkedilmiş bir kulübeye sığındım ve yeni kampı orada kurdum. Joaquin eski yerinde kaldı. Akşam Polo'nun süt kutusu, Eusebio'nun da süt ve sardalya kutusu yürüttüklerini haber verdiler. Ceza olarak yemekte bu yiyecekler bulunacağı gün onlara vermeyeceğiz. Kötüye işaret.

2 Mart

Yağmur şafakta başladı. Herkes bitkindi, başta ben. Irmak daha da kabardı. Hava açılır açılmaz kampı bırakıp geldiğimiz ırmağa paralel yoldan geri dönmeye karar vermiştik. Öğleyin yola çıktık ve corojo denen meyvenin

bol miktarda stokunu yaptık. Yolumuzu bırakıp bir patikaya sapmıştık, o da bir yerde bitiverince saat 4.30'da durmak zorunda kaldık. Öncülerden haber çıkmadı.

3 Martt

Yürüyüşe heyecanla ve hızlı adımlarla başladık, ama zamanla hızımız kesildi. Benjamin'in ırmağa düştüğü bölgede yeni bir kaza daha olmasından korkarak yolu değiştirdim. Yarım saatte inmiş olduğumuz yeri aşmak 4 saatimizi aldı. Saat 6'da dere kıyısına geldik ve kamp yaptık. Yalnızca iki palmiye vardı, Miguel ve Urbano, sonra da Braulio birkaç tane daha getirmeye gittiler. Geceyarısına doğru yemeğe oturabildik; palmiye meyveleri ve corojolar imdadımıza yetişmişti.

4 Mart

Miguel ve Urbano sabah erkenden gittiler. Bütün gün çalı çırpı kestiler ve saat 6'da döndüler; 5 km yol açmışlar ve bir ova görmüşler. Bu, ilerleyişimizi kolaylaştıracak, ama kamp kuracak yer yokmuş. Onlar yolu tamamlayıncaya değin burada kalmaya karar verdik. Avcılar iki maymun, bir papağan ve bir güvercin vurdular. Bunları ve bölgede bol bulunan palmiye meyvelerini yedik.

Moralimiz bozuk, fiziksel durumumuz da günden güne bozuluyor; bacağımda ödem başlangıcı var.

5 Mart

Joaquin ile Braulio, yağmur altında yol açma çalışmalarını sürdürmeye gittiler, ama ikisi de gevşek, işi ilerle-

temiyorlar. 12 palmiyeden meyve topladık ve birkaç kuş avladık. Böylece konserveler elimizde kaldı ve 2 günlük meyve arttı.

6 Mart

Akşamın saat 5'ine değin aralıklarla yürüdük. Miguel, Urbano ve Turna machetelerle (bıçaklarla) bize yol açıyorlar. Biraz ilerledik; uzaktan Nacahuasu'nun yakınında olduğunu sandığımız tepeler görünmeye başladı. Olup olacağı bir papağan vurduk, onu da artçılara verdik. Bugün palmiye meyvesi ve et yedik. Elimizde kıt kanaat üç öğün yiyecek kaldı.

7 Mart

Dört ay oldu. Adamlar erzağın tükendiğini, yolunsa bitmediğini gördükçe cesaretlerini yitiriyorlar. Bugün ırmak kıyısında 4 yada 5 km yol aldık ve umut verici bir yola çıktık. Yediklerimiz: 3-5 küçük kuş ve palmiye meyvelerinin kalan kısmı. Yarın konservelere başlayacağız; adam başına 1/3'-den iki gün yeter, sonra süt, hepsi bu. Zaten Nacahuasu'ya iki-üç günlük bir yolumuz kaldı.

8 Mart

Bugün az yol aldık, sürprizli ve gergin bir gün oldu. Saat sabahın 2'sinde avda olan Rolando'yu beklemeden yola çıktık. Bir buçuk saat sonra yol açanlara ve avcılara rastladık (Urbano, Miguel, Turna, Doktor ve Chinchu). Epey papağan vurmuşlar, fakat bir su başı bulup durmuşlardı. Kamp yapmalarını emrettikten sonra o yeri görme-

ye gittim; bir petrol sondaj istasyonu gördüm. Inti ve Ricardo suya atladılar; kendilerini avcı gibi tanıtmaları gerekiyordu. Elbiseyle atlamışlardı, karşı kıyıya yüzdüler, ama Inti'ye ne olduysa, az kaldı boğuluyordu; Ricardo ona yardım etti. Böylece kıyıya ulaştılar, ancak herkesin dikkatini çektiler. Tehlike işareti vermeye gerek kalmadan ortadan kayboldular. Suya atıldıklarında öğle vaktiydi, 15.15'e değin bekledim, ortaya çıkmadılar. Son nöbetçiler de saat 21'de çekildiler.

Çok kaygılıydım; iki cesur arkadaş tehlikedeydiler ve ne olup bittiğini bilmiyordum. En iyi yüzücülerimiz olan Alejandro ve Rolando'nun yarın karşıya geçip bakmalarına karar verdik.

Bugün, diğer günlerden daha iyi yemek yedik. Palmiye meyvesi kalmamıştı ama bol papağan eti vardı, ayrıca Rolando iki maymun avlamıştı.

Geçişe erken saatte başladık, ama bir sal yapmamız gerekti ve bu da çok zaman kaybettirdi. Nöbetçiler, karşı kıyıda yarı çıplak adamlar gördüklerini söylediler. Saat 8.30'da geçiş durduruldu. Öbür tarafa uzanan ufak yolu aştık, burası ıssız ama görülebiliriz; erkenden, sisten yararlanarak geçmek gerekir.

Saat 10.30'dan 16'ya değin süren umutsuz bir gözetlemeden sonra kumanyacılarımız (Inti ve Chinchu) suya atladılar ve epey aşağıda karaya çıktılar. Beraberlerinde bir domuz, ekmek, pirinç, şeker, kahve, biraz konserve, mısır vs. getirdiler. Kendimize kahve, ekmek ve kondanse sütle güzel bir ziyafet çektik.

Kendilerini görelim diye her saat başı dışarı çıktıklarını fakat bizlere görünemediklerini anlattılar. Marcos ve beraberindekiler üç gün önce geçmişlerdi. Anlaşılan Marcos yine dalaşmış ve silah çekmiş. Sondajdaki mühendisler Nacahuasu'ya kaç kilometre kaldığını bilmiyorlar,

ama varsayımlarına göre beş günlük bir yol var. Eğer öyleyse kumanyamız yeter. Sondajlar, kurulmaya başlayan bir istasyona ait.

10 Mart

6.30'da yola çıktık ve yol açanlara yetişinceye değin 45 dakika yürüdük. 8'de yağmur başladı ve 11'e dek sürdü. Üç saat kadar yürüdük ve saat 5'te kamp kurduk. Uzaktan birkaç tepe gözüküyor, Nacahuasu olabilir. Braulio keşfe çıktı. Döndüğünde bir patika bulunduğunu ve ırmağın batıya doğru dümdüz aktığını söyledi.

11 Mart

Gün iyi başladı. Yürüdüğümüz yol iyi durumdaydı, ama bir saat sonra birden bitiverdi. Braulio macheteyi aldı ve kıyıya varmak umuduyla yol açmaya devam etti. Urbano ona yardıma gitti, biz de onları bekledik. Tam hareket ettiğimiz zaman yükselen sular yolumuzu kesti. Sular iki metreye yakın yükseldi.

Macheteros(*)'lardan böylece ayrılmış olduk ve yolumuza ormandan devam etmek zorunda kaldık. Saat 13.30'da, Miguel ve Tuma'yı, öncülerle bağlantı kurup Nacahuasu'yu yada iyi bir kamp yeri bulamazlarsa dönmelerini söylemek üzere gönderdim.

Saat 18'de döndüler. 3 km yürümüşler, sonra yollarını dimdik bir kaya kesmiş. Varmış sayılabiliriz ama ırmak alçalmazsa (ki hiç sanmam) önümüzdeki günler en çetin günler olacak. Dört yada beş kilometre yaptık.

(*) **Macheteros:** Yol açmakta yararlanılan bıçakları kullananlar.

Tatsız bir durumla karşılaştık. Artçıların şekeri bitmiş. Acaba az mı verildi, yoksa Braulio mu yürüttü diye düşünüyorlar. Bunu kendisiyle görüşmeliyim.

12 Mart

Dün açılan yolu 1 saat 10 dakikada katettik. Vardığımızda, bizden önce hareket etmiş olan Miguel ve Turna dimdik yükselen bir kayayı aşma denemeleri yapıyorlardı. Çabaları bütün gün sürdü. Yaptığımız tek iş 4 küçük kuş avlamak oldu. Bunları midyeli pilavla yedik. İki öğün yemeğimiz kalıyor.

Miguel karşı kıyıda kaldı. Görünüşe bakılırsa Nacahuu'ya giden bir geçit bulmuş olacak. 3 - 4 km kadar yürüdük.

13 Mart

Saat 6.30'dan 12.00'ye dek son derece tehlikeli dik kayalara tırmandık ve Miguel'in bir siklop(*) çalışmasıyla açtığı yolu izledik. Nacahuasu'ya vardığımızı sanırken karşımıza kötü birkaç geçit çıktı. Beş saatte pek az ilerlemiştik. Saat 17'de orta şiddette bir yağmur altında kamp kurduk. Çocuklar çok yorgun ve moralleri yine bozuk. Yaklaşık 6 km yaptık ama işe yaramadı.

15 Mart

Yalnızca merkez grup ırmağı aştı. El Rubio ve Doktor bize yardım ettiler. Nacahuasu'nun ağzına varacağımızı

(*) **Siklop**: Efsanelerdeki tek gözlü dev.

umuyoruz. Adamlardan üçü yüzme bilmiyorlardı ve yükümüz de fazlaydı. Akıntı bizi bir km kadar sürükledi ve sal orayı aşamaz oldu. Onbir kişi bu kıyıda kaldık; yarın El Rubio ve Doktor geçişlere tekrar yardım edecekler. Dört atmaca avladık ve umduğumuzdan da güzel bir yemek yedik. Herşey ıslandı, çünkü hava çok nemli. Çocukların morali bozuk. Miguel'in ve daha birçoğunun ayakları şişti.

16 Mart

Atı yemeye karar verdik, çünkü yeterli beslenemediğimiz için sağlığımız bozuluyor. Miguel, Inti, Urbano ve Alejandro'da hastalık belirtileri başladı bile. Ben de çok dermansızım. Joaquin ve adamlarının ırmağı aşacağını sanmıştık, aşamadılar. Doktor ve El Rubio onlara yardıma gittiler, ama akıntıya kapılıp sürüklendiler ve gözden kayboldular: Joaquin, aramaya çıkma izni isledi, verdim fakat akıntıya uyup giderken o da onların izini kaybetti. Onlara yetişmeleri için bu kez Pombo ve Tuma'yı yolladım. Ama bulamadılar ve akşama döndüler. Saat 17'de at şöleni başladı. Yarın bunun sonucu belli olur. Rolando'nun bugün kampa varmış olduğunu sanıyorum.

32 numaralı mesajı deşifre edebildik. Bir bolivyalı bize katılmaya geliyormuş, bir miktar da glucantine ile haşarat ilacı (leismania) gönderiyorlarmış. Şimdiye dek bunlara sahip değildik.

17 Mart

Silahlı çatışma başlamadan bir trajedi daha yaşadık. Joaquin öğleye doğru geldi; Miguel ve Turna ona güzel bir porsiyon et götürmeye gitmişlerdi. Serüven ciddiydi.

Salı zaptedememişler ve sal bir girdaba kapılıp, anlattıklarına bakılırsa birkaç kez devrilinceye kadar sürüklenmiş. Sonuç, birçok sırt çantası, hemen hemen bütün kurşunlar, 6 tüfek ve bir insan kaybı. Carlos, Braulio ile birlikte bir girdaba kapılmış. Braulio kıyıya ulaşmayı başarabilmiş ve Carlos'un çaresizce akıntıya kapılıp gittiğini görebilmiş, Joaquin bütün takımlarıyla daha ileride kıyıya çıkmış, fakat Carlos'un sürüklendiğini görmemiş. Şimdiye kadar artçı güçteki bolivyalıların en iyisi oydu; disiplinli, ağırbaşlı ve şevkliydi.

Kaybolan silahlar şunlar: Braulio'nun Brno'su, Carlos ve Pedro'nun 2 M-l'i, Abel, Eusebio ve Polo'nun 3 mavzeri. Joaquin, El Rubio ve Doktoru karşı kıyıda gördüğünü, onlara ufak bir sal yapıp geçmelerini emrettiğini söyledi. Saat 14'te göründüler, çıplaktılar ve El Rubio yalınayaktı. Serüvenlerini ve çektikleri sıkıntıları anlattılar. Sal ilk anaforda parça parça olmuş. Yakına, bizim kıyıya çıktığımız yere ulaşmışlar.

Biz yarın erken saatte yola çıkacağız, Joaquin ise öğleyin çıkacak. Yeni haberlerin ulaşacağını sanıyorum. Joaquin'in adamlarının morali iyi görünüyor.

18 Mart

Erkenden yola çıktık; Joaquin de yediklerimizden kalan yarım atı hazırlayacak ve gücünü toplar toplamaz yola çıkacak.

Adamlarımız, atın hepsini yiyip bitirmek istiyorlardı; birazını saklamalarını sağlamak için epeyce uğraştım. Öğleye doğru Ricardo, Inti ve Urbano geride kaldılar. Kamp yerinde, istemememe karşın, onları beklemek zorunda kaldık. Zaten güç ilerliyorduk. Saat 14.30'da Urbano, Ricardo'nun vurduğu bir dişi geyikle çıkageldi. Bol

bol yedik ve bu sayede biraz at pirzolası ayırabildik. Saat 16.30'da vardığımız yer, mola yerimiz olması gerekirken, kaldık ve uyuduk. Gecikenler var, homurdananlar da çok: Chinchu, Urbano ve Alejandro.

19 Mart

Sabahleyin, önce iyi yol aldık ve kararlaştırdığımız gibi saat 11'de mola verdik. Fakat, Ricardo, Urbano ve bu kez Alejandro yine geciktiler. Saat 13'te yetiştiler, ama bir de dişi geyik getirdiler. Joaquin de onlarla birlikte geldi. Joaquin ile El Rubio ağız kavgasına başladılar, araya girmem gerekti ve haklıya haksıza bakmayıp El Rubio'yu sertçe azarladım.

Akarsu yönünde yola devam etmeye karar verdim ama havada bir uçak dönüp duruyordu. Pek hayra alamet değil. Merkez kamptan haber çıkmayışı da kaygı verici. Yol daha uzun sürecek sanmıştım, ama çocukların gevşekliğine karşın, saat 17.30'da vardık. Bizi El Chino ile gelen perulu doktor El Negro ve radyo teknisyeni karşıladılar. Benigno'nun yemeği hazırladığını ve bizi beklediğini haber verdiler. Guevara'nın iki adamı kaçmışlar ve çiftliğe polis gelmiş. Benigno, yiyecek yüklenip bizi karşılamaya geldiğini ve üç gün önce Rolando ile karşılaştığını anlattı.

İki günden beri buradaymış ve küçük uçağın üç gündür buralarda dolaştığını görerek ordunun ırmak yönünden gelebileceğinden korkup daha ileriye gitmemiş. El Negro, 6 kişinin çiftliğe saldırdığına tanık olmuş. Ne Antonio, ne Coco oradaymışlar; Coco, Guevara'nın öteki adamlarını almak üzere Camiri'ye ve Antonio da, iki kişinin kaçtığını Guevara'ya haber vermeye gitmişler. Marcos'dan, serüvenini kendine özgü bir biçimde anlatan bir yazı (D-VIII) aldım; açıkça yasakladığım halde çiftli-

ğe gitmiş. Antonio'dan da durumu anlatan iki mektup aldım. (D-IX ve D-X)

Fransız, El Chino ile arkadaşları, El Pelado, Tanya, Guevara ve grubunun bir kısmı şimdi üsteler. Fasulyalı ve geyikli pilavla iyice karnımızı doyurduktan sonra Miguel, yine sallana sallana gelen Chinchu'yu kaybetmiş olan Joaquin'i aramaya gitti. Ricardo ile döndü, Joaquin de sabah erken çıkageldi ve böylece hepimiz toplanmış olduk.

20 Mart

Saat onda hızlı bir yürüyüşle yola çıktık. Benigno ve El Negro önden gidiyor, Marcos'a yazdığım mesajı götürüyorlardı. Bu mesajda kendisinin savunma işleriyle uğraşmasını ve yönetim işlerini Antonio'ya bırakmasını emrediyordum. Joaquin, acele etmeden dere girişindeki izlerimizi sildikten sonra yola çıktı. Yanında yalınayak üç adam var. Mola vermiştik, saat 13'te Pacho, Marcos'un bir mesajını getirdi. Benigno'nun anlattıklarının devamını bildiriyordu. İşler çatallaşıyor: 60 asker Valle Grande yolunda bekliyorlarmış ve Guevara'nın adamı olan bir habercimizi, Salustrio'yu yakalamışlar. Bir katırımızı almışlar, ciplerden biri de kayıpmış. Küçük evimizi bekleyen Loro'dan haber yok. Orada bir ayı avladığımız için Ayı adını verdiğimiz kampa ne yapıp yapıp varacağız. Miguel ve Urbano'yu yemekleri hazırlamak üzere gönderdik, hepimiz çok acıkmıştık. Biz oraya karanlık basarken vardık. Orada Danton, El Pelao, Tanya ve yiyecekleri taşıyıp kampı boşaltmak için "gondola" olarak kullandıkları bir grup bolivyalı vardı. Rolando'yu, araç ve gereci almaya göndermişler. Bir bozgun havası esiyordu. Biraz sonra, yeni katılan bir bolivyalı doktor, Marcos ve Antonio'nun Rolando'yu su başında beklediklerini bildiren bir mesaj

getirdi. Aynı aracıyla ben de onlara bir mesaj yolladım, savaşın silâhla kazanıldığını, hemen kampa çekilmelerini ve orada beni beklemelerini söyledim. Bir keşmekeş ki, hiç kimse ne yapacağını bilmiyor.

El Chino ile bir öngörüşme yaptık. On ay süreyle her ay 5000 dolar istiyor. Havana'da bu noktada benimle anlaşmasını söylemişler. Bir de mesaj getirmiş, çok uzun olduğu için Arturo deşifre edemedi. Ona önerisini altı ay içinde dağa çıkmaları koşuluyla kabul ettiğimi söyledim. Yönetimindeki onbeş kişiyle Ayacucho bölgesinde mücadeleye başlayacaklarını söyledi. Ayrıca şimdi beş kişi, ilerde savaş denemesi geçiren silahlı onbeş kişi daha yollamayı da kabul ettim. Karşılığında orta güçte (40 mil) çok sayıda radyo istedim. Aramızda bir kod üzerinde anlaşıp sürekli bağlantı halinde kalacağız. Çok heyecanlı bir durumu var.

Rodolfo artık eskimiş olan bir yığın haber getirmiş. Loro'nun döndüğü ve bir askeri öldürmüş olduğu öğrenildi.

21 Mart

Günü El Chino, Fransız, El Pelao ve Tanya ile bazı noktaları açıklığa kavuşturmak amacıyla tartışmakla geçirdim. Fransız, Monje, Kolle, Simon Reyes vb. konusunda bazı haberler getirmiş; ama bunları daha önce duymuştum. Bize katılmaya gelmiş fakat Fransa'ya dönüp destek örgütlerinden bir ağ kurmasını ve geçerken Küba'ya da uğramasını söyledim. İşine geldi, evlenmek ve bir çocuk sahibi olmak istiyormuş. Bolivya'nın kurtuluş harekeline uluslararası bir yardım kampanyası açmaları için Sartre ve B. Russel'a mektup yazmalıyım. Bize öncelikle para, ilaç ve elektronik malzeme sağlayacak bir

arkadaşla konuşmalı, bir elektrik mühendisi ve gerekli araçlar gönderebilecek birini bulmalıyım.

El Pelao emrime girmeye hazır. Şimdilik Jozamy, Gelman ve Stamponi gruplarıyla aramda bağlantı ajanlığı yapmasını ve çalışmaya başlamak üzere şimdiden beş adam göndermesini söyledim. Mario Rosa Oliver ile ihtiyara uğrayıp selam da götürmeli. Bize göndermesi için 500, kendisine de harcırah olarak 100 peso verecekler. Bu önerimi kabul ettiği takdirde, Arjantin'in kuzeyinde incelemelere başlaması gerekir.

Tanya bağlantıları kurmuş, adamlar gelmişler. Dediğine bakılırsa, buraya kadar ciple gelmişler ve bir gün kalmak niyetindeymişler. Fakat işler sarpa sarmış. Jozamy ilk kez kalamamış, ikincisinde de, Tanya burada olduğu için bağlantı kuramamış. İvan'dan hoşgörüyle sözediyor. Neden olduğunu anlayamadım. Loyola hesabı göndermiş; 9 Şubata değin (1500 dolar). Ayrıca gençlik kolu yönetiminden ayrıldığını da bildiriyor. İvan'dan iki açıklama aldık. İlki önemli değil, bir askeri kolejin de fotoğraflarını eklemiş. İkincide de kayda değer birşey yok. Önemli olan şifreli (D-XIII) mesajı deşifre edememesi. Antonio'dan da tutumunu özürlü gösteren bir yazı aldık (D-XII). Radyoda yeni bir kayıp bildiriliyor, sonra da yalanlanıyor, bu da **Loro'nun** doğru söylediğini kanıtlıyor.

22 Mart

(...)[*] de, kampı (...) bırakıp, iyi koruyamadığımız (...) biraz yiyecekle yola çıktık. Aşağıya öğleyin vardık ve ziyaretçilerle birlikte 47 kişi olduk.

Inti geldiğinde, Marcos'un yaptığı bir yığın hatayı açıkladı. Parladım ve Marcos'a bu söylenenler doğruysa,

---

(*) Orjinalinde okunaksız yerler.

gerilladan kovulacağını söyledim; bunu yapacağımıza kendisini kurşuna dizmemizi söyledi.

Irmağın başında beş kişilik bir pusu kurulması ve Antonio'nun yönetimindeki Miguel ve Loro'dan oluşan üç kişilik grubun keşfe çıkması emrini verdim. Pacho, Arganaraz'ın evine bakan kurak tepedeki gözetleme yerine gitmişti, fakat birşey görememiş. Keşifçiler akşam döndüler, onlara sert bir uyarıda bulundum. Olo'nun tepkisi taşkın oldu ve kendini savundu. Toplantı zamansızdı, gürültülü geçti, iyi sonuç da vermedi. Olaylar Marcos'un söylediği gibi gerçekleşmemiş olsa gerek, Rolando'yu, adamların sayısı ve bölünmeleri işini çözümlemek için gönderdim. Çünkü merkezi grupta bulunan bizler, 30'dan fazla insan, açlık çekiyorduk.

23 Mart

Savaş harekatıyla geçen bir gün. Pombo, yukarda kalan birkaç eşyayı taşımak için bir "gondola" düzenlemek istedi, karşı çıktım ve Marcos'un yerine biri gelinceye değin kalmasını söyledim. Saat'8 de, Coco, koşa koşa ordunun bir kısmının pusuya düştüğünü haber vermeye geldi. Sonuç şimdilik 60 milimetrelik 3 havantopu, 16 mavzer, 3 BZ, 3 USİS, bir 30'luk, iki radyo, bir yığın bot vb, 7 ölü, 14 sağlam tutsak, 4 yaralı. Ama yiyecekleri elegeçiremedik. Nacahuasu'nun iki ucundan ilerleyip, merkezde, tek noktada birleşmeyi öngören hareket planı da elimize geçti. Adamları hemen karşı tarafa geçirdik, Marcos'u ve aşağı yukarı tüm öncüleri harekat yolu üzerine koydum; merkez ve artçıların bir kısmı savunma için kaldılar, Braulio ise öteki harekat yolunun ucunda pusuya yattı. Geceyi böyle geçireceğiz, bakalım yarın o ünlü ranger'lar gelecek mi? Tutsak düşen bir binbaşı ve bir yüzbaşı bülbül gibi konuştular.

El Chino'nun getirdiği mesajı deşifre ettik. Debray'in yolculuğundan, El Chino'nun topladığı 60.000 peso yardımın bize gönderileceğinden sözediyor ve neden İvan'a yazmadıklarını açıklıyor.

Sanchez'den Mito'yu bazı yerlere yerleştirme olanakları hakkında bilgi veren bir yazı aldım.

24 Mart

Toplam ganimet şunlar: 16 mavzer, 64 obüsüyle 3 havan topu, 2 BZ, 2000 mermi, herbiri 2 şarjörlü 3 USİS, 2 şerit mermiyle bir 30'luk. 7 ölü ve 14 tutsak var. Bunlardan dördü yaralı. Marcos'u keşfe yolladık, ama bir sonuç vermedi. Uçaklar şimdi evimizi bombalıyorlar.

Inti'yi tutsaklarla son kez konuşmaya gönderdim. Giysilerinden işimize yarayanları çıkartıp alıkoyduktan sonra salıverecek. İki subayla ayrıca konuşuldu, onlar da giyinik gittiler. Binbaşıya, ölülerini aldırması için 27 Mart öğleye değin süre verdik ve burada kaldığı taktirde bütün Lagunillas bölgesi için bir ateşkes önerdik. Fakat ordudan istifa edeceği cevabını verdi. Yüzbaşı, orduyu bırakmışken, bir yıl önce, partinin isteğiyle döndüğünü ve Küba'da okuyan bir kardeşi olduğunu söyledi. Bundan başka bizimle işbirliği yapmaya hazır iki subayın daha adlarını verdi. Uçaklar bizi bombalamaya başlayınca müthiş bir korkuya kapıldılar. Yalnız onlar değil, bizden de iki kişi: Raul ve Walter. Bu sonuncusu pusuda da çok gevşek davranmış.

Marcos çevreyi taradı. Kimseye rastlamamış, Nato ve Coco, işe yaramaz birkaç kişiyle "gondola"ya gittiler, ama adamlar yürümek istemedikleri için onları geri göndermişler. Bu adamlara yol vermeli.

25 Mart

Gün, olaysız geçti. Leon, Urbano ve Arturo, ırmağın her iki kıyısına da egemen olan bir noktaya gözlemciliğe gittiler. Öğleyin Marcos pusudaki yerinden çıktı ve herkes asıl pusunun bulunduğu yerde toplandı. Saat 18.30'da, bütün gerillaların önünde, yolculuğun ve anlamının bir analizini yaptım. Marcos'un hatalarını eleştirdim ve onu görevinden alıp öncü gücün önderliğine Miguel'i getirdim. Ayrıca Paco, Pepe, Chingolo ve Eusebio'ya, çalışmadıkları taktirde kendilerine yemek ve sigara verilmeyeceğini ve eşyalarının alınıp ihtiyaç sahiplerine dağıtılacağını duyurdum. Kolle'nin gelip görüşmek istediğine de işaret ettim; burada bulunan gençlik kolu üyelerinin kovulmasının sözkonusu olduğu şu sırada bu geliş çok isabetliydi. Önemli olan olaylar, olaylarla doğrulanmayan sözler boş. Eğitime ve ineğin aranmasına başlamalarını söyledim.

Pedro ve Doktor'la konuştum, onlara, gerilla niteliğini yarı yarıya kazanmış olduklarını müjdeledim, aynı şeyleri Apolinar'a da tekrarlayarak moralini yükselttim. Walter'i, yolculukta kendini koyvermesi, savaştaki tutumu ve uçakları görünce korkuya kapılması nedeniyle eleştirdim. Hiçbir tepki göstermedi.

El Chino ve El Pelado ile bazı ayrıntıları belirttik ve Fransız'a da durumun sözlü bir açıklamasını yaptım.

Toplantıda gurubumuza "Bolivya Ulusal Kurtuluş Ordusu" adını verdik. (Çatışma hakkında bir bildiri yayınlayacağız-)

26 Mart

Inti, Antonio, Raul ve Pedro, erkenden Tikucha bölgesinde bir inek bulmaya çıkmışlar, fakat, buradan 3 saat uzaklıkta askerlere rastlayınca görünmeden dönmüşler.

Çıplak bir tepede mevzi aldıklarım ve parlak damlı bir evden sekiz askerin çıktığını gördüklerini anlattılar. Yaki dediğimiz ırmağın hemen yakınındaydılar. Marcos'la konuştum, onu artçılara katılmaya gönderdim. Ama, davranışının düzeleceğini sanmıyorum.

Ufak bir "gondola" yapıldı, eski nöbetçiler yine yerlerini aldılar. Arganaraz'ı gözlediğimiz yerden 30-40 askerin ve bir helikopterin indiğini gördük.

27 Mart

Bugün haber patladı, radyo bütün gün bundan sözetti; birçok bildiriler yayınlandı ve Barrientos bir basın toplantısı yaptı. Resmi bildirinin belirttiği ölü sayısı, bizim bildiğimizden bir fazla, güya yaralıymışlar da biz onları kurşuna dizmişiz; bizlerin de 15 ölü ve 4 tutsak verdiğimizden, bunlardan 2'sinin yabancı olduğundan, ayrıca intihar eden bir başka yabancıdan ve gerillanın bileşiminden sözediyor. Kaçak ve tutsakların konuştuğu belli, ama ne dediklerini bilemiyoruz. Herşey, Tanya'nın teşhis edildiğini gösteriyor; eğer öyleyse iki yıllık titiz ve sabırlı bir çalışma boşa gitti demektir. Ziyaretçilerin dönmeleri çok güçleşti. Bu durum Danton'un hiç hoşuna gitmedi sanırım. Bunu ilerde anlayacağız.

Benigno, Loro ve Julio, Pirirenda'ya gitmeye çalışacaklar. Görünmeden oraya varmalarını, orada 2 yada 3 gün kalmalarını ve sonra Gutierrez'e inmelerini emrettim. Keşif uçağı birkaç paraşütçü attı. Nöbetçi bunların av alanına indiklerini söyledi. Antonio'yu iki kişiyle birlikte bilgi toplamaya ve tutsak almaya gönderdim. Kimseyi bulamamışlar.

Akşam kurmay toplantısı yapıldı ve gelecek günlerde neler yapacağımız düşünüldü. Yarın, mısır getirmek için

küçük evimize bir "gondola" yapılacak; sonra yiyecek satınalmak üzere Gutierrez'e gidilecek. Ormanda, büyük bir olasılıkla Pincal ve Lagunillas arasındaki bölgede, gelip geçen araçlara karşı bir şaşırtma saldırısı da düşünülüyor.

Bir de bildiri (No.l) kaleme aldık. Bunu Camiri'deki gazetecilere ulaştırmaya çalışacağız (D-XIII).

28 Mart

Radyolar bütün gün gerilla savaşı haberleri veriyor. Güya, 120 km çapında bir yerde 2000 kişiyle kuşatılmışız ve napalm bombardımanlarıyla desteklenen çember gittikçe sıkışıyormuş, 10-15 kadar da kayıp vermişiz.

Braulio ve emrine verdiğim 9 kişi mısır bulmaya gittiler. Akşamüzeri bir dizi çılgınca haberle geldiler. 1) İlerdeki durumu bize haber vermek için önden giden Coco kaybolmuş. 2) Saat 16'da çiftliğe varmışlar ve mahzene daha önce birilerinin gelmiş olduğunu sezmişler. Mısır toplamak için tarlalara dağılınca Kızıl Haç'dan yedi adam, iki doktor ve birçok silahsız askerle karşılaşmışlar. Ateşkesin sona erdiğini söyleyerek onları tutsak almışlar, ama sonra yollarına devam etmelerine izin vermişler. 3) Bir kamyon dolusu asker gelmiş fakat esir subaylar, askerlere ateş emri vereceklerine, bizimkilerin sözüne uyup çekilmelerini söylemişler. Askerler disiplin içinde çekilmişler. Bizimkiler sağlık servisini, çürümekte olan cesetlerin bulunduğu yere götürmüşler. Fakat adamlar onları yükleyememiş ve yarın gelip yakacaklarını söylemişler. Bizimkiler Arganaraz'ın iki atını onların elinden almışlar ve atların geçemedikleri yerde Antonio, El Rubio ve Aniceto'yu bırakarak gelmişler. Coco kendisini aramaya

çıkacağımız sırada, çıkageldi. Bir yerde uyuyup kalmış olsa gerek.

Benigno'dan daha bir haber çıkmadı.

Fransız, bize dışardan sağlayacağı yardımları, fazlaca bir heyecanla anlattı.

29 Mart

Hareketsiz, fakat haberden yana canlı bir gün. Ordudan bir yığın bilgi sızıyor. Bunlar gerçekse, bize çok yararlı olacak. Havana radyosu haberi duyurdu ve hükümetin, Küba olayını OEA'ya örnek göstererek Venezuela'daki harekatı destekleyeceğini bildirdi. Beni fazlaca ilgilendiren başka bir haber var: Piraboy boğazındaki çarpışmada iki gerillanın öldürülmesi. Pirirenda'ya gitmek için oradan geçilir. Benigno orada bir keşfe çıkacaktı, bugün dönmesi gerekiyordu. Ancak, daha gelmedi. Boğazdan geçmesini yasaklamıştım, ama bu günlerde verdiğim emirleri uygulamadıkları oluyor.

Guevara elini çabuk tutmuyor; ona dinamit verildi, ama bugün kullanamadı. Bir at vurdular ve bol bol et yedik; oysa bu et bize dört gün yetmeliydi. Zor olacağa benzer ama, öteki atı da buraya getirmeye çalışacağız. Civarda leşkargaları dolaştığına göre cesetleri daha yakmadılar. Mahzen tamamlanır tamamlanmaz taşınacağız; burası kullanışsız ve biliniyor. Alejandro'ya, Doktor ve Joaquin'le birlikte burada (Ayı kampında) kalacağını söyledim. Rolando ise bitkin.

Urbano ve Turna ile konuştum; bu sonuncusuyla eleştirimin nedeni üzerinde bile anlaşamadım.

30 Mart

Herşey durgunlaştı. Öğleye doğru Benigno ve arkadaşları

geldiler. Gerçekten Piraboy boğazından geçmişler ama iki kişinin ayak izinden başka birşey görmemişler. Gitmeleri gereken yere de gitmişler; fakat köylüler onları görmüş, Pirirenda'ya en az 4 saatte gidilebileceğini ve yolun tehlikesiz göründüğünü belirttiler. Uçaklar küçük evi sürekli mitralyöz ateşine tuttular.

Antonio'yu iki kişiyle birlikte ırmağın yukarısına keşfe yolladım; askerlerin hareketsiz beklediklerini, ancak suyun üstünde bir keşif faaliyeti görüldüğünü haber verdiler. Siperler de kazmışlar.

Kısrağı getirdiler, demek ki, darda kalırsak dört günlük yiyeceğimiz var şimdi. Yarın dinleneceğiz, öğleden sonra öncü grup, iki harekat için yola çıkacak: Birinci harekatın amacı Gutierrez'i işgal etmek, diğerininkiyse, Arganaraz-Lagunillas yolu üzerinde pusu kurmak.

31 Mart

Önemli bir yenilik yok. Guevara mahzenin yarın tamamlanacağı haberini verdi, Inti ve Ricardo, askerlerin havan topu, hava saldırısı vb. düzenlemek üzere ufak çiftliğimizi işgal ettiğini anlattılar. Bu, erzak almak için Pirirenda'ya gitme tasarımızı suya düşürüyor; buna karşın Manuel'e adamlarını toplayıp küçük eve kadar sokulmasını emrettim. Boş ise, işgal etmesini ve iki gün sonra yola çıkabilmemiz için, durumu, bana iki adam gönderip duyurmasını; işgal altındaysa ve ani bir saldırıyla alınamayacaksa, geri dönmelerini ve orduya El Pincal ve Lagunillas arasında bir pusu kurmak için Arganaraz Çift-

liğinin iki yönünde mevzilenme olanağı aramalarını söyledim.

Radyo, şarlatanlıklarını ve çarpışma hakkında yarıresmi bildirilerini sürdürüyor. Mevkimizi, Yaki ve Nacahuasu arasındaki yerimizi iyice tespit etmişler; kuşatmaya geçmelerinden endişe ediyorum.

Benigno'yla konuştum, bizi almaya gelmemekle hata ettiğini söyledim ve Marcos'un durumunu açıkladım.

Akşam Loro ve Aniceto ile konuştum. Bu görüşme çekişmeli geçti, Loro, çözülme durumunda olduğumuzu söyledi. Daha açık konuşmasını istedim. Marcos ve Benigno ile ilgili olduğunu söyledi, Aniceto onu yarıyarıya doğruladı. Fakat, sonra Coco'ya konserve hırsızlığına kendisinin de katılmış olduğunu açıklamış, Inti'ye de Loro'nun Benigno ve Pombo hakkındaki sözlerine ve "gerillanın çözülme durumunda olduğu" kanısına katılmadığını söylemiş.

AYIN ANALİZİ

Olaydan yana zengin bir ay yaşadık. Fakat genel görünümü şu özellikleri taşıyor: Gerillanın sağlamlaşma ve arınma aşaması tamamlandı; şimdi sıra Küba'dan gelenler arasından pek fena olmayan unsurların da katılmasıyla, yavaş yavaş gelişme aşamasında. Guevara'nın adamlarında genel düzey düşük (2 kaçak, 1 geveze tutuklu, 3 kuru kalabalık, 2 mızmız). Gösterişli ve tam bir vuruşun nitelediği bir savaş başlangıcı, fakat olaylardan önce ve sonra özürsüz kararsızlıklar görüldü (Marcos'un görevden alınması ve Braulio'nun hareketi) Düşmanın karşısaldırısının başladığı aşamayı şimdiye kadar şunlar belirledi; a) Bir tecrit etme eğilimi b) Ulusal ve uluslararası

gereksiz yaygara c) Şimdilik tam bir etkisizlik d) Köylüleri seferber etme çabası.

Kararlaştırdığımızdan da önce ve geride savaş görmüş bir grup ve beraberimizde ihanet edecekleri muhtemel 4 kişinin yüküyle, bir grubu yedekte bırakarak yola çıkmak zorunda kalmıştık. Durum parlak değil, fakat başlamakta olan yeni bir gerilla aşamasının eşiğindeyiz, bunu atlatabilirsek herşey iyi gidecek.

Bileşimimiz:

Öncü güç: Miguel, Benigno, Pacho, Low, Aniceto, Camba, Coco, Dario, Julio, Pablo, Raul.

Artçı güç: Joaquin, yardımcısı Braalio, Rubio, Marcos, Pedro, Doktor, Polo, Waller, Victor (Pepe, Paco, Eusebio, Chingolo).

Merkez : Ben, Alejandro, Rolando, Inti, Pombo, Nato, Turna, Urbano, Moro, Negro, Ricardo, Arturo, Eustaquio, Guevara, Willy, Luis, Antonio, Leon (Tanya, Pelado, Danton, Chino - ziyaretçiler), Serapio (mülteci).

6 | NİSAN 1967

1 Nisan

Öncüler, saat yedide hazır oldular, oldukça geç. Silahları Ayı Mahzeni'ne saklamaya giden Camba ve Nato gelmemişlerdi. Saat 10'da gözetleme noktasından dönen Turna, av alanında 3 yada 4 asker gördüğünü söyledi. Mevzilerimize geçtik ve nöbeti alan Walter katır yada eşekle gelen 3 askerin birşey yerşleştirmeye uğraştıklarını haber verdi; bana da gösterdi, ama ben birşey görmedim. Bütün bunların Walter'in bir göz yanılmasından ibaret olduğunu ve saldırmayacaklarını düşünerek saat 16'da geri döndüm.

Yarından tezi yok, her yeri boşaltmaya ve Joaquin'in yokluğunda artçı gücün başına Rolando'yu geçirmeye karar verdim. Nato ve Camba, saat 21'de döndüler. Orada kalan Joaquin, Alejandro, Moro, Serapio, Eustaquio ve Polo için yiyecek ayırdıktan sonra kalan herşeyi yerleştirmişler. Üç kübalı bu duruma itiraz ediyorlar. Güneşte kurutulmuş etleri akşama saklamak için bir kısrak daha kestiler. Saat 23'te Antonio bir çuval mısırla döndü ve hiçbir yenilik olmadığını haber verdi.

Sabah saat 4'te, Rolando kuru kalabalık eden dört gevşek tipi (Chingolo, Eusebio, Paco, Pepe) yanında götürmek üzere kaldırarak yola çıktı. Pepe, kendisine bir silah vermemizi, burada kalacağını söyledi. Camba onunla gitti.

Saat 5'te Coco geldi, bir inek kestiklerini ve bizi beklediklerini anlatan bir mesaj getirdi. İki gün sonra, öğleyin, çiftliğin aşağısında, dağdan akan derenin kıyısında buluşmamızı, söyledim.

2 Nisan

İnanılmayacak kadar çok sayıda biriken eşyamızı mahzenlere yerleştirmek için bütün gün çalıştık; taşıma saat 17'de sona erdi. Dört kişiyi nöbetçi bıraktık. Gün tam bir durgunluk içinde geçti, bölgede uçak dolaşmadı. Radyonun yorumcuları "çemberin daraldığını" ve gerillaların Nacahuasu boğazlarında savunmaya hazırlandıklarını bildiriyor. Don Remberto'nun tutuklandığını, çiftliği Coco'ya satanın o olduğunu da söylüyorlar.

Vakit ilerlemiş olduğundan yarın sabahın 3'ünde yola çıkmaya ve randevumuz ters yönde olduğu halde, doğrudan doğruya Nacahuasu'dan geçip bir gün kazanmaya karar verdik.

Moro ile konuştum, pisboğazlık ve arkadaşlarını alaylarıyla çileden çıkarma gibi huyları yüzünden kendisini en iyilerden saymadığımı söyledim. Bu konuda bir süre konuştuk.

3 Nisan

Program herhangi bir güçlük çıkmaksızın gerçekleştirildi; Saat 3.30'da yola koyulduk, ağır ağır yürüdük, dönemeçten saat 6.30'da geçtik ve çiftliğin yakınlarına

8.30'da vardık. Pusu yerinden geçtiğimizde yedi cesetten geriye iyice temizlenmiş yedi iskelet kaldığını gördük; leşkargaları görevlerinin sorumluluğunu yüklenmesini bilmişler. İki kişiyi (Urbano ve Nato), Rolando ile bağlantı kurmaya gönderdim. Öğleden sonra Piraboy boğazlarına vardık. Orada, inek eti ve mısır yedikten sonra uyuduk.

Danton ve Carlos'la görüşüp üç olasılıktan birini seçmelerini söyledim: bizimle kalmak, yalnız başlarına dönmek, yada Gutierrez'den geçmek ve kendilerine daha iyi olanaklar aramak. Üçüncü seçeneği uygun buldular. Yarın şansımızı deneyeceğiz.

6 Nisan

Çok gergin bir gün. Saat 4'te Nacahuasu ırmağını geçtik ve yolumuzu sürdürebilmek için havanın ışımasını bekledik. Sonra Miguel keşif yapmaya gitti ama bizi askerlerin ta yakınına götürme tehlikesi yaratan iki hata işledikten sonra. Saat 8'de Rolando bir ay önce çıktığımız boğazın karşısında on kadar askerin bulunduğunu haber verdi. Ağır ağır gittik. Saat 11'de bir tepeye vardığımızda tehlikeli bölgenin dışına çıkmıştık. Rolando koşa koşa gelip boğazda yüzden fazla askerin mevzi aldığı haberini getirdi.

Akşam, dereye varmadan önce, ırmak tarafından sığırtmaçların sesleri duyuldu. Oraya doğru seğirttik ve dört köylüyle Arganaraz'ın birkaç ineğini ele geçirdik. Köylülerde, oniki baş hayvan alıp getirmeleri için ordunun verdiği geçiş belgeleri vardı. Birkaç kişi daha gördük, ama onlar ileriden geçtikleri için yakalayamadık. İki ineği kendimize alıkoyduk ve onları dere yatağına kadar götürmek üzere karşıya geçirdik. Bu dört sivil, bir müteahhit ve oğlu, biri Chuquisaca'lı, öbürü Camiri'li köylü-

lerdi. Çok içten davrandılar. Bildiriyi onlara verdik. Yayacaklarını vadettiler.

Bir süre onları tuttuk ve sonra kimseye birşey söylememeye söz verdikleri için bıraktık.

Akşamı yemek yiyerek geçirdik.

7 Nisan

Sağ kalan inekle dere yatağına daldık ve hayvanı keserek güneşte kuruttuk. Rolando, kımıldayan herşeyi vurma emriyle, ırmağın yakınında pusuya yattı, ama, bütün gün birşey olmadı. Benigno ve Camba, bizi Pirerenda'ya götürecek olan yoldan ilerlediler ve bulunduğumuz derenin yakınındaki vadiden bir bıçkı motoru sesi duyulduğu haberini getirdiler.

Urbano ve Julio'yu, bir mesaj götürmeleri için Joaquin'e gönderdim. Geri dönmediler.

8 Nisan

Bugün yeni birşey yok. Benigno gitti fakat işini bitirmeden döndü. Yarın da bitiremeyeceğini söylüyor. Miguel, Benigno'nun tepelerden görmüş olduğu bir vadiyi taramaya gitti ve geri dönmedi. Urbano ve Julio, Polo ile geri döndüler. Askerler kampı almışlar, etrafı taramaya çıkmışlar, sonra bayırdan inmişler. Bu haberi gönderen Joaquin, ilişikteki belgede (D-XIX) başka sorunlara da değiniyor.

Elimizde üç inek ve danaları vardı. Fakat ineklerden biri kaçmış, şimdi dört hayvanımız var. Bunlardan birini yada ikisini, elimizde kalan tuzla güneşte kurutacağız.

9 Nisan

Polo, Luis ve Willy, Joaquin'e bir yazı götürmeye ve adamlarıyla buraya gelmesine yardım etmeye gittiler. Nato ve Guevara onlara uygun bir sığınak aramaya çıktılar, bulunca oraya yerleştireceğiz. Nato'ya göre, sel yatağına yakın olmakla birlikte, hiç de fena olmayan yerler varmış. Miguel döndü. Gördüğü kadarıyla yolun Pirirenda'ya değin uzanması ve sırt çantalarıyla bir gün sürmesi gerekirmiş. Bunun üzerine Benigno'ya, işini bir günden önce bitiremiyeceğine göre, yarıda bırakmasını emrettim.

10 Nisan

Gün olaysız başladı. Bütün izlerimizi sildikten sonra Miguel'in gösterdiği boğazdan geçerek Pirerenda - Gutierrez yolunu geçmeye hazırlandık. Öğleye doğru El Negro nefes nefese koşup geldi ve onbeş askerin ırmak boyunca indiğini haber verdi. Inti pusuda bekleyen Rolando'yu uyarmaya gitti. Beklemekten başka birşey yapamazdık, bekledik. Turna'yı haber toplamaya gönderdim. İlk haberler gecikmedi, cansıkıcıydılar, El Rubio (Jesus Suarez Gayol), ağır yaralıydı. Kampa ölü olarak getirildi, başına bir kurşun rastlamıştı. Şöyle olmuş: Pusu, ırmağın iki yönüne bölünmüş, sekiz artçı ve yardımcı olarak onlara katılan üç öncüden kurulmuştu.

Onbeş askerin gelmekte olduğunu duyan Inti, El Rubio'nun bulunduğu yöne geçmiş ve ırmaktan görülecek biçimde çok kötü bir yerde mevzi aldığını anlamış. Askerler tedbirsizce ve ırmağın kenarındaki patikaları bulmak için ırmağın kıyılarını tarayarak ilerliyorlarmış. Pusuya düşmeden önce Braulio yada Pedro ile karşılaşmışlar. Atışlar birkaç saniye sürmüş. Askerler bir ölü, 3 yaralı ve 6 tutsak bırakmışla. Bir gedikli hemen ölmüş, öteki

dördü kaçmış. El Rubio'yu bir yaralının yanında bulmuşlar, Garand marka tüfeği tutukluk yapmış. Yanında pimi çekildiği halde patlamamış bir de el bombası varmış. Yaralıyı ağır durumu nedeniyle sorguya çekememişler, biraz sonra o da, onları yöneten teğmen de ölmüş.

Tutsakların sorgusundan şunları anladık: Bu onbeş asker, Nacahuasu ırmağının aşağısında mevzi alan bir birliktenniş. Vadiyi aşmışlar, iskeletleri toplamışlar ve sonra da kampı işgal etmişler. Askerlerin söylediklerine bakılırsa, radyo, belgelerin ve fotoğrafların ele geçtiğini söylediği halde birşey bulamamışlar. Birlik 100 kişilikmiş. Onbeşi bir grup gazeteciye kampımıza kadar eşlik etmiş. Görevleri bir keşif yaptıktan sonra saat 17'de dönmekmiş. Asıl kuvvetler Pincal'da bulunuyormuş Lagunillas'da 30 kişi kadar varmış. Pireboy'a doğru giden grubun da Gutierrez'e çekilmiş olduğunu sanıyorlardı. Dağlarda yollarını kaybeden ve susuz kalan bu grubun serüvenini anlattılar. Kaçakların geç döneceklerini hesaplayarak pusuyu kaldırmadım. Rolando 500 metre kadar ierlemişti şimdi öncüler ona yardım edebilecek durumdaydılar. Önce çekilmelerini emretmiştim ama sonra herşeyi olduğu gibi bırakmayı daha mantıklı buldum. Saat 17'de, sayıca kabarık bir ordu gücünün ilerlemekte olduğu haberi ulaştı. Beklemekten başka birşey yapamazdık. Pombo'yu aydınlatıcı bilgiler toplamak üzere gönderdim. Bir süre silah sesleri duyuldu ve Pombo askerlerin yine pusuya düştüklerini haber vermeye koştu: birçok ölü ve bir tutsak binbaşı varmış.

Bu kez olay şöyle gelişmiş: Irmak boyunca tedbirsizce yayılarak ilerlemişler. Sürpriz tam olmuş. Bu kez kötü, 5 yaralı ve toplam 22 tutsak (verilerin yetersizliği nedeniyle kesin bir bilanço yapılması olanaksız).

11 Nisan

Sabahleyin öteberiyi taşıdık ve El Rubio'yu araç yokluğundan toprak seviyesinde bir çukura gömdük. Tutsakları götürüp salıvermesi ve etrafa saçılan silahları toplaması için Inti'yi artçılarla bıraktık. Bu aramanın tek sonucu: İki esir ve onlara ait iki Garand. 1 numaralı bildiriden iki örneği, bunu gazetecilere ulaştırmayı vadeden binbaşıya verdik. Toplam kayıpları şunlar:

İkisi teğmen olmak üzere 10 ölü, bir binbaşı ve birkaç gedikli olmak üzere 30 tutsak, bunlardan 6'sı yaralı (biri ilk çatışmada). Bunlar çeşitli alaylara mensup olmakla birlikte 4'üncü tümenin emrindeydiler. Ranger'lardan, paraşütçülerden ve bölgedeki alaylardan olanlar var, hepsi de çocuk denecek yaşta.

Taşıma ve yerleştirmeye yarayacak bir mahzen bulma işi ancak öğleden sonra sona erdi. Fakat yerleştiremedik. Son aşamada inekler ürktü, öyle ki elimizde yalnızca bir dana kaldı.

Erken saatte yeni kampımıza vardığımızda adamlarıyla birlikte aşağıya inen Joaquin'e ve Alejandro'ya rastladık. Anlattıklarına bakılırsa, görüldüğü söylenen askerler Eustaquio'nun fantazisinden başka birşey değil ve bunca taşınmalar boş yere.

Radyo "yeni bir kanlı çarpışma" olduğunu, ordunun 9 ölü verdiğini ve bizden de dört kişinin "cesedinin teşhis edildiğini" duyurdu. Şilili bir gazeteci kampımızın ayrıntılı bir tanımını yaptı. Benim de sakalsız ve pipolu bir resmimi bulmuş. Nasıl ele geçirdiğini araştırmamız gerekiyor. Üst mahzeni keşfettiklerine dair belirtiler var, ama bu kesin değil.

12 Nisan

Saat 6.30'da kaybettiğimiz dört arkadaştan geriye kalanları, El Rubio'yu anmak ve akan ilk kanın, kübalı kanı olduğunu belirtmek için topladım. Ricardo ile çıkan bir olaydan sonra Camba'nın, kübalılara olan güveninin her geçen gün biraz daha sarsıldığı hakkındaki sözleri üzerine, öncüler arasında yerleşen kübalıları küçümseme eğilimine dikkatlerini çektim. Ateş gücü ve çarpışma şevki artan birliğimizin sayıca azalmasına bir çare aramak ve yeni gönüllüler çekmek gereğine de değindim.

Nato'nun uygun bir yere kurduğu yeni mahzene ganimetleri yerleştirdikten sonra, saat 14'te ağır adımlarla ilerlemeye başladık. Öyle yavaş yürüyorduk ki, ilerlemiyorduk demek daha doğru olur. Hemen sonra da, bir dere başında mola verip uyuduk.

Şimdi ordunun kabullendiği ölü sayısı 11; herhalde bir ölü daha buldular yada yaralılardan biri öldü. Debray'nin kitabı üzerine eğitime başladım.

Yeni bir mesajı kısmen deşifre ettik, içinde önemli birşey yok.

13 Nisan

Daha hızlı ilerlemek için grubu ikiye ayırdık, ama yine de ağır ilerledik. Kampa saat 16'da vardık, son gelenler de 18.30'da vardılar. Miguel sabah gelmişti. Mahzenler bulunmamış ve hiçbirşeye el değmemiş; herşey olduğu gibi duruyor, sıralar, mutfak eşyaları, fırın, erzaklar.

Aniceto ve Raul keşfe çıktılar, ama yeterli olmadı, yarın İkira ırmağına değin gitmeli.

Kuzey amerikalılar, Bolivya'ya danışman gönderilmesinin eski bir tasarıya dayandığını ve gerillayla hiçbir ilgisi bulunmadığını ilân ediyorlar. Yeni bir Vietnam'ın ilk aşaması eşiğindeyiz belki.

14 Nisan

Tekdüze bir gün.

Hastaların sığınağından yiyecek taşıdılar, bize beş gün yeter. Üst mahzenden, süttozu kutuları getirmeye gittiler. Yirmiüç kutunun anlaşılmaz biçimde yok olduğu meydana çıktı. Moro 48 tane götürmüştü ve kimse gidip bunları alacak vakit bulmuş olamaz. Süt, hep başımıza iş açıyor. Mevzileri Joaquin'in gelişine değin pekiştirmek için özel mahzenden bir havan topu ve bir makineli tüfek çıkardık.

Harekatı yönetme biçimimiz belirli değil, ama en uygunu, topluca çıkmak ve Muyupampa kesiminde bir süre çarpıştıktan sonra kuzeye çekilmektir sanırım, olanaklar elverdiği ölçüde Danton ve Carlos'u duruma göre Sucre-Cochabamba yolu üstüne yerleştireceğiz.

Bolivya halkına 2 numaralı bildiriyi ve Manila için de 4 numaralı raporu kaleme aldık. Bunu Fransız götürecck (D-XXI).

15 Nisan

Joaquin artçılarla geldi. Yarın hareket etmeye karar verdik. Bölgede uçakların dolaştığını ve makilere ateş edildiğini söylediler. Yeni birşey olmadı. Gidenlerin yardımından yararlanacak olan artçılara (Marcos) 30'luk bir makineli tüfek vererek grubun donanımını tamamladık.

Akşam, yolculuk hakkında öğütler verdim ve süt kutularının yürütülmesi konusunda ciddi uyarılarda bulundum.

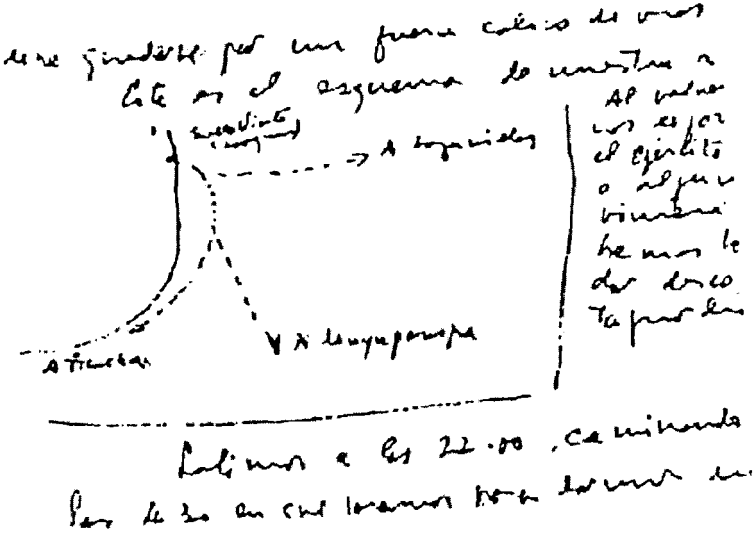
Küba'dan gelen uzun bir mesajı deşifre ettik. Lechio haberlerimizi almış; bizi destekleyen bir bildiri yayınlayacak, sonra da gizlice, en çok yirmi gün içinde ülkeye gelecekmiş.

Fidel'e son olaylar hakkında bilgi veren bir mektup kaleme aldık. (No. 4) Şifreledik ve görünmez mürekkeple yazmayı kararlaştırdık.

16 Nisan

Öncüler saat 6.15'te hareket ettiler, bizde 7.15'te yola çıktık ve İkira ırmağına değin hızlı yürüdük, fakat Tanya ve Alejandro geç kaldılar. Termometreyi koyunca Tanya'nın 39'dan fazla ve Alejandro'nun 38 derece ateşi olduğu görüldü. Üstelik bu gecikme, önceden düzenlediğimiz programa göre ilerlememizi de engelledi. Onları El Negro ve Serapio ile İkira'dan 1 km uzakta bıraktık. Biz de Bella Vista adlı çiftlikten geçtik ve dört köylüyü bize patates, bir domuz ve mısır satmaları için zorladık. Bunlar bizim burada bulunuşumuzdan korkan yoksul insanlardı. Geceyi yemek pişirerek ve yiyerek geçirdik. Ertesi gün Tikucha'ya yol alacağımızdan, o zamana değin gizlendik ve yerimizden kıpırdamadık.

17 Nisan

Haberler, kararlarımızda değişiklik yapmamızı gerektirdi. Köylülere bakılırsa Tikucha'ya gitmek vakit kaybı olurmuş. Muyupampa (Vaca Guzman)'ya ulaşan daha kısa ve bitiş kesimi arabayla aşılmaya elverişli, dümdüz giden bir yol varmış. Uzun bir duraksama geçirdim. Ama sonunda bu yoldan gitmeye karar verdik. Birini, geciken dört arkadaşa Joaquin'le kalmalarını söylemeye gönderdim ve Joaquin'c de orduyu buralarda oyalayarak yoğun bir harekata yeltenmesini engellemek için, bir şaşırtma manevrası yapmasını ve bizi üç gün beklemesini emrettim. Ondan sonra da saldırılardan, çatışmalardan sakınarak gelişimizi bekleyecekti. Akşam bir köylünün oğullarından birinin ortadan kaybolduğunu sezdik. Bizi ele vermeye gitmiş olabilirdi. Fakat buna karşın yola çıktık. Fransız'ı ve Carlos'u bölgeden çıkarmalıydık. Moisés şiddetli karaciğer ağrıları yüzünden gecikenlerin grubuna katıldı.

Aynı yoldan dönmekle, Lagunillas'da haber alıp harekete geçen orduya yada Tikucha'dan gelen askeri birliklere rastlama tehlikesiyle karşı karşıya geliyoruz, ama artçılarla bağlantımızın kesilmemesi için bunu yapmak zorundayız.

Saat 22'de hareket ettik ve molalarla 4.30'a değin yürüdük. O saatte mola verdik ve uyuduk. Yaklaşık 10 km yapmıştık.

Rastladığımız köylülerden Simon adlısı, korkak görünmesine karşın işbirliği yapmaya eğilimli. Bölgenin "zengini" olan Vides ise tehlikeli. Carlos Rodas'ın oğlunun kaybolduğunu da unutmamalıyız. Bu çocuk ekonomik bakımdan bölgenin efendisi olan Vides'in etkisiyle bir aptallık yapabilir.

18 Nisan

Şafağa kadar yürümüş ve gecenin son saatlerinde müthiş soğuğa karşın, bir güzel kestirmiştik. Sabahleyin öncüler civarda keşfe çıktılar; bir yerli evine rastlamışlar, ama fazla bir bilgi edinememişler. Nöbetçiler, bir atlıyı yakalamışlar, bu da Carlos Rodas'ın oğullarından biriymiş ve Yakunday'a gidiyormuş. Tutuklamışlar. Ağır ilerledik. Matagal'a, oradan da A. Padilla'nın bir fersah uzaklıktaki evine gittik. Vardığımızda saat 3 olmuştu. Adam korkuyordu; bizi sepetlemek için elinden geleni yaptı, ama şansı yokmuş, yağmur yağmaya başladı ve konaklamak zorunda kaldık.

19 Nisan

Bütün günü orada geçirdik, yolun her iki yönünden gelen köylüleri tutukladık, böylece kalabalık bir tutuklu grubu oluştu. Saat 13'te nöbetçiler krallara layık bir armağan gelirdiler: bu, Lagunillas'lı çocukların kılavuzluğunda peşimize düşmüş olan Roth adlı bir ingiliz gazeteciydi. Belgeleri düzenliydi, ama kuşkulu şeyler vardı: pasaportunda öğrenci yazılıyken silinmiş, gazeteciye çevrilmişti (gerçekte foto muhabiriyim, diyordu). Bir Porto-Rico vizesi var. Buenos-Aires'den alınan bir örgütleyici kartına ilişkin soru sorduğumuzda askeri okul öğrencilerine ispanyolca dersleri verdiğini itiraf etti. Kamp yerine gitmiş olduğunu, orada kendisine Braulio'nun yolculuklarını ve başından geçenleri anlatan güncesini gösterdiğini anlattı. Hep aynı masal, disiplinsizlik ve sorumsuzluk her tarafta egemen. Gazeteciye eşlik eden çocuklardan, bizim buraya gelişimizi birinin Lagunillas'a koşup haber vermiş olduğunu öğrendik. Rodas'ın oğlunu sıkıştırdık. Kardeşinin Vides'in ırgatlarından biriyle 500-1000 peso arasında

değerlendirilen ödülü alabilmek için gittiğini öğrendik. Atını misilleme olarak elinden alıp tutsak köylüleri durumdan haberdar ettik.

Fransız, İngiliz'den iyi niyetini kanıtlaması için, buradan çıkmalarına yardım etmesini istememizi önerdi. Carlos bunu isteksizce kabul etti, ben işe karışmadım. Saat 21'de (...) vardık ve yolumuzu köylülerin durgun olduğunu söyledikleri Muyupampa'ya doğru sürdürdük. İngiliz, Inti'nin ileri sürdüğü koşulları ve benim kaleme aldığım raporu kabul etti ve saat 23.45'te gidenlerle el sıkışarak köyü işgal etmek için yola çıktık. Ben, Pombo, Turna ve Urbano ile kaldım. Soğuk çok şiddetliydi, ufak bir ateş yaktık. Saat l'de Nato gelip köyün 20 asker ve savunma devriyeleriyle alarma geçmiş olduğunu söyledi. İki M-3'e ve iki tabancaya sahip devriyelerden biri bizim öncülerle karşılaşmış, ama karşı koymadan teslim olmuş. Şimdi benden talimat istiyorlardı. Vaktin ilerlemiş olması nedeniyle çekilmelerini emrettim. İngiliz gazeteciye, Fransız'a ve Carlos'a kendileri için hangi yolun daha iyi olacağını düşünüp bizzat karar vermelerini söyledim. Saat 4'te geri döndük: Amacımıza ulaşamamıştık. Carlos kalmaya karar verdi, bu kez Fransız isteksizce onu izledi.

20 Nisan

Saat yediye doğru, akşamüstü rastladığımız ve bize kahve ikram eden Nemesio Caraballo'nun evine vardık. Anahtarı kapının üstünde bırakarak gitmişti, evde bir kaç ürkek hizmetçi vardı. Irgatlardan satın aldığımız mısır ve kabakla yemek pişirdik. Saat 13'e doğru beyaz bayrak çekmiş, içinde Muyupampa kaymakamı, doktoru ve papazı bulunan bir kamyonet geldi. Papaz almandı. Onlarla Inti konuştu. Barış önermeye gelmişler, ama ulusal bir barış olacakmış bu, aracılık etmek istediklerini söylediler.

Inti, barışı yalnız Muyupampa için ve verilecek listedeki malları saat 18.30'a değin getirip vermeleri koşuluyla kabul etti. Bunu vadedemediler; Bölgenin ordunun denetimi altında olduğunu söyleyerek süreyi sabahın 6'sına değin uzatmak istediler; onu da biz kabul etmedik.

İyi niyetlerinin kanıtı olarak iki karton sigara getirmişlerdi ve üç yolcunun Muyupampa'da tutuklandığını, ikisinin sahte belge taşıması nedeniyle, durumlarının tehlikeli olduğunu söylediler. Carlos için iş sarpa sardı demektir, Danton'un kendini kurtarabilmesi gerekir.

Saat 17.30. Üç AT-6 gelip içinde bulunduğumuz evi, yemek pişirdiğimiz sırada bombaladılar. Onbeş metre uzağa düşen bir bomba Ricardo'yu hafifçe yaraladı. Ordunun cevabıydı bu. Askerlerin morallerinin nasıl bozulduğunu anlamak için haberlere gözatmak gerek, gelenlerin anlattıklarına bakılırsa bıkkınlık baş göstermiş.

Saat 22.30'da iki atla yola çıktık (biri Vides'in oğlundan aldığımız; öteki gazetecininki) ve Tikucha'ya doğru gittik. Saat 1.30'da mola verdik ve uyuduk.

21 Nisan

Roso Carrasco'nun evine değin yürüdük. Bizi çok iyi karşıladı ve bize ihtiyacımız olan herşeyi sattı. Akşam, Muyupampa - Monteagudo yolunun doğru ikiye ayrıldığı Taperillas sapağına kadar yürüdük. Niyetimiz bir su başında oturmak ve pusu kurmak için keşif yapmaktı. Pusu kurmamızın bir başka nedeni daha vardı; radyo bir fransız, bir ingiliz ve bir arjantinli ücretli askerin öldürüldüğünü haber veriyordu. Bu kuşkuyu gidermeli ve ibret olacak bir ceza vermeliydik.

Yemekten önce, Nacahuasu'da ölen Vargas'ın kayınbabası, ihtiyar Rodas'ın evine uğradık ve ona bir açıklamada bulunduk. Yetinmiş göründü.

Öncüler emirleri iyi anlamamışlar; yollarını sürdürüp köpeklerin uyanmasına ve şiddetle havlamasına neden oldular.

22 Nisan

Yanlışlıklar sabahtan başladı; Rolando, Miguel ve Antonio, biz ormana çekildiğimiz sırada pusu kurmak için keşfe çıktılar. Fakat YPFB marka kamyonetle bizim izlerimizi inceleyen adamlara ve geceyi burada geçirdiğimiz hakkında bilgi veren bir köylüye rastlamışlar ve onları tutuklamaya karar vermişler. Bu, tasarılarımızı altüst etti, fakat pusuyu gündüz vakti kurmaya ve geçecek kamyon ve malları ele geçirmeye karar verdik. Pusu, ordunun gelme olasılığı karşısında onu da beklemekle görevliydi.

Bal, muz ve bazı başka mallarla çok sayıda köylü taşıyan bir kamyona el koyduk. Fakat izimizi sürüp gelen bir kamyonla, tankerlere dokunmadık. Epeydir hasret kaldığımız ekmeklerin bir türlü gelmek bilmemesi nedeniyle geciktik.

Niyetim, bütün yiyecekleri kamyonete yükleyip öncülerle birlikte 4 km uzakta bulunan Tikucha yolunun ikiye ayrıldığı yere gitmekti. Karanlık basarken, küçük uçak siperlerimizin üzerinde uçmaya başladı ve çevredeki evlerin köpekleri, havlamalarını daha da şiddetlendirdi. Saat 20'de, orada gözetim altında olduğumuz kesin olduğu halde yola çıkmaya hazırlanıyorduk ki, kısa bir çatışmanın gürültüsü ve teslim olmanızı bildiren sesler duyuldu. Hepimiz şaşkına dönmüş, ne olup bittiğini hiç mi hiç anlayamamıştık. Neyse ki, öteberi kamyonetteydi. Herşeyi

o anda düzenleyiverdik. Sadece Loro aramızda değildi, fakat çatışma, bizi kuşatmak için tepeyi çevirmekte olan askerlerin kılavuzlarını gören Ricardo ile başladığına göre, Loro'nun başına birşey gelmediğine inanabilirdik. Kılavuz belki de yaralanmıştı. Kamyonet ve atlarla yola çıktık. Altı atımız vardı. Çocuklar, kimi yaya, kimi atla gidiyordu. Sonunda hepsi kamyonete atladı. Öncülerse atlara bindi. Tikucha'ya saat 3.30'da, papazın malikanesinin bulunduğu Meson'a da 6.30'da vardık, sonra bir çukurda gizlendik.

Harekatın bilançosu olumsuzdu, bir yandan disiplinsizlik, tedbirsizlik (geçicidir, umarım), öbür yandan bir insan kaybı. Ayrıca parasını ödeyip de götüremediğimiz mallarla, Pombo'nun cebinden düşen dolar paketi. İşte bu harekatın sonuçları. Ayrıca, gafil avlanışımız ve sayıca az bir grup tarafından bozguna uğratılışımız da var. Moralleri oldukça yüksek olmakla birlikte, adamlarımızın iyi dövüşen bir güç olmaları için daha çok çaba gerekiyor.

23 Nisan

Dinlenme günü ilan edildi, yeni birşey de olmadı. Gün ortasında küçük uçak (AT-6) bölgede dolaştı; nöbetçilerin sayısını arttırdık ama, yeni birşey çıkmadı. Akşam, ertesi gün için gerekli talimat verildi. Dört gün Benigno ve Aniceto, gidip Joaquin'i arayacak, dört günde Coco ve Camba, Rio Grande'ye giden patikada bir keşfe çıkıp burayı kullanılır duruma sokacaklar. Joaquin gelinceye kadar mısırların civarında kalacağız ve ordunun gelip gelmeyeceğini anlayacağız. Joaquin, bütün adamlarıyla gelme ve hasta olan varsa, gecikenlerden birini onun yanında bırakma emrini almıştı.

Danton, El Pelado ve ingiliz gazetecinin başlarına geleni daha bilmiyoruz; basına sansür kondu. Başka bir çatışmadan ve üç-beş tutsaktan söz ediliyor.

24 Nisan

Keşifçiler yola çıktı. Irmağın bir km daha yukarısına, ufak bir düzlüğe yerleştik. Görüş alanı, papazın çiftliğinden yaklaşık 500 metre yakın olan, son köylünün evine kadar uzanıyor (tarlada marihuana bulduk). Köylü döndüğünde şaşırıp kaldı. Öğleden sonra bir AT-6, küçük evin üzerine iki yaylım atışı yaptı. Pacho gizemli biçimde kayboldu, hastaydı ve geride kalmıştı. Antonio ona yolu göstermiş ve 5 saatte ulaşabileceği yolda ilerlemeye başlamış; fakat gelmedi. Yarın çıkıp onu arayacağız.

25 Nisan

Kara gün. Saat 10'da Pombo gözetleme yerinden gelip 30 askerin küçük eve doğru ilerlediğini haber verdi. Antonio gözetleme yerinde kaldı. Hazırlandığımız sırada koşup baktı, askerlerin 60 kişi kadar olduklarını ve daha gelenlerin bulunduğunu söyledi. Gözetleme yerinin yetersiz olduğu artık ortadaydı; bu yer olayları önceden haber almamıza elverişli değildi. Kampın giriş yolunda, o andaki olanaklarımızla pusu kurmaya karar verdik. Alelacele akarsuyun kıyısında, 50 metre görüş uzaklığı olan küçük, dik bir yokuşta mevzi aldık. Urbano, Miguel ve ben otomatik tüfeklerle yerleştik. Doktor, Arturo ve Raul sağı tuttular, görevleri kaçışı ve o yönden ilerlemeyi engellemekti; Rolando, Pombo, Antonio, Ricardo, Julio, Pablito, Dario, Willy, Luis, Leon onları yandan bastırmak için akarsuyun öbür yanında mevzi aldılar. Inti, sel yatağında kaldı, oraya sığınmaya kalkışanlara saldıracaktı. Nato ve

Eustaquio gözetlemeye geçtiler, ama ateş başlar başlamaz çekilmelerini emrettim; El Chino, kampı korumak için artçı kaldı. Elimdeki yetersiz mevcuttan üç kişi eksilmişti: kaybolan Pacho, onu aramaya giden Turna ve Luis.

Çok geçmeden düşman öncüleri göründü. Bunların üç alman çoban köpeği ve kılavuzdan kurulu olduğunu görmek bizi şaşırttı. Hayvanların sinirli bir görünümü vardı, ama bizim oradaki varlığımızı sezmişe benzemiyorlardı. Yollarına devam ettiler; ilk köpeğe nişan aldım, ama vuramadım, namluyu kılavuza çevirdiğim sırada M2 tutukluk yaptı. Miguel başka bir köpek öldürdü yada bana öyle geldi ve artık kimse pusuya girmedi. Ordunun böğrüne aralıklı atışlar başladı. İlk arada Urbano'yu geri çekilmeleri emrini iletmeye gönderdim, fakat Rolando'nun yaralı olduğu haberi geldi. Biraz sonra getirdiler; çok kan kaybetmişti ve plazma verilirken öldü. Kurşun oyluk kemiğini delmiş, atardamarlara ve sinirlere ulaşmıştı; daha birşey yapmaya fırsat bulamadan tüm kanını kaybetti. Gerilla en iyi üyesini ve aynı zamanda temel taşlarından birini kaybetmişti. Çocuk denecek yaştan beri arkadaşımdı. İstilaya kadar 4'üncü kolun habercisiydi ve bu yeni devrimci serüvene de katılmıştı. Bu adsız ölü hakkında, gelecek için kalıplaşabilecek söz olarak şunu söyleyebiliriz: "Senin küçük, cesur yüzbaşı bedenin, sert görüntüsüyle sonsuzluğa kadar yaşayacak".

Daha sonrası ağır bir geri çekilme harekatı oldu. Rolando'nun (San Luis) cenazesini de beraberimizde taşıdık. Pacho bize daha geç katıldı. Yanılmış ve Coco'ya katılmış, bu yüzden dönüş bütün gecesini almış. Saat 3'te cenazeyi ince bir toprak tabakasının altına gömdük. Saat 16'da Benigno ve Aniceto geldiler, ordunun pususuna (daha doğrusu bir karşılaşma) düştüklerini; sırt çantalarını kaybettiklerini anlattılar. Ama sağ-salim kurtulmuşlardı. Olay, Benigno'nun hesabınca, biz Nacahuasu'ya vardığımız sırada olmuştu. İşte, iki çıkış yolumuz da kapanmış-

tı ve artık tepelere tırmanmak zorundaydık. Rio Grande'ye doğru gitmek iki yönden iyi değil. İlk olarak, bura doğal bir çıkış yoludur ve ikinci olarak, bizi henüz haber alamadığımız Joaquin'den uzaklaştırır. Akşam, yolun Nacahuasu ve Rio Grande'ye doğru ikiye ayrılan yerine vardık ve orada uyuduk. Grubumuzun tamamlanması için Coco ve Camba'yı da orada bekliyeceğiz.

Harekatın bilançosu son derece olumsuz, Rolando öldü; yalnız bu değil, orduya verdirdiğimiz kayıp da olup olacağı iki adamla bir köpek. Durumu iyi inceleyememiştik, nişancılar da düşmanı görmüyorlardı. Gözetleme yeri de çok kötüydü, bu yüzden önceden hazırlanmamıza yeterli değildi.

Bir helikopter, papazın evinin yanına iki kez indi, sanırım bir yaralıyı almak için. Uçaklar eski mevzilerimizi bombaladılar; bu da onların hiç ilerlemediklerini kanıtlıyor.

26 Nisan

Birkaç metre uzaklaşınca birini Coco ve Camba'yı aramaya gönderdim. Miguel'e de, bu sırada kamp yapıp bekleyeceğimiz bir yer bulma emri verdim. Fakat öğleyin öbürleriyle döndü. Söylediklerine bakılırsa, yükün altında güçlükle dört saatlik bir yol açmışlardı ve oradan tepeye tırmanılabilirdi. Bununla birlikte, Benigno ve Urbano'yu, daha yakın olan Nacahuasu'ya dökülen nehrin vadisine tırmanma olanağı araştırmaları için gönderdim; fakat güneş batarken döndüler ve herşeyin çok kötü gittiğini söylediler. Iquiri'ye ulaşan bir yol bulmak umuduyla, Coco'nun açtığı patikadan yolumuzu sürdürmeye karar verdik.

Bir maskotumuz var: Lolo adında bir karaca. Bakalım o çok yaşayacak mı?

27 Nisan

Coco'nun dört saat sürdüğünü söylediği yolu ikibuçuk saatte aştık. Turunç ağaçlarının sık olduğu bu yerin haritada Masico olarak işaretlenen yer olduğu kanısına vardık. Urbano ve Benigno yol açmayı sürdürdüler, fazladan, bir saatlik bir kısım eklediler. Geceleri soğuk şiddetli oluyor.

Bolivya radyoları ordunun bir bildirisini yayınladı; burada köpek bakıcısı bir sivil kılavuzun ve Royo adlı köpeğin ölümünden sözediliyor. Bizden de Rubio adlı bir kübalı ile bir bolivyalının öldüğünü ekliyor. Ayrıca, Danton'un Camiri yakınlarında tutuklu olduğu, öbürlerinin de hayatta ve onunla birlikte oldukları anlaşılıyor.

Yükseklik 950 metre.

28 Nisan

Saat 15'e değin ağır ağır yürüdük. Bulunduğumuz yerde nehir su kaybetmişti ve başka bir yönde akıyordu. Orada durduk. Keşfe çıkmak için vakit geç olmuştu, kamp yapmak için suyun kenarına döndük. Dört günlük yiyeceğimiz kaldı. Yarın Iquiri yoluyla Nacahuasu'ya ulaşmaya çalışacağız, fakat geçit açmak gerekiyor.

Birçok yerde yol bulmaya çalıştık ama sonuç alamadık. Burada, en azından çıkışı olmayan bir boğazdayız. Coco daha keşfini yapmadığı çapraz bir vadi gördüğünü sanıyor; yarın bu işi hep birlikte yapacağız. 35 nolu mesajı gecikmeyle, fakat tümüyle deşifre ediyoruz. Bir paragrafında, Bertrand Russel'ın Vietnam hakkındaki bir çağrısında imzamın da bulunması için izin istiyorlar.

30 Nisan

Tepeyi aşmaya çalıştık. Vadi sandığımız düzlük, duvar gibi dik kayalarla bitiyor, ama bir yol bulup tırmandık; doruğa yaklaşırken karanlık bastı ve orada uykuya daldık. Çok da üşümedik.

Lolo öldü. Zavallıcık Urbano'nun öfkeli huyunun kurbanı oldu. Tabancayı çekip hayvanı kafasından vurdu.

Havana radyosu, Şilili muhabirlerden aldığı haberde, gerillaların kentleri yenecek güçte olduklarını ve son olarak içi yiyecek dolu askeri kamyonları ele geçirdiklerini bildirdi. Siempre dergisi, Barrientos'la yapılan bir görüşmeyi yayınladı. Barrientos çeşitli konulara değindikten sonra, orduda yankee askeri danışmanlarının bulunduğunu ve gerillanın, Bolivya'nın toplumsal koşullarının sonucu ortaya çıktığını kabul ediyordu.

AYIN ANALİZİ

Rubio ve Rolando gibi iki ciddi kaybımız olmasına karşın herşey normal gidiyor denebilir; hele ikincisinin ölümü ağır bir darbe oldu, çünkü olası bir ikinci cephenin kumandanlığını ona bırakmayı düşünüyordum. Dört yeni harekata giriştik; hepsi de genel olarak olumlu sonuçlar verdi. İçlerinden, El Rubio'nun kaybıyla sonuçlananı özellikle başarılıydı.

Bunun dışında tamamen tecrit olmuş durumdayız; hastalık bazı arkadaşların sağlığını örseledi, gücümüzü bölme zorunda bıraktı. Bu da etkililiğimizi azalttı. Joaquin'le daha bağlantı kuramadık. Köylüler içinde taban yaratma işi henüz pek gelişemedi. Ne var ki, örgütlü terör sayesinde çoğunluğun tarafsızlığını sağlayabileceğimiz

görülüyor, sanırım destek daha sonra gelecek. Bir tek yeni gönüllü katılmadı, ölenlerden başka Taperillas'da bir de Loro'nun izini kaybettik.

Askeri strateji bakımından şu noktalara işaret edebiliriz: a) Şu ana kadar, ordu, etkili bir kontrol kuramadı. Bizi sıkıştırıyorlar, fakat hareket etmemizi engelleyemiyorlar, çünkü hem zayıflar, hem de hareket yetenekleri az. Üstelik, köpeklere ve terbiyecisine karşı son pusudan sonra dağlara çıkmaktan çekineceklerini düşünebiliriz, b) Yine gürültü koparılıyor. Ama bu kez iki taraflı olarak. Havana'da yayınlanan makalemden sonra burada olduğunu artık herkes öğrendi. Kuzey Amerikalıların buraya şiddetle müdahale edeceklerine kesin gözüyle bakabiliriz. Helikopter bile göndermeye başladılar ve biz burada henüz görmemiş olsak bile, paraşütçüler geldi. c) Ordu (en az bir yada iki bölük) tekniğini ilerletti: bizi Taperillas'da habersiz bastırdı ve El Meson'da morali bozulmadı. d) Haberalma konusunda bir kaynak oluyorlarsa da, köylülerin seferber olması diye birşey görülmüyor. Yürekli ve etkili olmadıklarından, güvenilir bir haberalma kaynağı da değiller. Yok saymak daha iyi.

Chino'nun görevi değişti, ikinci yada üçüncü cephe kuruluncaya kadar savaşçı olacak.

Danton ve Carlos, kapıldıkları telaşın ve kaçma isteğinin, öbür yandan da benim bunu engellemekte göstermiş olduğum gevşekliğin kurbanı oldular. Bunun sonucu olarak Küba (Danton) ve Arjantin'le (Carlos) bağlantımız kesildi.

Sonuç olarak; gerillanın kaçınılmaz sürprizlerini kaçınılmaz kabul edersek, gidişin normal olduğunu söyleyebiliriz. Gerillanın ilk sınavını geçiren savaşçıların moralleri yerinde.

7 | MAYIS 1967

1 Mayıs

Bayramı, çalı çırpı söküp yol açarak kutluyoruz. Ağır ilerliyoruz. Akarsuyun ayrılma çizgisine daha ulaşamadık.

Almeida Havana'da beni ve bolivyalı ünlü gerillaları öven bir konuşma yaptı. Söylev uzun, fakat iyiydi. Üç gün yetecek yiyeceğimiz var. Bugün Nato sapanla bir kuş vurdu, kuş dönemi başladı demektir.

2 Mayıs

İlerlemenin ağır yürüdüğü ve coğrafi durumun belirsizlik gösterdiği bir gün. Çalı çırpıyı temizleme güçlüğü yüzünden, ancak iki saat yürüyebildik. Bir tepeden, Nacahuasu'nun yakınlarında olduğumuzu kestirdim; demek çok kuzeydeyiz, ama daha Iquiri'den eser yok. Miguel ve Benigno'ya bütün gün, Iquiri'ye yada bir akarsuya ulaşacak bir yol açmalarını emrettim, çünkü hiç suyumuz kalmadı. Yiyeceğimiz de kıt kanaat beş gün yeter. Hava-

na radyosu, abartmalı Bolivya haberleri verip saldırısını sürdürüyor.

Yükseklik 1760 metreye ulaştı, 1730 metrede uyuduk.

3 Mayıs

Bugünü sürekli çalı çırpı kesme işiyle geçirdik. İki saatlik yararlı bir yürüyüşten sonra bir dere kenarına ulaştık. Suyu bol ve akışı kuzeye doğru gibi. Yön değiştirip değiştirmediğini anlamak için yarın çalı çırpı biçerek bir keşif yapacağız. İki günlük yiyeceğimiz kaldı, o da azla yetinmek koşuluyla. Nacahuasu'dan 200 metre ve deniz düzeyinden 1080 metre yüksekteyiz. Uzaktan bir motor sesi geliyor, ama yönü belli değil.

4 Mayıs

Sabahleyin Coco ve Aniceto sel yatağını keşfe çıktıkları sırada, biz de yol açmayı sürdürdük. Saat 13'te geldiler ve nehrin, doğuya ve güneye kıvrıldığına göre, bunun ilerde yönün değişmemesi koşuluyla, Iquiri olabileceğini söylediler. Çalı çırpı temizleyenleri çağırmalarını ve yolun, suyun akış yönüne doğru sürdürülmesini emrettim. Saat 13.30'da yola koyulduk ve saat 17'de genel yönün doğu-kuzey-doğu olmasından bu suyun Iquiri olamayacağını anlayarak durduk. Yol açanlar su bulamadıkları ve yalnızca kuru topraklar gördükleri haberini yolladılar; Rio Grande'ye doğru yol aldığımızı umarak ilerlemeye devam ettik. Arkadaşlarımız bir cacare[*] (kakare) avladılar, ancak küçük olduğundan yol açıcılara bıraktılar. Kıt kanaat iki günlük yiyeceğimiz var.

---

[*] İnsanların yada hayvanların yaklaştığını görünce öten bir kuş.

Radyo, Loro'nun bacağından yaralı olarak ele geçirildiğini bildirdi, şimdiye kadar ifadesi iyi. Herşey onun evde yaralanmadığını gösteriyor, belki kaçarken vurulmuştur.

5 Mayıs

Beş saat yürüdük ve 12-14 km yol aldık. Inti ve Benigno'nun kurdukları kampa ulaştık. Haritada gösterilmemiş olan Congri ırmağı kıyısındayız. Bu akarsu, sandığımızdan çok daha kuzeyde. Bu durumda şu sorular akla geliyor: Iquiri nerede? Benigno ve Aniceto, Iquiri'de baskına uğramamışlar mıydı? Saldıranlar Joaquin'in adamları olmasın! Şimdilik, bizi Ayı Mahzeni'ne götürecek yolda ilerlediğinizi sanıyoruz. Orada iki günlük yiyeceğimiz olmalı. Sonra da eski kampa gideceğiz. İki büyük kuş ve bir *cacare* vurduk. Bu bize yiyeceğimizi arttırmamızı, iki günlük paket çorba ve konserve et yedeğine sahip olmamızı sağladı. Inti, Coco ve Doktor avlanmak için pusu kurdular.

Debray'in, gerilla şefliği yada kuruculuğundan sanık olarak Camiri'de bir askeri mahkeme tarafından yargılanacağı ilân edildi; annesi yarın gelecekmiş. Bu iş etrafında çok gürültü koparılıyor. Loro'dan hiçbir haber yok.

Yükseklik 840 metre.

6 Mayıs

Ayı Kampı'na varma hesaplarımız yanlış çıktı. Küçük ev sandığımızdan da uzakmış. Yol da tıkalıydı, açmak gerekli. Eve, yürümekten bıkmış adamlarla ve 1400 metreye ulaşan tepeleri aşarak saat 16.30 da ulaştık. Sondan önceki yemeğimiz çok yavandı. Yalnızca bir keklik vur-

duk, onu da yolu açana (Benigno) ve onu izleyen iki kişiye verdik.

Haberler hep Debray'le ilgili.

Yükseklik 1100 metre.

7 Mayıs

Ayı Kampı'na erkenden vardık. Orada bulunan 8 kutu sütle kahvaltı ettik, biraz gücümüz yerine geldi. Mahzenden bazı gereçler de çıkardık; bazuka görevi yapacak olan bir mavzeri Nato'ya verdik; ayrıca 5 tane de tanksavar elbombası aldık. Nato, geçirdiği bir kusma krizi sonunda fenalaştı. Kampa varır varmaz, Benigno, Urbano, Leon, Aniceto ve Pablito küçük çiftliği gezmeye gittiler. Son çorbaları ve eti yedik, ama mahzende biraz içyağı stokumuz var. Orada gördüğümüz ayak izleri ve bazı hasarlar askerlerin buradan geçmiş olduğunu gösteriyor. Keşifçiler elleri boş döndüler. Askerler çiftliğe girmişler ve mısırları kesmişler (Bugün, ben geleli ve gerilla resmen başlayalı tam 6 ay oluyor). Yükseklik 880 metre.

8 Mayıs

Mahzenin düzenlenmesini ve içyağı kutularının indirilip şişelere doldurulmasını biraz erken emrettim. Başka yiyeceğimiz de yok. Saat 10.30'a doğru pusu yerinden birkaç silah sesi duyuldu. Silahsız iki asker Nacahuasu'ya doğru ilerliyorlarmış, Pacho onları öncü sanmış, ayak ve karınlarından yaralamış. Onlara, uyarısını dinlemeyip yürüdükleri için ateş ettiğini söylemiş, onlarsa birşey duymamışlar. Pusu kötü düzenlenmiş ve Pacho doğru hareket etmemişti. Çok sinirli adam. Antonio ve birkaç kişi sağ tarafa gönderilince durum düzeldi. Askerler Iquiri civa-

rında olduklarını söylediler ama, yalan. Öğleyin iki askeri, telaşla Nacahuasu'dan aşağı inerken yakaladık. Ava çıktıklarını, Iquiri yoluyla dönerlerken bölüklerinin yokolduğunu ve onu aradıklarını söylediler; onlar da yalan söylüyorlardı, gerçek şuydu: Askerler av alanında konaklıyorlardı ve helikopter bugünlerde onlara erzak taşımadığı için bizim çiftlikten yiyecek almaya gidiyorlardı. Birincilerin ellerinden kızartılmış ve çiğ mısır paketlerini, dört kutu balığı, şeker ve kahveyi aldık; böylece yediğimiz bol yağla bugünkü yiyecek işimiz çözümlenmiş oldu. Bazıları hastalandı.

Daha sonra nöbetçiler askerlerin, ırmağın dönemecine gelip gittiklerini haber verdiler. Bunların sayısı 27'yi bulunca gerginlik arttı. Anormal birşeyler sezmiş olacaklar ki, Asteğmen Lorendo yönetimindeki grup ilerledi. Lorendo ateş açtı ve iki acemi askerle birlikte öldü. Gece oluyordu. Bizimkiler ileriye atılıp altı asker yakaladılar. Ötekiler çekildi.

Bilanço: 3 ölü ve 10 tutsak, ikisi yaralı; Yedi M-1 ve dört mavzer, kişisel eşyalar, donatım ve açlığımızı gidermek için içyağıyla yediğimiz biraz yiyecek. O gece orada yattık.

9 Mayıs

Saat 4'de kalktık (bütün gece uyumadım). Askerleri, konuştuktan sonra salıverdik. Üstlerindeki asker giysileriyle ayakkabıları aldık, yerine, başka şeyler giydirdik. Yalan söyleyenlere gelince, onları donla gönderdik. Yaralıyı da yüklenip çiftliğe doğru gittiler. Saat 6.30'da mahzenden geçip ganimetleri yerleştirdikten sonra Maymunlar Deresi'ne doğru çekildik. Yiyecek olarak yalnız içyağımız kaldı. Neredeyse bayılıyordum ve yine de yolumu, ağır adımlarla sürdürebilmek için 2 saat uyumam

gerekti; tümü içinde, yürüyüş böyle geçti. İlk rastladığımız su kenarında içyağıyla çorba yaptık. Çocuklar çok dermansız ve birçoklarında ödem var.

Gece, ordu, çarpışmanın sonucunda verdiği ölü ve yaralıları açıkladı, ama tutsaklardan sözetmedi; büyük çatışmalar ve büyük kayıplar verdiğimiz öne sürülüyor.

10 Mayıs

Ağır ilerliyoruz. El Rubio'nun mezarının bulunduğu kampa geldik. Kurutulmuş etler ve yağlar bozulmuştu. Hepsini topladık. Askerlere ait hiçbir iz yok. Nacahuasu'yu sakınarak geçtik. Miguel'in keşfini yaptığı, fakat yolu kısmen tıkalı olan bir boğazdan Pirirenda'ya doğru yol almaya başladık. Saat 17'de durduk. Kuru eti ve yağı yedik.

Yükseklik 800 metre.

11 Mayıs

Öncüler bizden önce çıktılar, haberleri dinlemek için bir süre kaldım. Biraz sonra Urbano geldi: Benigno'nun bir yaban domuzu vurduğunu, parçalamak ve pişirmek için ateş yakma izni istediğini söyledi. Benigno, Urbano ve Miguel göle doğru yol açmayı sürdürürken, biz de orada kalıp hayvanı yemeye karar verdik. Suat 14'te yürümeye başladık ve saat 18'de kamp yaptık. Miguel ve ötekiler ilerlediler.

Benigno ve Urbano ile sertçe konuşmalıyım: ilki, savaş günü bir kutu konserve yemiş ve inkar etmiş; Urbano da El Rubio'nun kampındaki kuru etin bir kısmını.

Bölgede hareket halinde olan 4. Tümen'in Komutanı Albay Roche'nun görevinden alındığı ilân edildi.

Yükseklik 1050 metre,

12 Mayıs

Ağır yürüdük. Urbano ve Benigno yol açıyorlardı. Saat 15'te, 5 km uzaktan gölü gördük. Biraz sonra da eski bir yol bulduk. Bir saat sonra, balkabakları da bulunan uçsuz bucaksız bir mısır tarlasına vardık. İçyağıyla kabak kızartması ve mısır taneleyip mısır kebabı yaptık. Keşfe çıkanlar döndüler ve teğmen Henry Loredo'nun günlüğünde iyi bir dost diye sözettiği Chico'nun evine gittiklerini söylediler; Chico evde değildi, ama içerde dört ırgat ve bir hizmetçi kadın vardı; biraz sonra kocası da geldi, onu da alıkoyduk. Pirinçli domuz, sakatatdan kızartma ve ek olarak balkabağı pişirdik. Pombo, Arturo, Willy ve Dario çuvalları beklemek için kaldılar. Yazık ki evdekinden başka su bulamadık.

Saat 5.30'da ağır adımlarla çekildik, herkes hastaydı. Evin beyi gelmemişti; ona, yaptığımız hasarı ve neleri kullandığımıza dair bir yazı bıraktık. Irgat ve hizmetçilere de, hizmetleri karşılığında 10'ar peso verdik.

Yükseklik 950 metre.

13 Mayıs

Geğirme, yellenme, kusma ve ishaller günü. Gerçek bir org konseri. Domuzu sindirebilmek için günü tam bir hareketsizlik içinde geçirdik. Kusuncaya değin kendimi çok kötü hissettim, sonra biraz düzeldim. Akşam mısır kebabı, kabak ve dünkü şölenden arta kalanları yedik, daha doğrusu yiyebilecek durumda olanlar yedi. Bütün

radyolar, Venezuela'ya yapılan bir Küba çıkarmasının başarısızlıkla sonuçlandığını ısrarla yayınladılar. Leoni hükümeti ilgili kişilerin isim ve rütbelerini verdi, tanımıyorum bunları, ama birşeylerin sarpa sardığı da anlaşılıyor.

14 Mayıs

Erken yola çıktık, keyifsizdik. Amacımız, Benigno ve Camba'nın bir keşif sırasında buldukları bir patikadan Pirerenda gölüne varmaktı. Hareketten önce adamları topladım ve takıldığımız sorunlar hakkındaki düşüncelerimi söyledim: en önemlisi, yiyecek konusuydu. Benigno'yu bir kutu konserve yediği ve suçunu kabul etmediği için, Urbano'yu gizlice kuru et yediği ve Aniceto'yu da yemek konusunda işbirliği yapmaya gönüllü iken başka konularda yançizdiği için eleştirdim. Toplantı sırasında yaklaşmakta olan bir kamyonun sesi duyuldu. Birgün işimize yarar diye, yakın bir sığınağa 50 kadar balkabağı ve iki kental tanelenmiş mısır yerleştirdik.

Yoldan çıkmış, fasulye toplamaya başlamıştık ki, yakınımızda patlamalar duyuldu ve az sonra bizi "vahşice bombalayan" uçağı gördük. Ama mevzilerimizi değil, 2-3 km uzağı bombalıyordu. Ufak bir tepeye tırmanmaya başladık; oradan göl görünüyordu. Askerler atışı sürdürüyorlardı. Güneş batarken, sakinleri tarafından kısa süre önce terkedilmiş bir eve rastladık. Yiyecek boldu, su da vardı.

Güzel bir pilavlı tavuk yahnisi yaptık ve saat 4'e değin orada kaldık.

15 Mayıs

Kayda değer birşey yok.

16 Mayıs

Yola çıkmadan önce, kusma ve ishalle birlikte şiddetli bir karın ağrısına tutuldum. Ağrıyı demerolla kestiler; beni bir hamağa taşırlarken kendimi kaybetmişim; uyandığımda kendimi iyi hissettim, ne var ki kundak çocuğu gibi altımı kirletmiştim. Bir pantolon buluşturup verdiler ama, su yokluğundan bir fersah öteden pis pis kokuyordum. Günü olduğumuz yerde geçirdik, hiç kendimde değildim. Coco ye Nato civarda keşfe çıktılar ve güneyden kuzeye yönelen bir yol buldular. Gece, ayışığından yararlanıp ilerledik, o da kaybolunca dinlendik.

17 Mayıs

Yürüyüşü saat 13'e, yaklaşık üç gün önce bırakıldığı anlaşılan bir keresteci atölyesine varıncaya dek sürdürdük. Fıçılar içinde şeker, mısır, içyağı, un ve su vardı. Orada kamp yaptık. Çocuklar kamptan çıkıp ormanda kaybolan yolları keşfe gittiler. Raul'un ayağında şiddetli ağrılar veren ve yürümesini engelleyen bir yara açıldı. Kuvvetli bir antibiotik sürdük; yarın da yaracağız. Yaklaşık 15 km yol aldık.

Yükseklik 920 metre.

18 Mayıs

Roberto-Juan Martin.

Günü, işçiler yada ordu gelir korkusuyla pusuda geçirdik, yeni birşey yok. Miguel ve Pablito gidip iki saat uzakta, çaprazlama uzanan bir yol kenarında su buldular. Raul'un yarasını deldik ve 50 cc. irinli sıvı akıttık, sonra da iltihaba karşı bir tedavi uyguladık. Bir adım atacak du-

rumda değil. Bu gerillada ilk kez diş çektim, kurbanı Camba. Herşey iyi geçti. Ufak bir fırında pişirilmiş ekmek ve akşam da kötü bir sebze çorbası yedik, hepsini kustum.

19 Mayıs

Öncüler kavşakta pusu kurmak için erkenden yola çıktılar. Oraya varınca yerlerine biz geçtik, onlar da Raul'u alıp kavşağa getirdiler, merkez grubun bir kısmı bir suya değin yürüdü, çantaları oraya bırakıp yavaş yavaş iyileşmekte olan Raul'u taşımaya yardım etmek için geri döndü. Antonio suyun akış yönünde ufak bir keşfe çıktı ve terkedilmiş bir askeri kamp buldu, orada da kuru erzak vardı. Nacahuasu uzak olmamalı ve yaptığım hesaba göre Congri ırmağının alt tarafında bulunuyoruz. Sanılanın tersine, bütün gün yağmur yağdı.

On gün yetecek kadar yiyeceğimiz var, etraf balkabağıyla mısır dolu.

Yükseklik 780 metre.

20 Mayıs

Camilo.

Bugün yerimizden kıpırdamadık. Merkez grup sabahleyin pusuya yattı ve öğleden sonra hep Pombo'nun yönetiminde bulunan öncü onun yerini aldı. Pombo, Miguel'in seçtiği yerin kötü olduğu kanısında. Miguel, ırmağın akış yönünde bir incelemeye çıktı ve sırt çantası olmadan iki saat içinde Nacahuasu'yu buldu. Kim tarafından atıldığı belli olmayan bir el silah sesi duyuldu. Nacahuasu kıyısında iki manga askere ait olması gereken, başka bir as-

keri kampın izleri var. Luis'nin hırçınlığı yüzünden yine olay çıktı, ceza olarak pusuya gitmesini yasakladım. Olgunca karşıladı sanırım.

Bir basın konferansında Barrientos, Debray'nin gazetecilik niteliğini kabul etmediğini ve Kongre'den ölüm cezası isteyeceğini açıkladı. Hemen hemen tüm gazeteci ve yabancılar, ona, Debray hakkında soru sordular. Kendini, inanılmayacak kadar zayıf dayanaklarla savundu. Bu adam şaşılacak kadar yeteneksiz.

21 Mayıs

Pazar. Yine aynı yerde kaldık ve öğle saatlerinden başlayarak onar kişilik nöbetlerle, pusuya yattık. Raul'un durumu iyiye gidiyor. Yarasını ikinci kez yardılar ve yaklaşık 40 cc irinli sıvı çıkardılar. Ateşi düştü, ama ağrısı var ve yürüyemez durumda, şimdilik bütün kaygım bu. Akşam doya doya bir yemek yedik: Çorba, un, kurutulmuş et kıyması, *mote*'lu(*) balkabağı.

22 Mayıs

Beklediğimiz gibi oldu: doğrama atölyesinin sorumlusu Guzman Robles, şoförü ve oğlu öğleyin hurda bir ciple geldiler. Başlangıçta olup bitenleri anlamak üzere ordu taralından gönderilmiş bir öncü gibi göründüyse de yavaş yavaş açıldı ve akşam, oğlunu tutsak bırakarak Gutiérrez'e gitmeye razı oldu, yarın dönecek. Öncüler bütün gece pusuda kalacaklar ve yarın saat 15'e dek bekleyeceğiz. Ondan sonra da hemen çekilmeliyiz, çünkü durum tehlikeli olabilir. Adamın bizi ele vermeyeceğini sanıyoruz,

(*) Tuzsuz. haşlanmış mısır.

ama ısmarladığımız öteberiyi kuşku uyandırmadan satın alabilecek mi? Toprağı üzerinde kullandığımız herşeyin karşılığını ödedik. Tatarenda, Limon ve Ipita'daki durum hakkında bize bilgi verdi. Ipita'da bir teğmen varmış, öbür yerlerde asker yokmuş. Tatarenda hakkında bildikleri de kulaktan dolma, oraya gitmemiş.

23 Mayıs

Gergin bir gün. Atölyenin sorumlusu bütün gün görünmedi. Çevrede hareket sezilmiyordu, ama, biz yine de 17 yaşında bir oğlan olan tutsağı alıp akşam üzeri çekilmeye karar verdik. Patikada bir saat yürüdük ve yolda uyuduk. Yanımızda on günlük yiyecek vardı.

24 Mayıs

İki saatte Nacahuasu'ya vardık, her taraf ıssızdı. Saat 4'te Congri ırmağının akış yönünde yürüdük. Dün Ricardo'nun, bugün de Moro'nun ağır ve isteksiz adımlarına ayak uydurarak yavaş yürüdük. İlk yolculuğumuzun ilk gününde kullanmış olduğumuz kampa vardık. İz bırakmadık, yeni izlere de rastlamadık. Radyo, Debray'in Habeas Corpus(*) dileğinin reddedileceğini duyurdu. Yaptığım hesaba göre Saladillo'dan bir yada iki saat uzaklıkta bulunuyoruz, doruğa ulaştığımız zaman ne yapacağımızı düşüneceğiz.

(*) Kişisel özgürlükleri güven altına almak ve özellikle kişiyi keyfi tutuklamalardan korumak amacıyla ingilizler tarafından X. yüzyılda yapılan bir sözleşmedir. Bugün birçok dillerde yargıç huzuruna çıkarılmayı isteme hakkı anlamında kullanılan bir terim olmuştur.

25 Mayıs

İz bırakmadan, bir buçuk saatte Saladillo'ya vardık. Nehrin akışının tersi yönüne doğru, kaynağa değin yaklaşık iki saat yürüdük. Yemeğimizi orada yedik. Saat 15.30'da tekrar tırmanmaya başladık. Yine iki saat yürüdük; saat18'de, doruğa ulaşmadan, 1100 metrede kamp yaptık. Oğlana göre büyük babasının *chaco*'suna (şako)(*) değin iki fersah ve Benigno'ya göre de Rio Grande üzerindeki Vergas'ın evine kadar bir günlük yol var.

26 Mayıs

İki saatlik yürüyüşten ve 1200 metrelik doruğu aştıktan sonra oğlanın büyük babasının *chaco*'suna vardık. Orada çalışan iki ırgatı bize doğru yürüdükleri için yakalamak zorunda kaldık. Bunlar, ihtiyarın kayınbiraderleriydi. Yaşları 16 ile 20 arasında. Bize, oğlanın babasının yakalandığını ve herşeyi açıkladığını anlattılar. Ipita'da 30 asker varmış, heryerde devriye geziyorlarmış. Kızartılmış domuz ve içyağıyla pişmiş balkabağı yedik. Bölgede su yok, Ipita'dan fıçıyla getiriyorlar. Akşam, Ipita'ya 4 ve batıya doğru 4 olmak üzere 8 km uzaktaki iki kardeşe ait *chaco*'ya doğru yola çıkıp şafakta vardık.

Yükseklik 1100 metre.

27 Mayıs

Tembellik, biraz da umutsuzluk günü. Vadedilen mucizeler yerine, bula bula biraz kurumuş şeker kamışı ve işe yaramaz bir pres bulduk. Tahmin ettiğimiz gibi

(*) Geçimi sağlamaya yetecek kadar tarım yapılan toprak.

chaco'nun ihtiyar sahibi öğleyin arabasıyla, domuzlar için taşıdığı suyla geldi. Dönerken, artçıların pusuya yattığı yerde birşeyler sezmişti. Artçılar onunla bir ırgatı tutukladılar. Saat 18'e dek alıkondular ve bu saatte, pazartesiye değin civardan ayrılmamalarını ve kimseye boşboğazlık etmemelerini öğütleyerek, iki kardeşin küçüğüyle birlikte adamı salıverdik. İki saat yürüdük ve Caraguatarenda yolu kenarında, bir mısır tarlasında uyuduk.

28 Mayıs

Pazar. Erkenden kalktık ve yola koyulduk. Bir buçuk saatte Caraguatarenda *chaco*'larını geçtik. Benigno ve Coco keşfe çıktılar, fakat bir köylü, onları görmüş; tutuklamışlar. Çok geçmeden, özel korku belirtileri göstermeyen bir yığın tutsak birikmişti yanımızda. İhtiyar bir kadın ve çocukları bizi görünce haykırmaya başladılar. Ne Pacho, ne de Pablo kadını tutuklamaya cesaret edebildi. Kadınla çocuklar köye doğru kaçtılar. İki ucuna mevzilenerek saat 14'te köyü işgal ettik. Biraz sonra petrol istasyonunun cipini aldık. Petrol istasyonuna ve kişilere ait olmak üzere toplam iki cip ve iki kamyona elkoyduk. Birşeyler yedik, kahve içtik ve bir yığın tartışmadan sonra saat 19.30'da Ipitacito yönünde yol aldık. Bir dükkana girdik ve 500 pesoluk mal alarak, bunları törenle köylülere emanet ettik. Itay'da konuk kaldığımız evde bizi içten karşıladılar. Ipitacito'daki dükkanın sahibi de oradaydı. Fiyat listesi yaptık, sıkı bir pazarlığa giriştim; fakat, sanırım beni tanıdılar.

Peynir ve ekmekleri vardı, kahveyle birlikte ikram ettiler; ama bu konukseverlikte bir bityeniği var. Santa Cruz'a giden demiryolunu izleyerek Espino'ya doğru yolumuzu sürdürdük, fakat kamyonlarımızdan bir Ford, Espino'dan 3 fersah beride bozuldu. Sabahı onu çalıştır-

maya uğraşarak geçirdik, ancak çabalarımız boşa gitti, çünkü 2 fersah daha gittikten sonra tam ve kesin olarak durdu. Öncüler çiftliği ve cipini ele geçirdiler, dört kez gidip gelerek bizi taşıdılar.

Yükseklik 880 metre.

29 Mayıs

Espino, eski köy 58'deki su baskınında, sular altında kaldığından, ne de olsa yeni bir köy. Sakinleri hep Guarani(*), çok çekingen insanlar, ispanyolcayı az biliyorlar yada öyle görünüyorlar. Yakında çalışan petrol işçileri vardı. Hepimizin, içine rahatça yerleşebileceğimiz bir kamyon ele geçirdik, ama fırsatı kaçırdık, çünkü Ricardo yüzünden bir batağa saplanıp kaldı. Ayrı bir dünyadaymışız gibi bir sessizlik oldu. Coco çevredeki yollarda keşfe çıktı, ama yetersiz ve çelişik bilgilerle döndü. O derece yetersiz ki, tehlikeli olmakla birlikte bizi Rio Grande'ye götürecek olan bir yola sapmaya karar vermişken, vazgeçtik ve su bulunduğu için Muchiri'ye gittik. Örgütlenme sorunları nedeniyle saat 3.30'da öncü grubu ciple (Coco ile 6-7 kişi), ötekilerse yaya olarak yola çıktık.

Radyo, Camiri'de bulunan Loro'nun kaçtığını bildirdi.

30 Mayıs

Demiryolu hattına vardık ama, Michuri'ye gittiği işaret edilen yolun gerçekte bulunmadığını gördük. Araştırdık ve kavşaktan 500 metre ötede petrol yataklarına ulaşan bir yol bulduk. Öncüler ciple oraya doğru gittiler. Antonio geri çekilirken, bir delikanlı köpeğiyle ortaya

(*) Güney Amerika'nın (Brazilya-Arjantin) yerli halkı.

çıktı, durması için uyarıda bulununca da kaçıp gitti. Bu olay karşısında Antonio'yu yolun başında pusuda bıraktım ve 500 metre ileriye çekildik.

Miguel gelip doğuya doğru 12 km yol gittikleri halde ne eve, ne de suya rastladıklarını, yolun da kuzeye doğru kıvrıldığını haber verdi. Yanına üç kişi alıp bu yolu 10 km kuzeye doğru izleyip incelemesini ve karanlık basmadan dönmesini söyledim. Saat 15'te rahatça uyurken pusudan atılan bir silah sesiyle uyandım. Haberler çabuk ulaştı. Ordu ilerlemiş ve tuzağa düşmüş: Üç ölüyle bir yaralı, bilanço bu galiba. Bu pusuya katılanlar, Antonio, Arturo, Nato, Luis, Willy ve Raul (bu sonuncusu gevşekçe). Yaya olarak geri çekildik, kavşağa dek 12 km gittik, fakat Miguel'e rastlamadık. O zaman öğrendik ki, cipin motoru su kaynatmış. 3 km uzakta bulduk onu. Hepimiz tankın içine işedik ve buna bir matara su ekleyerek Julio ve Pablo'nun bizi beklediği son aşamaya ulaştık. Saat 2'de herkes, üç tavuskuşu ve domuz eti çevirdiğimiz bir ateşin çevresinde toplanmıştı. Bir hayvanı yedek olarak sakladık, suya rastladıkça hayvana su içireceğiz.

Daha aşağılara iniyoruz, 750 metreden, 650 metreye.

31 Mayıs

Cip, sidik ve bir matara suyla yolunu yiğitçe sürdürüyor. İki olay tempomuzu bozdu: Kuzeye kıvrılan yol bitti, Miguel de yürüyüşü durdurmak zorunda kaldı.

Gözcü gruplarından biri, bisikletle tuzak kurmaya gelen (adamın işi buydu) Gregorio Vargas adlı bir köylüyü yakaladı. Adamın davranışları açık sayılamazdı, ama su başları hakkında değerli bilgiler verdi. Birini, köylüyü kılavuz alarak gidip su getirmek ve yemek pişirmekle görevlendirdim. Dönüşte orduya ait iki kamyon görmüşler

ve alelacele pusu kurmuşlar. İki kişi öldürmüşler galiba. Tanksavar elbombası Nato'nun burnunun dibinde patlamış, yaralanmamış ama silahı parça parça olmuş. Uçaklar tarafından rahatsız edilmeksizin geri çekilmeyi sürdürdük ve ikinci su başına ulaşıncaya dek 15 km yol aldık. Gece olmuştu. Cip son durağındaydı, çünkü benzin kalmamış, motor da kızmıştı. Geceyi yemek yiyerek geçirdik.

Ordu yayınladığı yeni bildiride, dün bir assubayla bir erin öldürüldüğünü kabulleniyor ve bizden de ölenler olduğunun "görüldüğü"nü öne sürüyor. Yarın demiryolunu aşıp dağlara ulaşmaya çalışacağız.

Yükseklik 620 metre.

AYIN ANALİZİ

Dağlardaki uzun yürüyüşlerimize karşın, Joaquin'le bağlantı kuramayışımız olumsuz bir nokta. Bazı belirtiler onun, kuzeye doğru yer değiştirdiğini gösteriyor.

Askeri bakımdan, kayba uğramaksızın ordıya kayıplar verdiren üç yeni silahlı çalışma ve ayrıca Pirirenda ve Caraguatarenda'ya girişlerimiz başarı işaretleri. Köpekler, işe yarar olmadıkları anlaşılarak hizmetten çıkarıldı.

En önemli noktalar şunlar:

1) Manila, La Paz ve Joaquin'le bağlantı sağlanamaması yüzünden 25 kişi kalmamız.

2) Bizden artık korkmamakla, hatta gerillalara hayran olmakla birlikte, köylülerden tek kişinin bile bize katılmaması. Yavaş yürüyen, çok sabır isteyen bir iş bu.

3) Öyle sanıyoruz ki, parti Kolle aracılığıyla işbirliğine yanaşıyor.

4) Debray işi etrafında koparılan yaygara, hareketimize, kazanılmış on savaştan fazla savaş ruhu aşıladı.

5) Gerilla yavaş yavaş güçlü bir moral kazanıyor. İyi kullanılırsa, başarı sugötürmez.

6) Ordu örgütlenemiyor, tekniğinde de farkedilir bir gelişme yok.

Ayın haberi: Loro'nun tutuklanması ve kaçması. Şimdi bize dönmesi yada bağlantı kurmak için La Paz'a gitmesi gerekir.

Ordu, bizimle işbirliği yapan Masicuri bölgesi köylülerinin tutuklandığını duyurdu. Artık -farklı belirtiler çerçevesinde olsa da- köylüler üzerinde her iki tarafın da terör uygulayacağı aşamaya geliniyor. Gerillanın gelişimi için gerekli niteliksel değişim bize zafer kazandıracak.

8 | HAZİRAN 1967

1 Haziran

Öncüleri yolda mevzi almaya ve 3 km kadar uzağa, petrol yatağına giden yolun kavşağına doğru keşfe yolladım. Uçaklar bölgeyi taramaya başladılar. Bu da, kötü hava koşulları yüzünden zorlaşan askeri harekata tekrar başlanacağı yolundaki radyo haberlerini doğrulamakta. İki ölü ve üç yaralı hakkında tuhaf bir bildiri yayınladılar: eskilerden mi sözedildiği yoksa yeni mi olduğu belli değil. Saat 5'te yemek yedikten sonra anayola doğru gittik. 7-8 km'si olaysız geçti. Birbuçuk saat anayolda ilerledikten sonra, 7 km uzakta bulunan bir *chaco*'ya uzanması gereken bir yola saptık. Ama herkes yorulmuştu, yarı yolda uyuyup kaldık. Bütün yol boyunca, uzaktan bir tek silah sesi duyuldu.

Yükseklik 800 metre.

2 Haziran

Gregorio'nun düşündüğü gibi 7 km'yi katedince *chaco*'ya ulaştık. Orada, semiz bir domuz alıp kestik, fakat o

sırada Braulio, Robles'in sığırtmacı, oğlu ve iki ırgatla birlikte geldi. Biri, Symuni çiftliğinin sahibinin üvey oğluymuş. Sel yatağı içinde 3 km ilerlemek ve giderken parçaladığımız domuzu taşımak için onların atlarından yararlandık. Ormanda köylüleri tutukladık, aynı anda ortalıktan kaybolduğu bilinen Gregorio'yu onlardan sakladık. Tam merkez grubun oraya varacağı sırada, orduya ait asker ve fıçı yüklü bir kamyon geçti; kolay av, ama o gün şölen ve domuz günüydü. Akşamı yemek pişirmekle geçirdik. Saat 3.30'da, herbirine gündeliklerinin karşılığı olarak 10 peso verip dört Guajiro'yu(*) salıverdik. Yemeği yedikten sonra, kabulünü bekleyen Gregorio saat 4.30'da yola çıktı. Kendisine 100 peso verildi. Irmağın suyu acı.

3 Haziran

Saat 6.30'da ırmağın sol yakasından yola çıktık. Öğleye kadar yürüdükten sonra, Benigno ile Ricardo'yu yol üstünde keşif yapmaya yolladık. Pusu kurmaya elverişli bir yer bulmuşlar. Saat 13'te mevzi aldık. Ricardo ve ben merkez grubun adamlarından kurulu birer grupla yerleştik. Pombo bir ucu tuttu, Miguel ise, bütün öncü güçle ideal bir noktada yer aldı. Saat 14.30'da domuz yüklü bir kamyon geçti, ilişmedik. Saat 16.20'de boş şişelerle dolu bir kamyonet ve 17'de, orduya ait dünkü kamyon geçti, içinde örtülere sarılmış ve arabadaki sıralara uzanmış iki asker vardı. Vurmaya kıyamadım ve o anda, tutuklamayı da düşünemedim; bıraktık geçsinler. Saat 18'de pusuyu kaldırdık ve yeni bir ırmak bulmak için yoldan aşağı inmeye başladık. Oraya yeni varmıştık ki, önden 4, arkadan 3 kamyon halinde ilerleyen bir konvoy geçti, ama silahlı değillerdi galiba.

(*) Köylü anlamına gelen kübalı terimi.

4 Haziran

Irmak kıyısından yürüyüşümüzü sürdürüyoruz. Koşullar uygun olursa bir pusu daha kurmaya niyetliyiz, fakat batıya doğru götüren bir yol bulup oradan ilerledik, sonra kuru bir nehir yatağını izleyerek güneye doğru yol aldık. Saat 14.45'te kahve ve yulaf pişirmeye koyulduk. Çamurlu bir su birikintisindeydik, fakat uzun süre kaldık ve orada kamp yaptık. Gece lodos çıktı, peşinden yağmur çiselemeye başladı ve bütün gece sürdü bu yağış.

5 Haziran

Patikayı bırakıp sürekli fırtına altında ormanda yol açmaya başladık. Saat 17'ye dek, iki saat bir çeyrek, çevrenin en yüksek dağının yamaçlarında sık bir maki topluluğu içinde, dal keserek yürüdük. Günün ulu tanrısı ateşti. Bütün gün ağzımıza birşey koymadık, mataralardaki suyu bile yarınki sabah kahvaltısına sakladık.

Yükseklik 750 metre.

6 Haziran

Yavan bir sabah kahvaltısından sonra Miguel, Benigno ve Pablito yol açmaya ve çevreyi keşfe gittiler. Saat 14'te Pablo geldi ve sürüyle birlikte terkedilmiş bir *chaco*'ya rastladıkları haberini getirdi. Hep birlikte yola koyulduk, ırmağın akışını izleyerek *chaco*'yu aştık ve Rio Grande'ye ulaştık. Orada, birini, yakınlarda ıssız bir ev bulursa, elkoyması emriyle keşfe yolladık, bulmuş. Aldığımız ilk haberlere göre, 50 askerin bulunduğu Puerto Camacho'ya 3 km uzaklıklaydık. Bir patikayı izleyip ora-

ya vardık. Akşamı domuz ve locro[*] pişirerek geçirdik. Gün umduğumuz gibi verimli olmadı. Hava ağardıktan sonra hâlâ yorgun olarak yola çıktık.

7 Haziran

Bize kılavuzluk eden köylünün oğlu burada artık kimsenin oturmadığını söyledikten sonra her türlü ihtiyatı bir yana bırakarak otlaklarda yürüdük. İçinde kabak, şeker kamışı, muz ağaçları ve biraz da fasulye bulunduğunu öğrendiğimiz başka bir *chaco*'ya varıncaya dek kıyı boyunca yol aldık. Kampımızı orada kurduk. Bize kılavuzluk eden oğlan, şiddetli karın ağrılarından yakınmaya başladı, doğru olup olmadığını bilmiyoruz.

Yükseklik 560 metre.

8 Haziran

Kıyıdan ve *chaco*'dan bizi gözetlemelerini engellemek için, kamp yerini ırmaktan 300 metre kadar uzaklaştırdık. Köylünün yoldan değil, gemiyle geldiğini sonradan öğrendik. Benigno, Pablo, Urbano ve Leon çok dik bir kayanın kestiği yolda bir geçit bulmaya gittiler, ama öğleden sonra geri dönerek, bunun olanaksızlığını anlattılar. Küstahlığı yüzünden Urbano'ya bir uyarıda bulunmak zorunda kaldım. Yarın dik kayalıkların yakınında bir sal yapmaya karar verdik.

Sıkıyönetim ilan edildiğine ve maden işçilerinin tehdit edildiğine ilişkin haberler duyduk, fakat herşey o kadar belirsiz ki.

---

[*] Pirinç, güneşte kurutulmuş et ve nişastayla hazırlanan Bolivya'nın doğu bölgelerine özgü bir çorba.

11 Haziran

Tümüyle sessizlik içinde geçen bir gün. Pusuda bekledik, fakat ordu ilerlemedi, yalnızca, ufak bir uçak bölgede birkaç dakika dolaştı. Belki de bizi Rosita'da bekliyorlardır. Tepedeki yol ilerledi, hemen hemen doruğa ulaştı. Yarın nasıl olsa gideceğiz, yiyecekler bize 5-6 gün bol bol yeter.

12 Haziran

Önce Rosita'ya yada hiç olmazsa, yine Rio Grande'ye ulaşabileceğimizi sanarak yola çıkmıştık. Küçük bir su başına vardığımızda işin güçlüğünü anladık ve orada kalıp haber beklemeye başladık. Saat 15'te daha önemli bir akarsu bulunduğunu, fakat şimdilik oraya inmenin olanaksızlığını öğrendik. Orada kalmaya karar verdik. Gün bitiyordu, üstelik güneyden esen rüzgar soğuk ve yağmurlu bir gece getirdi.

Radyo ilginç haberler verdi: Presencia gazetesi cumartesi günkü çatışmada bir askerin öldüğünü, bir diğerinin de yaralandığını bildiriyor; bu çok iyi birşey ve doğru gözüyle de bakılabilir, demek çatışmaların düzenini düşmana sürekli kayıplar verdirecek biçimde sürdürüyoruz. Başka bir bildiri, gerilla şeflerinden birinin, Inti'nin ölümünü bildiriyor ve gerilladaki yabancıların sayısını veriyor: 17 kübalı, 14 brezilyalı, 4 arjantinli, 3 perulu. Kübalı ve perulların sayısı doğru, bunu nasıl öğrendiklerini araştırmak gerek.

Yükseklik 900 metre.

13 Haziran

Bir sonraki su başına dek ve yalnızca bir saat yürüdük. Çünkü, yol açanlar ne Rosita'ya ne de Rio'ya varabildiler.

Çok soğuk. Oraya yarın varacağımız düşünülebilir. Şimdilik yiyeceğimiz var, idare edersek beş gün yeter.

İlginç olan şey, ülkedeki siyasal telaş, sözü edilen kıyamet kadar pakt ve karşı-paktlar. Gerillanın nasıl bir hızlandırıcı güç rolü oynayabileceği bu kadar açık biçimde az görülmüştür.

Yükseklik 840 metre.

14 Haziran

Celita: 4

Günü, soğuk suyun kıyısında, ateşin başında ve yol açmaya giden Miguel'le Urbano'dan haber bekleyerek geçirdik. En geç saat 15'te dönmeleri emredilmişti, fakat Urbano daha geç geldi. Bir sel yatağına vardıklarını ve çevredeki izlere bakılırsa, Rio Grande'ye ulaşabileceğimizi sandığını söyledi. Orada kaldık ve son çorbayı içtik, şimdi elimizde, yalnızca biraz yerfıstığı ve üç günlük mote kaldı.

Bugün 39 yaşına bastım; gerillacılıktaki geleceğim hakkında kaygılarımın başlayacağı yaşa doğru amansızca ilerliyorum: şimdilik "tam"ım[*].

Yükseklik 840 metre.

15 Haziran

3 saatten az bir süre yürüyerek Rio Grande kıyısının, daha önceden tanıdığımız bir noktasına ulaştık. Bana göre Rosita'dan 2 saat, köylü Nicolas'a göre 3 km uzaktayız. Adamın eline 150 peso ve bizden ayrılma iznini verdik, füze hızıyla fırlayıp kaçtı. Orada kalıyoruz. Aniceto keşfe

[*] "Herhangi bir şikayetim yok." anlamında kullanılıyor (çn).

çıktı, ırmağı aşabileceğimiz kanısında. Yerfıstığı çorbası ve kaynatıldıktan sonra içyağında kızartılmış totai yüreği yedik, ancak üç günlük mote kaldı.

Yükseklik 610 metre.

16 Haziran

Bir km yol aldıktan sonra karşı kıyıda öncüleri gördük. Pacho, çevreyi keşfetmek için ırmağı aşmış ve geçit yerini bulmuştu. Belimize değin gelen buz gibi suyu aştık: Biraz akıntıdan başka özel birşey yoktu. Bir saat sonra, Rosita'ya ulaştık. Orada orduya ait olduğu anlaşılan birkaç eski ayakkabı izi bulduk. Rosita sandığımızdan fazla kabarık, haritadaki patikayı belki bu nedenle bulamıyoruz. Bir saat buzlu suyun içinde yürüdük; totai yüreklerinden yararlanmak ve daha önceki bir keşifte Miguel'in rastladığı bir arı kovanını bulmayı denemek için orada kamp yaptık. Kovanı bulamadık, böylece mote ve içyağıyla hindistan cevizinden başka birşey yiyemedik. Yarın ve öbür günlük yiyeceğimiz var (mote). Rosita'ya 3, Rio Grande'ye doğru da 3 km yol aldık.

Yükseklik 610 metre.

17 Haziran

Rosita boyunca beşbuçuk saatte 15 km yürüdük, haritada yalnızca Abapacito işaretlenmiş olmakla birlikte 4 nehri aştık. Oralardan yeni geçildiğini gösteren bol iz vardı. Ricardo bir Hochi(*) vurdu. Bu, mote ile birlikte bizi bütün gün tok tuttu. Yarına da Mote var ama belki bir eve rastlarız.

(*) Güney Amerika'da yaşayan kemirici bir hayvan.

18 Haziran

İçimizden çoğu ardındaki tüm gemileri yakmıştı. Sabah kahvaltısında mısır lapasının tümünü yeyip bitirdiler. Saat 11'de, 2 saatlik bir yürüyüşten sonra, içinde mısır, Yucca(*), şekerkamışı ve onu ezmeye yarayan pres, balkabağı ve pirinç bulunan bir *chaco*'ya vardık. Proteinsiz bir yemek hazırladık ve Benigno ile Pablito'yu çevrede bir keşifte bulunmaya yolladık. Saat 2'de dönen Pablo, *chaco*'su 500 metre ötede bulunan bir köylüye rastladıklarını, biraz ilerde başka köylülerin de bulunduğunu, oraya vardıklarında hepsini tutukladıklarını anlattı. Gece kamp değiştirdik ve gençlerin 7 km uzaktaki Abapo'dan gelen yolun kavşağında bulunan *chaco*'larında uyuduk. Evleri Mosquera ile Oscura'nın birleştiği yerden 10-15 km uzakta ve Oscura kıyısındaydı.

Yükseklik 680 metre.

19 Haziran

Ağır adımlarla ilerledik, 12 km yürüdükten sonra, üç ailenin oturduğu, üç hanelik küçük çiftliğe vardık. 2 km aşağıda, tam Mosquera ve Oscuro'nun birleştiği yerde, Galvez soyadlı bir aile oturmaktaydı. Buradakilerle sıkıştırmadan konuşulmuyor, çünkü ürkek hayvanlara dönmüşler. Genellikle bizleri iyi karşıladılar, fakat bir ay önce buradan geçen bir askeri komisyon tarafından belediye başkanlığına atanan Calixto çekingen davrandı ve bize en ufak birşey satmak bile istemedi. Karanlık basarken tabancalı ve mavzer tüfekli üç domuz tüccarı çıkageldi, onları öncülerin nöbetçisi Inti'ye teslim ettik. Inti onları sor-

(*) Ilıman iklimlerde de yetiştirilebilen Amerika'ya özgü zambakgillerden bir tür (çn).

guya çekti ama, silahlarını almadığını gören Antonio müdahale edip silahları aldı. Calixto, adamların Postrer Valle'li tüccarlar olduğunu, onları tanıdığım söyledi.

Sol yandan Rosita'yla birleşen başka bir ırmak daha var, Suspiro. Kıyısı boyunda kimse oturmuyor.

Yükseklik 600 metre.

20 Haziran

Sabahleyin, aşağı *chaco*'daki gençlerden Paulino, o üç kişinin tüccar olmadığını, birinin teğmen, diğer ikisinin tüccarlıkla ilgisiz kimseler olduğunu söyledi. Bu bilgiyi, nişanlısı olan Calixto'nun kızından almış. Inti yanına birkaç kişi alarak oraya gitti ve subayı teslim etmeleri için 9'a dek süre verdi; aksi halde hepsi kurşuna dizilecekti. Adam hemen ağlayarak geldi. Bir polis assubayı imiş, bir jandarma ve bu işe gönüllü Postrer Valle'li bir öğretmenle buraya gönderilmiş. Onları gönderen albay 60 askerle birlikte o köydeymiş. Görevleri Oscura ırmağı boyunca birçok yeri içine alacak dört günlük bir yolculuk yapmakmış. Önce onları öldürmeyi düşündük, ama savaş kuralları hakkında sert bir uyarıda bulunduktan sonra salıvermeye karar verdim. Nöbetçileri nasıl geçebildiklerini araştırınca, Aniceto'nun nöbeti bırakıp Julio'yu çağırmaya gittiği sırada sızdıklarını anladık, üstelik Aniceto ve Luis'i nöbet yerinde uyur bulduk. Cezalandırdık: Yedi gün aşçı yamaklığı yapacaklar ve domuz yemeyecekler, ne ızgarasını, ne tavasını, ne de onlara bol bol dağıtılan çorbadan verilecek. Cezalıların bütün eşyaları da ellerinden alınacak.

21 Haziran

Ana

Chaco'da bana Fernando Sacamuelas olarak ün sağlayan bir yığın diş çekimleriyle geçen iki günden sonra muayenehanemi kapattım; öğleden sonra yola çıktık ve bir saatten fazla yürüdük. Bu sefer boyunca, ilk kez bir katıra bindim. Üç tutsağı Mosquera yolunda bir saat yürüttük; saat ve Abarca'ları(*) da içinde olmak üzere bütün eşyalarına el koyduk. Belediye başkanı Calixto'yu kılavuz olarak götürmeye niyetimiz vardı, ama hasta olduğunu görünce (belki de numara yapıyordu) bıraktık ve hiçbir işe yaramayacağını bildiğimiz ciddi uyarılarda bulunmakla yetindik. Paulino mesajımı Cochabamba'ya götüreceğine söz verdi. Ona, Inti'nin karısına bir mektup, Manila'ya şifreli bir mektup ve dört bildiri vereceğiz. Dördüncüsü gerillamızın bileşimini veriyor ve Inti'nin ölümünü yalanlıyor. Bu (.....)(*)dır. Kentle ilişki kurup kuramayacağımızı artık anlayacağız. Paulino bizim tutsağımızmış gibi görünerek geri döndü.

Yükseklik 750 metre.

22 Haziran

Oscura ve Morocos'u geride bırakıp birkaç saatlik sıkı bir yürüyüşten sonra Pasiones adlı akarsuya ulaştık. Haritaya göre Florida'dan yada Paulino'nun bir kayınbiraderinin oturduğu ilk meskun yer olan Piray'dan 6 km uzaktayız. Fakat, Paulino yolu bilmiyor. Ay ışığından yararlanarak yürüyecektik, ama bu kadar yakındayken bu zahmete değmez.

(*) Köylü ayakkabısı.

(*) Orijinalinde de yazısız bırakılmıştır.

23 Haziran

Ancak bir saat doğru dürüst yürüyebildik. Patika kayboldu, sabah ve öğleden sonra bir süre daha bulmaya çalıştık, zamanın kalan kısmını da, patikayı yarın için düzenlemeye harcadık. Saint-Jean yortusunda gece çok soğuk olur derler, ama söylenildiği kadar olmadı.

Astım beni ciddi şekilde rahatsız etmeye başladı ve ilaç stokumuz da azaldı.

Yükseklik 1050 metre.

24 Haziran

Ancak 4 saatlik bir yürüyüş yapabildik ve yaklaşık 12 km yol aldık. Yol, yer yer iyiydi, sonra yeniden aramamız gerekti. İnanılmayacak kadar dik bir bayırı, sürüleriyle oradan geçmiş olan çobanların izlerini kollayarak indik. Duran'ın yamacında incecik bir akarsuyun yanında kamp kurduk. Radyo, maden ocaklarındaki çatışmalarla ilgili haberler veriyor. Astımım şiddetleniyor.

Yükseklik 1200 metre.

25 Haziran

Yolumuza, çobanların açtığı yoldan devam ettik fakat onlara yetişemedik. Öğleye doğru yanan bir otlağa rastladık, uçaklar bölgede dolaşıyordu. Bu iki olay arasında bağlantı var mı, bilmiyoruz, yürüyüşümüzü sürdürdük ve saat 16'da Paulino'nun kız kardeşinin oturduğu Piray'a vardık. Üç hanelik bir yerde evlerden biri terkedilmişti, ötekinde kimse yoklu ve üçüncüsünde Paulino'nun kız

kardeşiyle dört çocuğunu bulduk fakat kocası, komşusu Paniagua'yla Florida'ya gitmiş olduğundan orada yoktu. Herşey normale benziyordu. Bir km ötede Paniagua'nın bir kızı oturuyor. Kamp olarak orayı seçtik, bir dana satınalıp hemen kestik. Coco, Julio, Camba ve Leon, birşeyler satınalmak için Florida'ya gittiler. Ama ordunun orada olduğunu öğrenmişler. 50 kişi ve daha da fazlası bekleniyormuş, sayıları 120-130'a çıkacakmış. Evin sahibi Fenelon Coca adlı biri.

Arjantin radyosu 87 kişinin öldüğünü bildiriyor, bolivyalılar sayılarını saklıyorlar (Siglo XX, Yirminci Yüzyıl) Astımım gittikçe artıyor ve artık rahat uyuyamıyorum.

Yükseklik 780 metre.

26 Haziran

Benim için kötü bir gün. Herşey normal gibiydi, ama Florida yolunda pusuya yatanlardan nöbeti almaları için 5 kişi göndermiştim ki, silah sesleri duyuldu. Atla hemen oraya koştuk ve garip bir manzarayla karşılaştık: Kesin bir sessizlik içinde, güneşte, ırmağın kumları üstünde dört asker cesedi yatıyordu. Gidip silahlarını alamazdık, çünkü düşmanın nerede olduğunu bilmiyorduk. Saat 17'ydi, bunu yapabilmek için gece olmasını bekledik. Miguel haber yolladı: Sol yamacında kırılan dal sesleri işitiyormuş. Antonio ve Pacho seğirttiler ama görmeden nişan almamalarını emrettim. Biraz sonra karşılıklı silah sesleri duyuldu. Geri çekilmelerini emrettim çünkü bu koşullar içinde yenilme şansımız fazlaydı. Geri çekiliş gecikti ve iki kişinin yaralı olduğu haberi geldi: Pablo ayağından, Turna ise karnından. Onları elimizdeki olanaklarla ameliyat etmek için aceleyle eve taşıdık. Pablo'nun yarası ha-

fif, tek sonuç yürüyememesi, bu da bizim için sıkıntılı olacak. Turna'nınki karaciğerini yırtmış ve bağırsağı delmiş. Ameliyat sırasında öldü. Son yıllarda yanımdan hiç ayrılmamış, bağlılığı her türlü kuşkunun üstünde olan bir arkadaşı kaybetmiştim. İçimde evladımı kaybetmişim gibi bir duygu var. Ölürken saatini bana vermelerini istemiş, cesaret vermek için yapmadıklarını görünce, kendisi çıkarıp Arturo'ya teslim etmiş. Bu hareketiyle saatin hiç görmediği oğluna gönderilmesini istediğini anlatmıştı; Bundan önce ölen arkadaşların saatlerini hep göndermiştim. Savaş sürdükçe taşıyacağım. Cenazesini bir ata yükleyip götürdük. Buradan uzak bir yere gömeceğiz.

İki yeni casus yakaladık: Bir jandarma teğmeni ve bir jandarma eri. İyice azarladık. Üstlerinde bize yararlı ne varsa alınıp donla gönderildiler. Çünkü adamlarımız, yararlı olabilecek herşeyin alınması, yolundaki emrimi aynen uygulamışlardı. Dokuz atla yola çıktık.

27 Haziran

Turna'yı iyi kötü gömme görevini üzülerek yerine getirdikten sonra, yolculuğumuzu sürdürdük. Tejeria denen yere geldik. Onbeş km'lik bir yolculuğa çıkıldı, öncüler saat 14'de hareket ettiler, biz de saat 14.30 'da. Gece bastırdığından, arkadan gidenler için yol uzadı, çünkü ay ışığını beklemek zorunda kaldılar. Kılavuzlarımızın köyü olan Palizia'ya 2.30'da vardılar.

İki atı, ihtiyar Paniagua'ya göndermesi için yeğeni olan Tejeria'daki evin sahibine bıraktık.

Yükseklik 850 metre.

28 Haziran

40 peso ücretle bir kılavuz bulduk. Bizi Don Lucas'ın evine doğru uzanan yolun kavşağına götürmeyi önerdi. Fakat daha önce, önünde su kaynağı bulunan bir evde durduk. Geç hareket ettik fakat sonuncular, Moro ve Ricardo çok geride kaldılar. Haberleri dinlememiştim. Ortalama saatte 1 km yürüdük. Ordunun hizmetindeki bir radyo, gerillalarla Mosquera bölgesinde yapılan bir çatışmada 3 ölü ve 2 yaralı verildiğini söylüyor; son savaşımızdan sözediliyor galiba, ama biz 4 ceset görmüştük. Bunu kesinlikle söyleyebilirim, meğerki biri en yetkin biçimde ölü taklidi yapmış olsun.

Zea adlı birinin evinde kimse yoktu, fakat danaları içeri kapatılmış inekleri vardı.

Yükseklik 1150 metre.

29 Haziran

Geç kalışları hakkında Moro, özellikle de Ricardo ile ciddi bir konuşma yaptım. Moro ile öncülerden Coco ve Dairo sırt çantalarımızı atlara yükleyip yola çıktılar. Nato kendininkini alıkoydu, çünkü bütün hayvanlardan o sorumlu. Pombo'nunki ve benimki bir katıra yükletildi. Pombo yumuşakbaşlı bir hayvanın sırtında kolay yolalabiliyor. Onu yukarda, 1800 metrede biri guatrlı olan iki kızıyla birlikte oturan Don Lucas'ın evine yerleştirmiştik. İki ev daha var, biri mevsimlik çalışan bir işçinin, hemen hemen boş, öteki iyi döşenmiş. Gece yağmurlu ve soğuktu. Edindiğimiz bilgilere göre, Barchelon yarım gün uzaklıkta, fakat patikadan gelen iki köylüye bakılırsa yol berbatmış. Fakat yine de, evin efendisi tersi kanıda, kolayca düzeltilebileceğini ileri sürüyor. Köylüler güya

komşu evdeki adamı görmeye geldiler ve kuşkulu kişiler olarak tutuklandılar.

Yolda, şimdi 24 kişiden oluşan birliğimizle bir konuşma yaptım. Onlara örnek olarak, bu kez El Chino'yu gösterdim; kayıpların bizim için ve bir evlat gibi sevdiğim Tuma'nın ölümünün benim için ne demek olduğunu anlattım. Kendilerini disipline sokamamalarını ve yürüyüşü yavaşlatmalarını eleştirdim ve başımıza gelenin başka bir pusuda tekrarlanmaması için bazı ek bilgiler vereceğimi vadettim. Boş yere ve kurallara uyulmadığı için insan kaybına uğruyorduk.

30 Haziran

İhtiyar Lucas'ın komşuları hakkında verdiği bilgilerden anlaşıldığına göre ordu buraya kadar uzanmış ve faaliyete başlamış. Komşularından biri, Andulfo Diaz bölgenin köylü sendikası (Barriantos taraftarı olan bir sendika) genel sekreteri; öteki ihtiyar bir geveze, kötürüm olduğu için dokunmamışlar, bir başkası daha var; meslektaşları korkağın biri diyorlarmış, başına iş açılmasın diye bildiklerini söylermiş. İhtiyar bizimle gelmeyi ve Barohcelon'a doğru bir yol açmaya yardım etmeyi vadetti. Yağmurlu, sıkıntılı bir gündü, dinlenmekle geçirdik.

Siyasal alanda en önemli olay Ovando'nun, benim burada olduğumu açıklayan bildirisi. Ayrıca, ordunun Kuzey Amerika'nın en seçkin alaylarını bile bozguna uğratan Viet-kong gerilla şeflerini de aralarında bulunduran yetkin ve iyi eğitilmiş gerillalarla karşı karşıya olduğunu ekliyor. Bunları söylerken, gereğinden fazla konuştuğu anlaşılan Debray'ın verdiği ifadeye dayanmakta. Tabii ki Debray'ın hangi koşullar altında konuştuğunu ve bunların ne gibi sonuçlar vereceğini bilmiyoruz. Loro'nun öldürülmüş olduğu iddiaları da dolaşıyor. Madenlerdeki ayak-

lanmanın Nacahuasu işiyle bağlantılı olduğu ve benim tarafımdan kışkırtıldığı da iddialar arasında. İşler yoluna giriyor, çok geçmeden "Fernando Samuelas" olmaktan kurtulacağım.

Küba'dan mesaj aldık; gerillanın Peru'da nasıl az geliştiğini anlatıyor. İnsan ve silah sayısı yok denilecek kadar azmış, oysa bir servet harcamışlar. Paz Estenzoro, Seone adlı bir albay ve Pando bölgesinden MNR üyesi, zengin biri olan Ruben Julio yönetiminde sahte bir gerilla örgütünden sözediliyor mesajda. Guayaramerin'de bulunuyorlarmış. (...). (...)

AYIN ANALİZİ

Olumsuz noktalar şunlar: Joaquin'le ilişki kurulamaması ve insan kaybı vermemiz. Ordunun haberi olmasa bile, bunların herbiri bizim için birer bozgundur. Bu ay içinde birkaç ufak savaş verdik ve bu, onların haberlerine bakılırsa ordıya 4 ölü ve 3 yaralıya maloldu.

En önemli özellikler şunlar:

1) İlişki kopukluğu sürüyor. Bu yüzden 24 kişi kaldık. Pombo yaralı ve hareketliliğimiz sınırlı.

2) Köylülerin katılmaması etkisini duyuruyor. Bir kısırdöngü içindeyiz, köylüleri bize çekebilmek için meskun yerlerde faaliyet göstermeliyiz, bunu yapabilmek içinse çok adama ihtiyacımız var.

3) Gerilla efsanesi gün geçtikçe yaygınlaşıyor, şimdiden yenilmez, insanüstü kişiler olduk.

4) Parti'yle bile ilişkimiz kesildi. Şimdilik Paulino aracılığıyla bir girişimde bulunduk, bu bir sonuç verebilir.

5) Debray kendinden sözettirmeye devam ediyor ancak benimle birlikte anılıyor. Hareketin şefi olarak görülüyorum. Hükümetin bu yeni girişiminin sonuçlarını göreceğiz, bakalım, bizim için olumlu mu olacak, olumsuz mu?

6) Gerillanın morali sağlam ve savaşma azmi artıyor. Bütün kübalılar savaşta örnek oluyorlar, bolivyalılardan ise yalnız iki yada üçü gevşek.

9) Ordu askeri açıdan yine sıfır olarak kalıyor ama köylüler arasında başladığı çalışmaya dikkat etmeliyiz, çünkü, korkutarak yada bizim amaçlarımız konusunda yalan uydurarak onları birer hafiye durumuna sokuyor.

8) Madenlerdeki katliam, bizim için durumun ne olduğunu açıkça gösteriyor. Bildirimiz yayınlanabilirse, işin yoluna girmesi kolaylaşacak.

En acil görevimiz, Paz'la ilişkiyi yeniden kurmak; askeri, tıbbi gereçlerinizi tamamlamak ve her ne kadar harekat sırasında savaşçıların sayısı 10-25'e düşüyorsa da, kentten 50-100 kadar adamın seferber edilmesini sağlamak.

9 | TEMMUZ 1967

1 Temmuz

Hava ağarırken, haritada Barcelona olarak gösterilen Barchelon'a doğru yöneldik. İhtiyar Lucas, yolu düzeltmek için bize yardım etti, fakat yine de sarp ve kaygandı. Öncüler sabahleyin yola çıktılar, biz de öğleyin. Bulunduğumuz yükseklikten inmek, sonra boğazı yeniden tırmanmak için öğleden sonra bütün zamanımızı harcadık. Öncüler yollarına devam ededursunlar biz de ilk *chaco*'da uyuduk. Orada, adları Yepez olan, çok çekingen üç çocuk vardı.

Barrientos bir basın konferansı verdi ve benim burada olduğumu kabul etti, fakat birkaç gün içinde hesabımın görüleceğini sözlerine ekledi. Bizlerden fareler ve yılanlar diye sözederek, bilinen o budalaca savsatalarına bir yenisini daha ekledi. Ayrıca, Debray'i cezalandıracağını tekrarladı.

Andres Coca adlı bir köylüyü tutukladık; onu yolda bulduk, öbür iki kişi (Roque ve oğlu Pedro) ile birlikte götürdük.

Yükseklik 1550 metre.

2 Temmuz

Sabahleyin, tepenin üstünde, önünde bir portakal ağacı bulunan, bize sigara satan Don Nicomedes Arteaga'ya ait evde kamp yapan öncülere katıldık. Asıl ev aşağıda, Piojera üstünde, oraya gittik, bol bol yemek yedik. Piojera sarp kayalıklar arasında akıyor, bu yüzden ancak yaya olarak Angostura yönünde ilerlenebilir. Çıkış, ırmağın Junta'ya doğru bir noktasında, fakat oldukça yüksek bir tepeyi aşmak gerekiyor. Bu yer önemli, çünkü kavşak oluşturuyor. Yüksekliği 950 metre ve iklimi ılıman. Sakırganın yerini mariguy aldı. Köy, Arteaga'nın ve oğullarının evlerinden meydana gelmiş. Ufak bir kahve plantasyonları var, çevreden işçiler gelip burada çalışıyor. Şu anda San Juan dolaylarından 6 ırgat var.

Pombo'nun ayağı, at üstünde sürekli yolculuk yüzünden olsa gerek yeteri kadar çabuk iyileşemiyor. Ama kötüye gidiş sözkonusu değil, şimdilik bu yönden kaygılanmıyoruz.

3 Temmuz

Pombo'nun ayağı mümkün olduğu kadar dinlensin diye bütün gün yerimizde kaldık. Yüksek fiyatlarla alışveriş yapıyoruz; öyle ki köylüler korkuyla çıkarları arasında bocalama içindeler. Birkaç poz resim çektim, herkes ilgiyle karşıladı; bakalım banyosunu nasıl yapacak, nasıl basacak ve buraya nasıl ulaştıracağız. Üçü de sorun. Öğleden sonra bir uçak geçti, akşam da birisi, gece bombardımana geleceklerinden söz etti; hepsi kaçacaklardı, ama onları tuttuk ve böyle bir tehlikenin olmadığını anlattık. Astımım da bana zorluk çıkarmayı sürdürüyor.

6 Temmuz

Sabah erkenden, bizi dehşet içinde karşılayan meskun bir kesimden geçerek, Pena Colorado'ya doğru yol aldık. Akşamüstü Palermo'da 1600 metreye vardık ve yedek öteberi alacağımız ufak bir dükkanın bulunduğu köye doğru inmeye başladık. Anayola vardığımızda karanlık bastırmıştı. Bu yol üzerinde, ihtiyar dul bir kadının evi var. Öncüler, gösterdikleri bocalama yüzünden bu evi işgal edemediler. Tasarımız, Sumaipata'dan gelecek bir aracı elegeçirmek, durum hakkında bilgi edinmek ve şoförle birlikte oraya gitmekti: Orada DİC'yi alacak, eczaneden alışveriş yapacak, hastaneden gerekli ilaçları temin edecek, biraz konserve ve şekerleme satınaldıktan sonra çekip gidecektik. Sumaipata'dan araç gelmeyince ve zaten araçların orada durdurulmadığını, yani yolun serbest olduğunu öğrenince, tasarımızda değişiklik yaptık ve uygulanmasını Ricardo, Coco, Pacho, Aniceto, Julio ve Chino'ya bıraktık. Bunlar Santa Cruz'dan gelen bir kamyonu sorun çıkmadan durdurdular. Fakat peşinden bir tane daha geliyordu, şoförler arasındaki dayanışma nedeniyle o da durdu; sonra ne olup bittiğini anlamak için üçüncü bir kamyon daha durdu, kamyonla yolculuk eden ve kızının inmesini istemeyen kadınla uzun süre tartışmak zorunda kaldık. Hüküm süren şaşkınlığı gören bir dördüncüsü de durunca yol tıkandı. Sonunda, işleri yoluna sokabildik: Dört kamyon yol kenarına dizildi, bir şoför soru soranlara, mola verdiklerini söylemeye başladı. Adamlarımız kamyonlardan birine atlayıp gittiler; Sumaipata'ya varmışlar, iki jandarma, sonra da karakol komutanı teğmen Vacaflor'u tatuklamışlar. Çavuştan parolayı öğrenip bir yıldırım harekatı düzenleyerek -karşılık veren bir askerle çatıştıktan sonra-10 askeriyle birlikte karakolu işgal etmişler. Beş mavzer, bir Z-B-30 ele geçirmişler ve 10 tut-

sak almışlar. Onları Sumaipata'dan 1 km uzakta çırılçıplak bırakmışlar. Ama yiyecek sağlama bakımından harekat tam bir başarısızlıktı; El Chino, Pacho ve Julio'nun lafına uyduğu için, işe yarar birşey satın alınamamış. İlaçlar arasında gerilla için zorunlu olanlar var, ama bana gerekenlerden hiçbiri yok. Harekat halkın ve kalabalık yolcuların önünde sürdürüldüğünden haber ağızdan ağıza hemen yayılmış. Saat 2'de, ganimetlerimizi yüklenip dönüş yolunu tutmuştuk bile.

7 Temmuz

Ramon'un evinden bir fersah uzaktaki, bizi geçen gelişimizde iyi karşılayan adamın şekerkamışı tarlasına varıncaya değin aralıksız yürüdük. Korku halkın iliklerine işlemiş; adam bize bir domuz sattı ve sevimli davrandı, fakat Los Ajos'da 200 askerin ve San Juan'dan yeni dönen kardeşinin söylediğine göre, orada da 100 askerin bulunduğunu haber verdi. Dişlerini çekmek istedim, yanaşmadı. Astımım artıyor.

8 Temmuz

Şekerkamışı tarlasındaki evden Piojera'ya dek temkinli yürüdük, fakat herşey durgundu ve askerden eser yoktu; San Juan'dan gelenler orada da bulunmadığını söylediler. Adam bizi sepetlemek için bu hileye baş vurmuş olmalıydı. Irmak boyunca El Piray'a dek iki fersah ve mahzene değin de bir fersah yürüdük. Oraya vardığımızda hava kararıyordu. Filo yakınlarındayız.

Yürüyüşe devam edebilmek için iğne üstüne iğne yaptım ve sonunda 1/900 oranında adrenalinli collyre karışı-

mı kullandım. Paulino görevini yerine getirmediyse astım ilaçlarını almak üzere Nacahuasu'ya dönmemiz gerekecek.

Ordu, harekat hakkında bir bildiri yayınlayarak, bir kişinin öldürüldüğünü açıkladı, adam Ricardo, Coco ve Pacho'nun karakolu işgali sırasında yapılan silahlı çatışmada ölmüş olmalı.

9 Temmuz

Yürüyüşe başlar başlamaz yolumuzu kaybettik ve sabahı yolu aramakla geçirdik. Öğleyin, bizi bugüne dek çıktığımız en yüksek tepeye, 1840 metreye götürecek olan bir yola girdik. Az sonra bir *tapera*'ya(*) vardık ve geceyi orada geçirdik. Filo yolu güvenli değil.

Radyo, Catavi, Siglo XX ve Comibol işçileriyle 14 nokta üzerinde bir anlaşmaya varıldığını bildirdi, işçiler için tam bir bozgun.

10 Temmuz

Bir at kaybettiğimizden yola geç çıktık, hayvan sonra geldi. En yüksek tepede, 1900 metrede az kullanılan bir yoldan geçtik. Saat 15.30'da bir *tapera*'ya ulaştık. Geceyi orada geçirmeye karar verdik, ama yolun orada bittiğini görmek tatsız bir sürpriz oldu. Bir de önemsememiş olduğumuz patikaları gözden geçirdik, ama onlar da bir yere çıkmıyordu. Filo'ya bağlı olması gereken *chaco*'lar karşıdan görünüyordu.

Radyo, Sumaipata ve Rio Grande arasında olup haritada gösterilmemiş olan El Dorado bölgesinde gerillalarla

(*) Terkedilmiş yada geçici olarak kullanılan kulübe.

çarpışıldığını ve ordunun bir, bizim de iki ölü verdiğimizi bildiriyor.

Öte yandan, Debray ve El Pelado'nun açıklamaları iyi değil; hele gerillanın kıtasal amacını hiç anlatmamaları gerekirdi.

11 Temmuz

Yağmurlu ve yoğun sisli bir gün; dönüşte yolumuzu kaybettik ve sonunda eski bir patikadan ilerleyebilmek için yol açmaya çabalarken öncülerden ayrı düştük. Bir dana kestik.

12 Temmuz

Günü Miguel'den haber bekleyerek geçirdik, ama gelen Julio oldu; güneye doğru akan çay boyunca ilerlemiş. Olduğumuz yerde kaldık. Astım beni iyiden iyiye sıkıştırdı.

Radyo, en önemli noktası da doğru olduğu hissini uyandıran bir haber yayınladı; Iquiri'de bir çatışma olmuş, bizden bir kişi ölmüş ve askerler cesedini Lagunillas'a götürmüşler. Bu cesedin verdiği sevince bakılırsa bütün bunlarda doğru olan birşey var.

13 Temmuz

Sabahleyin çok dik ve kötü havanın kayganlaştırdığı bir tepeyi indik. Saat 11.30'da Miguel'i bulduk. Camba ve Pacho'yu ırmak boyundakinden ayrılan patikada keşfe yollamıştım. Bir saat sonra döndüler ve *chaco*'lar, evler gördüklerini, hatta terkedilmiş bir eve de girdiklerini söy-

lediler. Yola çıktık,biraz sonra ufak bir derenin akışını izleyerek, ilk eve ulaşıp geceyi orada geçirdik. Evin sahibi daha geç geldi ve bir kadının, belediye başkanının annesinin bizi gördüğünü, buradan 1 km uzakta bulunan Filo köyündeki askerlere haber ulaştırabileceğini söyledi. Bütün gece nöbet tuttuk.

14 Temmuz

Sürekli çiseleyen yağmurlarla geçen bir geceden sonra, gündüz de yağmaya devam etti, fakat, öğleyin yanımızda iki kılavuzla belediye başkanının kayınbiraderi Pablo ve ilk evin sahibi Aurelio Mancilla ile yola çıktık. Kadınları ağlaşır halde bıraktık. Yolun kavşağına geldik; biri Florida ve Moroco'ya öteki Pampa'ya gidiyordu. Bu ikincide, Mosquera'ya kadar yeni açılmış bir kısım yol bulunduğundan, kılavuzlar bunu salık verdiler. Kabul ettik. Ama, 500 metre gitmemiştik ki, bir köylü ve bir atla gelen genç bir asteğmene rastladık. Hayvan un yüklüydü ve 30 askerin bulunduğu Pampa'daki asteğmenden Filo'daki meslektaşına bir mesaj götürüyordu. Yön değiştirmeye karar verdik, Florida yoluna saptık, az sonra da kamp yaptık.

PRA ve PSB, Devrim Cephesinden çekiliyor ve köylüler Barrientos'u Falange'la ittifak kurması için uyarıyorlardı. Yönetim hızla çözülüyor. Şu anda yüz adamımızın daha olmaması ne acı.

Oldukça az yürüdük çünkü yol kötüydü, yıllardan beridir kullanılmamıştı. Aurelio'nun öğüdünü dinleyip belediye başkanının ineğini kestik ve şahane bir yemek yedik. Astım yakamı bıraktı biraz.

Barrientos, sözümona bizi birkaç saatte yokedecek olan Cintia harekatını ilan etti.

16 Temmuz

Yolu yoğun çalı çırpıdan temizlediğimiz için, çok ağır ilerledik. Hayvanlar da bu yolda çok eziyet çektiler, fakat akşam dar bir boğaza varıncaya dek başkaca sıkıntımız olmadı. Ancak, burayı yüklü atlarla geçemezdik. Miguel ve öncülerden dört kişi ilerledi, bunlar geceyi bizden ayrı geçirdiler.

Radyo, kayda değer bir haber vermedi. Solumuzda bıraktığımız Duran yakınından, 1600 metre yükseklikten geçtik.

17 Temmuz

Yolu kaybettik, bu yüzden ağır tempoda yürümek zorunda kaldık. Kılavuzun sözettiği portakal bahçesine ulaşmayı umuyorduk, fakat varınca ağaçların kurumuş olduğunu gördük. Kamp kurabileceğimiz bir subaşı vardı. Aslında ancak 3 saat yürüdük. Astımım çok daha iyiye gidiyor. Pira'ya ulaşan yolu buluruz belki. Duran'a yakınlaştık.

Yükseklik 1560 metre.

18 Temmuz

Bir saat sonra kılavuz yolu kaybetti ve çıkaramayacağını söyledi. Sonunda eski bir patika bulduk. Miguel ormanda kendisine yol açarak ilerledi ve Piray'a giden yolun kavşağına vardı. Küçük bir dereye ulaştık, kampımızı kurduktan sonra, üç köylüyü ve genç askeri salıverdik. Paulino'nun gizli yere birşey bırakıp bırakmadığını anlamak üzere Coco, Pablito ve Pacho yola koyuldular; eğer bir terslik çıkmazsa, yarın dönecekler. Genç asker ordudan kaçacağını söylüyor. Yükseklik 1300 metre.

19 Temmuz

Eski kampa değin bir yolculuk yaptıktan sonra, Coco'yu beklemek üzere nöbeti değiştirerek oraya yerleştik. Saat 18'de döndü ve orada yeni birşey bulunmadığını söyledi. Tüfek yerli yerindeymiş, Paulino'dansa eser yokmuş. Buna karşılık, yolun bulunduğumuz bölümünden askerler geçmiş ve iz bırakmışlar.

Siyasal haberler nereye varacağı bilinmeyen ciddi bir bunalımı gösteriyor. Şimdilik Cochabamba'daki tarım sendikaları Barrientos'u destekleyen "hıristiyan eğilimli" bir siyasal parti kurmuşlar. Barrientos ise "dört yıl daha iktidarda bırakılmayı" istiyor; adeta bir yalvarış. Siles Salinas, muhalefete bizim iktidara gelişimizin, hayatlarına malolacağı tehdidini savuruyor ve ülkenin savaş içinde olduğunu ilan ederek halkı ulusal birliğe çağırıyor. Tavrı hem yalvarmaklı, hem de demogogca. Kendini bir nöbet değişimine hazırlıyor belki.

20 Temmuz

Paniagua'nın oğullarından biri ve Paulino'nun damadının bulunduğu ilk iki eve değin dikkatlice yolaldık. Paulino hakkında bütün bitiğimiz, bize kılavuzluk ettiği için ordunun onu aramakta olduğundan ibaretti. Bizden bir hafta önce buradan geçip Florida'ya giden 100 kişilik bir grubun izlerini bulduk. Ordu pusuda 3 ölü ve 2 yaralı vermiş. Neler olup bittiğini anlamak ve birşeyler satın almak için Coco, Camba, Leon ve Julio'yu Florida'ya gönderdik. Coco saat 4'de biraz yiyecek ve Melgar adlı biriyle döndü. Adam atlarımızdan ikisinin sahibiymiş, bize yardım etmeyi kabul etti. Oldukça şişirerek anlatıyor, önemli olan şu: Hareketimizden dört gün sonra, Tuma'nın hayvanlar tarafından parçalanan cesedini bulmuşlar, ordu çatışmanın ertesi günü ve çıplak teğmenin ortaya çıkma-

sından sonra ilerlemiş. Sumaipata harekatı bütün ayrıntılarıyla öğrenilmiş, eklemeler de yapılıyormuş ve köylüler bunu alay konusu haline getirmişler. Tuma'nın piposunu ve saçılmış birkaç eşya bulmuşlar; Soperna adlı bir binbaşı varmış, bize sempati ve hayranlık besliyormuş; ordu Tuma'nın öldüğü Coco'nun evine dek gelmiş ve oradan Tejeria'ya, sonra da Florida'ya dönmüş. Coco, adamı bir mektup götürmekle görevlendirmeyi düşünüyordu, ama önce birkaç ilaç satın almaya göndererek denemeyi uygun buldum. Bu Melgar, aralarında bir kadının da bulunduğu bir grubun buraya geldiğinden sözetti. Bunu, Rio Grande belediye başkanından aldığı bir mektuptan öğrendiğini söyledi. Bu adam Florida yolunda bulunduğundan Inti, Coco ve Julio'yu onunla konuşmaya gönderdim. Başka bir grup hakkında bilgisi olduğunu inkar etmiş ve Melgar'ın öbür sözlerini doğrulamış. Susuzluktan çok kötü bir gece geçirdik. Radyo bir cesedin kimliğinin Moisés Guevara olarak tespit edildiğini açıkladı, ama Ovando bir basın toplantısında daha ihtiyatlı davranarak, kimlik tespitinin sorumluluğunu İçişleri Bakanlığına yükledi. Bütün bunların şaşırtmaca ve kimlik tespitinin uydurma olması olağandışı şeyler değil.

Yükseklik 680 metre.

21 Temmuz

Durgun bir gün geçirdik. Bize, başkasına ait bir ineği satmış olması konusunda ihtiyar Coco ile konuştuk. İneğin başkasına ait olduğu iddiasını şiddetle reddetti ve bedelinin ödenmediğini söyledi; bizse onu, bedelini adama ödemeye zorladık. Akşam Tejeria'ya gittik. Oradan domuz ve *chankaka*(*) satınaldık. Alışveriş yapan Inti, Benigno ve Aniceto çok iyi karşılanmışlar.

(*) Şekerli ekmek

22 Temmuz

Sabahleyin erkenden, hayvanlarla birlikte, tıka basa yüklü olarak yola çıktık. İzimizi iyice kaybettirmeye çalışacaktık. Moroco'ya götüren yolu bırakıp, bir yada iki km güneyinde bulunan ve göle ulaşan yolda ilerlemeye başladık. Ama ileride ne olduğunu bilmediğimizden, öncüler göndermek zorunda kaldık. Gölün kenarında hayvanlarını otlatan Marcilla ve Küçük Paniagua'yı gördük. Onlara ağızlarını sıkı tutmalarını öğütledik. Şimdi durum epeyce değişmişti. Yaklaşık iki saat yürüdük ve bir derenin kıyısında uyuduk. O noktada biri, akışı izleyerek güneydoğuya, ötekisi, daha bozuk olup güneye giden iki patika başlıyordu.

Radyo, Bustos (Pelao)'un karısının beni burada gördüğünü, ama burada bulunuşumun asıl nedeninin bu olmadığını söylediğini bildiriyor.

Yükseklik 640 metre.

23 Temmuz

İki kişi, bu iki yolu keşfe gittiler. Biz de onları orada bekledik. Yollardan biri Rio Seco'nun Piray sularının katıldığı kumların suları emmediği bir yere, yani, pusu yerimizle Florida arasına, ötekiyse, anayoldan 2 yada 3 saat uzakta terkedilmiş bir *tapera*'ya götürüyormuş. Keşfi yapan Miguel oradan Rosita'ya çıkabileceği kanısında. Yarın, Melgar'ın Coco ve Julio'ya sözettiği yollardan biri olduğunu sandığımız bu yoldan gideceğiz.

24 Temmuz

Patikada yaklaşık 3 saat yürüdükten sonra 1000 metreden, 940 metreye indik. Bir dere yatağının kıyısında

kamp yaptık. Yol burada bitiyor ve yarın günümüzü, en iyi çıkışı bulmaya harcayacağız. Faaliyette olan birçok *chaco* var ve bunların Florida'ya bağlı olduğu anlaşılıyor. Burası belki de Canalones denen yer. Manila'dan gelen uzun bir mesajı deşifre etmeye çalışıyoruz.

Raul, Maximo Gomez okulu subaylarının terfilerinden sözetti ve çeklerin, Vietnam'la ilgili yorumlarını çürüttü. Dostlar bana, yeni Bakunin diyor, şimdiye kadar çok kan döküldüğünden, 3 yada 4 Vietnam daha olması halinde, daha çok kan dökülecceğinden yakınıyorlar.

25 Temmuz

Günü dinlenmeyle geçirdik ve ikişer kişilik 3 grubu çevreyi keşfe yolladık. Coco, Benigno ve Miguel bu işle görevlendirilmişlerdi. Coco ve Benigno aynı yere varmışlar, oradan Moroco yoluna çıkılabilirmiş. Miguel, ırmağın Rosita'ya döküldüğünü ve *machete* ile yol açmak gerekse bile, o yönden ilerlenebileceğini kesin bir dille söyledi.

İki harekattan sözediliyor, biri Taperas'da, öteki San Juan del Potrero'da. Bunların aynı grup tarafından yapılmış olması olanaksız; şimdi bütün iş, grupların yada olayların gerçekle ilişkisini anlayabilmekte.

26 Temmuz

Benigno, Camba ve Urbano, Maroco ırmağının tersi yönünde, dere yatağında bir yol açmakla görevlendirildiler. Grubun geri kalanları kampta kaldılar ve merkez grup geride bir pusu kurdu. İlginç birşey yok.

Yabancı radyolar San Juan del Potrero harekatının haberlerini bir yığın ayrıntıyla veriyor: 15 asker ile bir albay tutuklanmış ve soyulduktan sonra salıverilmişler. Aynı

bizim tekniğimiz. Bu yer Cochabamba-Santa Cruz karayolunun öte tarafında.

Akşam, 26 Temmuz'un anlamını belirten bir konuşma yaptım: Oligarşilere ve devrimci dogmalara karşı ayaklanma. Fidel, Bolivya'dan da kısaca sözetti.

27 Temmuz

Yola çıkmak için herşey tamamlanmıştı ve pusudakiler saat 11'de yola çıkma emri almışlardı, 11'den az önce Willy geldi ve ordunun orada olduğunu bildirdi. Harekatı kendisi, Ricardo, Inti, Chino, Leon, Antonio, Arturo ve Chapaco gerçekleştirmişler. Olay şöyle geçmiş: Tepede 8 asker görünmüş; eski dar bir yoldan güneye doğru yürümüşler, birkaç havan topu ateşinden ve bir bez parçasıyla işaret verdikten sonra geri dönmüşler. Bir süre sonra, Melgar diye çağıran bir ses duyulmuş- bu Florida'daki olabilir. Bir an dinlendikten sonra 8 genç asker pusuya doğru yürümeye başlamış. Dördü ağır yürüdüklerinden geride kalmış, önden giden dört asker vurulmuş; üçünün öldüğü kesin, dördüncüsü yaralı, belki o da ölü.

Silahlarını ve gereçlerini almak güç olacağından, vazgeçip çekildik ve suyun akış yönüne doğru ilerlemeye başladık. Başka bir boğazda, yine bir pusu kurduk. Atlar yolun ulaştığı yere değin geldiler.

Astım fena sıkıştırdı ve elimdeki yatıştırıcı ilaç da neredeyse bitmek üzere.

Yükseklik 800 metre.

28 Temmuz

Coco, Pacho, Raul ve Aniceto, Suspiro olduğunu sandığımız ırmağın döküldüğü yere keşifte bulunmaya gitti-

ler. Oldukça dar bir boğazda yol açarak yürüdük, ama fazla ilerleyemedik. Öncülerden ayrı kamp yaptık çünkü Miguel, kumlara batan ve çakıllarda güçlükle yürüyen atlar yüzünden, çok uzaklaşmıştı.

Yükseklik 760 metre.

29 Temmuz

Suyu bol bir bölgede, yamaçlarında iyi sığınaklar bulunan ve güneye inen bir boğazda yürümeye devam ettik. Saat 16 sularında Pablito'ya rastladık, Suspiro'nun döküldüğü yerde olduğumuzu söyledi, kayda değer birşey yok. Önce, sürekli olarak güneye yöneldiğinden bu boğazın Suspiro'nun ağzı olamayacağını düşünmüştüm, fakat son dönemeçte batıya doğru saptı ve Rosita'ya açıldı. Saat 16.30 sularında artçılar yetişti. Irmağın ağzından uzaklaşmak için yola devam etmeye karar verdim; fakat Paulino'nun *chaco*'sunu geçmek için gerekli çabayı harcamalarını istemeye cesaret edemedim. Suspiro'nun ağzına bir saat uzaklıkta, yolun kenarında kamp yaptık. Akşam, 28 Temmuz, vatanının bağımsızlık günü hakkında konuşması için sözü El Chino'ya bıraktım. Sonra bulunduğumuz yerin neden elverişsiz olduğunu anlatarak, sabah 5'te kalkmalarını ve Paulino'nun *chaco*'sunu işgal etmeye gidilmesini emrettim.

Havana radyosu ordunun kayıplar verdiği ve bunların helikopterlerle taşındığı bir pusudan sözetti, ama ses iyi gelmiyordu.

30 Temmuz

Astım beni epey sıkıştırdı ve bütün gece uyuyamadım. Saat 4.30'da, kahve pişirirken Moro, ırmağı geçmekte

olan bir fener gördüğünü haber verdi. Nöbeti almak için uyanmış olan Miguel ve Moro, gelenleri tutuklamaya gittiler. Mutfaktan konuşulanları duydum.

– Hey, kim var orada?

– Trinidad müfrezesi. Ve hemen peşinden silah sesleri. Miguel hemen sonra, elinde, bir yaralıya ait bir M-1 ve fişeklikle döndü, 21 kişi Abopo'ya doğru ilerliyorlarmış, Moroca'da ise 150 kişi varmış. Onlara başka kayıplar da verdirdik, ama hüküm süren keşmekeş içinde iyice belirleyemedik. Atları yüklemek epey vaktimizi aldı. El Negro da, düşmandan aldığı balta ve havan topuyla birlikte kayboldu. Saat 6'ya gelmişti ve yükler yıkıldığı için yine zaman kaybettik. Öyle ki son geçitte, cesaretini toplamaya başlayan askerlerin ateşi altındaydık. Paulino'nun kızkardeşi evdeydi. Bizi sakince karşıladı ve Moroco'daki bütün erkeklerin tutuklanmış olduğunu, şimdi La Paz'da bulunduklarını söyledi.

Çocukları acele etmeleri için zorladım ve Pombo ile birlikte ateş altında ilerleyerek, direnişin örgütlenebileceği boğaza gittik. Ben atları sürerken Miguel, Coco ve Julio'yu ileriye gönderdim. Geri çekilecek düşmanı tutmak için 7 öncü, 4 artçı ayrıca, savunmayı pekiştirmek için de geride kalan Ricardo vardı. Benigno, Dario, Pablo ve Camba dağı tutuyorlardı, ötekiler soldaydılar, ilk elverişli yerde durmalarını emretmiştim. Camba geldi, Ricardo ve Aniceto'nun ırmağı geçerken düştükleri haberini getirdi. Urbano, Nato ve Leon'u iki atla gönderdim. Miguel ve Julio'ya da Coco'yu önde nöbetçi bırakarak, araştırma yapmaya çıkmalarını emrettim. Talimat almadan ırmağı geçmişler. Biraz sonra Camba geldi, Miguel ve Julio ile saldırıya uğradıklarını, askerlerin epey ilerlemiş olduğunu, Miguel'in geri çekildiğini ve emir beklediğini anlattı. Camba'yı Eustaquio ile geri gönderdim ve ben de Inti, Pombo ve Chino ile kaldım. Saat 13'de Julio'yu nöbette

bırakıp, Miguel'i gidip getirmelerini emrettim. Hayvanları alıp yanımdakilerle birlikte geri çekildik. Coco'nun nöbet tuttuğu tepeye ulaşınca, sağ kalanların ortaya çıktığını öğrendik. Raul ölmüştü, Ricardo ve Pacho yaralıydı. Olay şöyle gelişmiş: Ricardo ve Aniceto ihtiyatsızca ve savunma önlemi almadan ırmağı geçmişler, bu sırada, ilki yaralanmış, Antonio bir ateş hattı kurmuş ve Arturo, Aniceto, Pacho onu almaya gitmişler; fakat Pacho yaralanmış ve Raul ağzına gelen bir kurşunla ölmüş. İki yaralıyı da beraberlerinde sürükledikleri bu çekilme harekatı zor olmuş: Willy ve Chapaco(*) ise onlara hiç yardım etmemiş, hele bu sonuncusu. Biraz sonra Urbano, grubu ve hayvanlarıyla, Benigno da adamlarıyla onlara katılmış, öyle ki öbür kanat boşalmış ve askerler oradan ilerleyerek Miguel'i bastırmışlar. Çalılar arasında güç bir yürüyüşten sonra ırmağa varmış, oradan da bize ulaşmışlar. Pacho atla geliyordu, ama Ricardo ata binemediği için onu hamakla getirmek gerekti. Miguel, Pablito, Dario, Coco ve Aniceto'yu sağ kıyıda ilk dere ağzını işgal etmek üzere gönderdim. Biz de yaralıları tedavi etmeye başladık. Pacho'nunki hafif bir yaraydı, kurşun kasıklarından geçip hayalarını sıyırmıştı; fakat Ricardo'nun durumu ağırdı ve Willy'nin çantasıyla birlikte, kalan az miktardaki plazmamızı da kaybetmiştik. Saat 22'de Ricardo öldü; onu askerler bulmasın diye ırmağın yakınında gizli bir yere gömdük.

31 Temmuz

Saat 4'te ırmak boyunca yürüyüşe koyulduk. Kestirme bir yolu aştıktan sonra iz bırakmadan suyun akış yönünde inişe geçtik. Öğleden sonra, Miguel'in pusu kurduğu dereye vardık; emri anlamamış ve iz bırakmıştı. Akışın ters

(*) Başka bir yerde Luis adıyla geçer.

yönünde 4 km yaptık ve izlerimizi sile sile ormana daldık. Irmağın kollarından birinin yanında kamp yaptık. Akşam harekatın yanlışlarını açıkladım: 1) Kötü kamp yeri. 2) Zamanın iyi kullanılmaması, onların bize ateş etmelerine meydan vermişti. 3) Ricardo'nun, sonra da, onun yardımına giden Raul'un vurulmasına yolaçan aşırı güven. 4) Bütün araç ve gereci kurtarma işinde yeterince kararlı davranamamak. İçinde ilaçlar, dürbünler ve Manila'dan gelen mesajların kaydedilmiş olduğu manyetofonlar, notlar düştüğüm Debray'in ve Trotsky'nin kitapları gibi, kaybı tehlikeli sonuçlar verebilecek bazı eşyalar bulunan onbir çanta yitirmiştik. Bunları ele geçirmenin hükümet için taşıdığı önem ve askerlerin kendine güveninin artması da cabası. Hesaplarımıza göre, 2 ölü ve 5 yaralı vermişlerdi; ama ortada birbirine ters düşen iki söylenti var: Biri ordununki. Ayın 28'in de 4 ölü ve 4 yaralı verdiklerini açıklıyor; öteki Şili'ninki. 30 Temmuz'da 6 yaralı ve 3 ölüden sözediyor. Daha sonra ordu, yayınladığı bildiride, bir ceset ele geçirdiklerini ve bir asteğmenin tehlikeyi atlattığını açıkladı. Bizim ölülerimize gelince: Raul için fazla birşey söylenemez. Çok içine kapanıktı. Pek savaşçı ve çalışkan değildi; hiç soru sormazdı, ama siyasal konularla ilgilendiği belliydi. Ricardo, Küba grubunun en disiplinsiziydi ve günlük çabalar karşısında gevşek davranırdı; ama olağanüstü bir savaşçı olup, Kongo'da İkinci Cephe'nin ilk bozgunu sırasında olduğu gibi, burada da bulunmaz bir mücadele arkadaşı olmuştu. Taşıdığı değer nedeniyle, ağır bir kayba daha uğramış bulunuyoruz. Şimdi 22 kişiyiz; içimizde Pacho ve Pombo yaralı, bense, delirten astım krizlerinin pençesindeyim.

AYIN ANALİZİ

Geçen ayın olumsuz noktaları hâlâ giderilemedi. Bunlar, Joaquin ve dışarıyla bağlantı kurulamaması ve insan kaybı. Şimdi 22 kişiyiz; bunlardan 3'ü sakat (biri benim). Bu durum hareket yeteneğimizi azaltıyor. Sumaipata'dakini de sayarsak, 3 çatışma yaptık. Kesin sonuç belirtmeyen bildirilere bakılırsa, bunlar orduya 7 ölü ile 10 yaralıya maloldu. Biz de iki kişi kaybettik ve bir de yaralımız var.

En önemli belirleyici noktalar şunlar:

1) Bağlantının tümden kopuk oluşu.

2)Tanıdık birkaç yaşlı köylünün bize gösterdiği kabul umut verici olmakla birlikte, köylülerin bize katılmaya yanaşmaması.

3) Gerilla efsanesi kıtasal bir genişliğe ulaşma yolunda; Ongania sınırlarını kapatıyor, Peru ise önlemlerini alıyor.

4) Paulino aracılığıyla bağlantı kurma girişimi başarısızlığa uğradı.

5) Gerillanın savaş deneyimi ve morali her çarpışmada yükseliyor; Camba ve Chapaco hâlâ gevşek gidiyorlar.

6) Ordu tümüyle yanılmalar içinde, ama aralarında çok savaşçı birlikler var.

7) Hükümette siyasal bunalım artıyor. Fakat, ABD'nin sağladığı ufak krediler Bolivya için büyük bir yardım yerine geçiyor ve hoşnutsuzluğu azaltmaya yarıyor.

En öncelikli görevlerimiz şunlar: Bağlantıyı yeniden kurmak, savaşçılarımızın sayısını artırmak ve ilaç bulmak.

10 AĞUSTOS 1967

1 Ağustos

Durgun bir gün; Miguel ve Camba yolu açmaya başladılar, fakat toprakla bitkilerin çıkardığı güçlükler nedeniyle bir kilometreden fazla gidemediler. 5-6 günlük yiyeceğimizi sağlayacak yabani bir tay vurduk. Ordunun oradan geçmesi olasılığını düşünerek, tuzak kurmak için hendekler kazdık. Yarın yada öbürgün gelip kampımızı bulmamaları halinde, tasarımız, geçmelerine izin vererek, sonradan ateş etmek.

Yükseklik 650 metre.

2 Ağustos

Yol, Benigno ve Pablo'nun çabaları sonucu epey ilerledi. Vardıkları yerden geri dönmeleri yaklaşık iki saat sürdü. Radyo bir "toplum aleyhtarı"nın cesedinin kaldırıldığını ilan edeli beri, hakkımızda hiçbir haber yayınlamıyor.

Astım beni fena sarstı ve son iğnelerimi de tükettim; şimdi yalnızca haplar kaldı, onlar da ancak 10 gün yeter.

3 Ağustos

Yol açma fiyaskoyla sonuçlandı; Miguel ve Urbano bugün 57 dakikada döndüler; çok ağır ilerliyoruz. Hiçbir haber çıkmadı. Pacho'nun durumu düzeliyor, bense kötüyüm. Geceyi de gündüzü de kötü geçirdim, yakında iyileşeceğimi de ummuyorum. Damardan novokain iğnesi yapmayı denedim, ama sonuç alamadım.

4 Ağustos

Çocuklar, güneybatıya yönelen bir kanyona vardılar. Bunun, Rio Grande'ye dökülen dereye kadar uzandığı düşünülebilir. Yarın, ikişer kişilik ekipler halinde, 4 kişi yol açmaya gidecek ve Miguel bizim yönde, terkedilmiş *chaco*'lar sandığımız yerleri görmeye çıkacak. Astımım biraz düzeldi.

5 Ağustos

Benigno, Camba, Urbano ve Leon ikişer kişilik ekipler halinde bölündüler. Ama önlerine Rosita'ya dökülen bir dere yatağı çıktığından, yollarına bugün tarlalardan devam ettiler. Miguel *chaco*'yu görmeye gitti, ama bulamadı. At eti bitti. Yarın balık avlamaya çalışacağız ve öbürgün başka bir hayvan keseceğiz. Yarın su başına dek ilerleyeceğiz. Astımım iyice kötüledi. Ayrılmaya karşı olduğum hade, yarın bir grubu önden göndermek zorunda kalacağım; Benigno ve Julio gönüllü çıktılar, bakalım Nato'nun tutumu ne olacak.

6 Ağustos

Kampımızı taşıdık, ne yazık ki, üç saat değil, ancak bir saat yürüyebildik; bu da henüz uzakta olduğumuzu gösteriyor. Benigno, Urbano, Camba ve Leon yol açmakla oyalana dursunlar, Miguel ve Aniceto da, yeni dere boyunca, Rosita'ya döküldüğü yere dek keşif yapmaya gittiler. Akşam dönmeyince, uzaktan havan topu atışı gibi bir ses de duyduğumdan, önlemlerimizi aldık. Bolivya'nın bağımsızlık yıldönümü olduğundan Inti, Chapaco ve ben birkaç söz söyledik.

Yükseklik 720 metre.

7 Ağustos

Saat 11'de, Miguel ve Aniceto'nun kaybolduklarına hükmederek Benigno'ya, çok tedbirli olarak, derenin Rosita'ya döküldüğü yere dek yürümesini ve hangi yöne gitmiş olabileceklerini anlamaya çalışmasını emrettim. Eğer oraya ulaştılarsa, elbet. Fakat saat 13'te kaybolduğunu sandıklarımız çıkageldiler: Yolda güçlüklerle karşılaşmışlar, bu yüzden Rosita'ya gece ulaşamamışlar. Miguel'in anlattıkları canımı sıktı. Olduğumuz yerde kaldık, ama yol açanlar başka bir dere kenarı buldular, yarın oraya taşınacağız. İhtiyar atımız Anselmo bugün öldü, artık eşyalarımızı taşıyacak yalnız bir hayvanımız kaldı; astımım düzelmiyor, ilaçlar da bitiyor. Nacahuasu'ya bir grup gönderme işi konusunda, yarın bir karar alacağım.

Bugün, buraya geleli ve gerilla birliği kurulalı tam 9 ay oluyor. İlk 6 kişiden ikisi öldüler, biri kayboldu ve ikisi yaralı. Bense astımımı nasıl durduracağımı bilemiyorum.

8 Ağustos

Yaklaşık bir saat yürüdük, benim içinse iki saat sürdü, çünkü küçük kısrak çok yorgundu; bir ara, onu boynundan ciddi biçimde yaralayan bir bıçak darbesi attım. Yeni kamp yerimiz, Rosita yada Rio Grande'ye ulaşıncaya dek su bulunan son yer. Yol açanlar 40 dakika uzaklıktalar (2-3 km) Sekiz kişilik bir grubu şu işle görevlendirdim: Yarın buradan hareket edecek ve bütün gün yürüyecekler.

Öbürgün Camba, olup bitenler hakkında bilgi vermek için dönecek, bir gün sonra Pablito ve Dario gelip günün haberlerini ulaştıracaklar; öteki beşi Vargas'ın evine dek birlikte gidecek ve Coco ile Aniceto, işlerin nasıl yürüdüğünü anlatmak için oradan dönecekler, Benigno, Julio ve Nato ilaçlarımı almak için Nacahuasu'ya gidecek. Pusulardan sakınmak için çok dikkatli ilerlemeleri gerekir. Biz de onları izleyeceğiz; buluşma yerimiz Vargas'ın evi yada hızımıza göre, Rio Grande üzerinde bulunan mağaranın karşısındaki Masicuri (Honorato) ırmağı yada Nacahuasu. Ordudan haber var, kamplarımızdan birinde bir silah deposu ortaya çıkarmışlar. Akşam herkesi topladım ve şu noktaya dikkati çektim: Zor durumdayız; Pacho iyileşiyor ama ben, adeta bir insan enkazıyım. Küçük kısrak olayı bazen kontrolümü nasıl kaybettiğimi gösteriyor; düzelecek, fakat durum hepimiz için ağır ve katlanamayacağını hissedenler varsa, açıkça söylemeleri daha iyi olur. Yani, önemli kararların alınması gereken bir andayız. Mücadelenin bu türü bize, insan soyunun en üst aşaması olan devrimciliğe erişme olanağı veriyor, aynı zamanda da eksiksiz insan olmamızı sağlıyor. Bu aşamalara ulaşamayacak olanlar hemen söylesin ve mücadeleyi bıraksın. Bütün kübalılar ve birkaç bolivyalı savaşı sonuna dek sürdüreceklerini söylediler. Eustaquio da aynı şeyi yaptı ama, Muganga'yı eleştirmek, katırlara odun yükleyeceğine sırt

çantasını yüklediğinden yakındı, bu sonuncusu öfkeli bir cevapla karşılık verdi. Julio da, Moro ve Pacho'yu benzeri bir nedenle suçladı ve bu da Pacho'nun öfkeli bir cevabıyla karşılandı. Burada, çok değişik düzeyde iki sorunu, bir yandan mücadeleyi sürdürmeye hazır olup olmayışımızı, diğer yandan başlıca ufak çekişmeleri olay haline getirdiğimizi, söyleyerek, tartışmaya son verdim.

Eustaquio ve Julio'nun şikayetlerinden de, Moro ve Pacho'nun cevaplarından da hoşlanmadım; daha devrimci ve örnek insan olmak gerekir.

9 Ağustos

Sekiz keşifçi bu sabah yola çıktı. Yol açanlar, Miguel, Urbano ve Leon kamp yerinden 50 dakika geç ayrıldılar. Topuğumdaki çıbanı deştiler, artık basabiliyorum, fakat hâlâ çok acıyor ve yine ateşim var. Pacho, çok iyi.

Yükseklik 780 metre.

10 Ağustos

Antonio ve Chapaco geriye doğru, avlanmaya gittiler ve dişi bir geyikle yabani bir dişi tavuskuşu getirdiler; ilk kamp yerimize bakmışlar, bir yenilik yokmuş. Yanlarında bir yığın portakal getirdiler. İki tane yedim, bu hemen bir astım krizine yol açtı, ama şiddetli değil. Saat 13.30'da giden sekizlerden Camba döndü ve şu haberleri getirdi: Dün susuz yatmışlar, bugün de, 9'a dek yürüdükleri halde su bulamamışlar. Benigno çevreyi taradıktan sonra su bulmak için Rosita'ya yönelmiş. Pablo ve Dario ancak su bulduktan sonra geri döneceklermiş.

Fidel uzun bir söylev verdi ve gelenekçi partilere, özellikle Venezuela'dakine ateş püskürdü, kulislerde şiddetli tartışmalar geçmiş olmalı. Ayağımı yeniden tedaviye başladılar; iyiceyim, ama iyileştim denemez. Buna karşın, yarın yola çıkmalı ve bütün gün içinde ancak 35 dakika ilerleyebilmiş olan yol açıcıların bulunduğu yere yaklaşmalıyız.

11 Ağustos

Yol açanlar çok ağır ilerliyor. Saat 16'da Pablo ve Dario, Benigno'nun, Rosita yakınında olduklarını ve yaklaşık 3 günde Vargas'ın evine varacaklarını bildiren bir yazısıyla geldiler. Pablito 8.15 sularında geceyi geçirdikleri su başından hareket etmiş ve 15'e doğru Miguel'e rastlamış. Bu da gösteriyor ki, varacağımız yer pek yakın değil. Tavuskuşunun astımıma dokunduğu anlaşılıyor, çünkü yine bir kriz geçirdim ve payımı Pacho'ya verdim. Kampımızı gündüzün kaybolup geceyarısı ortaya çıkan ufak bir selin kenarına taşımak üzere yola çıkıyoruz. Yağmur yağdı, ama hava soğuk değil, çok mariguy var.

Yükseklik 740 metre.

12 Ağustos

Kasvetli bir gün. Yol açanlar çok az ilerlediler. Burada bir yenilik yok, yiyeceğimiz de çok değil; yarın bir at daha keseceğiz, böylelikle 6 günlük yiyecek sağlayacağız. Astımım aynı, katlanılabilir derecede. Barrientos gerillaların çökmekte olduğunu ilan etti ve yine Küba'ya karşı müdahaleye geçme tehditleri savurmaya başladı: Konuşması herzamanki gibi ahmakçaydı.

Radyo, Monteagudo yakınında yapılan bir silahlı çatışmayı ve bizden Tarata'lı Antonio Fernandez'in öldüğünü bildirdi. Bu, belki de Tarata'lı olan, Pedro'nun asıl adıdır.

13 Ağustos

Miguel, Urbano, Leon ve Camba, Benigno'nun bulduğu su başında kamp yapmaya, oradan da yola devam etmeye gittiler. Yanlarına üç günlük yiyecek, yani, bugün kestiğimiz Pacho'nun atından parçalar aldılar. Dört hayvanımız kalıyor ve yiyeceğe ulaşmadan önce bir tanesini daha keseceğiz galiba. Herşey yolunda gittiyse, Coco ve Aniceto yarın burada olacaklar. Arturo iki dişi tavuskuşu vurdu. Mısırımız bitmek üzere olduğundan, etten bana da verildi. Chapaco gittikçe artan dengesizlik belirtileri gösteriyor. Pacho iyileşme yolunda; benim astımıma gelince, dünden beri artma yolunda. Şimdi günde üç hap alıyorum. Ayağım hemen hemen iyileşti.

14 Ağustos

Kötü bir gün. Çalışma yönünden de öyle. Hiçbir yenilik yok, fakat akşam haberleri dinlerken çocukların gitmekte oldukları mahzenin, ordunun eline geçtiğini öğrendik; öyle kesin bilgiler veriyorlar ki, kuşku götürmez. Bugün havanın garipliği yüzünden astımım azacak. Çeşitli belgelerimiz ve fotoğraflarımız da ellerine geçmiş. İndirdikleri en ağır darbe bu oldu; biri konuştu mu ne? Kim? Belirsiz.

15 Ağustos

Coco ve Aniceto'nun gelmememeleri halinde Benigno'yu aramak üzere iki kişi göndermesi için, Miguel'e bir mesaj yazdım ve bunu götürmekle Pablito'yu görevlendirdim. Ama onlara yolda rastlamış, üçü birlikte döndüler. Miguel, karanlık bastığı anda, vardığı yerde kalacağını söyleyip su göndermemizi istemiş. Yarın erkenden hareket edeceğimizi bildirmesi için Dario'yu gönderdim, o da yolun bittiği haberini getiren Leon'a yolda rastlamış.

Santa-Cruz radyosu, Muyupampa grubundan iki kişinin tutuklandığını bildirdi. Artık kuşkumuz kalmadı, sözkonusu olan Joaquin'in grubu. Çok sıkıştırıldıkları belli, iki tutuklu da konuşmuş. Hava soğuktu fakat kötü bir gece geçirmedim. Aynı ayağımda başka bir çıbanı daha deşmemiz gerekecek. Pacho iyileşti. Chuyuyako'da orduya kayıp verdirmeyen bir çatışmadan daha sözedildi.

16 Ağustos

İyi denebilecek bir yolda 3 saat 40 dakika yürüdük, sonra bir saat dinlendik. Bir kıymık battığı için katır beni yere silkeledi, fakat hiçbir yerim acımadı; ayağım iyileşiyor. Miguel, Urbano ve Camba yol açа açа Rosita'ya ulaştılar. Benigno ve arkadaşlarının bugün mahzene varmaları gerekir. Uçaklar bölgede birkaç kez dolaştı. Belki de Vargas civarında çocukların bıraktığı bir ize rastladılar. Rosita yada Rio Grande boyunca inmekte olan bir birliği korumak için de dolaşıyor olabilirler. Akşam çocuklara suyu aşmanın tehlikelerini anlattım ve yarın için önlem aldık.

Yükseklik 600 metre.

17 Ağustos

Erken yola çıktık ve saat 9'da Rosita'ya vardık. Orada, Coco iki el silah sesi duyduğunu sanarak gizlendi, fakat yeni birşey olmadı. Sık sık yolumuzu kaybettiğimiz, yanlış yola saptığımız için gerisi ağır gitti ve Rio Grande'ye ancak 16.30'da varıp kamp yaptık. Ay ışığından yararlanıp ilerlemeyi tasarlamıştım fakat, çocuklar çok yorulmuştu. Kıt kanaat yemek şartıyla iki günlük at etimiz kaldı; bense iki günlük *mote* ile yetineceğim. Galiba bir hayvanı daha feda etmek zorunda kalacağız. Radyo Nacahuasu'daki dört mahzenin ele geçirildiğini gösteren belgelerin ve kanıtların açıklanacağını bildirdi. Anlaşılan maymunlu mağara da ellerine geçmiş. Koşullar böyle olduğu halde, astımım beni çok sıkıştırmıyor.

Yükseklik 640 metre (dün 600'de olduğumuz düşünülürse mantık dışı birşey).

18 Ağustos

Her zamankinden erken yola çıktık, fakat biri derince dört ırmağı geçmemiz ve yer yer patikalar açmamız gerekti. Bu yüzden, nehre ancak saat 14'te ulaştık da, ölesiye yorulan çocuklar biraz dinlendiler. Çalışma durdu. Bulunduğumuz yerde bulut gibi nibarigüi(*) var. Geceleri de hâlâ soğuk oluyor.

Inti, Camba'nın gitmek istediğini söyledi; dediğine bakılırsa sağlık durumu devam etmesine elverişli değilmiş, kaldı ki, bu işin sonunu göremiyormuş. Korkakça davranışın tipik bir örneği, çekip gitmesine izin vermek manevi gücümüzü bulmamız için yararlı olur. Fakat, bizi Joaquin'e ulaştıracak yolu bilen bir o olduğuna göre, şim-

(*) Bir tür ufak sivrisinek

dilik kalması gerekir. Yarın onunla ve Chapaco ile konuşacağım.

Yükseklik 680 metre.

19 Ağustos

Miguel, Coco, Inti ve Aniceto, bir müfrezenin bulunduğu anlaşılan Vargas'a giden en iyi yolu bulmak üzere, keşfe çıktılar. Ama yeni birşey bulamadılar. Eski patikadan yolumuza devam etmemiz gerekecek. Arturo ve Chapaco ava çıktılar, bir dişi geyik vurdular. Arturo da, Urbano ile nöbetteyken bir tapir vurdu. Ama, yedi el ateş etmesi kampta telaş yarattı. Bu hayvan bize 4 günlük, dişi geyik de 2 günlük et sağlayacak. Biraz da fasulyemiz ve sardalyamız var; hepsi 6 günlük eder. Listede sırası gelen beyaz atın, başını kurtarmaktan yana şansı artıyor. Camba ile konuşup bundan sonraki konak yerimizde Joaquin'le buluşmamızdan önce gidemiyeceğini söyledim. Chapaco ayrılmayacağını, çünkü, bunun alçaklık olacağını belirtti. Ama altı ay yada bir yıl içinde ayrılabilmeyi dilediğini de ekledi; bu umudu ona bağışladım, birbirini tutmayan şeyler söyledi. Durumu iyi değil.

Haberler hep Debray ile ilgili, öteki sanıkların sözü bile edilmiyor. Benigno'dan haber yok; varmış olabilir.

20 Ağustos

Yol açma işiyle uğraşanlar, yani Miguel ve Urbano, ayrıca "bayındırlık işleriyle" görevli olanlar, yani Willy ve Dario fazla ilerleyemiyorlar; bunun için o gün de orada kalmaya karar verdik. Coco ve Inti birşey tutamadılar, fakat Chapaco bir dişi geyik ve bir maymun avladı. Dişi geyikten yedim, bu yüzden gece şiddetli bir astım krizi

geçirdim. Doktor hâlâ hasta; bu, sağlık durumunu tümüyle etkileyen ve onu sakat eden bir lumbago olsa gerek. Benigno'dan haber çıkmadı. Artık onunla ilgilenmeye başlamalıyız.

Radyo, Sucre'den 85 km uzaklıkta gerillaların bulunduğunu açıkladı.

21 Ağustos

Aynı yerde Benigno ve arkadaşlarından haber almadan bir gün daha geçirdik. Eustaquio dört ve Moro bir maymun vurdular; Moro hâlâ lumbago sancıları çekiyor. Kendisine bir meperidine verildi. Geyik eti astımıma dokunuyor.

22 Ağustos

Nihayet yola çıkabildik. Ama, önce bir alarm verildi, kıyıda kaçar gibi olan bir adam görmüşlerdi. Neden sonra bunun, yolunu kaybeden Urbano olduğu anlaşıldı. Doktora bir lokal anestezi yaptım, acı geçmediyse de yolculuk yapabilecek hale geldi; galiba biraz daha iyi. Pacho yaya ilerliyor.

Sağ kıyıda kamp yaptık. Azıcık bir yol açmakla Vargas'ın evine ulaşabileceğiz. Tapir etinden yarın ve öbür güne yetecek kadar kaldı, fakat yarından sonra avlanamayacağız. Benigno'dan haber yok; Coco'yla birlikte gideli 10 gün oldu.

Yükseklik 580 metre.

23 Ağustos

Çok sarp bir kayalığı aşmamız gerektiğinden, gün zorluklarla geçti. Kır at ilerlememek için direndi; onu çamur içinde ve hiç yararlanamadan bıraktık. Ufak bir avcı kulübesine ulaştık, yakın zamanlara dek içinde birilerinin yaşadığı bazı izlerden anlaşılıyordu. Orada pusu kurduk. Az sonra pusuya iki kişi düştü. Etrafta on tuzak kurmuş olduklarını ve şimdi de bunları dolaşmaya çıktıklarını söylediler. Onlara bakılırsa, Vargas'ın evinde, Tatarenda'da, Caraguatarenda'da, Ipita'da ve Yumon'da askerler varmış. İki gün önce de, Caraguatarenda'da çatışma olmuş, bir gerilla yaralanmış. Benigno'dur bu, aç ve kuşatılmış olmalı. Adamlar, askerlerin yarın balığa çıkacaklarını söylediler; 10-20 kişilik gruplar halinde çıkarlarmış, tapirin etini ve adamların dinamitle avladığı balıkları paylaştık; ben pirinç yedim, iyi geldi. Doktor iyiye doğru gidiyor. Debray'in yargılanmasının eylül ayına ertelendiği bildirildi.

Yükseklik 580 metre.

24 Ağustos

Kalk borusu 5.30'da çaldı ve tasarladığımız gibi, boğaza doğru yürümeye başladık. Öncüler yolu açtı, birkaç metre gitmişlerdi ki, karşı yönden gelen üç köylü belirdi. Miguel ile adamlarına haber verip pusuya yattık: 8 asker bize doğru geliyordu. Emir, geçidi aşmalarına izin vermek ve karşı kıyıya ulaştıkları anda ateş etmekti, fakat askerler geçitten ilerlemediler, birkaç tur yaptılar. Tüfeklerimizin önünden geçtiler, ama ateş etmedik. Sivil tutsaklar bunların asker değil, avcı olduğunu ileri sürdüler. Miguel, Urbano, Camba, Dario ve avcı Hugo Guzman'ı batıya doğru uzanan, fakat nerede bittiği bilinmeyen yola

gönderdik. Biz de bütün gün pusuda kaldık. Karanlık basarken yol açanlar tuzağa düşen bir and (kondor) akbabası ve çürümüş bir yaban kedisiyle döndüler. Bunlar, tapirden kalanlarla birlikte o gece yendi. Bütün umudumuz kalan biraz fasulye ve avlayabileceğimiz hayvanlarda.

Camba, moral bozukluğunun son haddinde; askerlerden sözedildi mi, titremeye başlıyor. Doktor hâlâ ıstırap çekiyor ve talamonal ile kendini tedavi ediyor; ben iyiceyim ama karnım çok aç.

Ordu, bir mahzenin daha ele geçirildiğini, kendilerinde iki hafif yaralı olduğunu ve "Gerillaların da kayıplar verdiğini" açıklayan bir bildiri yayınladı. Havana radyosu, Taparillas'da silahlı çatışma olduğu ve ordudan bir kişinin yaralandığı söylentisini iletti, ama doğrulamadı.

25 Ağustos

Gün, yeni birşey olmadan geçti. Kalk borusu 5'te çaldı ve yol açanlar erkenden yola çıktılar. Ordudan 7 kişi mevzilerimize dek sokuldu, ama geçmeye yeltenmediler. Avcıları silah sesleriyle çağıran bir halleri vardı; yarın fırsat bulursak saldıracağız. Yol ilerlemediği için, Miguel, Urbano'yu talimat almaya gönderdi. Ama o, talimatı kötü ve artık birşey yapılamayacak bir saatte ulaştırdı.

Radyo, Dorado tepesinde bir silahlı çalışma olduğunu -Joaquin'in grubuyla olsa gerek- ve gerillaların Camiri'den 3 km uzakta bulunduklarını haber verdi.

26 Ağustos

Herşey ters gitti: 7 kişi yine geldiler, 5'i ırmağın aşağı yönüne gitmek ve 2'si de ırmağı aşmak üzere bölündüler.

Pusudan sorumlu olan Antonio çok erken ateş etti. Adamlar pusudan kurtulup takviye aramaya gittiler; öteki 5 kişi aceleyle bulundukları yerden atlayarak geri çekildiler. Inti ile Coco üstlerine yürüdülerse de adamlar saklanmayı ve onları püskürtmeyi başardılar. Onları izlerken, bizim taraftan atılan kurşunların çok yakınlarına düştüğünü gördüm. Koşup yanlarına gittim. Ateş eden Eustaquio idi, çünkü Antonio ona gerekli talimatı vermemişti. Öylesine bir öfkeye kapıldım ki Antonio'ya ağzıma geleni söyledim.

Ağır adımlarla yola koyulduk, çünkü Doktor formunda değildi; ordu da kendini toparlamış, karşı adadan 20-30 kişilik bir kuvvetle ilerlemekteydi; onlarla çatışmaya girmek yararlı olmaz. En çok iki yaralıları olmalı. Coco ve Inti karar alma yeteneklerini ortaya koydular.

Doktor'un bitkin düşmesi nedeniyle yürüyüşümüzü durdurmak zorunda kalmamıza dek, herşey yolundaydı. Bizden birkaç metre önden gittiği halde, Miguel'e ulaşamadan, ama bağlantı kurarak saat 18.30'da durduk. Moro, son aşamayı tırmanamadığından bir boğazda kaldı, böylece üç ayrı grup halinde uyuduk. İzlendiğimizi gösterir belirti yok.

Yükseklik 900 metre.

27 Ağustos

Bütün gün umutsuzca, bir çıkış yolu aradık, bulup bulamayacağımız da belli değil. Rio Grande'nin yakınındayız ve Yumon'u geçtik, ama alınan bilgilere bakılırsa ırmak geçit vermiyor. Öyle ki, yolu Miguel'in kayalığından sürdürmek zorundayız, fakat katırlar geçemeyecekler. Bir olanak daha kalıyor; ufak bir sıradağı aşmak ve sonra Rio Grande-Masicuri'ye yönelmek; ancak, bunun yapılıp yapılamayacağını yarın öğrenebiliriz. 1300 metrelik yük-

seklikleri aştık; bu, bölgenin en yüksek ortalaması ve geceyi 1240 metrede geçirdik: hava oldukça soğuktu. Kendimi çok iyi hissediyorum, ama Doktor kötü durumda. Suyumuz da bitti. Yalnız Doktor için biraz var.

İyi haber veya mutlu kavuşma! Benigno, Nato ve Julio geldiler. Başlarından geçmeyen kalmamış: Vargas ve Yumon'da askerler varmış, çatışmalarına ramak kalmış. Saladillo'dan inen ve Nacahuasu boyunca tırmanan bir birliği izlemişler. Congri deresinden başlayan ve askerler tarafından açılan üç yol görmüşler. Ayın 18'inde, ulaştıkları Ayı Kampı 150 askerin bulunduğu bir karşı-gerilla üssü halini almış. Neredeyse karşılaşacaklarmış, buna karşın görünmeden uzaklaşabilmişler. Büyük babanın *chaco*'suna gitmişler. Orada da, çiftlik terkedilmiş olduğundan yalnızca balkabağı varmış. Yeniden askerlerin burnunun dibinden geçmişler, silah seslerimizi duymuşlar, geceyi çevrede geçirdikten sonra izlerimizden yürüyerek bize ulaşmışlar. Benigno, Nato'nun çok iyi davrandığını fakat Julio'nun iki kez kaybolduğunu ve askerlerden biraz da korktuğunu söyledi. Benigno, Joaquin'in adamlarından bazılarının birkaç gün önce oradan geçtiğini sanıyor.

28 Ağustos

Kasvetli ve kaygı verici bir gün. Susuzluğumuzu Caracore meyveleriyle(*) giderdik. Daha doğrusu, nefsimizi aldattık. Miguel, bir tabancadan başka silahı olmayan Pablito'yu avcılardan biriyle su bulmaya gönderdi.

Saat 16.30'da hâlâ dönmediğini görünce Coco ve Aniceto'yu onu aramaya gönderdim. Gece dönmediler. Artçılar bayırın başında kaldılar. Radyoyu dinleyemedik; yeni

(*) Kuzey Afrika İnciri (yabani incir-çn).

bir mesaj yayınlandı galiba. Sonunda, iki aydır bize arkadaşlık eden genç kısrağı kestik; kurtarmak için elimden geleni yaptım, ama açlığımız gittikçe artıyordu, şimdi yalnızca susuzluk çekeceğiz. Yarın da suya ulaşacağımızı sanmıyorum.

Radyo, Tatarenda bölgesinde bir askerin yaralanmış olduğunu bildiriyor. Anlamadığım nokta şu: Kayıplarını titizlikle açıklıyorlar da, neden başka yönden yalan söylüyorlar? Yalan söylemiyorlarsa, Caraguatarenda ve Taperillas gibi ıssız yerlerde onlara bu kayıpları verdiren kimler? Joaquin, adamlarını iki gruba mı ayırdı? Yoksa bağımsız odaklar mı kuruluyor?

Yükseklik 1200 metre.

29 Ağustos

Yorucu ve kaygılı bir gün. Yol açanlar ağır ilerliyor; bir ara, Masicuri'ye nereden gideceklerini şaşırdılar. 1600 metrede ve oldukça nemli olup özsuyu susuzluğu gideren, bir tür şeker kamışının bittiği bir yerde kamp yaptık. Chapaco, Eustaquio ve Chino susuzluktan bitkin halde. Yarın en yakın suyun nerede olduğuna bakmalı. Katırcılar iyi dayanıyor. Radyoda önemli haber yok: Yalnızca haftalardır sürüncemede olan Debray'in yargılanmasından sözediliyor.

30 Ağustos

Durum kaygı verici olmaya başlamıştı: Yol açanlar baygınlık geçirdiler. Miguel ve Dario idrarlarını içtiler. El Chino da aynı şeyi yaptı; sonuç kötü oldu; diareler, kramplar. Urbano, Benigno ve Julio bir kanyona doğru indiler, orada su buldular. Katırların geçemediği haberini yolladı-

lar, bunun üzerine Nato ile kalmaya karar verdim. Fakat Inti su ile yukarıya çıktı, sonra üçümüz oturup kısrak eti yedik. Radyo aşağıda kaldığı için haberleri dinleyemedik.

Yükseklik 1200 metre.

31 Ağustos

Sabahleyin Aniceto ve Leon aşağıya doğru keşfe çıktılar. Saat 16'da döndüklerinde katırlar için su başındaki kamptan başlayan bir geçit bulunduğunu haber verdiler. Bütün güçlük oraya varmaktaydı; fakat yeri gördüm, hayvanlar geçebilecek sanırım. Bunun üzerine Miguel'e, kayalığın arkasından dolanacak bir yol açmaya devam etmelerini emrettim, hayvanlarla oradan inecektik.

Manila'dan mesaj var, ama not edemedik.

AYIN ANALİZİ

Savaşa başlayalı, geçirdiğimiz en kötü ay kuşkusuz bu oldu. Belgelerin ve ilaçların bulunduğu tüm mahzenlerin düşmanın eline geçmesi, özellikle psikolojik yönden ağır bir darbe oldu. Ay sonunda iki kişinin kaybı ve at eti yiyerek geçen yürüyüş çocukların moralini bozdu ve ilk vazgeçme Camba ile başladı. Aslında iyi de olurdu ama, bu koşullar içinde değil. Dışarıyla ve Joaquin'le bağlantı kurulamaması ve Joaquin'in grubundan tutuklanan iki kişinin konuşması çocukların moralini bozdu. Çektiğim hastalık bazılarında bir kararsızlık durumu yarattı; bunun sonucu, düşmana kayıplar verdirmemiz gereken son çarpışmada yalnızca bir kişi yaralamamızda kendini gösterdi. Bundan başka, susuz tepelerdeki yürüyüş çocukların bazı olumsuz yönlerini ortaya çıkardı.

En önemli belirleyici özellikler şunlar:

1) Hâlâ hiçbir bağlantı kuramadık, yakında kuracağımız umudu da yok.

2) Hâlâ köylülerden kimse aramıza katılmıyor; son zamanlarda onlarla ne kadar az ilişki kurduğumuz düşünülürse, bu doğal birşey.

3) Savaşçıların moralleri bozuluyor, geçicidir umanın.

4) Ordu, ne etkililiğini, ne de savaşçılığını arttırıyor. Moralimizin sarsıldığı, devrimci anlayışımızın gerilediği bir noktadayız. En acil görevler, geçen ayınkilerle aynı: Bağlantılar kurmak, savaşçı sağlamak, ilaç ve malzeme bulmak.

Inti ve Coco'nun sağlam asker ve devrimci kadrolar olarak gittikçe sivrildiklerine de işaret etmek gerekir.

11 | EYLÜL 1967

1 Eylül

Erkenden yola çıktık, katırlardan birinin düşmesi yüzünden olaylı bir yürüyüşten sonra tepeyi inebildik. Doktor iyi değildi, ama ben iyiydim, katırı rahatça sürebiliyordum. Yürüyüş sandığımızdan uzun sürdü. Honorato'nun evinin yakınındaki akarsuya vardığımızı 18.15'te farkettik. Miguel var gücüyle yürüdü, ama anayola ancak karanlık basarken vardı; Benigno ve Urbano temkinli yürüdüler, gözlerine anormal birşey ilişmedi. Bunun üzerine, boş evi işgal ettik; Ordu için, etrafına barakalar yapılarak genişletilmişti. Şimdilik evlerin hepsi boştu. Un, yağ, tuz ve oğlaklar bulduk; ikisini kestik ve unla kendimize bir şölen düzenledik, ama pişirilmesi bütün gecemizi aldı. Şafakta evde ve yolun başında birer nöbetçi bırakarak çekildik.

Yükseklik 740 metre.

2 Eylül

Sabah erkenden, Coco, Pablo ve Benigno'yu evde, Miguel'in yönetiminde, pusuda bırakıp *chaco*'lara doğru gittik. Öbür yönde de bir nöbetçi bıraktık. Saat 8'de Coco, sığırtmaçların Honorato'yu aradıklarını haber vermeye geldi, dört kişiymişler. Öteki üçünü getirmelerini emrettim. Bütün bunlar zaman aldı, çünkü bulunduğumuz yerden eve dek bir saatlik yol vardı. Saat 13.30 'da birkaç el silah atıldı ve atlı bir köylünün yanındaki askerle yaklaştığını öğrendik. Pombo ve Eustaquio ile nöbet tutan El Chino: "Bir asker!" diye bağırarak tüfeğine sarıldı; asker ona ateş edip kaçtı. Pombo da ateş edip atı vurdu. Öylesine çileden çıktım ki, beceriksizliğin daniskasıydı bu; zavallı Chino utancından yerin dibine geçti. Bu sırada, bizim tarafa geçen dört sığırtmacı ve iki tutsağı salıverdik, sonra herkesi Masicuri'nin üst yanına yolladık. Sığırtmaçlardan 700 pesoya yavru bir boğa satınaldık ve Hugo'ya çalışması karşılığında 100 peso, kendisinden aldığımız bazı eşyaların karşılığı olarak da 50 peso verdik. Ölen atın, sakat olduğu için Honorato'nun evinde bırakıldığını öğrendik. Irgatlar, Honorato'nun karısının ordudan yakındığını söylediler; askerler kocasını dövmüşler, üstelik evde ne var ne yok yemişler. Sığırtmaçlar sekiz gün önce uğradıklarında Honorato, bir yaban kedisi ısırığını tedavi ettirmek için Valle Grande'de bulunuyormuş. Ama evde biri bulunmalıydı, çünkü oraya vardığımızda ateş yanıyordu. Chino'nun yanlışı yüzünden, o gece, sığırtmaçların gittiği yöne gitmeye karar verdim. Askerlerin sayısının az olması ve çekilip gitmiş olmalarını dileyerek ilk eve ulaşmayı umuyordum. Fakat yola geç çıktık, akarsuyu da ancak saat 3.45'te geçebildik. Evi bulamadık, bu yüzden ineklerin geçtiği patikada uyuyarak sabahladık.

Radyo, Camiri bölgesinde Joaquin adlı bir kübalı tarafından yönetilen 10 kişilik bir grubun yokedildiği yönünde kötü bir haber verdi. Fakat, bunu söyleyen Amerika'nın Sesi, yerli radyolar susuyor.

3 Eylül

Bugün pazar olduğundan yine çatışmalı geçti. Şafakta Masicuri'nin akış yönünde, ağzına kadar bir keşfe çıktık ve sonra biraz da Rio Grande boyunca yürüdük; saat 13'te Inti, Coco, Benigno, Pablito, Julio ve Leon eve ulaşmayı denemek için çıktılar; ordunun orada olup olmadığına bakacaklar ve yaşamımızı biraz olsun dayanılır duruma getirecek olan nesneleri satınalacaklardı. Grup önce iki ırgat yakalamış. Adamlar ev sahibinin evde olmadığını, askerlerin gelmediğini ve evde epeyce erzak bulabileceklerini söylemişler. Başka haberler: Dün 5 asker, eve uğramadan dört nala geçmişler; Honorato oğullarından ikisiyle, iki gün önce evine uğramış. Adamlarımız çiftlik sahibinin yanına vardığında, orada 40 askerle karşılaşmışlar, gelişigüzel bir çatışma olmuş. Bizimkiler en az bir askeri öldürmüşler, adamın bir de köpeği varmış. Askerler karşı-saldırıya geçerek onları kuşatmışlar, fakat bağrışmalar üzerine çekilmişler. Tek pirinç tanesi bile ele geçirememiştik. Uçak bölgede dolaştı ve Nacahuasu'ya olsa gerek, birkaç roket attı. Köylülerden edindiğimiz başka bir bilgi de şu: Bu bölgede gerillalara rastlamamışlar; onlarla ilgili ilk haberi, dün oradan geçen sığırtmaçlardan almışlar.

Amerika'nın Sesi, orduyla yapılan bir çatışmada, on kişilik bir gruptan tek bir kişinin, Jose Carrillo adlı gerillanın sağ kaldığını bildirdi. Bu Carillo, Paco olduğuna ve yoketme de Masicuri'de geçtiğine göre, bütün anlatılanların palavra olduğu anlaşılıyor.

4 Eylül

Miguel tarafından yönetilen 8 kişilik bir grup, Masicuri'den Honarato'ya giden yolda saat 13'e değin pusu kurup beklediler. Bir süre sonra da Nato ve Leon küçük bir boğayı sürükleye sürükleye güç bela getirdiler. Fakat daha sonra elimize besili iki öküz geçti. Urbano'yla Camba suyun akışının tersi yönünde 10 km gittiler. Dört geçit bulmuşlar, bunlardan biri derinmiş. Küçük boğayı kestik. Hem malzeme, hem de haber sağlamak için yapılacak bir akına gönüllü aradık. Sonunda Inti, Coco, Julio, Aniceto, Chapaco, Arturo seçildiler ve Inti'nin yönetimine verildiler. Paco, Pombo, Antonio ve Eustaquio da gönüllü çıkmışlardı. Inti'nin talimatı şöyle: Şafakta eve varmak, geleni gideni gözetlemek, asker yoksa, malzeme sağlamak, varsa, evin çevresini dolaşıp askeri yakalamak, en önemlisi de, kayıp vermemek. Çok temkinli olmayı salık veriyordu.

Radyoda, Yeso geçidinde, 10 kişilik grubun yokedildiği yerin yakınında, yeni bir çatışmada bir kişinin öldürüldüğü bildirildi. Artık anlaşılıyor ki Joaquin hikayesi bir balon, ayrıca, Palmarito'da öldürülen ve Camiri'ye taşınan perulu doktor El Negro hakkında geniş bilgi veriliyor; El Pelado, onun kimlik tespitinde bulunmuş. Bu kez gerçek bir ölüm sözkonusu galiba, ötekiler uydurma yada şişirme olabilir. Ne olursa olsun Masicuri ve Camiri'den sözeden haberlerde bir tuhaflık var.

5 Eylül

Gün, hiçbir haber alınamaksızın, sonucu beklemekle geçti. Grup saat 4.30'da bir katır ve biraz malla döndü. Moron'un evinde askerler varmış ve köpeklerinin sayesinde, neredeyse grubun farkına varacaklarmış, bunlar

geceleri dolaşıyor olmalı. Adamlarımız evin etrafında gezinmişler. Sonra Montano'ya doğru bir yol açmışlar; orada kimse yokmuş. Ama evde mısır bulmuşlar, bir kental kadar almışlar. Öğleyin ırmağı geçmişler ve karşı kıyıda iki ev görmüşler. Evlerden birinde bulunanların hepsi kaçmış; bizimkiler de bıraktıkları katıra el koymuşlar; ötekinde bulunanlar işbirliğine yanaşmamış, bu nedenle tehdide başvurmak zorunda kalmışlar. Gerillalara hiç rastlamadıklarını ve yalnızca, karnavaldan önce Perez'in evinde bir grup (biz) gördüklerini söylemişler. Grubumuz yola çıktığında henüz gündüzdü, Moron'un evini işgal etmek için geceyi bekledik. Herşey iyi gidiyorken Arturo yolunu kaybetti, bir patikada uyuyakalmış, av bulmak için de 2 saat kaybedildi. Bazı izler bırakmışlar, hayvanlar hepsini silmezse bizi bulabilirler; üstelik yolda birkaç şey de kaybetmişler. Çocukların derhal morali bozuldu.

Radyo, ölen gerillaların kimliklerinin henüz tespit edilmediğini, fakat her an haber alınabileceğini söyledi. Bir mesaj tümüyle deşifre edilebildi. OLAS'ın bir zafer, fakat Bolivya delegasyonunun bombok olduğunu yazıyor; PCB'den Aldo Flores ELN'in temsilciliği iddiasındaymış, onu yalanlamak gerekmiş. Kolle'nin bir adamını görüşmek için istemişler; Lozano'nun evini aramışlar, o ise saklanıyor. Debray'i takas edebileceklerini umuyorlar. Hepsi bu kadar. Son mesajımızı almadıkları anlaşılıyor.

6 Eylül

Benigno

Benigno'nun doğum gününün olaylara gebe olduğu erkenden anlaşıldı. Gelen tahıldan un yaptık ve şekerli Paraguay çayı içtik. Sonra Miguel 8 kişinin başında pusu kurmaya gitti; Leon da başka bir yavru boğa getirdi. Geciktiklerini, saatin 10'u geçtiğini ve hâlâ gelmediklerini

görünce, öğleyin pusuyu kaldırmalarını söylemek üzere Urbano'yu gönderdim. Birkaç dakika sonra bir silah sesi, sonra kısa bir yaylım ateşi işitildi ve bizim yöne doğru bir el silah sesi duyuldu. Mevzilerimize geçmek üzereydik ki, Urbano koşarak geldi; köpekleriyle ilerleyen bir mangaya rastlamış. 9 adamımız öteki yöndeydiler, nerede olduklarını bilmediğimden telaşa kapıldım, oradan çıkabilmek için yol açtılar, ama ırmağa varamadık, Moro, Pombo ve Camba'yı, Coco'yla oraya gönderdik. Onlar bir pusuya düşmüş olması muhtemel olan gruba ulaşıncaya değin, çantaları taşımaya ve artçı görevi yapmaya çalışmalıydık. Ancak, o sırada Miguel adamlarıyla çalılar arasından çıkıverdi. Şöyle olmuş: Miguel patikada nöbetçi bırakmadan ilerleyip hayvanları aramaya çıkmış. Leon bir köpek havlaması duyunca, Miguel tedbirli davranıp geri dönmek istemiş; o anda silah sesleri duyulmuş. Atlı bir devriyenin orman içindeki patikada ilerlediğini gördüklerinden, kendilerine yol açıp geri dönmüşler.

Üç katır, üç sığırla sessizce yola çıktık ve ikisi tehlikeli olmak üzere dört ırmak geçtikten sonra, son kampımızdan 7 km uzakta bir yerde kamp kurduk. İneği kesip iştahla yedik. Artçılar, kamp yeri yönünden sürekli silah ve mitralyöz sesleri duyulduğunu haber verdiler.

Yükseklik 640 metre.

7 Eylül

Kısa bir yürüyüş yaptık. Irmak üzerinde yalnız bir geçitten geçtik, önümüze dimdik bir kaya çıktığı için Miguel bizi beklemek üzere kamp kurdu. Yarın etrafı keşfe çıkacağız. Durum şu: Kampa vardıkları halde uçaklar bizi burada aramıyorlar. Radyo, benim grubun şefi olduğumu bildiriyor. Tüm sorun şunu bilmekle: Korkuyorlar mı? Pek olası değil. Tırmanmayı olanaksız mı buluyorlar? Ne

yaptığımız ve onların da neler bildikleri düşünülürse, sanmam. Bizi stratejik bir noktada sıkıştırmak üzere geçmemizi mi istiyorlar? Malzeme sağlamak için Masicuri bölgesinde kalacağımızı mı sanıyorlar? Olabilir. Doktor'un durumu iyi, ama ben yine hastalandım ve uykusuz bir gece geçirdim.

Radyo, Jose Carrillo (Paco)'nun verdiği değerli bilgilerden sözediyor. Ona örnek olacak bir ceza vermeli. Debray, Paco'nun kendi aleyhindeki açıklamasından sözediyor, hazan ava çıktığı için yanında tüfek bulundurduğunu söylüyor. La Cruz del Sur radyosu, kadın gerilla Tanya'nın cesedini Rio Grande kıyısında bulunduklarından önemle sözediyor. Ayrıntılar El Negro olayındaki gibi gerçekmiş etkisi uyandırmıyor. Haberi Altiplano radyosu değil, yalnızca bir istasyon veriyor ve cesedin Santa Cruz'a götürüldüğünü de ekliyor.

Julio ile konuştum. Durumu çok iyi, ama ilişki kuramayışımızdan ve saflarımıza yeni savaşçıların katılmayışından yakınıyor.

Yükseklik 720 metre.

8 Eylül

Durgun bir gün. Antonio ve Pombo'nun yönetiminde, sekizer kişilik pusular sabahtan akşama dek bekledi. Hayvanlar bir *chuchial*e(*) dalıp iyice karınlarını doyurdular, katır da iyileşiyor. Aniceto ve Chapaco ırmağın kaynağına doğru keşfe çıktıktan sonra, yolun hayvanlar için rahat sayılabileceğini söylediler. Coco ve Camba göğüslerine kadar suya batarak bir geçitten karşı kıyıya geçip orada bir kayaya tırmandılar, fakat bir bilgi elde edemediler. Bu kez Miguel'i ve Aniceto'yu gönderdim. Daha

(*) Bir tür bambu ekilmiş tarla.

uzun bir keşif sonunda Miguel hayvanlarla ırmağı aşamayacağımız kanısında olduğunu söyledi. Yarın bu yönden bakacağız, çünkü hayvanları yüksüz olarak sudan geçirme olanağı herzaman bulunur.

Radyo, kadın gerilla Tanya'nın, bir "hıristiyan mezarlığına gömüldüğünü ve Barrientos'un cenaze töreninde hazır bulunduktan sonra, Puerto Mauricio'ya -Honorato'nun evinin bulunduğu yer- hareket ettiğini haber verdi. Barrientos, vadedilen ücret verilmeyip aldatılan bolivyalılara, ellerini başlarının üstünde kenetleyip askeri merkezlere teslim oldukları takdirde aleyhlerinde hiçbir kovuşturmaya başvurulmayacağını açıkladı. Tam o sırada bir küçük uçak, Barrientos'a gösteri yapmak istiyormuşçasına Honorato'nun evini bombaladı.

Budapeşte gazetelerinden biri, kederli bir sima ve görünüşte sorumsuz olarak niteliediği Che Guevara'yı eleştiriyor, eylem karşısında pratik bir tutum benimseyen Şili partisinin marksçı davranışınıysa övüyor. Salt şu alçakların, her posta bürünebilen uşakların maskelerini alaşağı edebilmek ve tükürdüklerini yalatmak için, iktidara gelmek isterdim.

9 Eylül

Miguel ile Nato keşfe çıktılar, dönüp geldiklerinde ırmağın geçilebileceğini, ancak geçidin insanlar için olduğunu, hayvanların yüzmeleri gerektiğini söylediler. Sol kıyıda ırmağa dökülen büyücek bir dere var, orada kamp yapacağız. Antonio ile Pombo yönetimindeki sekizli pusular sürdürüldü; yeni birşey olmadı. Aniceto ile konuştum; gücü yerinde, birçok bolivyalının gevşediğini düşünüyor. Coco ve Inti'nin siyasal çalışma yapmadıklarından yakınıyor. İneği bitirdik, yarına etsuyu pişirmemize yarayacak dört ayaktan başka birşey kalmadı.

Radyonun verdiği tek haber, Debray'in yargılanmasının en yakın 17 Eylüle ertelenişi.

10 Eylül

Kötü bir gün. İyi belirtilerle başladı, fakat sonra hayvanlar çok kötü olan yolda ilerlememek için direndiler. Sonunda biri geride kaldı, yürümedi, onu karşı kıyıda bıraktık. Irmağın epeyce kabarması karşısında Coco bu kararı almıştı. Ayrıca öte tarafta dört adet silahımız da kaldı: Moro'nunki ve Benigno'nun silahı için 3 tanksavar bombası da kalan silahlar arasındaydı. Irmağı katırla yüzerek geçtim, fakat, geçerken kunduralarımı kaybettim; şimdi abarca giymek zorundayım bu da hiç hoşuma gitmiyor. Nato elbiseleriyle silahlarını muşambaya sarıp bohça yaptı ve akıntı güçlü olmasına karşın ırmağa atladı, ama herşeyi yitirdi. Bu kez öbür katır suyu geçmek istedi, fakat artık su geçit vermediği için onu geri çektik. Leo'un suyu katırlarla birlikte geçmeyi yeniden denemesi, neredeyse hepsinin boğulmasıyla sonuçlanıyordu, çünkü akıntı çok şiddetliydi. Sonunda hepimiz hedefimiz olan ırmağa vardık, ama Doktor kötü durumda: bütün gece el ve ayaklarındaki nevralji sancıları yüzünden sızlandı durdu. Niyetimiz hayvanları yine yüzerek karşıya yollamaktı, ama ırmak kabarması ve bunu engelledi, alçalmasını beklememiz gerekiyor. Uçak ve helikopter bölgede dolaştı, helikopterler hiç hoşuma gitmiyor çünkü ırmak boyunda pusular yerleştirebilirler. Yarın, nerede olduğumuzu iyice anlamak için ırmak boyunca her iki yöne keşfe çıkacağız.

Bir olaya değinmeyi unuttum: Bugün, 6 aydan fazla bir süreden beri ilk kez yıkandım. Kısa sürede bu rekora daha birçok arkadaş ulaşacak.

Yükseklik 780 metre.

11 Eylül

Durgun bir gün. Çocuklar kaynağa ve ırmağa doğru keşfe çıktılar. Irmaktakiler karanlık basarken geldiler ve suların biraz alçalması halinde ırmağın geçit vereceğini ve hayvanların yürümelerine elverişli kıyılar bulunduğunu bildirdiler. Benigno ve Julio dereyi keşfe çıkmışlardı, ama üstünkörü bir keşif oldu bu, öğleyin döndüler. Nato ve Coco, artçıların yardımıyla geride kalan eşyalarımızı getirmek için katırla ırmağı aştılar; orada yalnız, içinde mitralyöz şarjörü bulunan bir çanta kalmış.

Tatsız birşey oldu: El Chino, Nato'nun koca bir fileto-yu kızartıp gözleri önünde yediğini haber verdi. Görevi olduğu halde onu engellemediği için Chino'ya kızdım, fakat inceleyince iş karıştı, çünkü bunu Chino'nun izniyle yapıp yapmadığı anlaşılmadı. Görevden alınmayı istedi. Bunun üzerine, yerine Pablo'yu getirdim. Fakat ağır bir darbe, hele El Chino için.

Radyo bu sabah, Barrientos'un benim çoktan öldüğümü ve gerisinin hep propaganda olduğunu iddia ettiğini bildirdi. Fakat aynı akşam benim ölü yada diri ele geçirilmeme olanak sağlayan bilgiyi getirene 50.000 peso (4200 ABD doları) vereceğini açıkladı. Anlaşılan silahlı kuvvetler ona (..)(*) vermişler. Bölgede, benim eşkalimi veren broşürler dağıtıldı. Requeteran, Barrientos'un koyduğu ödülün psikolojik sayılabileceğini, çünkü gerillaların inatçı olduklarını ve uzun bir savaşa hazırlandıklarının bilindiğini söyledi.

(*) Orijinalinde okunaksız

12 Eylül

Gün traji-komik bir olayla başladı; Saat 6'da, tam kalk borusu sırasında Eustaquio, dere yönünden gelenler olduğunu haber verdi. Herkes hemen silahına sarıldı, Antonio onları gördü ve kaç kişi olduklarını sorduğumda eliyle 5 işareti yaptı. Sonunda bunun bir kurıntu olduğu anlaşıldı. Bunlar gerilla morali için tehlikeli şeyler, nitekim hemen psikozdan sözedilmeye başlandı. Antonio ile konuştum, normal olmadığı görülüyor. Ağlamaya başladı ama kaygılı olmadığını, bütün bunların uykusuzluktan ileri geldiğini, inkar etmesine karşın nöbette uyuduğu günden bu yana yani 6 gündür sürekli angaryada olduğunu söyledi. Chapaco bir emri yerine getirmediği için 3 gün angarya ile cezalandırıldı. Gece, Antonio ile anlaşamadığından öncülere verilmeyi istedi, reddettim. Inti, Leon ve Eustaquio, uzaktan görülen büyük bir sıradağın öteki yönüne geçmek için ırmağın elverişli olup olmadığını iyice araştırmak amacıyla keşfe çıktılar. Coco, Aniceto ve Julio kaynağa doğru yol aldılar. Yolu buradan sürdürme olasılığını dikkate alarak ırmaktaki geçitleri bulmaya çalışacaklar ve hayvanları nasıl geçirebileceğimizi inceleyeceklerdi.

Barrientos'un ödülü epeyce ilgi uyandırdı galiba. Bir gazeteci de, benim oluşturduğum tehlikeye kıyasla 4200 ABD dolarının az olduğunu ileri sürüyor. Havana Radyosu, OLAS'ın ELN'den bir destek mesajı aldığını bildirdi. Telepatinin mucizesi diye buna derler!

13 Eylül

Keşifçiler döndüler: Inti ve grubu, ırmağın kaynağına doğru bütün gün dolaşmışlar; oldukça yüksekte uyumuşlar, bu yüzden üşümüşler, ırmak karşıda, batıda bulunan

bir sıradağdan çıkıyor olmalıymış, hayvanların geçmesine elverişli değilmiş. Coco ve arkadaşları ırmağı aşmak istemişler, başaramamışlar. Pesca olması gereken bir ırmağın kanyonuna ulaşmak için onbir sarp kayalığı aşmışlar; yaşam belirtisi olarak, yanmış *chaco*'lar ve bir öküze rastlamışlar. Hep birlikte geçmeyi istersek bir sal yapmalıyız, yoksa hayvanların öteki yandan geçmeleri gerekir. Ama birlikte geçmeye çalışacağız.

Dario ile konuştum ve dilerse gidebileceğini söyledim. Önce gitmenin tehlikeli olduğunu söyledi. Fakat, burayı bir barınak sanmamasını, kalmaya karar verirse bir daha geri dönemeyeceğini hatırlattım. Kalacağını ve kendine çekidüzen vereceğini söyledi. Göreceğiz.

Radyonun verdiği tek haber: Debray'in babasına ateş edilmesi ve siyasal bildirilere dönüştürülmesini önlemek bahanesiyle, oğlunun bütün savunma belgelerine el konulması.

14 Eylül

Yorucu bir gün. Saat 7'de Miguel öncüler ve Nato ile yola çıktı. Bu yönde olanaklar elverdiğince uzağa gitmesini, geçişin güçleştiği yerde bir sal yapmasını emretmiştim. Antonio bütün artçılarla pusuya yattı. Nato ile Willy'nin bildiği bir mağaraya iki M-l tüfeği bıraktık. Hiçbir haber gelmediği için, Saat 13.30'da yola çıktık. Katırla gidemedik, bense yeniden astım krizine yakalanmak üzereydim. Hayvanı Leon'a bıraktım, yola yaya devam ettim. Artçılar, tersi anlamda emir gelmezse, saat 15'te yola çıkacaklardı. O sırada, Pablito gelip öküzün, hayvanların geçeceği yerin karşısında bulunduğunu, 1 km yukarıda da salın yapılmakta olduğunu bildirdi. Hayvanların gelmesini bekledim, sonunda saat 18.15'te adamları gönderdim de getirdiler. Bu sırada, iki katır ırmağı aştı

(öküz daha önce geçmişti) ve biz de salın bulunduğu noktaya doğru ağır ağır gittik. Baktım ki, 12 kişi daha bu kıyıdalar, yalnızca 10 kişi karşıya geçmiş. Böylece geceyi ikiye bölünmüş olarak geçirdik ve son kokmuş sığır eti payımızı da yedik.

Yükseklik 720 metre. Yol 2-3 km.

15 Eylül

Biraz fazla yol aldık, 5-6 km kadar. Fakat, Pesca ırmağına ulaşamadık, çünkü hayvanları iki kez sudan geçirmek gerekti, birinde de katır geçmemekte inadetti. Bir sefer daha kaldı, ama, bakalım katırlar geçebilecekler mi?

Radyo, Loyola'nın tutuklandığını bildirdi. Fotoğraflar yüzünden olacak. Boğamız öldü, celladın eliyle elbet.

Yükseklik 780 metre.

16 Eylül

Gün, sal yapımı ve ırmağı aşma çabalarıyla geçti. Bir su kaynağına varana kadar, yalnızca 500 metre yürüyebildik ve orada kamp yaptık. Irmağı aşma işi, iki kıyıya bağlanan iyi bir salla, olaysız başarıldı. Yalnız kalınca Antonio ve Chapaco sürtüştüler ve hakaret ettiği için Antonio, Chapaco'ya 6 günlük bir ceza verdi; adil olduğundan emin olmamakla birlikte, bu karara saygı gösterdim. Akşam bir olay daha oldu: Eustaquio Nato'yu bir pay fazla yemekle suçladı. Yemek yüzünden çıkan can sıkıcı bir durum daha. Doktorun sağlığı ve çocukların onunla ilgili olarak neler düşündükleri, hep birer dert (Julio hep saçma sapan laflar ediyor). Yine de bütün bunlar önemsiz sayılabilir.

Yükseklik 820 metre.

17 Eylül

Pablito

Bugün yine dişçilikle uğraştık: Arturo ve Chapaco'nun dişlerini çektim. Miguel ırmağa keşfe ve Benigno yolu kollamaya gittiler. Katırların çıkabileceğini, ancak bundan önce ırmağı iki kez geçmek için yüzmeleri gerektiğini söylediler. Pablito'nun onuruna pilav pişirdik. Gerillalardan en genci o, bugün 22 yaşına bastı.

Radyo yargılamanın ertelendiğinden ve Loyola Guzman'ın tutuklanmasına karşı yapılan bir protesto hareketinden başka haber vermedi.

18 Eylül

Saat 7'de yola çıktık, fakat biraz sonra Miguel geldi, dönemeçte üç köylüye rastladıklarını ve bunların bizi görüp görmediklerini bilmediğini söyledi. Chapaco, eksilmeyen kavgalardan birini daha sahneye koydu: Arturo'yu şarjöründen 15 kurşun çalmakla suçladı. Felaket adamın biri ve işin iyi yönü, kübalılara sataştığı halde, bolivyalıların onun tarafını tutmayışı. Katırlar yüzmeden ırmağı aştılar, fakat bir uçurumdan geçerken siyah katır elimizden kaçtı, sonra 50 metre yuvarlanarak yaralandı. Piraypandi ırmağına doğru eşeklerine binmiş giden 4 köylüyü tutukladık. Buradan bir mil uzaktaki bir ırmakta, Rio Grande kıyısında Aladino Gutierrez ile adamlarının avlandıklarını ve balık tuttuklarını söylediler. Benigno çok büyük bir tedbirsizlik yapmış, bir köylüye göründüğü halde, onu, karısını ve başka bir köylüyü serbest bırakmış. Bunu duyduğum zaman tepem attı ve bu hareketi ihanet olarak niteledim. Benigno bir ağlama krizine yakalandı. Köylülere, yarın, oturdukları 7-8 fersah uzaklıktaki Zitano adlı çiftliğe bizimle birlikte gideceklerini söyledik.

Aladino ve karısı çekingen davranıyorlar, bu yüzden bize yiyecek satmalarını sağlamak çok güç oldu.

Radyo, Loyola'nın "gerillaların misillemesinden korkarak" iki kez intihara kalkıştığı ve işbirlikçi demesek bile, sempatizanlarımız olan iki öğretmenin tutuklandığı haberini verdi. Loyola'nın evinde çok doküman bulmuş olmalılar. Bütün bunlar mahzendeki fotoğraflar yüzünden deseler hiç şaşmam.

Karanlık basarken küçük uçak ve mustang bölgede kuşku verici uçuşlar yaptılar.

Yükseklik 800 metre.

19 Eylül

Erken yola çıkamadık, çünkü köylüler bir türlü hayvanlarını toparlayamadılar. Sonunda çıkıştım ve tutuklu kervanıyla yola düzüldük. Moro ile ağır ağır yürüdük. Irmaktan uzaklaşınca üç tutsak daha alındığını ve öncülerin iki fersah ötede şekerkamışı bulma umuduyla bir çiftliğe doğru yola çıktıklarını öğrendik. Bu iki fersah, bundan önceki iki fersah gibi güç aşıldı. Aslında, bir şekerkamışı tarlasından başka bir şey olmayan bu çiftliğe vardığımızda, saat akşamın 9'u olmuştu. Öncülerse saat 21'den sonra geldiler.

Inti ile, yemekten yana bazı zayıflıkları olduğu konusunda konuştuk. Canı sıkılarak doğruladı ve yalnız kaldığımız bir sırada özeleştiri yapacağını söyledi, bazı suçlamaları yalanladı. 1440 metreden geçtik, şimdi 1000 metredeyiz. Buradan Lucito'ya 3 saatlik yol var, karamsarlar "belki de 4 saatlik" diyorlar. Sonunda domuz eti yiyebildik ve tatlıyı sevenler bol bol chankaka atıştırdılar.

Radyo, Loyola işi üzerinde ısrarla durdu. Öğretmenler tümüyle grev halindeler. Tutuklulardan birinin görev yap-

tığı Hiquenas'taki lisenin öğrencileri açlık grevi yapıyor ve petrol işçileri de, yeni petrol şirketinin kuruluşu nedeniyle grev ilan etmek üzereler.

20 Eylül

Üç saatte varabileceğimizi hesapladığımız Lucitano'ya, karanlık basarken varabilmek için saat 15'te yola çıkmaya karar verdim; fakat bazı güçlükler hareketimizi saat 17'ye dek geciktirdi, biz tepenin üstündeyken karanlık bastırdı; bir meşale yaktık, ama Aladino Gutierrez'in evine yine de 20'den önce varamadık; bize satacak birşeyleri yoktu, birkaç sigara ve birkaç ıvır zıvır bulabildik, ama giyecek yoktu. Biraz kestirdikten sonra 4 fersah ötede olduğunu sandığımız Alto Seco yönüne gitmek üzere, saat 3'te yola çıktık. Varır varmaz belediye başkanının telefonuna elkoyduk, ama yıllardan beridir çalışmıyormuş, hat kopukmuş. Belediye başkanının adı Vargas ve atanalı çok olmamış.

Radyoda önemli bir haber yok. 1800 metreden geçtik, Lucitano ise 1400 metre yükseklikte.

Çiftliğe dek yaklaşık 2 fersah gittik.

21 Eylül

Saat 3'te parlak ayışığı altında yola çıktık. Yolda önceden bir keşifle bulunmuştuk; saat 9'a dek canlı bir varlığa rastlamadan yürüdük ve o güne kadar ulaştığımız en yüksek tepelerden, 2040 metreden aştık. O sırada iki sığırtmaca rastladık; bize Alto Seco'ya giden yolu gösterdiler, daha 2 fersahlık yolumuz vardı, gecenin bir kısmını ve bütün sabahı yürüyüşle geçirdiğimiz halde, ancak 2 fersah yol alabilmiştik. İnişteki ilk evlere ulaştığımızda,

yiyecek birşeyler satınaldık ve bunları belediye başkanının evine gidip yedik; daha sonra Piraymini kıyısında mısır öğüten bir su değirmenine rastladık (yükseklik 1400 metre). Adamlar korkuyor ve yolumuzdan kaçmaya çalışıyorlar, ağır hareket ediyor, bu yüzden çok zaman kaybediyoruz. Alto Seco'ya değin 2 fersahlık yol 12.35'ten saat 5'e dek sürdü.

22 Eylül

Biz, yani merkez grup, Alto Seco'ya vardığımızda belediye başkanının, yakında bulunduğumuzu haber vermek üzere, dün yola çıktığını öğrendik, misilleme olarak, biz de onun dükkanını boşalttık. 1900 metre yükseklikte 50 hanelik ufak bir köy olan Alto Seco bizi ölçülü bir korku ve merak karışımıyla karşıladı. Erzak ve malzeme tedariki işi iyi gitti ve kısa zamanda kampımız -su başındaki terkedilmiş ev- bol miktarda yiyecekle doldu. Valle Grande'den gelmesi beklenen kamyonet gelmedi; bu da belediye başkanının haber ulaştırdığını kanıtlıyordu. Buna karşın karısının, Tanrı ve çocukları adına, aldıklarımızın parasını ödememiz için yalvarmalarını dinlemek zorunda kaldım. Fakat, kesin olarak reddettim. Akşam Inti okulda (1. ve 2. sınıfta) bir toplantı yaptı. 15 kişilik şaşkın ve sessiz bir köylü grubuna devrimimizin amaçlarını anlattı; yalnız öğretmen müdahale etti ve köylerde savaşıp savaşmadığımızı sordu. Kurnazlığın, bilginin ve çocuk saflığının karışımı bir köylüydü; sosyalizme değinen bir yığın soru sordu. Küçük bir çocuk bize kılavuzluk yapmayı önerdi ve tilki dedikleri öğretmene karşı bizi uyardı. Saat 1.30'da Santa Elena'ya doğru yol aldık ve oraya saat 10'da vardık.

Barrientos ve Ovando bir basın toplantısı yaparak belgelerden edindikleri bütün bilgileri ve Joaquin'in grubunun tümüyle yokedildiğini açıkladılar.

Yükseklik 1300 metre.

23 Eylül

Bulunduğumuz yer güzel bir portakal bahçesiydi ve epey meyve kalmıştı. Günü dinlenmekle ve uyumakla geçirdik, fakat sıkı nöbet tutmak gerekti. Saat l'de kalkıp 2'de, Loma Larga'ya doğru yola çıktık, oraya şafakta vardık. 1800 metreye çıktık. Yükler ağır, bu yüzden yürüyüşümüz yavaş. Benigno'nun yaptığı yemekten çok fazla yedim.

24 Eylül

Loma Larga adlı köye ben karaciğer sancısı ve kusmalar, çocuklar da sonuç vermeyen yürüyüşler yüzünden bitik durumda ulaştık. Geceyi Pujio yolu kavşağında geçirmeye karar verdim. Evinde kalan tek köylüden, Sostenos Vargas'dan -ötekiler bizi görür görmez kaçmışlardı- satınaldığımız domuzu kestik.

Yükseklik 1400 metre.

25 Eylül

Pujio'ya vardık, ama orada bizi önceki gün görmüş insanlar var; başka bir deyimle, fısıltı radyosu orada olduğumuzu bildirmiş. Pujio, bir tepede kurulmuş ufak bir köy. Bizi gördükleri zaman kaçan köylüler, sonra yavaş yavaş yaklaştılar ve iyi davrandılar. Serrano'dan Chu-

quisaca'ya bir borçluyu tutuklamaya gelen jandarma o sabah şafakta yola çıkmıştı. Üç bölgenin kesiştiği noktadayız. Katırlarla yolculuk etmek tehlikeli bir hal alıyor, fakat, çok zayıf düştüğü için doktorun olanaklar elverdiğince rahat yol almasına çalışıyorum. Köylüler bölgede hiç askere rastlamadıklarını söylüyorlar. Tranca Mayo'ya ulaşıncaya dek, mola vererek yürüdük ve sonra bir yolun kenarında uyuduk. Miguel istediğim önlemleri almamıştı. Higueras belediye başkanı bu civarda; nöbetçiye tutuklaması için emir verdim.

Inti ile ben, Rucara yakınında bulunan La Higuera'ya varıncaya dek, bizimle gelmesi için Camba ile konuştuk. Oradan Santa Cruz'a gitmeyi deneyebilirdi.

Yükseklik 1800 metre.

26 Eylül

Bozgun. Şafakta Picacho'ya vardık. Herkes bayram yapıyordu; ulaştığımız en yüksek nokta burası: 2280 metre. Köylüler bize çok iyi davrandılar ve Ovando benim her an yakalanabileceğimi ilan ettiği halde, yolumuzu korkusuzca sürdürdük. Higuera'da herşey değişti, erkekler kaçmış, yalnız birkaç kadın kalmıştı. Coco telgrafçının evine gitti, çünkü orada telefon vardı ve ayın 22'sinde alınmış bir haberle döndü. Valle Grande kaymakamının belediye başkanına, gönderdiği bu yazıda, gerillaların bölgede bulunduklarının öğrenildiği ve bütün haberlerin ödemeli olarak V. G'ye (Valle Grande) ulaştırılması bildiriliyordu. Telgrafçı kaçmıştı, fakat karısı, komşu köy Jagüey'de bayram olduğundan, kimsenin telefon etmediğine dair güvence verdi.

Saat 13'te öncü güç Jagüey'e ulaşmak üzere yola çıktı. Orada katırlar ve Doktor hakkında karara varılacak. Biraz

sonra köyde kalan, fakat büyük bir korku içinde bulunan tek erkekle konuşuyordum ki, bir tüccar çıkageldi. Valle Grande ve Pucaro'dan geldiğini, birşey görmediğini söyledi. Onun da çok sinirli bir hali vardı, fakat bunun bizim orada bulunuşumuzdan ileri geldiğini düşünerek, yalan söylemiş olmalarına karşın, gitmelerine izin verdim. Saat 13.30 sularında kıyıdaki tepeye doğru yol alırken, tepenin her yanından silah sesleri duyulmaya başladı; bizimkilerin pusuya düştükleri anlaşılıyordu. Sağ kalanlara ulaşabilmek için küçük köyde bir savunma düzenledim. Çıkış yolu olarak da Rio Grande'ye giden bir yolu seçtim. Biraz sonra Benigno yaralı olarak, sonra da Aniceto ve ayağı kötü durumda olan Pablito geldiler. Miguel, Coco ve Julio öldürülmüşlerdi. Camba ise, çantasını bırakıp kayıplara karışmıştı. Artçılar hemen o yolda ilerlemeye başladılar. Ben de iki katırı alarak onların peşinden seğirttim; arkadakiler yakından ateşe tutuldular, Inti bağlantıyı kaybetti. Ufak bir pusuda yarım saat bekledikten ve dağdan gelen bir saldırıya dayandıktan sonra, onları bırakmaya karar verdik; ama çok geçmeden yetiştiler. Leon'un kaybolduğunu o zaman farkettik ve Inti çantasını patikada gördüğünü, oradan kaçmış olacağını söyledi. Kanyon'da acele acele yürüyen birini görüp o olduğuna hükmettik. İzimizi kaybettirmek için katırları kanyonun aşağısına doğru saldık. Biz de acı suyun ötesinde bulunan ufak bir boğaza doğru yolumuzu sürdürdük, artık ilerleyecek halimiz kalmadığından saat 12'de uyuduk.

27 Eylül

Saat 4'de çıkış yolu bulmak için yürümeye başladık; 7'de tasarladığımızın tersi yönünde bir yol bulduk; karşıda çıplak ve görünüşte zararsız bir tepe vardı. Ufak bir koruda uçaklardan korunmak için, yüksek bir mevkiye

çıkınca, o gün kimsenin geçmemiş olduğu anlaşılan bir yol bulduk. Karanlık basarken bir asker ve bir köylü yamacı yarı yüksekliğe dek tırmandılar, oralarda biraz dolandılar, fakat bizi görmediler. Keşfe çıkan Aniceto yakınlardaki bir evde kalabalık bir asker grubuna rastlamış. Artık bizim için en kolay geçilecek yol da kapanmıştı. Sabahleyin karşı tepeye tek sıra halinde çıkan askerler gördük, silahları güneşte parlıyordu. Daha sonra, öğleyin, tek tük silah sesleri, birkaç yaylım ateşi ve sonra bağırmalar duyuldu: "İşte orada!" "Çık oradan!" "Çıkacak mısın, çıkmayacak mısın?" Ve silah sesleri. Adam ne oldu bilemedik, belki de Camba'ydı. Karanlık basarken öteki yönden suya inmeyi denemek için yola çıktık. Öncekilerden de yoğun fundalıklar arasına daldık. Dimdik bir kaya önümüzü kestiği için, su aramaya, kanyona inmek zorunda kaldık.

Radyo, Galindo bölüğüyle çatıştığımızı, üç ölü verdiğimizi, bunların, kimlikleri tespit edilmek üzere Vallc Grande'ye götürüleceğini bildirdi. Ne Camba, ne de Leon ellerine geçmiş olmalı. Bu kez kayıplarımız çok ağır. En acı kaybımız Coco. Miguel ve Julio da yetkin savaşçılardı. Üçü de paha biçilmez, üstün nitelikli insanlardı. Leon iyi resim yapardı.

Yükseklik 1400 metre.

28 Eylül

Kaygı dolu bir gün. Bir an, son saatimiz geldi, diye düşündük. Şafakta su getirdiler. Inti ve Willy kanyona doğru başka bir iniş yolu aramaya gitmişlerdi, fakat hemen geri döndüler. Çünkü karşı tepeyi boydan boya aşan yolda at üzerinde bir köylü gidiyordu. Saat 10'da sırt çantalarıyla 46 asker tam karşımızdan geçti. Bir türlü uzaklaşmak bilmediler. Saat 12'ye doğru, bu kez 77 asker gel-

di. Tam o sırada bir silah sesi duyuldu ve askerler mevzilendiler; subay, ne yapıp yapıp sel çukuruna inmelerini emretti. Bizim bulunduğumuz çukurdan sözediliyordu herhalde, fakat sonunda bir telsiz konuşması yaptılar, hoşnut oldular ve inmekten vazgeçtiler. Barındığımız yer üstten gelecek bir saldırıya karşı savunmasızdı ve bizi görselerdi kaçmamız olanaksızdı. Daha sonra geç kalan bir asker, yorgun bir köpekle birlikte geçti. İlerlemesi için dürtüp duruyordu köpeği. Onları, geciken başka birine kılavuzluk eden bir köylü izledi ve hemen geri döndü. Sonra geçişlerin arkası kesildi. Fakat silah sesi duyulduğu an gerçekten çok korkuluydu. Bütün askerler çantalarıyla geçtiklerine göre çekiliyorlar diye düşündük. Küçük evde ateş görünmedi; genellikle karanlığın basışını selamlayan silah sesleri de duyulmadı. Yarın bütün gün küçük köyde keşif yapacağız. Çiseleyen yağmur biz ıslattı, ama sanırım izlerimizi silip ortadan kaldırmadı.

Radyo, Coco'nun teşhis edildiğini bildirdi, Julio hakkındaysa, anlaşılmaz bir haber verdi. Miguel'i, Manila'daki faaliyetlerini bildikleri Antonio ile karıştırıyorlar. Önce öldüğüm haberini yaydılar, sonra yalanladılar.

29 Eylül

Gergin bir gün daha. Keşif: Inti ve Aniceto bütün gün evi gözetlemek üzere gittiler. Yolda hareket erken başladı. Öğleye doğru, her iki yönden çantasız askerler geçti, diğer bazıları da, yüksüz eşeklerle tepeye çıkıp yüklerle indiler. Inti saat 18.15'te geldi; tepeyi inen 16 askerin *chaco*'ya girdiklerini ve bir daha çıkmadıklarını haber verdi, eşekler orada yüklenmiş olmalı. Bu yolu izlemek, en kolay ve en mantıklısıydı, fakat bu haberler karşısında tehlikeli olduğu anlaşılıyordu, çünkü pusuda bekleyen askerler bulunabileceği gibi, evlere, bizim varlığımızı se-

zecek köpekler de yerleştirilmişti. Yarın iki keşif yapacağız: Biri aynı yerde, öteki, askerlerin geçtiği yolu aşıp tepelere çıkmak ve oralardan öteye bir çıkış yolu olup olmadığını anlamak için.

Radyo hiçbir haber vermedi.

30 Eylül

Yine gergin bir gün. Şili'nin Balmaceda Radyosu, ordunun resmi kaynaklarından, Che Guevara'nın bir kanyonda sıkıştırılmış olduğunu haber aldıklarını açıkladı. Yöresel istasyonlar birşey söylemiyorlar, işin içinde ihanet olduğu ve bizim bu bölgede olduğumuzu kesin olarak bildikleri anlaşılıyor. Az sonra askerler yine iki yönden geçmeye başladılar. Saat 12'de 40 silahlı asker ayrı ayrı kollar halinde geçtiler. Kulübeye dek gittiler, orada kamp kurdular ve sinirli bir halde nöbet tutmaya başladılar. Bunu Aniceto ve Pacho haber verdiler. Inti ve Willy, Rio Grande'nin kuş uçuşu 2 km uzaklıkta olduğunu, kanyonun yukarı kesiminde üç ev bulunduğunu ve kamp yapmak için etraftan görünmeyecek uygun yerler bulunduğunu söylediler. Su aradık, sonra saat 22'dc zahmetli bir gece yolculuğuna çıktık. El Chino'nun karanlıkta yürümekle güçlük çekmesi bizi geciktirdi. Benigno iyileşiyor, fakat Doktor kendini toparlayamıyor.

AYIN ANALİZİ

Bir toparlanma ayı olması gerekiyordu, neredeyse olacaktı da. Fakat Miguel, Coco ve Julio'nun ölümüyle sonuçlanan o pusuya düşüş herşeyi mahvetti. Leon'u kaybettiğimiz gibi, tehlikeli bir noktada beklemek durumunda kaldık. Camba'nın kayboluşuysa, bizim için kazanç sayılır.

Ufak çatışmalar oldu. Bir at ve bir asker öldürdük. Urbano bir devriyeyle çatıştı, sonra, o lanet olasıca Higuera pususu... Katırları salıverdik ve öyle sanırım ki uzun süre böyle hayvanlara sahip olamayacağız, astım krizlerim tekrar başlamazsa tabii.

Ayrıca, yokedilmiş gözüyle bakabileceğimiz öteki gruptaki ölüler hakkında çok değişik söylentiler dolaşıyor. Ama 7 kişinin öldürüldüğü haberi yanlış yada abartmalı olabileceği için, aralarında sağ kalanların bulunduğunu ve bunların orduyla karşılaşmamaya çalışarak dolaştığını da düşünebiliriz.

Ayın özellikleri: Geçen ayınkine benziyor. Ancak ordu şimdi harekatta daha etkili; köylü kitlesi bizi hiçbir biçimde desteklemiyor ve köylüler muhbirliği kabul ediyor.

En önemli iş buradan çekilmek ve daha elverişli bir bölge bulmak, sonra La Paz'la bütün örgüt dağıtıldığı halde, yine de bir bağlantı kurmaya bakmak. Öte yandan, birliğimiz moralini iyi korudu. Ancak Willy'den yana kuşkuluyum, onunla konuşmazsam ilk kargaşalığı fırsat bilip tek başına kaçacak gibi.

Pablito ile uzun uzun konuştum; ötekiler gibi o da ilişki kurulmayışından dolayı kaygılı ve temel görevin kentle bağlantı kurmak olduğu kanısında. Ama "Ya özgür vatan ya ölüm!" ve bunun gerekleri konusunda azimli ve kararlı.

12 | EKİM 19667

1 *Ekim*

Ayın bu ilk günü yeni birşey olmadı. Şafakta bir koruya vardık ve giriş noktalarına nöbetçiler dikerek kamp kurduk. İşgal etmeyi tasarladığımız kanyondan 40 asker havaya ateş ederek geçti. Saat 14'te son silah sesleri duyuldu. Kulübede kimse yok gibi; gerçi Urbano oradan 5 askerin çıktığını görmüş, ama belirleyemediğimiz bir yöne doğru gitmişler. Yerin iyiliği ve düşman kuvvetlerinin harekatını tümüyle görmeye elverişli olması nedeniyle, orada bir gün daha kalmaya karar verdim. Pacho, Nato, Dario ve Eustaquio su bulmaya gittiler ve saat 21'de döndüler. Chapaco'nun pişirdiği kızartmalar ve biraz kurutulmuş etle açlığımızı bastırdık.

Hiçbir haber yok.

Yükseklik 1600 metre.

2 Ekim

Antonio

Bütün gün bir tek asker göremedik. Yalnızca çoban köpeklerinin güttüğü oğlaklar mevzilerimizin yakınından geçti, köpekler havladı. Kanyona en yakın *chaco*'yu dolanmaya karar vererek saat 18'de inmeye başladık; böylece oraya rahatça ulaşacak ve yemek pişirmeye zaman bulabilecektik. Fakat El Nato yolunu şaşırdı, üstelik de bu yanlışında diretti. Geri dönmeye karar verdik, ama biz de yolu kaybettik, geceyi yemek pişirmeksizin ve susuz geçirdik. Radyo, askerlerin ayın 30'undaki faaliyetinin nedenini bildirdi, La Cruz del Sur'un yayınladığı haberlere göre, Ordu, Obra del Quinol'da bizimkilerden ufak bir grupla çatışma olduğunu, her iki tarafın da kayıp vermediğini açıklamış. Aynı bildiriye göre bu grup altı kişiden kuruluymuş.

3 Ekim

Uzun ve gereksiz bir gerginlik günü: Üssümüz olan kampa gitmek üzere yola çıkmıştık ki, Urbano geldi ve birkaç köylünün, "Dün gece sözü geçen adamlar işte bunlar" dediğini duyduğunu bildirdi. Doğru bir habere benzemiyordu bu, ama ciddiye alır göründüm ve susuzluğumuzu gidermeden, askerlerin geçtiği yola hakim bir tepeye tırmandık. Günün geri kalan saatleri tam bir durgunluk içinde geçti; karanlık basarken tepeden indik ve su acı, kap yağlı olduğu halde pişirdiğimiz kahvenin lezzetine doyum olmadı. Bu kapla daha sonra orada yemek için hamur ve götürülmek üzere tapir etiyle pilav pişirdik. Bir keşif yaptıktan sonra, saat 3'te yola çıktık. *Chaco*'yu kolaylıkla atlatıp seçtiğimiz boğaza ulaştık. Su yoktu, fakat

askerler tarafından keşfedildiğini gösteren bir ize rastlamadık.

Radyo iki kişinin tutsak edildiğini bildirdi: Antonio Dominguez Flores (Leon) ve Orlando Jimenez Bazan (Camba). Bu sonuncusu orduya karşı savaştığını kabul ediyor, ama diğeri başkanın sözüne güvenerek teslim olduğunu söylüyor. Her ikisi de, Fernando ile ilgili birçok bilgi vermişler, hastalığını anlatmışlar. Daha da kamuoyuna açıklanmayan neler neler söylemişlerdir kimbilir. İki kahraman gerillanın öyküsü böylece sona erdi.

Debray'in, provokatör bir öğrenciyle yaptığı cesur konuşmayı dinledik.

Yükseklik 1360 metre.

4 Ekim

Boğazda dinlendikten sonra, yürüyüşümüzü yarım saat daha, yolun başka bir yolla kesiştiği yere dek yokuş aşağı sürdürdük. Orada kestirme yola saparak çıkışa geçtik, güneşten kaçınmak için 15'e dek dinlendik. Sonra, yarım saatten biraz fazla yürüdük ve kanyona dek inip su bulamayan keşifçilerle karşılaştık. Saat 18'de boğazı bırakıp bir keçi yolundan saat 19.30'a dek ilerledik. Karanlıktan etrafı göremez olunca, sabahın 3'üne dek orada kaldık.

Radyoda, gerillaların sığınmak üzere gidebilecekleri Serrano bölgesini daha iyi denetleyebilmek için, Lagunillas'da bulunan 4. Tümen kurmayının bu kez Padilla'ya nakledildiği açıklandı. Beni 4. Tümenin yakalaması halinde Caciri'de, 8'inci Tümen'in yakalaması halindeyse Santa-Cruz'da yargılayacaklarını da haber bültenlerinde resmen bildirdiler.

Yükseklik 1650 metre.

5 Ekim

Yola çıktık, 5.15'e dek güçlükle ilerledik. Sonra keçiyolunu bırakıp ağaçlarının yüksekliği sayesinde, meraklı gözlerden uzak kalabileceğimiz küçük bir koruya daldık. Benigno'yla Pacho, birkaç kez keşfe çıktılar ve su bulmak için de yöredeki bir evin çevresinde dönenip durdular. Oysa evin yanında bir kuyu olması gerekiyordu. Keşif bittiği sırada, 6 askerin eve geldiğini görmüşler, geçerken uğramış olmalılar. Karanlık basarken çıktık; çocuklar susuzluktan bitkindiler, hele Eustaquio'nun bir yudum su, diye yalvaran hali yürekler acısıydı. Çok bozuk, engellerle dolu bir yolda ilerleyip şafakta, yöresinden köpek havlamaları duyulan küçük bir koruya vardık. Çok yakında yüksek ve çıplak bir tepe var.

Yarasından irin sızan Benigno'yu tedavi ettik. Benigno gece sancıdan inleyip durdu. Doktora da bir iğne yaptım.

Radyo, Leon'la Camba'nın Debray davasında tanık olarak dinlenmek üzere Camiri'ye götürüldüklerini, söyledi.

Yükseklik 2000 metre.

6 Ekim

Çevrede yaptığımız keşif sonucunda bir evin yakınında olduğumuzu, biraz ilerde suyu olan bir ev daha bulunduğunu öğrendik. Oraya gidip dam görevi yapan büyük bir ağacın altında, bütün gün yemek pişirdik. Ama hiç rahat değildim, çünkü gündüz vaktiydi, üstelik çevresinde bazı insanların yaşadığı çukur bir yerdeydik. Yemek uzun sürdüğünden sabaha doğru yola çıkarak küçük ırmağın kıvrım yaptığı noktaya varmaya karar verdik. Orada da, gideceğimiz yönü iyice kestirebilmek için, çevrede ciddi bir keşfe çıkacaktık.

La Cruz del Sur, Camba'larla yapılan bir konuşmayı verdi. Orlando daha az aşağılık çıktı. Şili radyosu sansür edilmiş bir haberi açıklıyor: Bölgede, peşimizde 1800 kişi varmış.

7 Ekim

Gerillaya başladığımızdan bu yana, herhangi bir zorluk çıkmadan 11 ay geçti. Öğleden önceyi tehlikesizce, neredeyse bir kır havası içinde geçirdik. 12.30 sularında keçilerini otlatan yaşlı bir kadın, kamp kurduğumuz dağ geçidine geldi. Onu, tutuklamak zorunda kaldık. Kadın askerlere ilişkin hiçbir bilgi vermedi. Sorduğumuz sorulara hiçbir şey bilmediğini, çoktan beri de burada olmadığını söyleyerek cevap veriyordu. Yalnızca yollara ilişkin bilgi verdi. Söylediklerine bakılırsa, Hagüey'den 1 fersah, Higueras'dan 1 fersah, Pucarada'dan ise, 2 fersah uzaktayız. 17.30 sularında Inti, Aniceto ve Pablito, biri hastalıklı, öteki yarı cüce iki kızı olan ihtiyar kadının evine gittiler. Onlara 50 peso verip ağızlarını sıkı tutmalarını, söyledik. Ne var ki, söz vermelerine karşın, sözlerini tutacaklarına ilişkin çok az umudumuz var. Saat l'de yola çıktık, solgun ayışığında ilerlemek güç oldu. Kanallarla sulanan patates tarlalarının uzandığı kanyonda epeyce iz bıraktık: Saat 2'de dinlenmek için durduk, zaten daha ileri gitmeye değmezdi. Gece yürüyüşlerinde El Chino gerçekten bize yük oluyor.

Ordu, kuşatılan 37 kişilik gerilla grubunun geçişini engellemek için Serrano'da 250 kişi bulunduğu ve Acero ile Oro arasındaki bölgeye sığınmış olduğumuz yolunda bir haber yayınladı. Ama bu bir şaşırtmaca olsa gerek.

Yükseklik 2000 metre.

EKLER

KÜBA DEVLETİ BAKANLAR KURULUNUN 15 EKİM 1967 TARİHLİ KARARI

Kahraman binbaşı, Ernesto Guevara, Bolivya Kurtuluş Ordusu'nun başında, Amerika halklarının kurtuluşu uğruna çarpışırken ölmüştür.

Küba halkı, Binbaşı Ernesto Guevara'nın gerek Kurtuluş Savaşımız sırasında, gerekse Devrimimizin güçlendirilmesi ve ilerlemesi sırasında yaptığı olağanüstü hizmeti sürekli hatırlayacaktır.

Halkların birleşik mücadelesinin esin kaynağı olan enternasyonalizm ruhu, O'nun davranışında cisimleşmektedir.

Sınır tanımayan, yorulmak bilmez devrimci etkinliği, proleter devrimci düşüncesi ve yerküremizdeki halkların ulusal ve toplumsal kurtuluşu uğruna, emperyalizme karşı, «ya zafer ya ölüm» diyerek, sonuna kadar savaşma konusundaki sarsılmaz iradesiyle Binbaşı Ernesto Guevara, devrimci inancın ve kahramanlığın herzaman yaşayacak olan bir örneğini sergilemiştir.

Bundan dolayı, Bakanlar Kurulu aşağıdaki kararları almıştır:

Birinci olarak: Bu kararın onaylanmasından itibaren otuz gün boyunca bayraklar yarıya indirilecek ve bugün geceyarısı saat yirmidörtte başlamak üzere, halka açık olan tüm eğlence yerleri tatil edilecektir.

İkinci olarak: Binbaşı Ernesto Guevara'nın savaşta kahramanca öldüğü gün olan 8 Ekim, ulusal bir gün olarak, «Kahraman Gerilla Günü» ilan edilmiştir.

Üçüncü olarak: O'nu ölümsüzleştirmek ve anısını gelecek kuşaklara örnek olarak aktarmak için, gerekli olan herşey yapılacaktır.

1 Nolu Bildiri

Gerici yalana karşı devrimci gerçek

Soyguncu goriller işçileri öldürdükten ve tüm zenginliklerimizi Kuzey Amerika emperyalizmine teslim etmek için gerekli ortamı hazırladıktan sonra,bir seçim komedisi sahneye koyarak halkın gözünü boyadılar. Gerçekler ortaya çıktığı halde, halk silahlı ayaklanmaya giriştiği, silahlı soyguna silahlı savaşla karşılık verdiği halde gericiler palavra dolu oyunlarını sürdürmeye çabalıyorlar.

23 mart günü,şafakta, Camiri'de konumlanan IV. Tümene bağlı güçler, Binbaşı Hernan Plata Rios'un komutasında 35 askerden kurulu müfrezeleriyle Nacahuasu nehri yatağı boyunca ilerleyerek gerillaların mevzilendiği topraklara girdiler. Bu grubun tümü bizim güçlerimiz tarafından hazırlanan tuzağa düştü. Harekat sonucunda, çeşitli tipten 25 silah, 3 adet 60 mm çapında havantopu, çok sayıda cephane ve diğer malzemeler elimize geçti.

Düşmanın 7 ölü vermesine neden olduk, (bunlardan biri teğmendi). 5'i yaralı 14 tutsak aldık. Yaralıların, olanaklarımız elverdiği ölçüde, sağlık görevlilerimiz tarafından tedavisi yapıldı.

Tüm tutsaklar, hareketimizle ilgili düşünce ve görüşlerimiz kendilerine açıklandıktan sonra serbest bırakıldı. Düşmanın kayıplarının listesi aşağıdadır

Ölenler: Pedro Romero, Auben Amenazaga, Juan Alvarado, Cecilio Marquez, Amador Almasan, Santiago Gallardo ile orduya rehberlik ve muhbirlik eden Vargas adında bir kişi.

Tutsaklar: Binbaşı Hernan Plata Rios, Yüzbaşı Eugenio Silva. Erlerden Edgar Torrico Panoso, Lido Machicada Toledo, Gabriel Duran Ecobar, Armando Martinez Sanchez, Felipe Bravo Siles, Juan Ramos Martinez, Leoncio Espinosa Posado, Miguel Rivero, Eleuterio Sanchez, Adalberto Martinez, Eduardo Rivera ve Guido Terceros. Bu son beş asker savaşta yaralanmışlardı. Savaşın bu ilk harekatını halka anlatırken ordumuzun ilkelerini de belirtmek istiyoruz: Bu ilkeler devrimci gerçeğe dayanmaktadır. Eylemlerimiz, sözlerimizin doğruluğunu kanıtlamıştır. Ölen askerlerin döktüğü kandan dolayı üzüntü duyuyoruz. Ama, havantoplarıyla, makineli tüfeklerle, sırmalı üniformalı kuklaların öne sürdüğü gibi barış köprüleri kurulamaz. Onlar, bizi halka adi katiller olarak tanıtmaya çalışıyorlar. Bizim davranışlarımızdan yada gerilla birliğimize gerekli ikmali sağlama yöntemlerimizden yakınacak tek bir köylü bile yoktur ve asla olmayacaktır. Yalnız, kendi sınıflarına ihanet ederek orduya rehberlik eden yada muhbirlik yapanlar bunun dışındadır.

Artık silahlı savaş başlamıştır, bundan sonraki bildirilerimizde devrimci konumumuzu açıkça belirteceğiz. Bugün işçilere, köylülere, aydınlara, şiddete şiddetle karşılık verme saatinin geldiğine inanan herkese, yankee te-

kellerine haraç mezat satılan bir ülkeyi kurtarmak ve günden güne daha büyük bir açlığa itilen halkımızın yaşam düzeyini yükseltmek için çağrıda bulunuyoruz.

BOLİVYA ULUSAL KURTULUŞ ORDUSU

2 Nolu Bildiri: Bolivya Halkına

Gerici yalana karşı devrimci gerçek

10 Nisan 1967 sabahı, Teğmen Luis Saavedra Arombal komutasındaki, çoğunluğu CITE askerlerinden kurulu düşman devriyesi tuzağımıza düştü. Adı geçen subay ve erlerden Angel Flores ile Zenon Prada Mendieta çatışmada öldüler; rehber Ignacio Husarima yaralandı, beş er ve bir astsubayla birlikte tutsak alındı. 4 er tuzaktan kurtulup kaçmayı başardı. Bunlar Binbaşı Sanchez Castro'nun birliğinin bulunduğu üsse durumu bildirerek, 60 askerle takviye gücü oluşturup arkadaşlarına yardıma geldiler. Bu grup da bir başka tuzağa düştü. Bunlardan Teğmen Hugo Ayala, Assubay Raul Camejo ve erlerden Jose Vijabriel, Marcello Maldonado, Jaime Sanabria ile kimliği belirleneyen iki asker daha yaşamlarını yitirdiler.

Bu harekat sırasında yaralanan askerler şunlardır: Armando Quirago, Alberto Carvajal, Fredy Aloye, Justo Cervantes ve Bernabe Mandejara. Bunlarla birlikle bölük komutanı Binbaşı Ruben Sanchez Castro ve 16 asker tutsak edildi.

ELN ilkelerine bağlı kalarak olanaklarımız elverdiğince yaralıları tedavi ettik ve devrimci mücadelemizin amaçlarını açıkladıktan sonra tutsakları serbest bıraktık. Düşman ordusunun kayıpları şöyle özetlenebilir: İkisi teğmen olmak üzere 10 ölü, 30 tutsak, (bunların arasında

Binbaşı Sanchez Castro da bulunmaktadır) 6'sı yaralıdır. Savaş ganimeti de düşmanın kayıplarıyla orantılı olup 60 mm'lik bir havantopu, makineli tüfekler, adi tüfekler, M-1 karabinaları, hafif mitralyözler ve çok miktarda cephaneyi içermektedir.

Bizse yalnızca bir ölü verdik. Düşmanın kayıplarına oranla bizim kaybımızın bu denli az olmasının nedeni, çarpışmaların başlama yerini ve zamanını bizim seçmemiz ve düşmanın nerdeyse çocuk yaştaki acemi erleri mezbahaya gönderircesine savaşa sürmesidir. La Paz'da bildiriler uydurup sahte cenaze törenlerinde sözümona gözyaşı döken demagoglar, Bolivya'da akan kanın sorumlusu olduklarını bu hareketleriyle gizlemeye çabalıyorlar. Artık gerçek yüzlerini de saklamaya gerek görmüyor ve Kuzey Amerikalı "yardımcılarını" ülkeye davet etmekten çekinmiyorlar. Dünya barışını tehlikeye sokan ve kahraman Vietnam halkına nice kayıplara malolan savaş da böyle başlamıştı. Bize karşı kaç "yardımcı" göndereceklerini bilmiyoruz (bunların hepsine karşı koymasını biliriz) ama, kendi ülkelerini satışa çıkaran bu askerlerin giriştikleri harekatın yaratacağı tehlikelere karşı halkı uyarmayı zorunlu sayıyoruz.

Yeni askere alınan acemilere şu çağrıda bulunuyoruz: Savaş başlar başlamaz silahınızı yere bırakıp ellerinizi başınızın üstüne koyun; silahların menzili içindeyseniz yerinizden hiç kıpırdamayın; savaş bölgesine yaklaşırken, yürüyüş sırasında, hiçbir zaman askeri kolun önünde yer almayın; son derece tehlikeli olan öncülük görevini üstlenmeleri için sizi savaşa süren subaylarınızı zorlayın. Öncülere daima öldürmek için ateş edeceğiz. Hiçbir suçu olmayan, savaşa yeni katılmış askerlerin kanını dökmek bizim için ne denli acı olursa olsun, savaş bunu zorunlu kılmaktadır.

BOLİVYA ULUSAL KURTULUŞ ORDUSU

3 Nolu Bildiri: Bolivya Halkına

Gerici yalana karşı devrimci gerçek

8 Mayısta, Nacahuasu gerilla bölgesinde, Asteğmen Henry Laredo komutasında bulunan karma askeri birlik tuzağa düşürüldü. Bu harekat sırasında, adı geçen subay ve askeri okul öğrencilerinden Roman Arroyo Flores ile Luis Pelaez öldü. Aşağıda adları yazılı erler de tutsak edildi:

Bolivar Birliğinden Jose Camacho Rojas,
Bolivar Birliğinden Nestor Cuentas.
Askeri okul öğrencisi Waldo Veizaga,
Askeri okul öğrencisi Hugo Soto Lora,
Askeri okul öğrencisi Max Torres Leon,
Braun Birliğinden Rogar Rojas Toledo,
Braun Birliğinden Javier Mayan Corella,
Braun Birliğinden Nestor Sanchez Cuellar.

Bu son ikisi ateş hattına girdiklerinde dur emrimize uymadıklarından vurularak yaralanmışlardır. Her zamanki gibi, mücadelemizin amaç ve hedefleriyle ilgili açıklamalarımızdan sonra tutsaklar serbest bırakılmıştır. 7 adet M-l karbinası ve 4 Mauser tüfeği ele geçirilmiştir. Bizim güçlerimizden, bu harekat sırasında ölen yada yaralanan olmamıştır.

Düşman ordusu, birçok bildiri yayınlayarak gerillaların öldürüldüğünü duyurmaya çalışmaktadır, kendi kayıp-

ları konusunda bazı gerçekleri dile getirmekle birlikte bizimle ilgili olarak verdikleri bilgiler hayal ürünüdür. Güçsüzlüğünden dolayı umutsuzluğa düşen düşman, yalana başvurmakta ve ideolojik özellikleri nedeniyle düzenin düşmanı olan gazetecilere saldırıp bu düzenin çektiği bütün sıkıntıların acısını onlardan çıkarmaktadır.

Şunu açıkça belirtmek isteriz: Bolivya'da silahlı savaşın tek sorumlusu, halkın başına geçen ve mücadeleyi ancak kesin zafere ulaştığında bırakacak olan Bolivya Ulusal Kurtuluş Ordusu'dur. Baskı güçlerinin barbarca eylemlerine karşı ordumuzun başvurmak zorunda kaldığı sert önlemlerden bağımsız olarak, savaş sırasında işlenecek bütün suçların cezası tarafımızdan verilecektir.

BOLİVYA ULUSAL KURTULUŞ ORDUSU

4 Nolu Bildiri: Bolivya Halkına

Gerici yalana karşı devrimci gerçek

Silahlı kuvvetler son günlerde yayınlanan bildirilerinde çarpışmalarda bazı kayıplar verdiklerini kabul edip bu arada her zamanki gibi, asla kanıtlayamayacakları biçimde, gerillalar arasından çok kişinin öldüğünü öne sürmektedir. Bazı devriyelerle bağlantımız kesilmiş olmakla birlikte kayıplarımız çok azdır, son çarpışmalarda ise hiç kayıp vermedik.

Inti Peredo ordumuzun komutasında görevli olup politik komiser unvanına sahiptir. Son zamanlarda birçok harekatı o yönetmiştir. Sağlığı yerinde olup yaralı da değildir; onun ölümüyle ilgili haber, ordumuza karşı savaşta

güçsüzlüğünün bilincinde olan silahlı kuvvetlerin uydurduğu bir yalandır.

Ordumuzda başka Amerika ülkelerinden gelmiş savaşçıların bulunduğu haberine gelince, askeri gizlilik nedeniyle ve devrimci gerçeğe bağlılığımızdan sayılarını bildirmemekle birlikte bir açıklama yapmayı zorunlu sayıyoruz: Bolivya'nın kurtuluşu uğruna asgari programımızı kabul eden her yurttaş devrimci saflarımıza kabul edilir, bolivyalı savaşçılarla aynı hak ve yükümlülüklere sahiptir. Elbetteki saflarımızın büyük çoğunluğu bolivyalılardan oluşmaktadır. Ülkemizin özgürlüğü için savaşan herkes doğum yeri neresi olursa olsun bolivyalı olma onurunu taşır. Gerçek devrimci enternasyonalizmi böyle yorumluyoruz.

BOLİVYA ULUSAL KURTULUŞ ORDUSU

Zamanında Yerine Ulaşırsa

26 Temmuz İçin Kutlama Mesajı

Yoldaş Fidel Castro.

Eski ulusal kahramanlık destanlarını yeniden yaşatmak için, ezilen dünya halklarının bayraktarı olan Küba Devrimi'nin çağdaş örneğinden esinlenerek savaştığımız Doğu Bolivya'dan, 26 Temmuz tarihini Amerika'nın kurtuluşunda son aşamanın başlangıcı olarak kabul eden milyonlarca insana kardeşçe selamımızı yolluyoruz.

Size, yoldaşlarınıza ve tüm halkınıza Kuzey Amerikan emperyalizmine karşı uzlaşmaz mücadelenizde yeni bir yılın başlaması dolayısıyla kutlamalarımızı ve ortak davamıza sınırsız bağlılık duygularımızı gönderiyoruz.

Inti

ELNB Komutanlığı Politik Komiseri

Not:

Bağlantı kurma girişiminiz başarısızlıkla sonuçlandı. Turna, Papi ve Guevara'nın grubundan bir bolivyalıyı kaybettik. Joaquin'le de bağlantımız kesik olduğundan onun durumunu bilmiyoruz. Pombo ve Pacho hafif yaralı olmakla yürüyemez durumdalar. Köylülük bir korku aşaması geçiriyor ama gerilla destanı çığ gibi büyüyor. Mücadelemizi sürdürmek için Joaquin'in grubuyla birleşmeye çalışacağız. Yeni bir cephe açılmasına izin vermemelisiniz.

5 Nolu Bildiri: Bolivya Madencilerine

Yoldaşlar,

Bir kez daha madenlerimizde işçi kanı dökülüyor. Yüzlerce yıllık sömürü sırasında köle maden işçilerinin kanının sömürülmesinden sonra haksızlıkların neden olduğu her patlayışın ardından kan akmaktaydı, yüzlerce yıl boyunca, bu hep böyle yinelendi durdu.

Son yıllarda ayaklanan işçiler 9 Nisan zaferinin temel etkeni oldular (Paz Estenssorra Devrimi, 9 Nisan 1952). Bu olay, yeni başarı ufuklarının açılmasına neden oldu ve sonunda işçilerin kendi kaderlerini belirleyebilecekleri sanıldı fakat emperyalist dünya düzeni, öğrenmek isteyenlere gerekli dersi vererek toplumsal devrim konusunda yarım yamalak önlemlerin fayda etmediğini öğretti. Ya iktidar alınır, yada bunca özveri ve kan dökümüne yol açan kazanımlar elden gider.

Başlangıçta tek güç etkeni olan maden işçilerinin oluşturduğu silahlı milislere, işçi sınıfının başka kesimlerinden sınıf bağlarını koparmış olanlardan ve köylülerden yeni yeni milisler katıldı. Bunlar çıkarlarının ortaklığını göremiyorlardı, halk düşmanı demagojinin etkisiyle mücadeleye katılmışlardı. Sonunda pofesyonel ordu birlikleri, koyun postuna bürünmüş kurt biçiminde ortaya çıktılar. Bu ordu başlangıçta küçük ve çağdışıydı ama kısa zamanda işçi düşmanı silahlı bir güce dönüştü ve emperyalizmin en güvenilir işbirlikçisi oldu. Bu yüzden emperyalizm askeri darbeyi onayladı.

Şimdi, işçi sınıfının taktik hatalarının yinelenmesinden kaynaklanan yenilginin ardından silkinip toparlanmaya çalışıyor ve ülkeyi sabırla, sistemi kökünden değiştirecek bir devrime hazırlıyoruz.

Yanlış taktikler üzerinde ısrar edilmemelidir. Bunlar kahramanca olmakla birlikte kısırdır. Bu yüzden proletarya arasında kan dökümü çok fazla olur ve safları seyrekleştirir, en savaşçı unsurları kaybedebiliriz.

Uzun mücadele ayları boyunca, gerillalar ülkede büyük bir coşku dalgası yarattılar, ordu çok sayıda kayıp vererek moral bozukluğuna uğradı, gerillalarsa önemli bir kayıp vermediler. Bolivya ordusu birkaç saatlik çarpışmalarda, ele geçirdiği mevzilerde işçilerin ölülerini çığ-

nemiştir. Doğru taktikle yanlış taktik arasındaki fark, zaferle bozgun arasındaki farktır.

Madenci yoldaş, kitle mücadelesini, halkın birlik olarak tek cephe halinde baskı güçlerinin üzerine yürümesi biçiminde yorumlayan sahte havarileri dinleme artık! Kahramanların göğüsleri, mitralyözlere karşı koyamaz; çağdaş yoketme silahlarına karşı barikatlar da ne kadar iyi kurulursa kurulsun işe yaramaz.

Geri bıraktırılmış, halkı temelde köylü olan, geniş topraklara sahip ülkelerde kitle mücadelesi, küçük ve hareketli bir öncü tarafından yürütülmelidir. Halkın bağrından çıkan gerilla birlikleri, düşman ordusunun zararına, eylem alanını genişletecek ve devrimci kitlelerin yararına, gerekli anda indirilecek tek bir darbeyle devlet iktidarını yıkacak devrimci durumun yaratılmasında hızlandırıcı güç rolü oynayacaktır.

Bizi yanlış anlamayın: Tam bir hareketsizlik istemiyoruz. Ama, kesinlikle başarıyla sonuçlanmayacak eylemlere güçlerimizin katılmamasını öneriyoruz, bununla birlikte, hükümete karşı kitlelerin baskısı sürekli olmalıdır; çünkü sınırları çizili cepheleri olmayan bir sınıf mücadelesi sözkonusudur. Bulunduğu yer ne olursa olsun, bir işçi, ortak düşmana karşı gücünün elverdiği oranda mücadele etmek zorundadır.

Madenci yoldaş, ELN gerillaları seni bekliyor ve bizim saflarımızda mücadele eden yeraltı işçilerine katılmaya davet ediyor. Burada işçi sınıfıyla köylülüğün ittifakını kuruyoruz. Halk düşmanı demagoji, bu ittifakı bozmak için elinden geleni yapmaktadır. Burada bozgunu zafere ve ölen işçilerin dul eşlerinin gözyaşlarını zafer marşına dönüştürüyoruz.

Seni bekliyoruz.

ELN

Kentlerde Çalışacak Kadrolara Talimat

Bizim istediğimiz özellikleri taşıyacak bir destek şebekesi oluşması için aşağıda genel çizgiler halinde belirtilen kurallara uyulması zorunludur.

Eylem temelde gizli olacak, ancak zaman zaman bazı kadroları günışığına çıkmaya zorlayacak kişiler yada örgütlerle ilişkiler gerektiren tipten görevlerle karşılaşılacaktır. Bu durum davranışlarda tam bir katılık ve her bir çalışma cephesinin tecrit edilmesini zorunlu kılmaktadır.

Kadroların çalışması, ordu komutanlığının, yönetici merkezler aracılığıyla buyurduğu genel hareket çizgisine kesinlikle bağlı kalır; ama kadrolar bu çizgiyi pratiğe uygulamada tamamıyla özgürce davranırlar.

Yüklendiği zor görevleri gerçekleştirmek ve hayatta kalmak için gizli kadrolar disiplin, katı kurallara uyma, gizliliğe dikkat etme, kendini kontrol altında tutma gibi üstün niteliklere sahibolmalı ve beklenmedik durumlarda kendilerini koruyacak çalışma yöntemlerini iyi bilmelidir.

Yarı gizli görev yapan arkadaşlar onlara talimat verecek ve denetleyecek bir üst kademenin emrinde çalışacaklardır.

Olanaklar elverdiği ölçüde, destek şebekesinin şefinin çeşitli sorumlularının tek bir görevi olacak, yatay ilişkiler şefin aracılığıyla yürütülecektir.

Örgütlü bir destek şebekesinde asgari görevliler şunlardır:

Şef

I İkmal Sorumlusu

II. Ulaşım Sorumlusu

III İstihbarat Sorumlusu
IV Maliye Sorumlusu
V Kent Eylemleri Sorumlusu
VI Sempatizanlar Sorumlusu

Bu türden bir şebekede, bazıları sıkı işbirliği içinde çalışmalıdırlar; örneğin, ulaşım sorumlusu, kendisinin şefi konumundaki ikmal sorumlusuna doğrudan bağlıdır. Sempatizanlar sorumlusu, maliye sorumlusuyla ve kent eylemleri sorumlusu istihbarat sorumlusuyla bağlantı halindedir. Bunlar, şebeke şefiyle doğrudan ilişki içinde çalışırlar.

Maliye sorumlusu, harcamaları son kuruşuna kadar hesaplamalı, gereksiz yere para harcanmasını önlemelidir. Ayrıca toplanan paralardan ve vergilerden de sorumludur.

Maliye sorumlusu şebeke şefinin emrinde çalışır, ama harcamalar konusunda denetleme yapmaya yetkisi vardır. Bütün bu anlattıklarımızdan maliye sorumlusunun ideolojik bakımdan sağlam olması gerektiği anlaşılır.

Kent eylemleri sorumlusunun görevi kentteki silahlı eylemlerle ilgilidir. Tüm eylemler şebekenin şefi tarafından yönetilir. Kent eylemleri sorumlusu, son derece acil durumlar dışında kendi inisiyatifiyle hareket edemez.

Sempatizanlar sorumlusu şebeke içinde yarı gizli görev yapar, pek kararlı olmayan kişilerle bağlantı kurar. Bunlar para yardımı yapar ve kendilerini tehlikeye atmayacak katkılarda bulunurlar. Bu gibilerle çalışılabilir, ancak bunların sağlayacağı destek karşılaşacakları tehlikeyle sınırlıdır. Bunlar yavaş yavaş etkin militanlara dönüştürülmelidir. Harekete yalnızca ekonomik destek sağlamakla kalmayıp ilaç, malzeme, kalacak yer bulmalı, bilgi toplamalıdırlar.

Şebekeler, ordunun gönderdiği kadrolar tarafından denetlenir. Bu kişiler yürütme yetkisine sahip değildir, yalnız talimatlara ve kurallara uyulup uyulmadığını araştırırlar.

Şebekeler ordunun gelişine şöyle hazırlanmalıdır:

Üst komutanlık şebeke şefine emir verir, bu şef, şebekeyi önemli kentlerden köylere, köylerden ordumuzla ilişkiye girecek, yiyecek, para ve bilgi sağlayacak köylülerin evlerine kadar yayılacak bir destek ağını örgütler. Geliştiği ölçüde, destek şebekesinin ordumuzdan birine ihtiyacı olacak, bağlantı noktaları kente yaklaşacak, ordunun doğrudan denetim bölgesi, orantılı biçimde büyüyecek ve gelişim, savaş gibi yıllarca sürecektir.

Destek şebekesinin komutanlığı başkentte olacaktır. Daha sonra, şu anda bizce en önemli bölgeler olan kentlerde, yani harekat alanımızı içine alan bir dikdörtgen oluşturan Cochabamba, Santa Cruz, Sucre ve Camiri'de örgütlenecektir. Bu dört kentin sorumluları, olanaklar elverdiğince, deneyimli olmalıdır. Bu kişiler, benzeri fakat daha basit bir örgüt oluşturacaklardır. Bir yandan ikmal ve ulaşım, diğer yandan da maliye ve sempatizanlar tek bir yönetim altında toplanmalıdır; kent eylemleri için üçüncü bir şebeke oluşturulur, haberalma işlevini şef üstlenebilir. Ordunun denetimi altındaki bölgeler, sözkonusu kente yaklaştığı ölçüde, kent eylemi şebekesi orduya bağımlı kılınacak, sonunda, askeri komutanlığın emrinde, kent gerillasına dönüştürülecektir.

Bu kentlerden başlayarak, destek şebekesi yukarıda belirtilen biçimde yayılacaktır.

Bu gün eylem alanımızdan uzak olan kentlerdeki şebekenin gelişiminin önemi unutulmamalıdır, bu sayede halkın desteği kazanılıp gelecekteki eylemler hazırlanabilir. Oruro ve Potosi bizim için en değerli kentler arasındadır.

Sınır noktaları üzerinde özellikle durmalıyız. Villazon ile Tajira Arjantin'den, Santa Cruz ise Brezilya'dan ikmal sağlamamız için bağlantı merkezleridir. Huaqui yada Peru sınırında diğer bir nokta, yine Şili sınırında bir geçiş noktası belirlemek bizim için önemlidir.

İkmal ağının örgütlenmesi için daha önce benzeri işlerde çalışmış güvenilir elemanlara ihtiyaç vardır.

Örneğin bir mağaza sahibi, ikmali örgütleyebilir yada destek ağının bu kesiminde görev alabilir; nakliyat şirketlerinde çalışmış olanlarsa ulaşım alanında çalışmayı üstlenebilirler, vb.

Başarıya ulaşılamazsa, aygıt sabırla, aceleye getirmeksizin, yerine oturtulmalı, ileri karakollar yeterli ölçüde güvence altına alınamazsa, bunları kaybetme ve diğerlerini tehlikeye atma riskine girilmemelidir.

Aşağıdaki imalathaneler ve ticarethaneler kurulabilir:

- Bakkallar (Lapaz, Cochabamba, Santa-Cruz; ve Camiri'de).
- Nakliyat şirketleri (La Paz-Santa-Cruz; Santa Cruz-Camiri; La Paz-Sücre; Sucre-Camiri).
- Saraçlar (La Paz, Santa Cruz, Camiri, Cochabamba).
- Konfeksiyon (Aynı yerlerde)
- Tamirhaneler (La Paz, Santa Cruz).
- Çiftlikler (Chapare-Caranavi).

İlk iki kuruluş ikmal malzemesinin dikkati çekmeden saklanmasını ve nakledilmesini sağlar. Bunlar arasında savaş malzemesi de gizlenir. Saraç ve konfeksiyon atölyeleri ihtiyacımız olan donanımı, hem satın alır, hem de üretebilir. Bu işler de kuşku uyandırmadan yapılır. Tamir

atölyelerinde silahların bakımı yapılır. Topraklarsa ulaşım işleri ve köylüler arasında propaganda bakımından yararlıdır.

Kadrolarda ideolojik sağlamlığın önemini bir kez daha vurgulamak gereklidir. Bunlar devrimci hareketten, zorunlu olmayan hiçbir şeyi isteyemez, buna karşılık tüm zamanlarını, özgürlüklerini, gerekirse hayatlarını devrim için feda ederler. Ancak böylelikle Bolivya'nın kurtuluşu için düşündüğümüz cesurca tasarıların yaşama geçirilmesi için gerekli destek şebekesini kurabiliriz.

Komutan Che Guevara'nın Aldığı Mesajlar

No 32

Danton'dan oraya (Bolivya'ya) vardığını ve sizinle ilişki kurduğunu bildiren bir telgraf aldık. Reinaga ayın 11'inde glucantine dolu valizle yola çıkıyor. Ülkeye Santa Cruz'dan girecek, orada iki gün kalıp Dr. Coco ile bağlantı kuracak. Reinaga oradaki brezilyalılarca tanınıyor.

Ariel.
10 Mart

No 34

Ramon,

20 Marttan beri uluslararası haber ajansları Monteagudo'da gerilla birlikleriyle ordu arasındaki çarpışmaları bildiriyor. Bilanço olarak hükümetin ordusundan bir ölü,

ve bir kübalı, iki bolivyalı olmak üzere üç gerillanın tutsak edildiği, bazı modern silahlar ve radyo aygıtlarının ele geçirildiği anlaşılıyor. Bu bölgeye doğru büyük güçler harekete geçmiş durumda. Son haberler köylü Rojas ile Lechin'in adlarını gerillalar arasında sayıyor. Hatta son gelen haberlerde, Che'nin gerilla birliklerini yönettiğinden bile sözedilmekte. Bugüne kadar aldığımız bilgi bundan ibaret.

Ariel.
23 Mart

No 35

Ramon,

Oradaki (Bolivya'daki) olaylar büyük çapta uluslararası yankı uyandırdı. Basın ajansları gerilla savaşları, ordunun tutsak aldığı askerler, bunların gerillalardan gördüğü iyi muamele ve serbest bırakılmaları konusunda haber yayma kampanyasına girişti. Varsayılan gerilla güçleri 400-500 kişi, bölgenin gerillalarca iyi bilindiği belirtiliyor, gerilla güçleri arasında arjantinli, perulu, kübalı, bolivyalı, çinli ve avrupalıların bulunduğu bildiriliyor. Che'nin büyük bir olasılıkla bu orduya komuta ettiği söylenenler arasında. Toprak satın almasından dolayı Coco Peredo en önemli kişi olarak görülüyor. Gerillalarla işbirliği yapanların tutuklandığı, kentteki kadınların gerillalara destek olduğu da bildirilenler arasında. Tanya adı geçiyor, takma ismi ve sahte kimlik belgesi taşıdığı belirtilmiş. Tanya'nın kaçtığı söyleniyor, belki de bir tutuklunun verdiği ifadedir aslında. İvan'ın sözü geçmiyor. Monje ve Kolle'nin, Parti'nin gerillalarla dayanışması konusunda bir bildirileri yayınlandı. Lechin burada, ona gerillanın

stratejik boyutları ve senin tarafından yönetildiği açıklandı. Bunları coşkuyla karşıladı. Gerilla savaşı için birçok kişiyle bağlantı kuracak ve destek arayacak. Ülkeye 20 gün yada bir ay içinde gizlice girecek ve orada kalacak. Yakında bağlantıların nasıl kurulacağı konusunda bilgi vereceğiz. Olanaklar elverdiğinde kişisel bağlantı yararlı olur. Uluslararası Vietnam'a destek komitesi örgütlemek amacıyla yapılacak çağrıya senin imzanı koymak için iznine gereksinimimiz var. Komite Bertrand Russel'ın girişimiyle kuruldu. Belge iyi ve radikal. Göndermek isterdik ama bu koşullarda olanaksız. Hemen yayınlanması gerekli. Pek çok önemli kişi tarafından onaylanacak. Bu örgüt, ilerde Latin Amerika hareketine destek sağlayabilir. Bolivya'daki gerilla hareketine geniş çapta uluslararası kamu desteği sağlamaya çalışıyoruz.

Felicita... (Kutlarız).

13.5.1967

No 36

Ramon,

İvan buraya hasta olarak geldi. Oturma izninin bitmesinden, altı gün önce oradan yola çıkmış. Deşifre olmamış. Bu nedenle yine dönebilir. İyileşir iyileşmez geri dönmesi için olanak arayacağız. Rodolfo ile Pareja ideolojik sağlamlıklarını biraz yitirmekle birlikte iyi durumda sayılır, Rhea ise iyice zıvanadan çıktı.

Lozano mesaj gönderdi; onunla haberleşmemiz iyi gidiyor.

Lozano, Rodolfo ile bağlantı halinde. El Chino'dan aldığımız son telgraf Camiri'den gönderilmiş ve Sanchez'in

eline geçmiş. Onun La Paz'a gelişini bildiriyor, yalnız, daha sonra kendisini gören olmamış. Debray'in serbest bırakılması için kampanya açacağız. Tanya'nın ve El Pelado'nun tutuklulukları ve durumları konusunda bilgimiz yok. Kolle, Rodolfo'nun gerilla birliğine kabulünü ve olanaklar elverdiği ölçüde yardım istedi, Monje'nin durumu kötü, Parti yönetiminde kademesini indirecekler galiba. Gerilla mücadelesi uluslararası saygınlık ve devrimci hareketlerin desteğini kazanıyor. Hepinize selamlar.

Biculo.

No 37

Ramon,

1) Puno'da gerilla çekirdeğinin hazırlanmasında ELN sorumlusu perulu Capac, El Chino ile bağlantı kuramadıklarından ve ondan haber alamadıklarından görüşümüzü öğrenmek için buraya geldi. Yönetimin bileşiminden sözetmeksizin ona Bolivya'daki gerilla mücadelesinin önemini anlattık ve stratejik içeriğini açıkladık. El Chino'ya, görüş birliğine varmak için gerillalarla bağlantı kurmasını bildirdik. Sanchez destek görevlerinde yardımcı oluyor. Buraya 20 adam göndermek ve gerilla odağı oluşturma çalışmalarını sürdürmek için yollanan 25 000 doları almışlar. La Paz'da, Sanchez, El Chino'nun götürdüğünden geriye kalan 48 000 doları almış. Bunu Capac'tan öğrendik. Ona paraya dokunmamasını, El Chino ile gerilla örgütü arasındaki anlaşmayı beklemesini, Sanchez'i de şimdiki durumunda bırakmasını söyledik.

Gerilla odağı hazırlıkları çok yavaş ilerliyor:

Çiftlikte keşifte bulunan yalnızca beş adam var. Silahlar 12 av tüfeği ve Bolivya sınırından sağlanacak savaş malzemesinden oluşmakta. Bunlar bir Z-B-30, dört karabina ve 2 hafif makineli tüfek. Lima'da ELN üyelerinin çoğunluğu, propaganda ve örgütlenmeyle uğraşıyor. Eylem odağını örgütleme çalışmasının önemini onlara bildirdik.

1) Maspero, Debray'in durumunu öğrenmek ve savunmasıyla ilgilenmek için oraya gidiyor. Kolle ile bağlantı kurmayı deneyecek. Kendisine haber ulaştırmaya çalışacağız. İşi bitince hemen dönecek. Bilim ve edebiyat dünyasından saygın kişilerin desteğini alarak, uluslararası düzeyde, Debray'le dayanışma kampanyası başlattık.

3) Şili'den Telleria, Otero'ya yazarak, gerilla savaşının madenciler, fabrika işçileri ve öğrenciler arasında kazandığı saygınlığı anlattı.

1 Mayıs gösterilerinde gerilla mücadelesi alkışlandı. Halkın kurulu düzene düşmanlığı giderek artıyor.

4) Lechin, Şili'de sorunlarla karşılaşmamış, yetkililer kendisine iyi davranıyor.

5) Aldığımız, doğrulanmayan haberlere göre, Paz, eski albay Seoane ile birlikte, OSNR'nin askeri kesiminin desteğiyle, Guayaramerin'de Ruben Julio'nun yönettiği gerilla güçlerine karşı saldırıya geçmeyi planlıyor. Selamlar.

Ariel.

13 Haziran

No 38

Ramon,

4 Temmuz'da, Rodolfo'nun gönderdiği mesajı aldık. B.K.G (Bolivya Komünist Gençlik Örgütü) sekreterliğinden Fernandez Villa getirdi. İvan'ın dönüşünü beklediğini bildiriyor. Şifre anahtarlarını iyi bilen bir radyo operatörüne acele ihtiyaç duyulduğu belirtiliyor. Gerilla örgülüyle işbirliği olanağından sözediliyor ve adada askeri durum hakkında bilgi isteniyor. Örgüt Santa Cruz'da ... ... bölgelerinde ve Apollo'nun (?)(*) güney kesiminde çalışıyor.

30-40 kişiyle yeni bir cephe oluşturmanın gerekli olup olmadığını soruyor. Drehea'nın gerilla kampıyla bağlantısını kestiğinden devre dışı kaldığını belirtiyor. Yankee elçiliği çok işlek. B. K. P.'nin adamlarını kendi sallarına çekmeye çabalıyorlar. Gonzalo'yu da Amerika Birleşik Devletleri'ne gezmeye göndermişler.

Parti, Şili sınırının sıkı denetim altında tutulduğunu bildiriyor. Jorge sayesinde Partiyle anlaşma kusursuz. POR'nin Gonzalez sektörüyle de olumlu görüşmeler sürüyor. Yazışmalarımız için iki adres göstermiş: Dr. Hugo Gollard F., Colon 555 ve Dr. Jose Guzman, Casilla 2203, La Paz. Rodolfo'nun mesajı burada bitiyor. Rodolfo'ya gönderdiğimiz cevapta şöyle dedik:

Mesajını aldık. Mariano için yeni bir radyo planı gönderiyoruz. Orada, İvan'la buluştuğunuz yerlere artık gitmeyin, oturduğu yerin öğrenildiğinden kuşkulanıyoruz. Bu yüzden geri dönemeyecek. Uygun zamanda, başka bir arkadaş onun yerini alacak. Güvenilir bağlantı şebekelerini bize bildirmen gerekli. Sözünü ettiğin bölgeleri iyice inceleyin. Yeni bir cephe açmak için koşullar elverişli değil. Buna karar verecek olan Ramon'la acele bağlantı

(*) Soru işareti ve noktalar, şifrenin anlaşılamayan bölümleridir.

kurmaya çalışın. Getirdiği adamlarla küçük eylem ve sabotaj hücreleri örgütleyip eylemleri aşamalı olarak (?) geliştirin (?). Diğer taraftan Ramon'un verdiği talimata uygun biçimde aygıtı oluşturun.

Eylülde, şifre anahtarlarını iyi bilen bir radyo teknisyeni göndereceğiz. BKGÖ üyesi iken ELN'ye katılan bolivyalı burslu öğrenci Eustaquio Mena bu kişi. İstediğiniz bilgi ile kabul ettiğinizi belirten mesajınızı, eğitim görmek isteyen MNR üyelerinin listesini ve bunlarla ilgili bilgi gönderin. Rodolfo'ya gönderilen mesajın sonu. İvan'ın yerini alması için, üzerinde çalıştığımız bir kübalı savaşçıyı düşünüyoruz. Birinci sınıf belgelere sahip. Kasımda orada olacağını sanıyoruz. İvan'a gelince, burada bulunuşu sırasında ortaya çıkan bazı belirtilerden dolayı onu oraya göndermeyi doğru bulmuyoruz.

İvan'ı Şili'ye göndermek için gerekli belgeleri hazırlıyoruz. Aralıkta belki oraya varacak. 23 kişilik bir grup hazırlıyoruz. Bunların hepsi, buradaki burslu öğrenciler. % 90'ı BKGÖ saflarından, geri kalanlarsa Spartaküsçü yada bağımsız. Hepsi de yürütülen mücadelenin bilincinde ve ELN'ye katılma isteğinde. İyi bir grup. SSCB ve Çekoslovakya'da bulunan burslu öğrencileri de ELN'nin rehberliğinde, mücadeleye kazandırmak için çalışıyoruz. Selam. "Ya vatan ya ölüm." Her zamanki gibi: "Zafere kadar."

A.

No 39

Ramon,

OLAS devrimci düşünceler için tam bir zafer oldu. Bolivya heyeti berbat. Gerillanın çıkarına ters düşen konumları savundular. Heyettekiler, BKP'nden Aldo Flores ve Ramiro Otero, PRIN'den Mario Carrasco ve FLIN'den Dr. Ricardo Cano. Flores kendini ELN üyesi olarak tanıtmaya kalkıştı. Onu yalanlamak zorunda kaldık. İlişkilerimiz soğuk, tartışmak için Kolle'nin adamlarını göndermelerini istedik. Dr Cana, diş hekimi Lozano'nun evinin arandığını, kendisinin kaçak olduğunu bildirdi.

İÇİNDEKİLER

ZORUNLU BİR GİRİŞ	5
Gerilla Günlüğü	25
1 / KASIM 1966	27
2 / ARALIK 1966	37
3 / OCAK 1967	53
4 / ŞUBAT 1967	69
5 / MART 1967	85
6 / NİSAN 1967	107
7 / MAYIS 1967	129
8 / HAZİRAN 1967.,	147
9 / TEMMUZ 1967	165
10 / AĞUSTOS 1967	183
11 / EYLÜL 1967	201
12 / EKİM 1967	225
/ EKLER	231

40 Woche / Montage 337-83

Sonnabend

7

OKTOBER

ISBN 975-7530-21-2